

Charles J Ryan

H P Blavatsky och den teosofiska rörelsen

Boken publicerades 1942. För att öka läsbarheten i föreliggande internetutgåva har det ålderdomliga språket moderniserats och smärre sammandragningar av texten företagits.

Originalalets titel: H. P. Blavatsky and the Theosophical Movement

© Teosofiska Bokförlaget

[Innehållsförteckning](#)

Innehållsförteckning

[Förord](#)

[Kapitel 1](#) Introduktion

[Kapitel 2](#) Helena Petrovna Blavatsky

[Kapitel 3](#) Träning i chelaskap

[Kapitel 4](#) Från lärjungeskap till aktiv tjänst

[Kapitel 5](#) Arbetet börjar i Amerika

[Kapitel 6](#) Teosofiska Samfundets stiftande

[Kapitel 7](#) Isis Unveiled ("Den avslöjade Isis")

[Kapitel 8](#) Den första tiden i Indien

[Kapitel 9](#) Arbetets utveckling i Indien

[Kapitel 10](#) Arbete i Indien och på Ceylon

[Kapitel 11](#) Teosofiska Samfundets andra sjuårscykel

[Kapitel 12](#) Resa i Europa 1884

[Kapitel 13](#) Makarna Coulombs sammansvärjning mot teosofin

[Kapitel 14](#) Senare följder av sammansvärjningen

[Kapitel 15](#) Subba Row och brahmanismen

[Kapitel 16](#) H P Blavatsky i Europa

[Kapitel 17](#) H P Blavatsky organiserar ny verksamhet, exoterisk och esoterisk

[Kapitel 18](#) Verksamheten i Amerika förnyas

[Kapitel 19](#) De sista åren av H P Blavatskys liv

[Kapitel 20](#) Hennes böcker

[Kapitel 21](#) "Håll länken obruten"

[Kapitel 22](#) 1894 - 95 års kris

[Kapitel 23](#) Rörelsen överförs till det nya århundradet

[Till Titelsidan](#)

Förord

Teosofiska Samfundets historia från dess början och fram till våra dagar har präglats av strävandet att erbjuda en förnuftig förklaring till de stora problem som mänskligheten lever med. Det fastslogs från första början att samfundets huvudsyfte var att sprida idéer som, om de förverkligades, skulle vända människornas hjärtan och tankar mot bättre och högre ting. Teosofin, den livsfilosofi som kommit till oss från forna tidsåldrar, kan utföra en sådan andlig och intellektuell förvandling genom att sätta igång nya tankeströmmar i världen som leder till broderskap i tanke och handling. Detta är ingen fantastisk dröm utan något i högsta grad praktiskt. Men vi måste börja med oss själva, vi måste förbättra oss själva, vi måste leva som vi lär. Inga förbättringar av yttre förhållanden, hur grundliga de än må vara, kan göra slut på våra svårigheter. Vi måste förbättra oss själva och upphöra med att identifiera oss med den fysiska kroppen. Vi måste tränga inåt och söka utforska vad ett sant liv innebär.

Den teosofiska rörelsen hade och har alltså, om den trofast upprätthåller sina syften och ideal, stöd av vissa vise män från Österlandet, vilka har kunskap och alltid är redo att hjälpa. Men även de måste invänta tidpunkter då människorna söker mer ljus. 1875 sände de som sin budbärare H P Blavatsky, vars ibland djärva uttryckssätt och okonventionella uppträdande kunde frigöra människor från deras vanföreställningar och väcka deras intuition.

Hon var säkerligen den bäst skickade som då fanns att "sönderbryta de traditionella tankeformerna" och så det utsäde som skulle bära frukt i kommande århundraden. Hon började sin verksamhet i Amerika med enkla läror om de eteriska krafterna bakom materiens slöja, varvid hon begagnade sig av det enda lämpliga redskap som stod henne till buds, nämligen spiritismens välkända fenomen. Hon avvisade mediumskapet men tillkännagav förekomsten av stora adepter med kunskap om naturens dolda lagar, rosenkretzare som hon bl a kallade dem. Hon framhöll även de möjligheter till adeptskap som ligger slumrande i varje människa, en för västerlänningar högst överraskande idé. För forskarna uttydde hon den djupare meningen i den traditionella kabbalan och dess betydelse för de kristna urkunderna. Hon visade att kabbalan, frigjord från senare förvanskningar, innehöll den hemliga visdom som tillhörde de verkliga rosenkretziska eller teosofiska samfunden i gångna tider, oavsett vilka namn dessa samfund hade. I sin första bok, *Isis Unveiled*, berörde hon de s k magiska krafterna i naturen och människan vilka, trots att de förnekats i det nittonde århundradet, alltid varit fullkomligt naturliga för dem som varit rustade att bruka dem på rätt sätt.

Till en viss grad antydde hon i *Isis Unveiled* också andra av de viktiga läror som hon senare framlade i fullständigare skick: läror om reinkarnation, karma, människans sammansatta natur och evolutionens cykliska förlopp.

Sedan lämnade hon detta utsäde att gro i Västerlandet och vände sig till Österlandet, där andlig kunskap ännu delvis lever kvar. Hon uppmuntrade de "drömmande arierna" till att studera och utnyttja sina enastående sanningsskatter, en visdom som inte bara kunde hedra Indien i det rastlösa Västerlandets kritiska ögon utan också bringa hela världen en välbehövlig hjälp. Trots sekelgammal och ingrodd konservatism erkände en del hinduer äktheten av hennes budskap och förenade sig med teosoferna.

H P Blavatsky såg att de väsentliga sanningar som finns i alla de stora religionerna hade förvanskats av villfarelse, och att religionerna därför förorsakat söndring och strid i världen. En förnyad förståelse av den urgamla visdomsreligionen - teosofin - från vilken alla rivaliserande trosbekännelser en gång utgått, är det enda sättet att skapa harmoni bland deras anhängare och därigenom ta ett jättesteg framåt mot det alltomfattande broderskapet. Om detta skriver G de Purucker bl a följande:

Hon såg hur mänskligheten under tidsåldrar drivits med vinden, okunnig om sin bördsrätt och omedveten om sin värdighet, hur de moderna idéernas oklarhet förvirrat människornas sinnen och överallt alstrat osäkerhet och hjälplöst tvivel...och hon lämnade efter sig en samling läror med makt att förvandla hela världen och så att säga från de döda uppväcka människans odödliga del. (*The Theosophical Path XXXVI*, 398, Aug 1929)

Sedan den tankeström som uppbar den teosofiska rörelsen överförts till Östern, dess ursprungliga hemvist, begav

sig budbäraren till Europa, där hon fullbordade sitt mästerverk *Den Hemliga Läran* och författade andra teosofiska skrifter. Visserligen framkallade dessa ett intellektuellt gensvar från det nyktra Europa, men i Europa fanns ingen förmåga att förstå lärjungeskapets anda av hängivenhet. Icke desto mindre gav Blavatsky aldrig upp hoppet, och slutligen väckte hon hos "de få" en djupare förståelse för sin mission. Hon blev i stånd göra de första förberedelserna för återupprättandet av de bortglömda mysterieskolorna och då tiden var mogen utgav hon *Tystnadens röst*, en vägledning för lärjungar som vill beträda den andliga visdomens väg.

När tiden för hennes bortgång var inne inträffade ingen kris, även om cynikerna var övertygade om att den teosofiska rörelsen då skulle gå under. Dess inflytande har tvärtom stärkts och stadigt vidgats, trots yttre motstånd och på sina håll inre svårigheter. Det är emellertid såväl en plikt som ett privilegium för hängivna teosofier att hålla den fackla brinnande som hon överlämnade åt dem, men den kan bara brinna klart i en atmosfär av vänlighet, broderskap och storsinnet. Om ett förnuftigt samarbete inte åstadkoms mellan de grupper som gör anspråk på att följa föreskrifterna och exemplet från grundaren av deras rörelse, kommer teosofins framgång och världens andliga framåtskridande att fördröjas mycket mer än genom belackarnas angrepp.

Även om det bästa sättet att lära sig förstå H P Blavatskys tankar och avsikter är att studera hennes skrifter, så kan man också lära mycket av hennes livs historia, ett liv fyllt av oavbruten strävan, självförsakelse och martyrskap, ty hon var i allt väsentligt ett levande exempel på det hon lärde. Vilsledda personer har gjort så många försök att vanställa henne i de okunnigas ögon att en kortfattad men autentisk redogörelse för de viktigaste händelserna i hennes liv, liksom för hennes ideal och metoder, torde vara på sin plats.

Denna bok tecknar också konturerna av de viktigaste tilldragelserna i Teosofiska Samfundets historia under dess grundläggares livstid, och den tar upp en del betydelsefulla händelser som tilldragit sig efter hennes bortgång, speciellt de händelser som stod i samband med det beskyddande och konstruktiva arbete som utfördes av hennes mest betrodde vän och lärjunge, William Q Judge. Ty han fortsatte hennes verk och lärarverksamhet i överensstämmelse med vad hon kallade "mästarnas ursprungliga plan".

Det begränsade utrymmet har tvingat oss att utesluta mycket av intresse, och det har inte varit någon lätt uppgift att utvälja de mest betydelsefulla detaljerna. Samfundets administrativa angelägenheter, upprättandet av nationella sektioner och loger, inköp och uppförande av byggnader, de talrika kongresserna, detaljerna rörande teosofins framträngande i världens rampljus och dess mottagande av tänkare ur olika läger är visserligen frågor av intresse för dem som närmare vill studera teosofins historia, men de har här endast kunnat beröras i förbigående. Även de talrika bekräftelser av H P Blavatskys vetenskapliga läror som numera framförts, liksom hennes väl beprövade metoder för träningen av dem som eftersträvade chelaskap, är ämnen av alltför stor omfattning och betydelse för att kunna behandlas i detta sammanhang.

Det är beklagligt att denna bok inte kan ge utrymme åt de många hängivna medlemmar av Teosofiska Samfundet som osjälviskt gett tid, pengar och arbete åt rörelsen, ofta under prövande omständigheter och med stora personliga offer. Endast de personer som stått i mycket nära samband med H P Blavatsky eller med viktiga händelser i senare tid har blivit omnämnda.

Författaren är övertygad om att ett klart och öppet framläggande av fakta rörande hennes levnadslopp och motiven bakom hennes handlingar är tillräckligt för att övertyga den opartiske om att hon verkligen hade skäl för sitt påstående att hon var utsänd av sina mästare för att i en kritisk tidsperiod åter framlägga den forntida visdomen, teosofin, för världen.

Point Loma, Californien
17 november 1937
Charles J Ryan

[Till Kapitel 1](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 1

Introduktion

När dygden förlorar sin kraft och laster och orätrådighet vinner herravälde i världen, då inträder jag i skapelsen, du son av Bharata. Så tar jag från tidsålder till tidsålder kroppslig gestalt för att understödja de goda, förgöra de onda och återställa rättfärdigheten. (Bhagavad-Gita)

Med bemyndigande av vissa mahatmaer (visdomens, medkänslans och fridens mästare) bildades Teosofiska Samfundet 1875 av Helena Petrovna Blavatsky, Henry Steel Olcott, William Quan Judge och några andra personer som ett instrument genom vilket inflytande från den teosofiska rörelsen skulle nå mänskligheten. Rörelsens förnämsta syfte är att åstadkomma ett alltomfattande broderskap, grundat på människans inneboende gudomlighet.

Den teosofiska rörelsen är större än samfundet, ty den omfattar och använder sig av många organisationer och ombud. Rörelsen är, som William Q Judge framhållit, moralisk, etisk, andlig och universell, osynlig utom till sina verkningar och alltid bestående, medan ett samfund som bildats för teosofisk verksamhet är en synlig sammanslutning, ett instrument för bevarande och utnyttjande av energi. Rörelsens säregna och vittomfattande syften är inte lätta att ange.

Teosofin är inte någon av människors uppfunnen tro. Den kan sägas vara ett uttryck för världsalltets natur och verksamhetssätt, och då naturligtvis även för människans natur, ursprung och bestämelse. Vardagslivets alla praktiska problem faller inom dess räckvidd. För att citera inledningsorden i *Teosofins ocean* av W Q Judge:

Teosofin är en ocean av kunskap om livet och utvecklingen i världsalltet. På sina djupaste ställen sträcker den sig långt in i tillvarons mysterier, medan den vid stranden är grund nog för ett barns fattningsförmåga. ... Eftersom teosofin omfattar både vetenskap och religion, kan den kallas vetenskaplig religion eller religiös vetenskap.

Den teosofiska litteraturen innehåller endast en mycket ofullständig framställning av ett kosmiskt system, vilket sträcker sig långt bortom vanlig mänsklig fattningsförmåga. Det finns emellertid högt utvecklade människor som skådat bakom naturens slöjor, och som genom invigning i mysterierna förvärvat en djupare förståelse av den gudomliga visdomen *theosophia*. Sådana människor kallas i Indien mahatmaer eller rishier. De som tillhör de högsta graderna anses ha uppnått den mest sublimes visdom och kunskap som är möjlig för människan på hennes nuvarande utvecklingsstadium. Mahatmaerna få inte förväxlas med de mindre adepter, lamor, yogier och eremiter i Indien och Tibet som beskrivs av resenärer, vilka tid efter annan kommit i beröring med dem. Mästarna, som de ofta kallas, står mycket högre vad gäller andlig och intellektuell kunskap. De som tillhör den högsta graden har nått bortom det stadium där den fysiska kroppen är nödvändig, men ägnar ändå sin andliga och intellektuella visdom åt mänsklighetens väl.

Det teosofiska broderskapsidealet är varken fantastiskt eller orealiserbart, även om det kräver en mycket lång tid för sitt förverkligande. Så mycket större skäl för alla välmenande människor att utan dröjsmål gripa sig an med det! Det är inte begränsat till filantropiska, intellektuella eller ekonomiska strävanden som dessa vanligen uppfattas. Det inbegriper visserligen sådana arter av verksamhet, men dess egentliga syfte når djupare. Det broderskap som mästarna önskar se förverkligat så att det omfattar hela jorden, måste börja med arbete och levande exempel inom en grupp människor som är besjälade av en stark önskan att gagna mänskligheten genom att sprida *idéer*, idéer som förvandlar människornas tankar genom att förvandla deras hjärtan, idéer som är grundade på övertygelsen att vår värld inte blivit till genom slump och att människorna inte är resultat av tillfälligheter, utan att lag och ordning råder i naturen. Kort sagt, det enda sättet att bli sant mänsklig är att leva i broderligt samförstånd därför att det är den fundamentala grund på vilken världsalltet är uppbyggt - och människan är en oskiljaktig del av världsalltet. Broderskapet - det ömsesidiga beroendet av varandra - som en alltomfattande princip i naturen är inte bara en känslöstämning, och teosofin är inte ett sentimentalt eller emotionellt system. Teosofin är strängt vetenskaplig såväl som religiös och filosofisk. Den universella traditionen om en gyllene tidsålder är måhända en forntida dröm men en framtida verklighet, och om teosofins konstruktiva ideal allmänt tillämpades skulle den vara en verklighet redan i dag. När allt kommer omkring är det,

som Platon sade, idéer som styr världen.

Den tidsepok i vilken Teosofiska Samfundet framträdde var en förvirringens tid i Västerlandets tankevärld. De mentala fälten på olika områden uppluckrades som en förberedelse för den nya cykeln. Några lärda forskare i Västerlandet hade börjat studera och översätta österländsk litteratur. Några vidsynta tänkare var modiga nog att antyda att de forntida filosofierna i Indien och Kina var någonting mer än "hednisk dårskap". Emerson spred något av ljuset från Östern. Men få utanför fackmännens krets hade någon kunskap om den österländska visdomen, och ännu färre fäste någon vikt vid dess andliga innebörd. Hinduismen betraktades som grov vidskepelse och buddhismen som ren materialism eller i bästa fall som agnosticism. Max Müller lärde att nirvana betydde förintelse!

Reinkarnationen var i det närmaste ett okänt begrepp för den stora massan av tänkande människor i Västerlandet eller också vantolkades den som själavandring. Lagen om karma (konsekvenslagen), som gör människan ansvarig för sitt eget öde genom att uppfordra henne att "utarbeta sin egen frälsning", hade länge fördunklats av sådana vilseledande föreställningar som den ställföreträdande försoningen och syndernas förlåtelse genom prästerlig förmedling.

Samtidigt som vetenskapen, vilken nått höjdpunkten av materialism och självförtroende, bröt ned medeltida vidskepelse och ologiska trosläror, undergrävde den olyckligtvis också tron på människans andliga natur. Den darwinska utvecklingsläran ersatte den kristna dogmen om människans "skapelse" till Guds avbild med den mekanistiska hypotesen om det "naturliga urvalet" och "överlevandet av de dugligaste". Tänkande personer som sökte försona vetenskapens hårda fakta med en andlig tolkning av världsalltet, befann sig i en svår situation. Till och med i Indien var de hävdvunna trosläror hotade.

Lyckligtvis restes inte längre några hinder för tankens frihet, och nya idéer kunde göra sig gällande. Just när den vetenskapliga materialismen tycktes närma sig triumfens middagshöjd, framfördes från det spiritistiska lägret en utmaning, den första framstöten från dem som vakade över det västerländska tänkandets framåtskridande. Spiritismen kunde åtminstone påvisa förekomsten av osynliga och eteriska tillvaroplan vid sidan av det fysiska plan till vilket den materialistiska vetenskapen då begränsade sitt världsallt, uppbyggt av atomer, "hårda som biljardbollar".

Flera framstående vetenskapsmän, t ex kemisterna Crookes och Hare, biologen Wallace, geologen Wagner, astronomen Flammarion och några andra modiga själar, vågade inlåta sig på psykisk forskning och blev övertygade om att det låg en viss sanning bakom spiritisternas påståenden. Emellertid erbjöd spiritismen ingen förnuftig filosofi eller vetenskaplig förklaring till sina fenomen, och spiritisterna hade ingen aning om att dessa fenomen blivit grundligt utredda i förflutna tidsåldrar av avancerade österländska tänkare, som funnit att fenomenen ifråga hade sin givna plats i den lagbundna naturordningen.

I denna virvel av stridande element framträdde Teosofiska Samfundet som en sällsam meteor från en osynlig källa, bestämd att väcka större uppståndelse än dess första blygsamma aktiviteter lät förmoda. Teosofin var, som den franske orientalisterna Burnouf framhöll, en av samtidens tre mest betydande rörelser. Den uppfyllde Schopenhauers förutsägelse att den märkligaste tilldragelsen under det nittonde århundradet skulle bestå i att Österlandets religiösa filosofi bringades till den västerländska världens kännedom.

Medan de lärde huvudsakligen sysslade med studiet av sanskritlitteraturens tekniska sida, förmedlade den teosofiska rörelsen en högre andlig tolkning av densamma.

"En ny tidsålder" stod för dörren, och Teosofiska Samfundet införde en hittills okänd idé i Västerlandet: förekomsten på jorden av fullkomliga människor, livets mästare, mänsklighetens äldre bröder. Fastän många eller kanske de flesta av dessa högt utvecklade intelligenser lever och verkar på förnimmelseplan som är osynliga för det fysiska ögat, är de inte "andar" i detta ords vanliga mening och inte heller "övernaturliga", även om de är övermänskliga. De är naturliga produkter av mänsklig utveckling fast de lämnat sina medmänniskor långt bakom sig. Teosofin framhöll dem inte bara som ett faktum och ideal, utan förklarade också att de i särskilda cykliska tidsperioder sänder ut budbärare i världen för att återuppliva dennas avtagande andlighet och anslå det alltomfattande broderskapets grundton. Dessa osynliga hjälpare, som bildar mänsklighetens "skyddsmur", var även villiga att dela med sig av sin kunskap åt dem som i sin livsföring visade sig värdiga och beredda att

mottaga den. Men framför allt frambar teosofin det glada budskapet att mahatmaerna inte är något annat än vad var och en av oss en gång kan bli om han vill.

H P Blavatsky framlade för Västerlandet uppfattningen att världsalltet framträder i lagbunden ordning och medveten aktivitet, inte som ett oförnuftigt eller själlöst kaos, och att människan är och alltid har varit en oskiljaktig del av världsalltet, inte en tillfällig besökare som är här i dag och borta i morgon. Hon visade att den uråldriga visdomen finns antydd i över hela världen spridda symboler, allegorier och legender, och att den klart och tydligt, fast i hemlighet, förkunnades i mysterieskolorna, vilkas portar även i våra dagar öppnas för allvarliga och osjälviska lärjungar som knackar på det rätta sättet.

Teosofiska Samfundets historia är nära förbunden med några få framstående män och kvinnor, vilka på olika sätt befordrat eller motarbetat dess framgång. Den ojämförligt mest betydande personen är naturligtvis mästarnas budbärare, samfundets "skapare och grundare", H P Blavatsky. Vissa fakta rörande hennes liv och karaktär, som här skall framläggas precis sådana som de bevarats, erbjuder en tillräcklig vederläggning av de grundlösa smädelser och falska beskyllningar med vilka tanklösa och ibland hämndlystna författare sökt förringa, för att inte säga förstöra, hennes livsgärning.

[Till Kapitel 2](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 2

Helena Petrovna Blavatsky

Många som studerat det moderna tänkandet men inte haft någon förbindelse med den teosofiska rörelsen, har kallat H P Blavatsky för det nittonde århundradets märkligaste kvinna, ett mycket ovanligt geni. Hon var så ovanlig, så likgiltig för världsliga ärebetygelser, så obekymrad om sin egen välfärd under ett helt liv ägnat åt andras, så opersonlig och likväl så intensivt vital, att hon var dömd att missförstås av dem som bedömer stora själars handlingar efter de själviska motiv som vanligen styr mängdens.

Hon skänkte världen teosofin vid en kritisk tidpunkt då den gamla cykeln uppenbarligen gick mot sitt slut och den nys öde stod och vägde. Med den sanna storhetens ödmjukhet, som har mod att bli missförstådd när den uppfordras att leda, övergav hon allt som världen håller kärt för att föra en oavbruten strid mot mörkrets och okunnighetens makter. Hon begärde ingen lön utom glädjen att få tjäna en värld som höll på att "gå under på grund av andlig svält". Hon förkunnade åter den bortglömda idén om människans ansvar för sina handlingar och deras följder, vilken så länge hade fördunklats av teologiska dogmer. Hon lärde att den sanna vägen till lycka, frid och kraft bestod i upptäckten av den gudomliga naturen inom oss själva.

Den teosofiska rörelsen i det nittonde århundradet var inte det första försöket i sitt slag. Tsong-ka-pa, den tibetanske adepten och reformatorn på 1300-talet, var en av dem som gjorde ett försök att bringa världen andlig hjälp vid en bestämd cyklisk tidpunkt. Liknande avatariska ledare och bemödanden utgör inslag i världens förflutna, nuvarande och kommande livsverksamhet. H P Blavatsky skriver:

Bland Tsong-ka-pas föreskrifter finns det en som ålägger rahaterna (arhaterna) att göra ett försök att upplysa världen, inberäknat "de vita barbarerna", under varje århundrade, vid en särskilt angiven cyklisk tidpunkt. Intill nuvarande tid har inget av dessa försök varit framgångsrikt. Misslyckande har följt på misslyckande.

Men tack vare hennes mod och självupppoffring misslyckades rörelsen inte denna gång trots att många ansträngningar gjordes för att förinta den, såväl av förrädare och tanklösa personer inom densamma som av fiender utanför den. För första gången i historien överfördes teosofin lyckligt och väl från det ena århundradet till det andra.

Född i Ekaterinoslav i Ryssland, ungefär vid midnatt mellan den 11 och 12 augusti 1831, åtnjöt Helena P Blavatsky varje förmån som rikedom, bildning och en hög social ställning kan skänka. Hennes far härstammade från grevarna von Hahn av Mecklenburg, hennes mor var dotter till riksrådet Andrey Fadeyeff och prinsessan Helena Dolgorouky. Modern var en framstående författarinna.

Från sin tidigaste barndom visade H P Blavatsky prov på ovanliga gåvor. Fastän hon var ytterst varmhjärtad och tillgiven, gjorde hon sin guvernant förtvivlad genom sitt okonventionella sätt att vara, ty hon var häftig och oförvägen ända till våghalsighet. Hennes oböjliga egensinne och medfödda upproriskhet mot de konventionella förbudena under den tidigare delen av det nittonde århundradet blev längre fram en källa till många av de bekymmer hon åsamkades av de blinda kritiker, som aldrig hade en tanke på att se under ytan och där upptäcka det rena guldets. Och guldets i hennes natur hade verkligen den rätta glansen. Omöjlig att styra med hårdhet var hon alltid mottaglig för förnuft och vänlighet, och hon kunde lidelsefullt protestera mot orättvisa och grymhet mot andra. Som mycket ung väcktes hennes sympati och medkänsla av de hjärtslitande scener hon bevittnade bland de landsflyktiga, vilka i smutsiga hopar drevs förbi faderns magnifika gods på sin ohyggliga färd till Sibirien. Hon glömde aldrig dessa fruktansvärda scener, och när tiden var inne lovade hon dyrt och heligt att göra sitt yttersta för att lätta det överallt utbredda mänskliga lidandet *genom att angripa dess orsaker*. Hennes kärlek till naturen var stor. Allting - klippor, träd, fåglar - talade till henne, och hon lärde sig snart skilja mellan människornas konstlade och hycklande liv och den härliga värld av verklighet, som tillsluts för oss genom våra egna själviska begränsningar.

Olyckligtvis förlorade hon tidigt sin mor och hennes uppfostran leddes inte på bästa sätt, trots att hennes

medfödda begåvning var glänsande. Hon tillbringade fem år hos sina morföräldrar i Saratov, där hennes morfar var civilguvernör och där hon fick tillfälle att använda hans väldiga bibliotek, i vilket hon utan systematik studerade med stor iver. Ungefär vid denna tid, 1844 och även 1845, tog fadern henne med sig på utlandsresor. I Frankrike, Tyskland, Italien och England infördes hon i konsternas och den högre bildningens värld. Under denna period tog hon lektioner av den tyske kompositören och pianisten Ignaz Moscheles. Strax innan hon for till Amerika 1873 företog hon några konsertturnéer i Ryssland och Italien. Längre fram i livet, vid de sällsynta tillfällena då hon satte sig vid pianot, gjorde hon ett starkt intryck genom den andliga kraften och skönheten i sitt spel. Överste Olcott hörde henne i New York. Han säger:

Hon var en glänsande pianist som spelade med ett anslag och en uttrycksfullhet som helt enkelt var överlägsna... Det fanns tillfällen...då hennes spel var obeskrivligt storslaget. Hon brukade ibland sitta i skymningen med ingen annan utom mig i rummet och ur det välklingande instrumentet locka fram improvisationer som kunde komma en att tro att man lyssnade till gandharvaer eller himmelska väsen. Det var sfärernas harmoni. (*Old Diary Leaves*, I, 458-9)

Efter ytterligare resor i England, Frankrike, Tyskland och Ryssland återvände hon och hennes far hem. Fastän hon var medgörligare gentemot honom än mot någon annan säger hon att "han välsignade stjärnorna när vi reste hem" och hon blev tryggt och säkert installerad i sydöstra Rysslands avskildhet.

Den dag på vilken hon föddes betraktades under hennes barndom av de livegna och tjänstefolket som mycket betydelsefull. Personer födda vid den tidpunkten ansågs i Ryssland besitta herravälde över elementalerna, naturväsen som rikligt förekommer i ryska folksägnar, och hennes levnadsbana, även i unga år, ger skäl för att tro att detta ägde sin riktighet i hennes fall. Hennes klärvoajanta, kläraudianta och telepatiska förmögenheter var anmärkningsvärt utvecklade redan då hon var fyra år gammal, och utgjorde under många år ett ämne för häpnad i hela grannskapet: i sanning ett fenomen inom den ortodoxa kyrka och den patriciska familj hon tillhörde!

Även om H P Blavatskys psykiska anlag fick utveckla sig fritt och den träning, genom vilken de senare fostrades, inte började förrän hon i det närmaste nått mogen ålder, stod hon synbarligen (åtminstone för henne själv) under beskydd av en mästare, mahatman Morya (mästaren M). Som levande människa var han till en början okänd för henne, men när hon senare träffade honom i kroppslig gestalt var han inte längre någon främling. Mer än en gång räddades hennes liv på ett mystiskt sätt av honom. Hon berättade för sin familj att hennes beskyddare, som de naturligtvis inte kunde se, inte var någon avliden människas ande, och hon försäkrade att det fanns vise män på jorden som kände till naturens största hemligheter men bara uppenbarade sig för dem som gjort sig förtjänta av hjälp.

En gammal man som bodde nära hennes hem - en välvillig trollgubbe enligt populär uppfattning - omtalade för hennes systrar att "denna lilla dam är helt olik er andra. Stora händelser ligger i beredskap för henne i framtiden. Jag är ledsen vid tanken på att jag inte får leva och se mina förutsägelser gå i uppfyllelse. Men de skall helt säkert inträffa!" (*En sierskas öden*, s 34) Så blev också fallet till stor fördel för världen, men hon fick betala ett högt pris för de gåvor hon frambar. Allt detta och mycket mer av fängslande intresse omtalas av hennes kyrkligt ortodoxa släktingar, vilka inte hyste någon sympati för hennes teosofiska "kätterier" och verksamhet.

Vid ett senare tillfälle erkände en hög prästman att H P Blavatskys ockulta förmögenheter var fullkomligt äkta och att de kunde användas i mänsklighetens tjänst. Denna vidsynta präst var metropoliten Isidore, en av den ryska kyrkans tre "poper" och gammal vän till familjen Hahn. 1860, under ett besök som H P Blavatsky och hennes syster gjorde hos denne metropolit, ägde flera fenomen rum i hans närvaro.

Madame Jelihovsky skriver i sina "Personliga och familjeminnen":

När han bjöd oss farväl gav den vördnadsvärde gamle mannen sin välsignelse åt resesällskapet, varefter han vände sig till madame Blavatsky och yttrade dessa avskedsord:

"Vad er beträffar, låt inte ert hjärta oroas av den gåva varav ni är i besittning, och låt den inte bli er en källa till olycka i framtiden, ty den blev er säkerligen given till ett visst ändamål och ni kan inte ställas till ansvar för densamma. Tvärtom, om ni blott begagnar den med urskillning, skall ni kunna göra era medmänniskor mycket gott." (*En sierskas öden*, 107-8)

1848, då H P Blavatsky just fyllt sjutton år, antog hon helt plötsligt ett giftermålsanbud från den man vars namn hon sedermera bar. General Nicephore Blavatsky, statsråd och viceguvernör i Erivan, var i världslig bemärkelse ett utmärkt parti, även om han var tre gånger så gammal som den moderlösa flicka som ingick förbindelsen i

hastigt mod. När hon förstod vilket överilat steg hon tagit och vad äktenskapet innebar, lämnade hon sin nominelle make utan att någonsin, enligt vad hennes släktingar förklarat, ge honom tillfälle att betrakta henne som *sin hustru*. Strax efter denna överilning påbörjade hon en period av resor och sökande, under vilken hennes okuvliga vilja och naturliga geni, samt det vanligtvis osynliga beskyddet från hennes mästare, ledde henne oskadd genom märkliga länder och ännu märkligare upplevelser.

Det var en del av hennes träning att genom personlig erfarenhet samla förstahandskunskap som senare skulle bli till nytta i hennes arbete. Hennes erfarenheter omfattade inte bara det storslagna och sköna utan också mycket som var underligt och ockult, ofta på avskilda och farliga platser. Allt detta gjorde henne skickad att tala med auktoritet, som ögonvittne, när hon i *Isis Unveiled* och andra arbeten framlade förklaringen till många sällsamma tilldragelser.

Hennes för en ung flicka så ovanliga levnadssätt väckte helt naturligt åtskillig uppmärksamhet under denna tidiga period av det nittonde århundradet, då kvinnan hade liten frihet och elaka tungor dessutom förband obestämda rykten om äventyrliga kvinnor med henne. Hennes far, överste Hahn, upprätthöll en regelbunden brevväxling med henne och försåg henne med pengar, och när det giftiga skvallret påstod att hon levde ett glatt liv i Paris, Berlin eller Wien, befann hon sig antingen på resor i någon avlägsen världsdel, sysselsatt med sina studier, eller också vistades hon i lugn och ro i hemmet under de sällsynta mellanperioder då hon behövde vila i kretsen av sin familj, som hon var varmt tillgiven.

Då hon aldrig förde dagbok och hennes minne för data var osäkert, kan man omöjligen vara säker på den exakta tidpunkten för en del av hennes resor, men de allmänna konturerna och några data från perioden 1848 - 1873 är säkert fastställda. Under en tid reste hon tillsammans med en rysk grevinna i Turkiet, Egypten och andra delar av Levanten. I Kairo studerade hon för en kopter, en framstående ockultist, och hon slöt sig förmodligen vid denna tid till drusernas hemliga loge på berget Libanon. 1851 mötte hon i London för första gången sin mästare Morya i kroppslig gestalt, fast hon ofta sett honom på klärvoajant väg. Den dag hon sammanträffade med "sina drömmars mästare" var hennes tjugonde födelsedag, skriver hon i sin privata anteckningsbok. Mästaren tecknade en plan för H P Blavatskys framtid och visade henne hur hon skulle förbereda det arbete, till vilket hon blivit utvald.

Mästarna hade sett att Österlandet och Västerlandet blivit nära förbundna på de ekonomiska och politiska områdena, och att Österlandet höll på att bländas av den västerländska civilisationens lysande materialism. De insåg att tiden var inne för att möta den fara som låg i ett utbyte av materialistiska tankar och ideal mot psykiska metoder för förvärvande av lägre yogakrafter - ett utbyte enligt linjer som medförde stora skador för båda parter. I akt och mening att bekämpa denna fara önskade mästarna anslå en stark grundton inom högre områden av mänsklig välfärd. De påbörjade sitt märkliga arbete genom att träna H P Blavatsky - en europé - för att genom henne väcka Österlandet ur dess andliga dvala och ge världen några av den urgamla visdomens begravda skatter. För att förbereda bildandet av ett samfund som skulle utgöra kärnan i ett alltomfattande broderskap, företog hon sina långa och äventyrliga färder i främmande länder, samlande erfarenhet och kunskap om människornas liv. Stadd på resor under hemlig uppsikt av sin mästare, fann hon vägen till platser och fick tillträde till källor av hemlig visdom som inte var tillgängliga för ackrediterade upptäcktsresande eller lärda forskare.

I Kanada kom hon i beröring med indianer och lärde en hel del av deras medicinska hemligheter. I New Orleans, där hon undersökte negrernas voodoo-ceremonier, råkade hon i stor fara och fick på uppmaning av sin mästare snabbt lämna platsen. Därefter fortsatte hon till Texas där hon träffade en gammal fransk-kanadensare, fader Jacques, som en tid tog hand om henne och räddade henne från allvarliga faror. Då hennes engelska språkkunskaper var begränsade, måste en beskyddare med vilken hon fritt kunde meddela sig ha varit till mycket stor hjälp. Mexiko var scenen för hennes nästa äventyr, och där mötte hon en hinduchela till sin mästare, vars beskydd var högst nödvändigt i detta osäkra land. Åtföljd av denne chela och en annan person, intresserad av mystik, avseglade hon till Indien. Härifrån gjorde hon ett misslyckat försök att komma in i Tibet.

Under färden från Indien besökte hon Singapore och Java och nådde slutligen England. Då hon fann att förberedelser vidtogs för kriget, i vilket England, Frankrike och Ryssland deltog, avreste hon i egenskap av rysk undersåte till Förenta Staterna (1853), där hon reste omkring i ungefär två år. Hon färdades över Klippiga bergen med en emigrantkaravan och nådde San Francisco, där hon sågs ha sammanträffat med sin mästare på nytt.

Än en gång begav hon sig till Orienten och 1855 anlände hon till Indien, där hon sammanträffade med en tysk vän till sin far, en f d luthersk präst vid namn Kulwein. De bildade ett sällskap av några personer med syfte att tränga in i Tibet, men H P Blavatsky var den enda medlemmen som lyckades genomföra sin avsikt. Föga är känt om hennes upplevelser i Tibet vid denna tidpunkt, utom det hon på ett så intressant sätt omtalat i *Isis Unveiled*. Efter att ha övervunnit diverse svårigheter och upplevt många äventyr, blev hon slutligen räddad ur en synnerligen kritisk situation och fördd tillbaka till den indiska gränsen. Hon berättar om de telepatiska metoder med vilka den schaman som var hennes vägvisare kallade på hjälp.

Vi hade riktat schamanens inre ego mot samma vän som nyss omnämndes i detta kapitel, Kutchin av Lhassa, som ständigt färdas till och från Brittiska Indien. *Vi vet* att han blev underrättad om vår kritiska situation i öknen. Några få timmar senare kom hjälpen och vi blev räddade av ett sällskap på tjugofem ryttare, som av sin chef fått anvisning om att finna oss på den plats där vi var, vilken ingen levande människa utrustad med vanliga förmögenheter kunde ha känt till. Ledaren för denna eskort var en shaberon, en "adept", som vi aldrig tidigare sett. Vi såg honom aldrig heller sedan, ty han lämnade aldrig sitt *soumag* (lamaseri), och vi fick inte tillträde till det. *Men han var en personlig vän till Kutchin. (Isis Unveiled, II, 628)*

H P Blavatsky tillägger att ovanstående naturligtvis kommer att förefalla läsaren otroligt, men det är endast ett exempel på "den astrala mänskliga själens obegränsade krafter och förmögenheter". I våra dagar, när vi har otaliga vittnesbörd om högt utvecklad telepati bland de amerikanska indianerna, de afrikanska negrerna, de australiska aboriginerna, eskimåerna m fl, hade hon inte behövt möta det löje och förtal som hon då uppväckte genom att helt djärvt träda i opposition mot det konventionella uppfattningssättet.

[Till Kapitel 3](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 3

Träning i chelaskap

Vi får inte glömma att H P Blavatsky under sina resor, studier och äventyr alltid försågs med pengar av sin far, som skickade dem till de platser där hon uppehöll sig. Tidvis kunde hon nått och jämt bestrida utgifterna för dagen, medan hon vid andra tillfällen hade så gott om medel att hon slösade eller skänkte bort pengar med den impulsiva frikostighet som var så betecknande för henne. Under sin vistelse i Amerika på 1850-talet ärvde hon 80.000 rubel av en släkting, vilket belopp hon emellertid snabbt förbrukade. Efter sin älskade fars frånfälle 1873 använde hon större delen av sitt arv efter honom till inköp av mark och startandet av ett jordbruksföretag på Long Island, New York, men då hon inte hade någon erfarenhet på området misslyckades företaget naturligtvis. Pennan var hennes rätta instrument, och när hon började skriva för ryska tidskrifter blev hennes alster snart mycket populära under pseudonymen "Radha Bai".

Efter ytterligare resor i Indien uppmanades hon av sin mästare att inte stanna där, och sålunda kom det sig att hon oskadd undkom de faror som var förbundna med det indiska upproret 1857. Mästaren skickade henne i ett privat uppdrag till Java, där hon mötte två andra chelaer. Det var sannolikt omedelbart därpå som hon (samma år) besökte Sydamerika och inhämtade de arkeologiska kunskaper som hon ger prov på i *Isis Unveiled*. Hur som helst så återvände hon till Europa före 1860, och efter att ha tillbringat någon tid i Frankrike och Tyskland dök hon plötsligt upp vid ett familjebröllop i Pskoff. Hon stannade sedan flera år i Ryssland innan hon återupptog sina utlandsresor.

Under vistelsen hos släktingarna i Ryssland ägde en märklig utveckling rum i hennes inre natur: det var en period av intensiv träning, fast inte i någon yttre, synlig esoterisk skola. Den träningen följde senare i Tibet. Under denna period genomgick hon flera egendomliga sjukdomar under vilka hon, som hon själv sade, tycktes leva ett dubbelliv. Detaljer från detta sällsamma och betecknande mellanspel i hennes liv återfinnas i Sinnetts *En sierskas öden*. Det är mer än troligt att hon genomgick ockult träning vid de tillfällen då hon, som hon säger, blev "någon annan" och fann sig vara i ett avlägset beläget land utan någon som helst förbindelse med sitt vakna liv. När dessa perioder av inre undervisning fogas till den tid hon tillbringade med olika adepter i Tibet, Egypten och Syrien, är det lätt att förstå vad hon menade då hon sade att hon hade "sju års träning". Detta missförstods av Sinnett som trodde att hon studerat i Tibet under sju år. Hon skrev 1886 till honom om "veckor och månader som jag tillbringade med mästarna i Egypten eller i Tibet". (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, s 145). Tidigare, 1878, skrev hon:

Jag tillhör drusernas hemliga sekt på berget Libanon, och tillbringade ett långt liv (en längre tid?) bland dervischer, persiska mullor och mystiker av alla slag. (*The Theosophist*, LII, 628, aug 1931)

Efter de nämnda sjukdomarna avtog och upphörde slutligen de sporadiska fenomen som producerades av vissa elementaler, oberoende av hennes kontroll. Hon närmade sig slutet av sin lärjungeperiod. Madame Jelihovsky, hennes syster, skriver:

I Pskoff och på Rougodevo hände det ganska ofta att hon inte kunde kontrollera eller ens hejda dessa manifestationer. Sedermera syntes hon för varje dag vinna ett allt större herravälde över desamma till dess hon, efter sin märkvärdiga och långvariga sjukdom i Tiflis, tycktes kunna helt och hållet trotsa dem och böja dem under sin vilja. Hon bevisade detta genom att efter behag inställa alla dylika fenomen och att på förhand förhindra deras framträdande för flera dagar eller veckor. Sedan den utsatta tiden var ändad kunde hon åter frammana dem, lämnande åt de närvarande att bestämma vad som skulle inträffa. Korteligen, det är, såsom vi redan sagt, allas vår fasta övertygelse att *där en mindre kraftfull natur skulle ha dukat under i striden, fann hennes okuvliga vilja på ett eller annat sätt medel att bringa denna värld av osynliga väsen - vilka hon aldrig velat tillerkänna namnet "andar" eller själar - under sitt eget kommando.* (*En sierskas öden*, 119)

Det "medel" som hon tillvann sig för att kontrollera de osynliga krafterna var naturligtvis den andliga viljan hos hennes högre jag, och skyddet och hjälpen framkallades av hennes opersonliga motiv. Emellertid återstod för henne ännu en invigning innan hon blev helt befriad från sitt "skal", som hon kallade sin lägre personlighet. Detta hände i Amerika mer än tio år senare.

Sedan hennes hälsa blivit återställd lämnade hon hemmet 1863 och reste i olika delar av Europa, Ryssland och möjligen även Asien till slutet av 1867, då hon mottog en ny uppmaning från sin mästare. Hennes färder under 1864 - 1866 är svepta i dunkel, men det finns skäl att anta att hon tillbringade en del av denna tid i Tibet i och för träning under mästaren M. Hon kan ha varit i Tibet 1865 och hennes svävande uttalanden var måhända avsedda att gäckta otillbörlig nyfikenhet angående ockulta ting, men hon säger uttryckligen att hon inte mötte mästaren K H i kroppslig gestalt förrän 1868, då hon reste till Tibet och uppehöll sig en längre tid i Shigatse tillsammans med hans syster och hennes barn.

På 1860-talet hade hon blivit en hänförd beundrare av Garibaldi's bemödanden att befria Italien, och i sällskap med ett stort antal andra kvinnliga entusiaster var hon bevisligen närvarande vid slaget vid Mentana nära Rom den 3 november 1867. Föga är känt om denna händelse utom att hon blev nära nog dödligt sårad, varav hon bar märken ända till sin död. Hennes tillfrisknande måste ha skett utomordentligt snabbt, förmodligen tack vare hjälp av hennes mästare, ty tidigt 1868 avreste hon från Konstantinopel tillsammans med honom på den långa färden till Tibet. Hennes släktingar hörde ingenting från henne under hennes nära treåriga vistelse i Tibet och höll henne redan för död. Deras glädje var därför stor när ett brev anlände till Odessa den 7 november 1870, vilket meddelade att hon befann sig väl och att hon skulle återvända "innan arton månader gått tillända". Brevet var på franska och osignerat, men det var skrivet med mästaren K H:s karakteristiska handstil.

Detta är det första kända brev som överlämnades på fenomenell väg. Den som överlämnade det, en österlänning, visade sig på ett mystiskt sätt i rummet hos madame Fadeyeff, H P Blavatskys älskade tant, räckte henne brevet och, som hon själv skriver, "försvann mitt framför mina ögon". Den ortodoxa madame Fadeyeff var en stor motståndare till sin systerdotters "kätterska" åsikter och antog att brevet överlämnats av en "ande". Hon blev mycket upprörd över fenomenet, och kände sig inte fullt tillfredsställd när H P Blavatsky vid sin återkomst till Ryssland talade om för henne att den ockulte budbäraren var en levande människa, vilken hade förmågan att efter behag visa sig i vad som i Österlandet kallas en mayavi-rupa, en "illusionskropp" av tanke och vilja.

Denna tilldragelse är särskilt viktig för tillbakavisandet av beskyllningen att H P Blavatsky själv fabricerat och avsänt brev som falskeligen tillskrevs mästarna. Madame Fadeyeffs synnerligen stränga ortodoxi gav henne skäl att fördöma varje slag av "övernaturliga" fenomen utanför hennes kyrkas murar. Hon om någon var absolut ovillig att bära vittne om deras möjlighet. H P Blavatsky skriver:

När hon fick bevis för att de [mästarna] var levande människor, betraktade hon dem som djävlar eller sålda åt Satan. ... Hon är den mest skygga, vänliga och beskedliga varelse. Under hela sitt liv har hon offrat pengar och allt annat för andra. Men så snart man rör vid hennes religion blir hon lik en furie. Jag talar aldrig med henne om mästarna. (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 154)

Man kan förmoda att madame Fadeyeff skulle undertryckt historien om brevet när hon fann att det stödde hennes systerdotters "kätterska" teorier. Men när hon av överste Olcott ombads att bekräfta detsamma, överlämnade hon välvilligt originalbrevet till honom och tillfogade en klar redogörelse för det "mirakulösa" sätt på vilket det överlämnats medan H P Blavatsky befann sig hundratals mil därifrån.

Detta synnerligen övertygande "fenomen" får ytterligare betydelse av att det stöder påståendet att tränade ockultister kan överföra materiella föremål via "astral post" med största snabbhet, även på långa avstånd. På 1870-talet var denna möjlighet helt okänd i Västerlandet, även om den var väl bekant bland Tibets lamor och en del indiska yogier. Spiritismen och en del kristna helgonlegender ger vittnesbörd om liknande överföringar, men dessa beskrivs alltid som "övernaturliga".

I samband med mästaren K H:s brev har vissa av H P Blavatskys kritiker, som påstår att hon själv tillverkat dem och att inga mahatmaer existerar, försäkrat att de tidigare brev som tillskrivs mästaren K H företer en kraftigare handstil än de som tillhör en senare period när, som de menar, H P Blavatsky blev gammal och sjuk och hennes avtagande krafter avspeglas i de "så kallade mahatmabrevens" handstil. Det ohållbara i detta påstående framgår om man jämför det brev som skrevs till madame Fadeyeff av mästaren K H med ett annat skrivet av honom nära sexton år senare. Fotografiska reproduktioner av båda breven återges i *Did Madame Blavatsky forge the Mahatma Letters?* av C Jinarajadasa, och de uppvisar ingen som helst skillnad mellan handstilarna. Det senare meddelandet är skrivet diagonalt tvärs över en blank sida i ett brev från en hängiven medlem, Tookaram Tatya, avsänt i Bombay den 5 juni 1886 till överste Olcott som erhöll det i Adyar två dagar senare. Eftersom H P Blavatsky vid den tidpunkten bodde i Tyskland, kunde hon naturligtvis inte haft något att göra med detta fenomen. Dessa fakta är fullständigt autentiska och har aldrig kunnat bortförklaras. De har helt enkelt lämnats ur

räkningen av illvilliga kritiker.

När H P Blavatsky avslutat den intensiva träning hon genomgick i Tibet, där hon bodde tillsammans med mästaren K H:s syster och systerson i Shigatse, återvände hon till Europa. Efter ett kort besök på Cypern och i Grekland, under vilket hon sammanträffade med den grekiske mästaren Illarion, avseglade hon till Italien. Men fartyget som medförde en krutlast exploderade vid Spezia, och hon var en av de få passagerare som räddades. Då de överlevande hade förlorat allt, beviljade den grekiska regeringen fri transport. H P Blavatsky beslöt då att resa till Egypten, där hon blev tvungen att vänta utan några tillgångar tills pengar anlände från hennes ryska släktingar.

Hon stannade omkring fyra månader i Kairo, och det var då som hon gjorde det första försöket att skänka världen något av sin kunskap om naturens dolda sida genom att samla några intresserade för att undersöka mediumskapets fenomen och Allan Kardec's oriktiga men välkända reinkarnationsteori. Men betingelserna i Kairo var otillräckliga för detta företag. Hon skrev därför efter mer pålitliga medier från Frankrike och England, men de uteblev olyckligtvis och den lilla gruppen måste göra det bästa med ett par mycket klena lokala förmågor. H P Blavatsky synes själv ha utfört några fenomen i avsikt att hjälpa upp saken, ty hon betraktades av medlemmarna som ett slags medium. Hon fäste inget avseende vid detta misstag utan skriver: "De vet inte bättre men det oroar mig inte, ty jag skall snart visa dem skillnaden mellan ett passivt medium och en aktiv kraft." (*En sierskas öden*, s 123) Detta uttalande återfinns i ett av hennes brev till de ryska släktingarna, och något senare berättade hon för dem angående medierna i Kairo följande:

De stjälar Sällskapets pengar... "de dricker som svampar och jag har nu upptäckt att de bedrar våra medlemmar på det mest skamlösa sätt medelst falska manifestationer... Följaktligen körde jag bort dem... Societé Spirite har inte ägt bestånd mer än fjorton dagar - det är en hög av ruiner - väldiga men lika lärorika som dem efter faraonernas gravar. För att avsluta komedien med ett drama, höll jag på att bli skjuten av en galning - en grek som hade varit närvarande vid de bägge offentliga seanserna, de enda vi höll, och blivit besatt, förmodar jag, av något ondskefullt spöke. (*En sierskas öden*, 123)

I detta uttalande antyds den väsentliga skillnaden mellan en ockultist med utbildade förmögenheter och ett hjälplöst passivt medium som är utsatt för faran av "besättelse" av okända och inte önskvärda väsen från det lägre astralplanet. Den erfarenhet hon inhämtade i Kairo måste ha varit till nytta när hon i *Isis Unveiled* beskrev farorna av mediumskap.

Då försöket att framlägga några av teosofins läror genom att kasta ljus över de psykiska fenomenens innebörd slagit fel och hon inbjöds att resa med några ryska vänner, tillbringade hon några månader i Levanten, innan hon återvände till Ryssland. Under sitt uppehåll i Egypten vistades hon, sägs det, en natt ensam i den stora pyramidens kungakammare där hon hade flera märkliga upplevelser - inte den enda siare som upplevt sådana i detta forntida initiationsrum.

[Till Kapitel 4](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 4

Från lärjungeskap till aktiv tjänst

I juli 1872 anlände H P Blavatsky till Odessa där hennes släktingar då bodde. Precis arton månader hade förflutit sedan hennes tant mottagit det ockulta brevet. Hon kvarstannade omkring nio månader i Odessa och for sedan till Paris, där en kusin till henne bodde. Den 7 juli 1873 ankom hon till New York för att i detta moderna kraftcentrum och under ledning av sin mästare göra det nittonde århundradets nya stora ansats. Hon stannade i Förenta Staterna i mer än fem år, större delen av dessa i New York, och blev 1878 amerikansk medborgare.

Överste Olcott citerar en intressant bekräftelse av H P Blavatskys uttalanden om sina resor. Anna Ballard, en journalist, skrev 1892 som svar på hans förfrågan bl a följande:

Jag träffade henne i juli 1873 i New York, endast en vecka efter hennes landstigning. Jag var då anställd som reporter på *New York Sun* och hade fått i uppdrag att skriva en artikel om ett ryskt ämne. Under mitt sökande efter fakta fick jag genom en vän reda på denna ryska dams ankomst. Jag satte mig då i förbindelse med henne och inledde på så sätt en bekantskap som varade i flera år. Vid vårt första samtal sade hon att hon inte haft någon tanke på att överge Paris för Amerika förrän sista kvällen före sin avresa, men varför hon kom eller vem som brådstörtat sände iväg henne talade hon inte om. Jag kommer mycket väl ihåg när hon med en triumferande min utbrast: "Jag har varit i Tibet." Av vilken anledning hon kunde tro att det var någonting enastående, märkvärdigare än någon annan av de resor i Egypten, Indien och andra länder som hon berättade för mig om, kunde jag inte lista ut, men hon sade det med särskilt eftertryck och livlighet. Nu kan jag emellertid förstå vad det betydde. (*Old Diary Leaves*, I, 21)

En händelse vid amerikaresan visar den hjärtats godhet som var ett av hennes mest betecknande karaktärsdrag och det praktiska sätt på vilket hon gjorde broderskapet till "en levande kraft i sitt liv". Hon hade lagt ut nästan alla sina tillgängliga kontanter på en förstaklassbiljett. I Havre såg hon en kvinna med två barn i största förlägenhet. På förfrågan fick hon veta att kvinnan var på väg till sin make i Amerika, men hade blivit avlurad alla sina pengar genom förfalskade biljetter och lämnad utan hjälp och vänner. H P Blavatsky hade lärt sig att "underlåtet av en barmhärtighetshandling är en dödlig synd", och då hon hade ont om pengar bytte hon genast sin förstaklassbiljett mot tredjeklassbiljetter för sig själv och den olyckliga familjen. Hur många personer med fina vanor skulle ha valt tredje klass med dess dåvarande trängsel och motbjudande förhållanden för att hjälpa en främling ur en svår belägenhet?

När hon anlände till New York fann hon inga medel väntande på sig, ty hennes far hade nyligen dött och följaktligen anlände inga pengar under en tid. Av den ryske konsuln kunde hon inte få något lån och under flera månader fick hon pröva på umbäranden, hänvisad till att bo i stadens fattigaste kvarter och livnära sig på att tillverka halsdukar.

Slutligen, i oktober 1874, var tiden inne för handling och hon blev beordrad att resa till Chittenden, Vermont, där de två ryktbara spiritisterna bröderna Eddy höll sina seanser. Överste Henry Steel Olcott, sedermera president för Teosofiska Samfundet, följde och refererade dessa seanser för *New York Daily Graphic*. Hennes sällsamma ansikte med dess prägel av inre kraft och kunskap fångade genast hans uppmärksamhet. Hon förstod att detta sammanträffande inte var en tillfällighet. Här var den man hon behövde till hjälp för det arbete som hon var sänd att utföra. Vid den tiden hade hon nästan glömt bort att tala engelska, även om hon kunde läsa språket ganska bra, och överste Olcott observerade att hon talade pariserfranska med en kanadensisk dam. Som han hade goda kunskaper i detta språk fann han en förevändning att tilltala henne, och en varm vänskap uppstod snart mellan dem. Det var inte något tillfälligt möte, och mahatman Morya berättade för Sinnett flera år efteråt hur det kom till stånd.

Då vissa av mästarna fann att ett av de cykliska tillfällena att väcka intresse för den "ockulta läran" förelåg, beslöt de efter någon tvekan att våga försöket. De högre "cheferna" hyste inte några större förhoppningar, men gjorde inga invändningar. Mästaren M skriver 1882:

Emellertid beslöts det att experimentet skulle utföras utan vår personliga ledning, att vi skulle avhålla oss från varje extraordinärt ingripande. Under våra spaningar efter lämpliga redskap fann vi i Amerika den man som kunde tjänstgöra som ledare - en man med stort

moraliskt mod, osjälvisk och utrustad med andra goda egenskaper. Han var långt ifrån den bäste, men (som Mr Hume säger i HPB:s fall), han var den bäste som fanns tillgänglig. Till hans bundsförvant utsåg vi en kvinna med högst ovanliga och underbara gåvor. Jämte dessa hade hon stora personliga brister, men lika fullt (sådan hon var) fanns det inte någon annan som var bättre lämpad för denna uppgift. Vi sände henne till Amerika, förde dem samman - och försöket började. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 263)

Två år senare, när Sinnett närmade sig en kritisk period som uppkom genom hans brist på andlig förståelse och intuition, ansåg sig mästaren K H böra upprepa sin ovan anförda tribut till H P Blavatsky och Olcott:

De två år, låt oss säga, långt ifrån fullkomliga - i vissa avseenden raka motsatsen. Men de besitter något (förlåt den eviga upprepningen, men det förbises lika ofta) som vi blott alltför sällan funnit hos andra - OSJÄLVISKHET och en ständig villighet att uppoffra sig för andras bästa. Vilken "mängd synder" uppväger inte detta! Det är visserligen en truism, men likväl säger jag att vi endast i motgången kan upptäcka den verkliga människan... Den som vill komma i åtnjutande av högre undervisning måste vara en sann teosof i hjärta och sinne, inte endast till skenet. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 370)

Överste Olcott var advokat med en framgångsrik praktik, som han övergav några år efter det han med själ och hjärta börjat ägna sig åt teosofin. Han hade ett gott namn som soldat i inbördeskriget och senare som tjänsteman i krigsdepartementet. Hans bok *People from the Other World*, en berättelse som bland annat handlar om hans upplevelser på Eddys lantgård där han träffade H P Blavatsky, gjorde starkt intryck på personer som hyste intresse för psykisk forskning.

Utrymmet i föreliggande bok är för litet för att tillåta en uttömmande studie av mysteriet H P Blavatsky - den synnerligen okonventionella ryska personligheten å ena sidan och den andliga intelligens vilken mästarna vid flera tillfällen hänvisar till som "vår broder HPB" å den andra. Men med tanke på det förtal som riktats mot henne, kan några ord till hennes försvar dock vara på sin plats.

Beträffande hennes utomordentligt sammansatta natur och dess skenbara motsägelser fick Sinnett 1881 en värdefull vink, och om han förstått dess djupa innebörd hade mycket missförstånd från hans sida kunnat undvikas. Mästaren K H skrev till honom:

Även om tiden ännu inte är fullt mogen för att låta er få del av hela hemligheten...på grund av den orättvisa och det onda som skett, har jag fått tillåtelse att låta er fånga en glimt bakom slöjan. Hennes tillstånd [lättretlighet, bristande försiktighet etc] är nära förbundet med hennes okulta träning i Tibet och det faktum att hon sändes ut ensam i världen för att gradvis bereda marken för andra... Jag ber er därför besinna vad hon sökte förklara... nämligen det faktum att de sju principerna ingår i den *fullständiga* mänskliga varelsen. Nu kan ingen man eller kvinna, såvida han eller hon inte är en initierad av den "femte cirkeln", lämna landet *Bod-Las* områden och återvända till världen fullständig - om uttrycket tillåts. Åtminstone en av vederbörandes sju satelliter måste lämnas kvar av två orsaker: för det första för att utgöra den nödvändiga förbindelselänken, överföringens ledningstråd - för det andra som den säkraste borgen för att vissa saker aldrig skall bli spridda. Hon är inget undantag från regeln, och ni har sett ett annat exempel - en högt intellektuell man - som måste lämna ett av sina höljen efter sig, av vilken anledning han anses högelingen excentrisk. Uppförandet och tillståndet hos de återstående sex beror på deras inneboende egenskaper, de psyko-fysiologiska särdragen hos personen i fråga, isynnerhet sådana idiosynkrasier som överförs genom vad modern vetenskap kallar "atavism". I överensstämmelse med mina önsknings gjorde min broder M genom henne ett visst erbjudande till er, som ni kanske kommer ihåg. Om ni blott hade antagit det, skulle ni när som helst under en timmes tid eller längre kunnat samtala med den verkliga *baïtchooly* (den verkliga, fullständiga individen) i stället för den psykologiska krympling som ni nu har att göra med. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 203-4)

Ovanstående torde erbjuda den intuitive läsaren många tänkvärda synpunkter.

I *Old Diary Leaves* gör överste Olcott en egendomlig anmärkning som möjligen hänför sig till dessa plötsliga förändringar och den psykologiska krymplingen hos H P Blavatsky:

...när en viss underbar psyko-fysiologisk förändring inträdde hos HPB som jag inte har rätt att omtala och som ingen hittills misstänkt, även om de åtnjutit hennes vänskap och fulla förtroende... (*Old Diary Leaves*, I, 18)

H P Blavatsky var ingen tjockhudad, känslolös cyniker utan en intensivt generös och varmhjärtad själ, ögonblickligen redo att ge den hjälp hon kunde när hon hörde att någon var i nöd. Man känner exempel på att hon tog på sig skulden för andras dåraktiga handlingar för att rädda oskyldiga människor från skandal. För att urskulda andras försummelser kunde hon säga att hon kanske skulle ha begått ännu värre misstag i deras ställe, och att hon i så fall vore mer att klandra därför att hon fått bättre träning. Hon anklagades aldrig för att ha visat den minsta lust att hämnas, inte ens på dem som ljög om henne och förrådde henne. Trots hennes

vulkaniska temperament och plötsliga vredesutbrott mot överste Olcott och andra när hon blev upprörd över deras pratsjuka eller liknande svagheter, framträder den djupare, klara och lugna opersonligheten hos hennes sanna jag på ett ovedersägligt sätt. Olcott frågade en gång varför inte hennes hetlevrade temperament underkastades en varaktig kontroll och fick från en av mästarna ett svar, vars innebörd han återger:

...ett sådant förfaringssätt skulle ofelbart leda till att hon dog av slag. Kroppen var vitaliserad av en brinnande och befallande ande, en som från barndomen inte tålde några band, och om den överflödande fysiska energin inte fick fritt utlopp skulle resultatet bli ödesdigert... De enda personer som hon verkligen vördade var mästarna, och t o m mot dem var hon vid vissa tillfällen så stridslysten att de blidare bland dem inte önskade träda i beröring med henne när hon var på det humöret. Att komma i det sinnestillstånd då hon kunde stå i öppen förbindelse med dem hade - som hon patetiskt försäkrade mig - kostat henne årtal av den mest desperata självbehärskning. (*Old Diary Leaves*, I, 258)

Fastän det psykologiska "krymplingskap" som mästaren K H antydde kunde utgöra hindret, så böjde sig dock, när det blev fråga om den mission hon var kallad att utföra, hennes personlighet fullständigt under hennes högre naturs vilja och syfte. Denna "sammansatthet" gav upphov till många av de paradoxala tilldragelser i hennes liv som väckte kritik. Hennes kritiker förstod inte det faktum att den självuppoffrande och hängivna varelsen "HPB" inte alltid var synlig genom personligheten "H P Blavatsky". Själv var hon noga medveten om detta. I sitt personliga exemplar av *Tystnadens röst* skrev hon följande dedikation: "Från HPB till H P Blavatsky utan några vänliga hälsningar."

I sina försök att förklara detta för A P Sinnett skrev hon:

Inbillar ni er att ni, därför att ni, som ni tror, rannsakat mitt fysiska skal och hjärta, och på grund av er förmåga att analysera människonaturen - någonsin trängt innanför den yttersta huden kring mitt verkliga jag? Ni tar grundligt miste om så är fallet... Vad jag menar är: ni *känner* mig inte. Ty vad som än finns inunder den ["den fränstötande klippan"], så är det inte vad ni tror... Jag (det inre sanna "jaget") är som i ett fängelse. Jag kan inte visa mig sådan jag är, hur mycket jag än önskade det. Varför skall jag då, om jag nu talar för mig sådan jag är och känner mig vara, varför skall jag göras ansvarig för den yttre fängelsedörren och dess skenbara utseende, eftersom jag varken tillverkat eller dekorerat den? (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 465-6)

Under samfundets första år skrev den egyptiske mästaren Serapis (kallad "Maha Sahib") till överste Olcott, som uppenbarligen var förbryllad över hennes uppträdande:

Stackars, stackars syster! En kysk och ren själ - en pärla innesluten i ett skrovligt skal. Hjälp henne att avkasta detta sken av skrovlighet, och vem som helst skulle bli bländad av det gudomliga ljus som döljer sig under denna bark. (*Letters from the Masters of the Wisdom*, II, 36-7)

G de Purucker sammanfattar den högre sidan hos denna "sällsamma kvinna", HPB:

Det märkliga något, den märkliga varelse, det märkliga väsen som fanns inom H P Blavatsky och arbetade genom henne, kom från Shambhala, från den hierarkin. Jag syftar nu inte på kvinnan, på den fysiska kroppen, och inte heller på den personlighet som föddes i Ryssland. Jag syftar på det underbara något som inkarnerade i den kroppen, och som lämnade en del av "sig själv" kvar och psykiskt handikappad gick ut i världen, i detta avseende lydande en arkaisk lag. Detta var skälet till att hon blev så missförstådd. Denna varelse utförde sitt arbete i världen när den rätta cykliska tidpunkten att framträda bland människorna var inne, nämligen i början av en ny messiansk cykel. (*Den hemliga lärans grundtankar*, 419)

På ett annat ställe skriver G de Purucker:

Tror någon att HPB, att den ryska kropp som de flesta kallar HPB, var budbäraren från Logen? Vilken orimlighet! Inte ens hennes mäktiga karaktär, hennes stora och ädla själ, som alla vilka verkligen kände henne ägnar sin kärlek och vördnad - inte ens denna var budbäraren, utan det avatariska något, den tid efter annan framträdande ande-själ som använde henne och arbetade genom henne, just därför att hon var så stor, just därför att hon var en chela, just därför att hon var det villiga och själv-valda offer som givit sig själv som ett villigt instrument för ett upphöjt syfte.

Några av egendomligheterna i hennes yttre personlighet, "masken", irriterade ofta främlingar, eftersom hon ofta använde ett mycket osminkat språk till dem vilkas hyckleri och själviska egenkärlek var som en öppen bok för henne. Men hon hyste inga känslor av verklig illvilja ens mot sina mest samvetslösa förföljare. T o m hennes kritiker erkände att om hennes värsta fiende skulle komma och be henne om hjälp (vilket några faktiskt gjorde!), så var hon redo att bistå honom på alla sätt. Mästaren M berättade för Sinnett att hon skulle ha besparat sig många bekymmer om hon varit mer diplomatisk i sitt tal:

...om hon vore något mer av en född lögnerska - så kunde hon ha varit lyckligare och för länge sedan vunnit större framgång. Men det är just där som skon klämmer, sahib. Hon är alltför sann, alltför uppriktig, alltför oförmögen att förstå sig, och nu korsfästes hon dagligen för det... Martyrskap är angenämt att bevittna och kritisera, men svårare att uthärda. Det har aldrig funnits en kvinna, mer orättvist förtalad än H[P]B. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 272-3)

För att väcka en lärjunge till medvetande om hans brister tvekade hon inte att i sin egenskap av lärare strängt tillrättvisa honom - om hon såg ett löfte om något bättre - och de som hade förstånd att uppskatta hennes allvarliga önskan att hjälpa var djupt tacksamma för hennes oförskräckta frispråkighet. Den *verkliga* läraren strävar att uppväcka det inre, gudomliga Jaget, oberoende av om lärjungen tycker om det eller inte, medan den falske smickrar den lägre personligheten för att vinna makt eller popularitet. Den förre kan ofta dra sig tillbaka för en tid, som H P Blavatsky gjorde under tränandet av sin mest uppskattade lärjunge W Q Judge, eller uppträda på ett föga tilldragande sätt för att lärjungen skall följa sanningen för dess egen skull och inte av någon personlig bevekelsegrund som t ex lärarens gunst eller lovord. Madame David-Neel och några andra som - om än i ringa grad - trängt bakom slöjan i Tibet och Indien, talar om hur de högre yogierna och lamorna ibland använder drastiska metoder vid träningen av sina mest lovande lärjungar, metoder vilka framstår som nästan obegripliga i Västerlandet. Även den av zenbuddhismen i Japan praktiserade disciplinen för utvecklandet av opersonlighet är grundad på liknande principer.

Överste Olcott, vars personliga beröring med så många österlänningar bekräftar allt detta, skrev:

...ingenting är så försvagande som att uppmuntra känslan av att vara beroende av andra, av andras visdom, andras rättfärdighet. Det är i hög grad fördärligt och lamslår alla bemödanden. Nu finns det en metod som följs i yogaskolorna i Indien och Tibet, nämligen denna: mästaren ger till en början ingen som helst uppmuntran åt den blivande lärjungen, han kanske inte ens ser åt honom, och det händer ofta att personer själva sluter sig till en yogi som chelaer trots dennes försök att köra bort dem, eller i varje fall trots förebråelser och åtminstone skenbart ovänlig behandling från yogins sida. (*Old Diary Leaves*, IV, 333-4)

Det finns lärrika berättelser om hur H P Blavatsky sökte bereda sina seriösa lärjungar tillfällen att genom egna ansträngningar övervinna högmod (en djupt rotad orsak till svårigheter), dåligt humör, avund och alla de till synes mindre fel som måste övervinnas vid de första stegen på Vägen. En lärjunge erkände öppet att hon vid ett tillfälle så strängt provade hans sinnesjämvikt genom skenbara oförrätter och barsk behandling att han till sist förlorade sin självbehärskning, klagade och begärde en förklaring eller en ursäkt. Hon blev ögonblickligen helt lugn, såg forskande på honom och sade: "Och du vill bli ockultist!" Han insåg genast innebörden av hennes egendomliga uppträdande och förstod att han hade misslyckats i ett av de enklaste proven. Men han var tacksam för detta tillfälle och drog fördel av det.

Den sanna vägen, den ockulta vägen, förklaras av H P Blavatsky leda till:

...kunskapen om vad som är rätt och orätt och att göra en klar åtskillnad mellan det goda och det onda, en väg som också leder människan till den makt genom vilken hon kan utföra det goda hon vill, ofta t o m utan att till synes lyfta ett finger. (*Lucifer*, II, 150, april 1888)

...Ockultismen skiljer sig från magin och andra hemliga vetenskaper som den härliga solen skiljer sig från en talgdank, som människans oföränderliga och odödliga ande - återspeglingsen av det absoluta, orsakslösa och outgrundliga allt - skiljer sig från den dödliga jordklumpen, den mänskliga kroppen. (*Lucifer*, II, 174, maj 1888)

[För dem som inte övervunnit sina passioner och för dem som är "döva för mänsklighetens röst"] kan visdomens gyllene port lätt förvandlas till den vida port och den breda väg "som leder till fördärvet", och "många är de som inträder genom densamma". Det är till denna port som de ockulta övningar leder, vilka utförs av själviska motiv i frånvaron av det återhållande och välgörande inflytandet från atma-vidya. (*Lucifer*, II, 181, maj 1888)

[Till Kapitel 5](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 5

Arbetet börjar i Amerika

Kort efter sin återkomst till New York från Eddys farm i Chittenden träffade H P Blavatsky åter överste Olcott. På hennes begäran presenterade han sin vän William Quan Judge, en ung advokat av irländsk härstamning som nyss börjat sin praktik. Alltifrån sitt första möte med Olcott försökte hon öppna hans ögon för den verklighet som dolde sig bakom spiritisternas fenomen och ge honom en antydan om den teosofiska förklaringen till dessa, såvida de var verkliga. Slutligen godtog han hennes förklaring. Hon skriver:

Jag sändes avsiktligt till Amerika och till bröderna Eddy. Där fann jag Olcott förälskad i andar... Jag var beordrad att låta honom förstå att andliga fenomen utan ockultismens filosofi var farliga och vilseledande. Jag bevisade för honom att allt vad medier kunde göra med andarnas hjälp kunde andra göra utan några andar alls, att klockringning och tankeläsning, liksom knackningar och andra fysiska fenomen, kunde åstadkommas av vem som helst som hade förmågan att agera i sin fysiska kropp medelst den astrala kroppens organ, och att jag ägt denna förmåga sedan jag var fyra år gammal, vilket hela min familj vet. Jag kunde få möbler att röra sig och föremål att synbarligen förflytta sig, och mina astrala armar som stödde dem förblev osynliga. Allt detta innan jag ens visste något om mästarna. (*The Path*, X, 369, mars 1896)

Hennes inställning till W Q Judge var en helt annan. Fastän han var intresserad av ockultism och studiet av naturens dolda sidor var han inte "förälskad i andar". Han förstod genast hennes mission, något som framgår av följande ord från hans bidrag till hennes minne:

1874, i New York, träffade jag HPB för första gången i detta livet... Det var hennes ögon som fångade mig, ögonen hos en som jag måste ha känt under för länge sedan förflutna jordeliv. Hon såg igenkännande på mig denna första timme, och alltsedan dess har den blicken aldrig undergått någon förändring. Inte som en filosofiskt spörjande trädde jag inför henne...utan som en vilken under långa vandringar genom livets korridorer sökte de vänner som kunde visa var planerna för arbetet hade gömts. Och trogen sin kallelse gav hon ett gensvar, avslöjade än en gång planerna, framlade dem enkelt utan några ord till förklaring och fortsatte arbetet...det var lärare och lärjunge, äldre broder och yngre, båda vända mot ett och samma mål, men hon med den makt och den kunskap som endast tillkommer lejon och vise. (*Lucifer*, VIII, 290, juni 1891)

Och om hennes karaktär skriver han:

Att hon alltid vetat vad världen skulle göra sig skyldig till i form av skvaller och förtal visste jag också, ty 1875 omtalade hon för mig att hon då var i färd med att ge sig in i ett företag som skulle åsamka henne oförtjänt förtal, oförsonlig illvilja, oavbruten oförståelse, ständigt arbete och ingen världslig belöning. Ansikte mot ansikte med detta bars hon likväl framåt av sitt lejonhjärta...

Mycket har sagts om hennes "fenomen", vilka somliga förnekat och andra påstått vara konststycken och bedrägeri. Eftersom jag har känt henne i många år och privat sett henne framkalla fler olika fenomen än alla hennes övriga vänner tillhoppa haft turen att bevittna, vet jag att hon hade kontroll över naturlagar som är okända för vetenskapen, och jag vet också att hon aldrig skröt med sina krafter, aldrig utbasunerade dem, aldrig offentligt rådde någon att eftersträva deras förvärvande, utan alltid vände deras blickar som kunde förstå henne till ett liv i altruism, grundad på kunskapen om den sanna filosofien. Om världen tror att hon tillbringade sina dagar med att bedra sina anhängare genom föregivna fenomen, så är det uteslutande därför att hennes okloka vänner mot hennes uttryckliga önskan släppte ut underbara historier om "mirakler", som inte kan bevisas för en skeptisk allmänhet och som inte utgör eller någonsin utgjort samfundets syfte mer än några andra vanliga händelser i H P Blavatskys liv.

Hennes syfte var att höja släktet. Hennes metod var att möta tidsandan sådan hon fann den genom att steg för steg söka leda den framåt, att söka ut och uppfostra några få som kunde föra hennes verk vidare med nit och visdom, att grundlägga ett samfund vars bemödanden - hur ringa det självt må vara - skulle i samtidens tankeliv ingjuta visdomsreligionens idéer, läror och terminologi... (*The Path*, VI, 67-8, juni 1891)

En amerikansk journalist ger en intressant skildring av H P Blavatskys utseende och sätt att uppträda vid denna tid. Vi anför några få avsnitt ur denna:

Madame Blavatsky gjorde, utan att vara vacker i vanlig mening, ett utomordentligt starkt och fångslande intryck. Högvuxen och ståtlig, förde hon sig med drottninglik värdighet. Hennes huvud var stort och under en bred, intellektuell panna strålade ett par stora, lysande blå ögon, vilkas sällsamma andliga uttryck fascinerade alla... Hon kunde ha varit under fyrtio, men med den fysiska vigören och spänsten förenade hon ålderns mentala mognad...

Det var i dessa rum, sedermera familjärt kallade "Lamasriet" (ett namn som används om buddhistiska kloster i Tibet) som en lysande samling intellektuella stundom träffades på kvällen... Värddinnan ägde förmågan att i sin konversation utveckla en sällsynt magnetisk kraft, och ingen tröttnade någonsin på att lyssna till hennes fängslande berättelser om sina upplevelser i många länder, till hennes åsikter om livet och konsten eller hennes förklaringar av Österlandets ockultism. Hon var en överlägsen språkbegåvning som de flesta ryssar, och hon visade prov på en djup kunskap om gammal och modern litteratur från alla länder. Hon var väl förtrogen med den tyska och franska filosofin, och hennes kommentarer till de stora tänkarnas arbeten uttryckte många idéer av slående kraft och originalitet. Ibland underhöll hon sina gäster med musik, och hennes pianospel var alldeles avgjort en stor musikers. [Citerat i *World Theosophy*, I, 657-8, aug 1931]

Journalisten ger sedan en förteckning på berömt folk som var närvarande vid hennes mottagningar. Den upptar sådana namn som professor Weiss vid universitetet i New York, Thomas A Edison (sedermera medlem av Teosofiska Samfundet), dr Alexander Wilder, earlen av Dunraven, Edwin Booth, Edward Bierstadt, Laurence Oliphant, earlen av Dufferin (senare vicekung av Indien), m fl bemärkta män inom litteratur, konst och andra bildningsområden.

Ryktet sade att hon ägde ovanliga mystiska krafter, och likväl var hon inte ett transmedium. Ibland kunde hon utföra ett psykiskt experiment för att illustrera en punkt i framställningen, men i motsats till de vanliga medierna bibehöll hon alltid sitt personliga medvetande, även när mästarna talade med hjälp av hennes röstorgan. Hon sade att hon stod bredvid och betraktade det hela. Hennes förmögenheter var tränade och stod under hennes egen kontroll. Till en början visade hon sin förmåga att använda paranormala krafter endast för ett fåtal privata vänner, ty hon hade blivit ålagd att inte ge för stor offentlighet åt sin förmåga att utföra fenomen. Hennes "salongsexperiment" i ockultism kunde jämföras med det slags experiment som brukar utföras vid populära föreläsningar i kemi, under det att de avancerade demonstrationer som hon utförde för sina två betrodda lärjungar, Olcott och Judge, huvudsakligen tjänade till deras personliga undervisning och utfördes på klarare eller mer tekniska sätt så att säga. Judge såg dock djupare än den äldre mannen beträffande sakens ockulta sida, ty han säger rörande en viss privat undervisning som han mottagit:

.Jag tror inte det gjordes bara för min skull, utan snarare att hon under den första tiden lade ut kraftledningarna över hela landet, och jag var lycklig nog att befinna mig i centrum av energien och bevittna krafternas spel i synliga fenomen. (*Lucifer*, VIII, 290, juni 1891)

Efter en tid fick H P Blavatsky instruktioner om att visa några s k "tecken och under" på ett mer öppet sätt i avsikt att väcka uppmärksamhet bland de djupast tänkande vetenskapsmännen och filosoferna, som kanske skulle förstå att det här var frågan om någonting nytt för studiet av människans inre natur - någonting helt skilt från och överlägset de föraktade mediala fenomenen, men likväl något paranormalt. Hennes egen förklaring till detta försök är belysande:

Man antog att intelligent folk, isynnerhet bland vetenskapsmännen, var benägna att medge tillvaron av ett nytt och högeligen intressant fält för forskning när de bevittnade hur fysiska effekter, som de inte kunde förklara, framkallades genom en viljeakt. Man antog att teologer skulle välkomna ett bevis...för att själen och anden inte är skapelser av deras inbillning och framkallade av okunnighet om människans fysiska konstitution, utan väsensheter lika verkliga som kroppen och mycket betydelsefullare. Dessa förväntningar uppfylldes inte. Fenomenen blev missförstådda och vanställda, såväl vad beträffar deras natur som syfte.

...Man hoppades att denna demonstration av naturkrafter som ligger dolda under ytan...skulle leda till undersökningar av dessa krafter natur och lagar, okända för vetenskapen men fullständigt kända för ockultismen...

...En ockultist kan framkalla fenomen, men han kan inte förse världen med hjärnor och inte heller med den intelligens och det förtroende som är nödvändiga för att förstå och uppskatta dem. Därför är det inte förvånande att order kom att fenomenen skulle upphöra och att teosofins idéer för framtiden skulle vila på sina egna inneboende förtjänster. (*Lucifer*, I, 504, 506, febr 1888)

På 1870-talet var föga eller inget känt om österländsk yoga och äkta magi, ämnen som numera tilldrar sig så allmänt intresse att otaliga förfälskningar har framträtt och lockar den oförsiktige på avvägar. HPB:s förberedande arbete i Amerika hade till syfte att vända spiritisternas uppmärksamhet bort från enbart fenomen till en högre form av verkligt andlig tankeverksamhet, till en spiritism "efter mönstret av det forna Alexandria med dess theodidakti, dess Hypatia och porfyrister". Hon ville med andra ord vända spiritisternas uppmärksamhet till teosofin, vilken omfattar den moderna spiritismens *fenomen* som en liten del av ett oändligt mycket större fält. Hon skrev: "Jag sändes från Paris till Amerika i syfte att bevisa fenomenen och deras verklighet och bevisa misstagen i spiritisternas andeteorier." (*Old Diary Leaves*, I, s 13)

Hon skänkte sitt erkännande åt många av de spiritister som höll fast vid sin tro på psykiska fenomen, men

hoppades samtidigt att de skulle välkomna den nya filosofi som hon förde med sig från Österlandet, vilken inte förnekade deras fenomen utan förklarade dem i ljuset av en större kunskap. Hennes offentliga arbete började med hennes deltagande i den pressfejd som rasade mellan spiritisterna och skeptikerna. Hon försvarade kraftfullt möjligheten av fenomenen och uppriktigheten hos somliga medier, samtidigt som hon avslöjade notoriska bedrägerier. Spiritisterna kände att de hade fått en värdefull bundsförvant, men olyckligtvis förkastade många henne och hennes läror när hon började kritisera deras hypoteser rörande "andarnas återkomst", och ännu häftigare när hon klart och tydligt började förkunna återfödelse läran.

Några av de mest framstående spiritisterna i Amerika och England, t ex Mrs Hardinge Britten, Henry J Newton, C C Massey, dr Carter Blake och Mrs Hollis Billing, utförde ett gott arbete då det gällde att starta Teosofiska Samfundet. Andra blev hennes varma anhängare, t ex forskaren och *mediet* Stainton Moses (känd som "M A Oxon"), en högt begåvad man av otadligt rykte, utgivare av *Light* och medlem av londonuniversitetets lärarkår. Han förblev under hela sitt liv en vän till H P Blavatsky och överste Olcott, även om han inte erkände alla teosofins läror. Det står mycket om honom i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*.

En spiritist som tycktes bli en värdefull medhjälpare var den unge Gerry Brown, utgivare av *The Spiritual Scientist*, en tidning ägnad åt de filosofiska idéerna bakom de psykiska manifestationerna snarare än åt fenomenen själva. I maj-numret 1875 står till exempel följande:

Det sägs att en eller flera österländska spiritister i hög ställning nyligen anlant till vårt land. De anses besitta djup kunskap om den inre upplysningens mysterier, och det är inte omöjligt att de skall upprätta förbindelser med dem som vi är vana att betrakta som ledarna i spiritistiska angelägenheter. Om ryktet talar sant kan deras ankomst uppfattas som en stor välsignelse, ty efter ett kvarts sekel av fenomen är vi nästan helt utan en filosofi som kan förklara dem eller kontrollera deras förekomst. (*The Theosophist*, LIV, 328-9, dec 1932)

H P Blavatsky skrev i marginalen: "At[rya] och Ill[arion] passerade New York och Boston, därifrån genom Kalifornien och Japan tillbaka. M visar sig dagligen i sin kamarupa." Atrya och Illarion är namnen på två av mästarna. M är mahatman Morya, hennes personliga lärare.

Brown fick av mästarna det särskilda privilegiet att arbeta sida vid sida med H P Blavatsky och överste Olcott, men olyckligtvis visade han sig inte mogen att dra fördel av detta ovanliga tillfälle. Förstklassiga litterära bidrag förvärvades för hans kämpande tidskrift, pengar skänktes av H P Blavatsky och överste Olcott för bestridandet av utgifter, men till ingen nytta. Han försvinner ur vår synkrets 1876. H P Blavatsky gör den bitande anmärkningen:

Flera hundra dollars från våra flickor slösades på utgivaren, och han bereddes möjligheter att genomgå en mindre "diksha" [initiation]. Då detta visade sig vara till ingen nytta - bildades Teosofiska Samfundet. ...mannen kunde ha blivit en MAKt men föredrog att förbli en ÅSNA. *De gustibus non disputandum est.* (*The Theosophist*, LIV, 332, dec 1932)

[Till Kapitel 6](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 6

Teosofiska Samfundets stiftande

Tiden var nu inne för att meddela den verkliga tolkningen av de spiritistiska fenomenen. H P Blavatsky hade fångat allmänhetens uppmärksamhet genom sin lysande intelligens, genom det starka inflytandet av sin personlighet och genom sina skarpa angrepp på materialismen. Hennes röst kunde nu göra sig hörd och hon kunde tala med en viss auktoritet. Hon skriver i sin anteckningsbok i maj 1875:

Blivit beordrad att börja tala om för allmänheten sanningen om fenomenen och deras medier. Och nu kommer mitt martyrskap att börja! Jag kommer att få alla spiritister mot mig, plus de kristna och skeptikerna. Ske din vilja, M. HPB. (*The Theosophist*, LIV, 330-1, dec 1932)

Sedan hon mottagit denna order uppmanade H P Blavatsky överste Olcott att av en grupp intresserade bilda ett samfund för diskuterandet av psykiska ämnen, ett samfund som han något vanvördigt kallade en "mirakelklubb". Eftersom denna plan slog fel, erhöll H P Blavatsky några veckor senare bestämda order av sin mästare att försöka på nytt och vidga syftet. Hon skriver:

Order mottagna direkt från Indien att bilda ett religionsfilosofiskt samfund och sätta ett namn på det - samt välja Olcott. Juli 1875. (*The Theosophist*, LIV, 332, dec 1932)

Detta visar det bestämda syfte för vilket mästarna startade sitt samfund - ett centrum av andlig energi som skulle vara både filosofiskt och religiöst samt i viss mening även vetenskapligt. Det var inte ämnat att bara bli en sammanslutning för "psykisk forskning", om än aldrig så upphöjd. H P Blavatsky kände mycket väl till detta, vilket man kan se av hennes brev till sin vän professor Corson vid Cornell-universitetet. Men det framstod inte lika tydligt för andra förrän någon tid efter det att Teosofiska Samfundet blivit bildat.

H P Blavatsky var mästarnas omedelbara verktyg från samfundets bildande till sin död. Alla andra medhjälpare var underordnade i fråga om verklig auktoritet. Hon mottog hjälp och undervisning även av andra adepter än mahatmaerna Morya och Koot Hoomi. Orden "direkt från Indien" som hon använder i den nyss citerade källan är betydelsefulla, ty de visar tydligt att befallningen kom från hennes personliga mästare M. Under sin New Yorkperiod stod hon till stor del under beskydd av en sektion av den stora Logen som hade sitt centrum i Egypten, och vars chef sedan privat omtalades som "Serapis Bey". Överste Olcott ger flera intressanta hänvisningar till denna ockulta grupp under benämningen "Brödrskapet av Luxor" och mästaren K H omnämner den även i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett* (s 116), men det talas dock mindre om den än om det tibetanska brödrskapet.

En egendomlig episod berättas av överste Olcott i detta sammanhang. När Gerry Brown brottades med ekonomiska svårigheter ville mästarna hjälpa hans lovande tidskrift, och överste Olcott gjorde då upp förslag till ett cirkulär som skulle annonsera den. H P Blavatsky omtalade för honom att mästarna önskade att cirkuläret skulle undertecknas med "*För de Sjus Kommitté, Brödrskapet av Luxor*". Hon dikterade ingenting i cirkuläret och såg det inte förrän det var tryckt, men då visade hon till överste Olcotts häpnad att begynnelsebokstäverna till de sex punkterna bildade stavningen av namnet på den egyptiske adepten Tuitit, under vilken han då arbetade genom H P Blavatsky!

En kortfattad redogörelse för bildandet av Teosofiska Samfundet (det "religionsfilosofiska samfundet") får här vara tillräcklig. Offentligt framfördes saken första gången den 7 september 1875 i H P Blavatskys våning vid 46 Irving Place i New York efter ett föredrag för ett inbjudet auditorium om "Egypternas förlorade proportionsformel". Föredraget hölls av G H Felt, en originell tänkare vars studier hade övertygat honom om att de gamla egypterna var mästare i magisk vetenskap.

H P Blavatsky måste ha varit intresserad av Felts iakttagelser eftersom han hade kunskap om tillvaron i naturen av elementaler eller icke-mänskliga "andar". Dessa utgjorde ett viktigt inslag i hennes läror som dåtidens spiritister förkastade och förlöjlidade. I våra dagar är deras inställning en helt annan. Men H P Blavatsky förstod

faran av att utan kunskap väcka dessa elementala krafter till liv, och måste snart vidtaga mått och steg för att skydda det outvecklade Teosofiska Samfundet från att bli ett Arkadien för elementaler.

Auditoriet tog synbarligen starka intryck av Felts föredrag, ty överste Olcott skriver:

...en animerad diskussion följde. Under loppet av denna kom jag på idén att det skulle vara en god sak att bilda ett samfund för att fullfölja och främja sådana ockulta forskningar, och efter att ha funderat på det en stund skrev jag på en papperslapp följande:

"Skulle det inte vara lämpligt att bilda ett samfund för detta slags studier?" - och räckte den till Mr Judge...att överlämnas till henne [H P Blavatsky]. Hon läste den och nickade bifall. (*Old Diary Leaves*, I, 117-8)

Olcott tycks inte ha känt till mästarens order om bildandet av "ett religionsfilosofiskt samfund" som H P Blavatsky mottog föregående juli, och man kan föreställa sig H P Blavatskys stilla småleende när hon nickade på huvudet, väl medveten om innebörden i vad som skedde. Fastän samfundet inte upprättades av mästarna för bedrivandet av psykisk forskning, var överste Olcotts förslag väl ägnat att väcka uppmärksamhet bland självständiga tänkare, och sedan en arbetsduglig organisation skapats kunde den verkliga undervisningen börja.

Olcotts förslag mottogs med entusiasm och efter åtskilliga överläggningar blev namnet Teosofiska Samfundet antaget, ämbetsmän valda och stadgar formulerade. Överste Olcott utsågs till president och William Q Judge till rådgivande styrelsemedlem. H P Blavatsky valde den anspråkslösa titeln "korresponderande sekreterare" fast hon var Teosofiska Samfundets viktigaste medlem. Samfundet konstituerades i laga ordning den 30 oktober och 17 november 1875. Presidentens inledningsanförande hölls i Mott Memorial Hall, Madison Avenue 64, New York. Den 17 november har av många antagits som samfundets officiella födelsedag. Beträffande namnet "Teosofiska", sades detta ha valts därför att man händelsevis påträffade ordet "Teosofi" i en ordbok när namnfrågan diskuterades. Emellertid kan detta knappast ha varit en tillfällighet, ty i ett av H P Blavatskys brev till professor Corson skriver hon i februari 1875:

Jag befinner mig i detta land, utsänd av min Loge för att utreda sanningen om den moderna spiritismen, och det är min allra heligaste plikt att avslöja vad den är och påvisa vad den inte är...

Min tro...härleder sig från samma kunskapskälla som användes av Raymond Lully, Pico della Mirandola, Cornelius Agrippa, Robert Fludd, Henry More m fl, m fl, vilka alla ständigt sökte efter ett system som skulle uppenbara för dem den gudomliga naturens "djupaste djup"... Jag fann till slut, för många år sedan, min själs längtan tillfredsställd av denna teosofi, som förkunnades av änglar och meddelades av dem för att protoplasten [den inre människan] skulle känna den, till hjälp för mänsklighetens framtida öde. (E R Corson, *Some unpublished Letters of Helena Petrovna Blavatsky*, 127-8)

Här finner vi henne använda det ovanliga ordet "teosofi" för den lära som hennes "religionsfilosofiska samfund" skulle förkunna mer än sex månader senare, en lära som hon försökt delge världen när hon startade det olyckliga Societé Spirite i Kairo. I "Hiraf"-brevet, som beskrivs i nästa kapitel, använder hon ordet "teosofer" flera månader innan Teosofiska Samfundet stiftades.

I sitt referat över stiftandet av Teosofiska Samfundet sammanfattar en huvudstadstidning överste Olcotts uttalanden vid detta tillfälle med följande ord:

En rörelse av stor betydelse har nyligen påbörjats i New York under ledning av överste Henry S Olcott genom organiserandet av ett samfund som kallas Teosofiska Samfundet . . . Samfundet omfattar många personer med stor lärdom och några med stort personligt inflytande. [Här följer namn och beskrivningar] ...överste Olcott...föreslog att bilda en kärna kring vilken alla upplysta och orädda själar kunde samlas, villiga att samverka för insamlandet och spridandet av kunskap. Hans plan var att organisera ett samfund av ockultister och genast börja skapa ett bibliotek samt sprida kunskap om de hemliga naturlagar, vilka var så välkända för kaldéerna och egypterna, men är fullständigt okända av vår moderna vetenskapliga värld. (*Old Diary Leaves*, I, 118-20)

Bland de första medlemmarna märks dr Alexander Wilder, välkänd läkare, vetenskapsman och platonist, generalmajor Abner W Doubleday, känd från slaget vid Gettysburg och uppfinnare av basebollspelet, Thomas Alva Edison, dr Seth Pancoast, lärd kabbalist, och andra kända personer. Samfundets syfte blev kortfattat angivet i den andra paragrafen som lyder:

Samfundets syfte är att samla och utbreda kunskapen om de lagar som styr världssalltet.

Rätt uppfattat inbegriper syftet att samfundsmedlemmarna skall bemöda sig om att förstå tillvarons lagar, så att deras livsföring bringas i harmoni med dessa. En sammanslutning av osjälviska män och kvinnor som tänker och handlar i denna anda skulle i sanning kunna bli en kärna av alltomfattande broderskap. När stadgarna reviderades i Indien 1879-1880 betonades principen om broderskap.

Medan rörelsen organiserades i New York offentliggjorde H P Blavatsky två cirkulär. Det ena, som avslöjade namnet på den egyptiska adepten Tuitit i form av ett akrostikon, har redan nämnts. Det andra handlade om villkoren för medlemskap och samfundets huvudsyfte, broderskapet. Det innehöll bl a följande:

Samfundet består av tre sektioner och varje sektion av tre grader. Alla som önskar bli aktiva medlemmar uppmanas inträda som provmedlemmar i tredje graden av den tredje sektionen, ...allt beror på förtjänst. För att vinna inträde i den högsta graden av den första sektionen, måste teosofen...vara redo att, om så erfordras, uppoffra sitt liv för mänsklighetens väl och för en broderteosof, utan hänsyn till ras, hudfärg eller trosbekännelse... Den tredje sektionen är för provmedlemmar...

Samfundet har flera syften... Samfundet förkunnar och förväntar av sina medlemmar att de personligen skall ge exempel på den högsta moral och religiösa strävan, motarbeta vetenskapens materialism och varje form av dogmatisk teologi, särskilt den kristna, vilken samfundets ledare betraktar som i hög grad fördärlig, ...att sprida kunskap om de upphöjda lärorerna i forntidens rena esoteriska system, ...att slutligen, och främst, bidra till upprättandet av ett mänsklighetens broderskap... (*The Theosophical Society: Its Origin, Plan and Aims*).

Anmärkningen om den kristna dogmatiska teologin hänför sig naturligtvis till de föråldrade troslärorerna och den hårddragna bokstavstron och inte till Jesu läror, om vilka H P Blavatsky alltid talat med den djupaste aktning, försäkrande att de i sin esoteriska innebörd var identiska med den urgamla visdom som lärdes i mysterieskolorna. Samfundet var redan från början absolut osekteriskt och icke-politiskt. Tron på broderskapet och en allvarlig önskan att med alla rättmätiga medel befordra detsamma är det enda villkoret för medlemskap. Studiet av teosofin är det bästa sättet att upptäcka människans sanna natur och följaktligen finna botemedlen för alla våra prövningar, men teosofin framställs inte som en trosbekännelse eller dogm.

Det gradvisa framläggandet av teosofin för allmänheten var inte styrt av tillfälligheter. "Att samla och utbreda kunskapen om de lagar som styr världsalldet" var ett förtäta uttryck för ett mycket vittomfattande program som inte helt uppdagades i början, men bland teosofins grundläror finns det en som löper genom hela cykeln av H P Blavatskys ledareskap. Denna, den viktigaste av alla, är läran om människans inre gudomlighet och möjligheterna att förenas med densamma. Detta är det alltomfattande broderskapets fundamentala grundval. H P Blavatsky hade i hög grad förverkligat denna mystiska upplysning och var därför berättigad att visa vägen för andra. Hon talar om

...mitt inre jag, som, om inte han [hennes mästare Morya] kallat fram det och uppväckt det ur dess sömn, aldrig skulle ha blivit medvetet - inte i detta livet i varje fall... (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 104)

[Till Kapitel 7](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 7

Isis Unveiled ("Den avslöjade Isis")

I avsikt att föra den urgamla visdomen till Västerlandet, där den hade gått förlorad, gjordes det första försöket med dem som förstod att osynliga världar och intelligenser existerar bakom slöjan av det synliga, dvs spiritisterna. De uppfordrades på sitt eget område att vidga sina vyer. Utan att försumma den kritiska granskningen av den materialistiska vetenskapen och den dogmatiska teologien, ägnade H P Blavatsky i sin första bok, *Isis Unveiled*, särskild uppmärksamhet åt naturens dolda sida och behärskandet av ockulta krafter genom tränade adepter. Sålunda framlades för 1870-talets oförberedda allmänhet uppfattningen att människan är vida större än hon synes vara. Ockulta fenomen, såväl seansrummens som vad som vanligen kallas "magi", förvisades från det "övernaturligas" område och det visades att de var underkastade vetenskapliga lagar, kända av ett fåtal högt utvecklade människor - adepterna. *Isis* innehöll också ett summariskt utkast till läroarna om den kosmiska och mänskliga evolutionen. Dessa läror utvecklades vidare under kommande år och förklarades närmare i *Den Hemliga Läran*.

Fastän *Isis Unveiled* var H P Blavatskys första bok var den inte hennes första försök att dra undan slöjan från några av den urgamla visdomens läror. Hon avfyra vad hon kallar sitt "första ockulta skott" i Gerry Browns *The Spiritual Scientist*, juli 1875, med artikeln "Några frågor till Hiraf" (*The Complete Works of H. P. Blavatsky*, I, 47), skriven omkring två år innan *Isis* såg dagen. Artikeln är märklig därför att den utgör den första framställningen av läror som fullständigt förklarades i *Isis*. Den tillbakavisar beskyllningen att hon under senare år, efter ankomsten till Indien, "uppfann" sin filosofi och sina läror om tillvaron av mahatmaer. Hon talar om ockultismen i förhållande till spiritismen som det oändliga i förhållande till det ändliga, om den stora österländska moder-roten från vilken kabbalistiska och andra mystiska sammanslutningar har spritt sig över världen, om Kristus och Buddha, de gudomligt visa och andligt illuminerade, om det "levande mysteriet" greve Saint-Germain och andra adepter, om de sju globerna i planetkedjan, av vilken "vår planet är den fjärde", och även "den moderna återfödelse läran, kanhända". Hon kallar sig "en praktisk anhängare av österländsk spiritualism". En märklig passus om mahatmaerna, hennes lärare, bör citeras i sin helhet:

Arvingar till sina första förfäders gudomliga visdom innehar de [de "österländska rosenkreutzarna" som hon kallade mahatmaerna på den tiden] de nycklar som låser upp naturens strängast bevakade hemligheter, vilka de endast gradvis och med största försiktighet yppar. Men de yppar dem likvisst ibland. (*The Complete Works of H. P. Blavatsky*, I, 52)

Isis Unveiled påbörjades nästan samtidigt med Teosofiska Samfundets födelse och utgavs 1877. Den var den enda "lärobok" i teosofi som fanns tillgänglig på många år, men den var inte på långt när en uttömmande framställning av teosofin, ty de definitiva läroarna undanhölls tills de studerande var bättre rustade att förstå dem. Betecknad som "en mästarnyckel till den forntida och moderna vetenskapens och teologiens mysterier" blev den snabbt en klassisk bok i den ockulta litteraturen, även om den bara vred om nyckeln till en viss grad. Två upplagor av boken såldes omedelbart och nya upplagor har alltsedan dess utkommit. Hennes medkänsla med lidande medmänniskor gav H P Blavatsky impulsen att sända de första honoraren till Ryssland som bidrag till hjälpverksamheten under det rysk-turkiska krig som då rasade.

Isis var ett fenomen i sig själv, ty författaren var inte utrustad med den tekniska skolning och litterära träning som var oundgängliga för en sådan uppgift. Med undantag av dr Alexander Wilder som gjorde henne värdefulla tjänster, var hennes få medhjälpare inte skickade att ge henne det bistånd vid redigeringen som hon mest av allt behövde. H P Blavatsky brydde sig föga om vedertagna litterära principer om vilka hon ingenting visste, och boken innehåller uppenbara tryckfel och några andra förbiseenden som inte kunde rättas senare eftersom verket var stereotypiserat. Även om hon kunde läsa och förstå engelska när hon anlände till New York, hade hon nästan helt och hållet glömt bort att tala språket. När hon skulle sätta sig ned och skriva ett verk som så småningom utvecklade sig till en bok på 1.320 sidor, hade hon enligt egen utsago "inte ett klarare begrepp om vad som skulle bli av det hela än gubben i månen". Emellertid hade hon den ovärderliga fördelen av att vara direkt inspirerad av mästarna, vilka då gjorde sitt första försök att "sönderbryta tankeformerna" som en förberedelse för det djärva företaget att "skapa en ny tankens kontinent" och "inbjuda mänsklighetens utvalda till samarbete...och bistånd

med att upplysa den i vidskepelse fångna mänskligheten." (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 51)

Isis Unveiled var ett förberedande utkast, med avsikt fragmentariskt, men likväl innehållande alla senare läror mer eller mindre klart uttryckta eller antydda. Den metod som tillämpades var densamma som användes i de verkliga mysterieskolorna, avsedd att utveckla lärjungarnas intuition genom glimtvisa antydningar eller skenbart osammanhängande fakta. *Den Hemliga Läran*, H P Blavatskys mest betydande verk som utkom elva år senare, fyllde ut många luckor men lämnade också mycket åt läsarens intuition att uttyda.

Mästaren K H säger:

"Isis" blev *inte* avslöjad, men tillräckligt stora revor gjordes i slöjan för att erbjuda glimtar som kunde kompletteras av lärjungens egen intuition. I denna samling citat från olika avsiktligt beslöjade filosofiska och esoteriska sanningar må man söka vår lära, som nu [år 1881, fyra år senare] delvis förkunnas för européerna för första gången.

Den ockulta vetenskapen är *inte* så beskaffad att hemligheterna kan meddelas plötsligt i skriftlig eller muntlig form. Om det vore så, skulle allt vad "bröderna" [den benämning, under vilken mästarna först omtalades] hade att göra vara att publicera en *handbok* i konsten, vilken liksom grammatiken skulle kunna tjäna som undervisning i skolorna. Det är ett vanligt misstag av folk att tro att vi avsiktligt insveper oss själva och våra krafter i hemlighetsfullhet - att vi vill behålla vår kunskap för oss själva och med vett och vilja vägrar...meddela den. Men sanningen är att innan neofyten uppnår det tillstånd som är nödvändigt för den grad av upplysning till vilken han är berättigad och för vilken han gjort sig kvalificerad, är de flesta *om inte alla* hemligheterna *omöjliga att meddela*. Mottagligheten måste svara mot önskan att meddela kunskap. Upplysningen måste *komma inifrån*. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 121, 282-3)

Det är helt fel att tro att H P Blavatsky förnekade reinkarnationens princip i *Isis*, som några gjort gällande. Hon förnekade den vilseledande uppfattning av densamma som hystes av Allan Kardec's skola inom spiritismen, då populär i Frankrike. Enligt denna återkom den mänskliga *personligheten* regelbundet och snabbt till jordelivet. Hon endast snuddade vid detta ämne eftersom tiden inte tycktes vara mogen för en fullständig förklaring på grund av det oförberedda tillståndet hos det västerländska tänkandet, vilket vanligtvis uppfattade reinkarnationen som "hednisk dårskap". För att rätt förstå reinkarnationsprocessen är ett studium av människans sammansatta natur - av de s k "människans sju principer" - nödvändigt. Då mästarna fann att det nästan var omöjligt för det auditorium som H P Blavatsky då vände sig till att förstå ens tre principer - "kroppen, själen eller den astrala monaden, och den odödliga anden" - uppsköts den fullständiga förklaringen av återfödelse läran tills hon begav sig till Indien, då den lättare kunde meddelas. Detta förklaras av mästaren K H i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, s 289.

Det skenbara förnekandet av reinkarnationen i *Isis* berör endast den lägre jordiska personligheten som H P Blavatsky kallade den "astrala monaden", aldrig den verkliga anden, det högre egot, vilket framgår i 1:a delen s 348-9 och 2:a delen s 145, 277, 279, 280 och 320. Hon talar där om "en serie av födelser och dödar" och klarlägger skillnaden mellan "det odödliga egot", anden, och "själen", den förgängliga personligheten, under varje jordeliv. Hon framhåller även att förhållandena under varje inkarnation beror på den karma som framkallas av tidigare gärningar:

Nirvana innebär vissheten om personlig odödlighet i *anden*, inte i *själen*, vilken som en ändlig emanation med säkerhet måste upplösas i sina beståndsdelar - en sammansättning av mänskliga förmågor, lidelser...innan egots odödliga ande är helt fri och följaktligen skyddad mot vidare transmigrering i någon form. Och hur kan en människa någonsin uppnå detta tillstånd så länge som *upadana*, denna längtan efter liv, mera liv, inte försvinner... Sålunda skapar det exkarnerade egot genom denna osläckliga törst omedvetet förhållandena för sina på varandra följande själv-alstranden i olika former, vilka förhållandena beror på egots mentala tillstånd och *karma*, de goda eller dåliga handlingarna i dess föregående existens... (*Isis Unveiled*, II, 320)

Läran, även i dess mest ockulta form, kunde knappast framställas klarare utan ett ingående på den utförliga förklaring som avsiktligt undveks såsom varande alltför komplicerad.

H P Blavatsky sade att hon under årtal fick lida för de misstag som smög sig in i *Isis Unveiled* utan hennes vetskap och för sent för att kunna rättas. Ett särskilt olyckligt misstag har förorsakat mycken strid, och eftersom hennes motståndare begagnade tillfället att anklaga henne för förnekandet av återfödelsen under hennes vistelse i New York, är det nödvändigt med ett klarläggande.

De "svåra" ställen som vanligen anförs mot henne återfinns i den första delen av *Isis*. På sidan 346 påträffar vi meningen "Detta är vad hinduerna fruktar mer än allt annat - *transmigration* och *reinkarnation*, endast på andra

och lägre planeter, aldrig på denna." Och på sidan 347: "...detta *föregående* liv som buddhisterna tror på, är inte ett liv på *denna* planet, ty mer än andra människor satte den buddhistiske filosofen värde på den stora läran om cykler."

H P Blavatsky behandlar dessa ställen i *Lucifer*, III, 527-8, februari 1889 och i *Lucifer*, VIII, maj 1891 ("Mina böcker"), likaså i *The Path*, november 1886, ("Teorier om reinkarnationen och andarna"). Beträffande den första meningen påpekar hon (*Lucifer*, III) att hon på samma sida skrivit: "Sålunda finns det, likt hjulets välvningar, en regelbunden följd av död och födelse, vars moraliska orsak är ett fasthängande vid existerande föremål..." och att utan någon förnuftig förklaring alltsammans "låter som en dåres feberfantasier och en röra av motsägelsefulla påståenden."

Hon fortsätter:

...värre misstag står att läsa på sidorna 346 och 347 (del 1). Ty på den förra påstås det att hinduerna fruktar reinkarnationen "endast på andra och lägre planeter" i stället för vad som verkligen är fallet, nämligen att hinduerna fruktar reinkarnationen i andra och lägre kroppar av vilda djur eller transmigration, medan på sidan 347 det nämnda misstaget att sätta "planet" i stället för "cykel" och "personlighet" kommer författaren...att tala som om Buddha aldrig hade förkunnat läran om reinkarnation! (*Lucifer*, III, 527, febr 1889)

Nu var H P Blavatsky ingen galning, och eftersom hon på flera ställen i *Isis* uttryckligt förkunnar reinkarnationen ligger förklaringen tydligen i hennes egen uppgift att denna förvirring (och andra otydligheter), förorsakades av bristfällig korrekturläsning av de välmenande personer som hon på grund av sina ofullkomliga kunskaper i engelska måste lita på, och vilka var fullständigt okunniga om ifrågavarande problem. Då hon inte ville väcka anstöt säger hon försiktigtvis att missödet till stor del berodde på den omständigheten att "en av de litterära medarbetarna" var "okunnig om buddhism och hinduism".

Enligt en anmärkning av mästaren K H i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, s 77 var den "litterära medarbetare" som (naturligtvis oskyldigt) var ansvarig för feLEN överste Olcott. Mästaren skriver: "I förbigående sagt skall jag för er återge sidorna 345 till 357 i 1:a delen av *Isis* - mycket hoprörda och förvirrade av Olcott, som trodde att han förbättrade dem." *Detta är just de sidor på vilka H P Blavatskys fiender byggt sitt orättvisa angrepp!*

H P Blavatsky själv hade ingen tanke på att skriva en bok förrän uppmaningen kom från mästaren. Olcott säger:

En dag på sommaren 1875 visade mig H P Blavatsky några manuskriptark som hon skrivit och sade: "Jag skrev detta i natt på order, men vad i all världen det skall bli vet jag inte. Kanske det är ämnat för en tidning, kanske för en bok, kanske för ingenting. Hur som helst så gjorde jag som jag blev befalld". Och hon lade in det i en skrivbordslåda, och ingenting mer sades tills vidare om saken. Men i september månad - om jag minns rätt - reste hon till Syracuse på besök hos sina nya vänner, professor och fru Corson vid Cornelluniversitetet, och arbetet fortskred. Hon skrev till mig att det skulle bli en bok om de österländska skolornas historia och filosofi och deras förbindelse med vår egen tids skolor. Hon sade att hon skrev om saker som hon aldrig studerat, och att hon gjorde citat ur böcker som hon aldrig läst. För att kontrollera hennes exakthet hade professor Corson jämfört hennes citat med klassiska arbeten i universitetsbiblioteket och funnit att hon hade rätt. (*Old Diary Leaves*, I, 202-3)

I sitt ovan citerade arbete talar överste Olcott, liksom även W Q Judge i olika tidskriftsartiklar, om de metoder hon följde vid författandet av *Isis*. Hon fick ständigt bistånd genom telepatisk diktamen från mästarna K H och M, och även från andra adepter i Österlandet. De olika slag av ockulta fenomen som hon framkallade under den tid då Olcott och Judge biträdde henne vid redigeringen av *Isis*, var inte avsedda att tillfredsställa deras nyfikenhet utan tjänade praktiska syften. För henne och dem var de inga underverk utan naturliga händelser under dagens bråda arbete.

Sedan samfundet bildats 1875 började det så småningom utveckla sig. Privata sammankomster och enstaka offentliga möten hölls. Mycket snart infördes emblem och lösen samt olika grader av medlemskap. I det nummer av *The Theosophist* som utgavs i augusti 1931 till hundraårsminnet av H P Blavatskys födelse, återges en fotografisk reproduktion av Thomas Alva Edisons tystnadsförpliktelse. Till stor sorg för dem som jagade efter underverk vägrade H P Blavatsky att producera några ockulta fenomen vid samfundets möten, och flera spiritister drog sig tillbaka när de fann att det filosofiska studiet och inte frambringandet av fenomen utgjorde samfundets huvudsyfte. De var också besvikna över att hon inte uppmuntrade försöken att framkalla de avlidnas skuggor. H P Blavatskys handlingssätt berodde inte endast på hennes kunskap om den vilseledande karaktären i de från astralvärlden mottagna upplysningarna, utan också på att de avlidna kunde hindras i sin normala

utveckling. Dessutom utsatte medierna sig för faror eftersom de inte hade någon kunskap om de ockulta lagarna. Redan 1875 skrev hon till sin syster:

Ju mer jag ser av spiritistseanserna i denna drivbänk för spiritism och medier [Amerika], desto klarare inser jag hur farliga de är för mänskligheten. Poeter talar om en *tunn skiljevägg* mellan de båda världarna. Det finns inte någon skiljevägg alls. Förblindade människor har inbillat sig att det existerar hinder av detta slag eftersom de grova organen för hörsel, syn och känsel inte tillåter flertalet människor att få insyn i den andra formen av tillvaro. Moder Natur har visligen försett oss med grova sinnen, ty i annat fall skulle människans individualitet och personlighet inte kunna existera eftersom de döda oupphörligt skulle blanda sig med de levande och de levande skulle jämföra sig med de döda." (*The Path*, IX, 379-80, febr 1895)

Mästaren K H förklarar:

...det är inte mot den sanna spiritismen som vi vänder oss utan mot omdömeslöst mediumskap och - fysiska manifestationer - materialisationer och i synnerhet besittningstagande i trans. ...det är ockultister och teosofier som är de sanna spiritisterna, medan den moderna sekten med detta namn helt enkelt består av materialistiska fenomenalister. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 113-4)

Isis Unveiled utmanade de teologiska, vetenskapliga och spiritistiska kretsarna, och medan H P Blavatsky visste att de två förstnämnda skulle söka misskreditera henne och hennes verk, hoppades hon att de mer vidsynta spiritisterna skulle välkomna hennes framställning av den "högre spiritismen", den sanna vetenskapen om människan som hon överbringat från den mystiska Österns arkaiska läror. Olyckligtvis väckte hennes bemödanden ingen genklang hos spiritisterna i allmänhet, och det livslånga martyrskap började som hon hade förutsett och omtalat för W Q Judge.

Den förhärskande uppfattningen bland spiritisterna när Isis utgavs var att ockulta fenomen enbart frambringades av exkarnerade mänskliga andar. Ingenting var känt om människans sammansatta natur eller astralkroppens existens. "Själ" och "ande" var bara vaga ord. Astralljuset, välbekant för de antika filosoferna, var okänt, tillvaron av elementaler eller naturandar förnekades och ordet "ockultism" förklarades av framstående spiritister vara en uppfinning av teosoferna!

I motsättning till den ovilja som hennes läror mötte på 1870-talet, finner vi dem numera vara föremål för allvarlig diskussion och många av hennes tolkningar fullt erkända av spiritisterna. Beträffande den förvandling som äger rum efter döden, varigenom det reinkarnerande egot befrias från de lägre principerna - en teosofisk lära som tidigare avfärdades som fantastisk - finner vi, för att taga ett exempel, följande ledande artikel i en av de bästa spiritistiska tidskrifterna:

Vi vet att identiteten förblir i döden - det har otaliga gånger bevisats - men vi misstänker starkt att ande-personligheten är mycket mindre begränsad och förgänglig än den personlighet som vi känner här på jorden, där den är nära förbunden med föreställningen om ett speciellt ansikte och form, karaktär, beteende och namn. Allt detta måste förändras allteftersom själen utvecklas. Sålunda kunde en exkarnerad ande i stället för att säga exempelvis "jag är John Smith", sanningsenligare säga "på jorden var jag John Smith, men fast min identitet är oförändrad är jag inte längre den John Smith jag var". Vi menar kort sagt att mycket av tvivlet beträffande personligheten bakom fenomenen härleder sig från bristen på en klar uppfattning om vad personligheten i verkligheten innebär. Och detta är i sanning en mycket betydelsefull fråga. (*Light*, 31 juli 1931, London)

En teosof skulle knappast kunna framställa detta på ett klarare sätt! Tiden medför i sanning vedergällning! Den moderna spiritismens inriktning ger vid handen att den närmar sig den sanna läran, "förkunnad av Alexandrias spiritism, theodidakterna etc", vilken H P Blavatsky erbjöd spiritisterna i New York men fick se förkastad utan närmare studium. Inte ens reinkarnationen är längre någon skräckbild. Spiritistiska tidskrifter och talare ställer sig sympatiska till dess förklaringar, och många av deras bästa tänkare framhåller de gamla och sunda teosofiska skälen för densamma.

Eftersom *Isis Unveiled* blev en så lysande framgång erbjöd förläggaren H P Blavatsky 5.000 dollars för en fortsättningsbok, i vilken ännu mer skulle "avslöjas". Så fattig hon var, avlog hon likväl anbudet med förklaringen att det *vid den tidpunkten* inte var tillåtet att lämna ut ytterligare läror. Olcott säger att tillräckligt mycket manuskript för att åstadkomma en tredje del faktiskt förelåg, men det förstördes innan hon lämnade Amerika. Hon tillät aldrig ekonomiska förmåner att locka sig från de stränga regler som gäller i de esoteriska skolorna för framläggandet av den ockulta visdomen.

På sommaren 1875, samtidigt som hon påbörjade författandet av *Isis*, genomgick H P Blavatsky ett av de

fruktansvärda prov, vilka måste mötas av de okuvliga själar som förbereds till att effektivt kunna hjälpa mänskligheten. Detta eldprov försiggick i hennes inre. Hon nämnde aldrig något därom, och vi skulle veta föga om det om vi inte hade tillgång till vissa privata brev, mottagna av överste Olcott från de egyptiska adepterna, vilka uppmanade honom att skänka henne allt det stöd och all den uppmuntran han kunde. Hon tycks ha sett ytterst få, om ens något, av dessa speciella brev, även om hon naturligtvis måste ha stått i nära beröring med författarna till dem. Hennes yttre liv fortgick som vanligt under denna kris. Några utdrag ur breven ger en klar föreställning om förhållandena bakom scenen:

Väktaren är ständigt på sin vakt och skall inte försitta sitt tillfälle om vår systers mod sviker. Detta kommer att bli ett av hennes svåraste prov. ...hur farligt för henne kommer inte fullgörandet av hennes plikt att bli och hur sannolikt är det inte att ni båda [Olcott och Gerry Brown] förlorar en syster och en - försyn på jorden... Hon måste än en gång möta och stå ansikte mot ansikte med den fruktade, som hon trodde att hon ej vidare behövde skåda. Hon måste antingen segra - eller dö. ...ensam, utan skydd men likväl oförfärad, måste hon djärvt gå till mötes alla de stora farorna, de okända mystiska faror som hon måste genomgå... Min broder, jag kan ingenting göra för vår stackars syster. Hon har ställt sig under Logens stränga lagar, och dessa lagar kan inte mildras för någon. Som en Ellorier* måste hon erövra sin rätt. (*Letters from the Masters of the Wisdom*, II, s 42 och följ.)

* Syftar av allt att döma på de högre invigningarna i det klassiska Elloratemplet i Främre Indien. (övers anm)

Hon utkämpade framgångsrikt sin inre strid och kunde, som framgår av *The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, s 187, trotsa den fruktade "väktaren på tröskeln" mer än tio år senare, medan andra - oförberedda genom självdisciplin som Babaji - misslyckades. Av allt detta framgår att hon inte endast uppväckte motstånd från representanterna för den materialistiska vetenskapen och den kyrkliga traditionalismen, utan också mäktiga och illvilliga intelligenta krafter på osynliga tillvaroplan. Genomsnittsmänniskan är fullständigt okunnig om dessa krafter, vilka är ytterst farliga för alla som inte är renhjärtade och opersonliga. Några få mystiker, som den allvarlige sanningssökaren Stainton Moses, synes ha mött dem och därvid drabbats av stora lidanden. I *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, s 42, förekommer en antydning om hans prövande erfarenhet och om H P Blavatskys förtvivlade försök att rädda honom.

Medan hon bodde i Filadelfia och fortfarande stod under det fruktansvärda trycket av denna erfarenhet beslöt hon, till överste Olcotts häpnad, att ingå giftermål med en man som inte var hennes jämlike vare sig i intelligens eller samhällsställning. Hon var vid den tiden fyrtiofem år gammal och äktenskapet ingicks på ovanliga villkor. Friaren hyste den största beundran och aktning för henne, och hon samtyckte slutligen till hans anbud på villkoret att äktenskapet skulle vara rent nominellt och uteslutande bygga på kamratskap och ett fullständigt oberoende för hennes vidkommande. Hon behöll t o m sitt namn, Blavatsky. Men förbindelsen varade endast en kort tid ty maken, om han kan kallas så, ångrade snart sin överenskommelse. Då hon tillbakavisade hans närmanden upplöstes "fantomäktenskapet" som det kallades, varvid Judge tjänstgjorde som hennes advokat. Olcott sade att hon omtalat för honom att hela affären var resultatet av karmiska förvecklingar från förflutna liv och att denna erfarenhet, trots att den syntes mycket olycklig och sällsam, dock var nödvändig som ett slutligt utjämnande av vissa lynnesdrag vilka störde hennes verkliga jag.

Vid ungefär samma tidpunkt uppkom en annan orsak till bekymmer. Olcott säger:

Hon insjuknade allvarligt i juni [1875] på grund av en skada på det ena knäet, förorsakad av ett fall föregående vinter i New York som förorsakat en häftig inflammation av benhinnan och partiell förlamning av benet. Så snart hon blivit bättre (vilket hon blev på en natt genom en av sina halvt mirakulösa kurer, sedan en framstående kirurg [dr Seth Pancoast] förklarat att hon skulle dö om benet inte omedelbart amputerades), lämnade hon honom [sin andre man] och ville inte återvända. (*Old Diary Leaves*, I, 57)

Olyckligtvis försummade hon trots sin mästares anvisningar att vila benet, och blev därför inte fullt frisk på flera månader. Detta var endast en av flera märkliga och plötsliga hälsoförbättringar när läkare förklarade hennes tillstånd kritiskt. Hon tillskrev dem ett direkt ingripande av hennes mästare, eftersom hon behövdes för arbetets fortsättande.

1876 blev Teosofiska Samfundet föremål för stor uppmärksamhet genom kremeringen av stoffet efter en viss baron de Palm, som överste Olcott visat stort tillmötesgående under hans sista sjukdom. Detta var den första offentliga eldbegängelsen i Amerika i ett krematorium. I de två föregående fallen skedde kremeringen utomhus. Olcott anordnade och ledde en kremeringsgudstjänst i Frimuraretemplet i New York. Den bevistades av en väldig

folkmängd, mest nyfikna som inte sympatiserade med teosofin eller likbränningen. Tilldragelsen hotade att urarta till ett otrevligt upptåg, vilket dock undveks genom Olcotts taktfulla uppträdande, och den anslående ceremonien gav auditoriet en ny uppfattning av den teosofiska tolkningen av döden.

En intensiv opposition mot eldbegängelse hade uppstått, men den framgångsrika kremeringen av de Palms stoft blev en stor hjälp för nedbrytandet av de på okunnighet grundade fördomarna mot detta hygieniska och vördnadsfulla sätt att handskas med själens utslitna vehikel. Baronen testamenterade sin kvarlåtenskap till överste Olcott som överlämnade den åt samfundet. Men när testamentets äkthet styrktes och förfrågningar gjordes om egendomen, visade det sig att denna inte ens täckte kostnaderna för lagfart och kremering. De Palm var en något luggsliten bajersk baron som inte hade några tillgångar, men talrika skulder. Han hade inga litterära intressen och ingen vetenskaplig utbildning, och hans intresse för psykiska fenomen var bara ytligt. Det är nödvändigt att påpeka dessa olyckliga omständigheter eftersom samvetslösa personer, i synnerhet den franske kabbalisten Encausse ("Papus") har spritt den falska uppgiften att *Isis* var "en kompilation från baron de Palms manuskript utan erkännande av källan". I *Old Diary Leaves* återger överste Olcott dokumenterade och lagligen bestyrkta detaljer från de Palms levnadsbana.

Utgivandet av *Isis Unveiled* medförde en omfattande brevväxling och förgreningar av samfundet började framträda. Den första logen bildades av en grupp lärjungar i London. En annan grupp, som synes ha haft en djupare förståelse för teosofin än många av de ursprungliga medlemmarna i London, fanns redan tidigare i Liverpool, men den ansåg det inte lämpligt att organisera sig som formell loge förrän betydligt senare. En mindre grupp på Korfu, Grekland, väntade också med att organisera sig tills londonmedlemmarna bildat den första formellt stadfästa TS-grenen, "Brittiska Teosofiska Samfundet", i juni 1878. I londonsamfundets cirkulär är broderskapets grundväsentliga betydelse tydligt uttalad. Efter uppräknandet av några av ändamålen med logens tillvaro, omfattande självkännedom och självutveckling, avslutas cirkuläret med orden "och framför allt att medverka till upprättandet av ett mänsklighetens broderskap".

I början av 1878 kom ett samarbete till stånd mellan Teosofiska Samfundet och den indiska reformrörelsen Arya Samaj, grundad av swami Dayananda Saraswati, en lärd pandit och berömd yogi som vid den tiden upprätthöll verkliga ockulta förbindelser med representanter för den stora Logen och "för några år sedan utrustad med stora krafter och en kunskap som han sedan dess förverkat, ...denne verkligt store man som vi alla kände och satte vårt hopp till". (Mahatman K H 1882 i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 309). De båda samfundens syften och metoder föreföll nästan identiska, och namnet TS ändrades t o m för en tid till "Teosofiska Samfundet och Arya Samaj". Olyckligtvis visade sig Dayanandas vyer trängre än man från början trott och hans Samaj artade sig att bli föga mer än en reformerad hinduisk sekt. Dayananda protesterade förbittrat mot den vänskapliga hållning som teosoferna visade gentemot buddhism, zoroastrianism och andra trosbekännelser, "falska religioner" som han kallade dem. Slutligen, 1882, upplöstes samarbetet och varje samfund gick sin egen väg. Då hade förhållandet mellan dem kraftigt försämrats, särskilt efter upprättandet av det teosofiska huvudkvarteret i Indien. Det är i själva verket omöjligt för Teosofiska Samfundet att på något sätt identifiera sig med något slag av sekterisk organisation eller tro, även den mest framstegsvänliga, ty det skulle förstöra dess neutralitet och fullständigt odogmatiska karaktär, och denna är nödvändig för dess strävan att åstadkomma ett *alltomfattande* broderskap.

Sedan de teosofiska fröna såtts i Västerlandet kom 1878 order från mästarna att påbörja arbetet i Österlandet. H P Blavatsky gjorde sig beredd att avresa till Indien, men denna gång inte som en okänd resenär utan som författare till ett berömt verk.

Överste Olcott beordrades medfölja henne och han avvecklade snabbt sina privata affärer för att i sällsamma länder, där framtiden var höljd i mörker och hemlighetsfullhet, ägna sitt liv åt teosofin. Denne framgångsrike, saklige amerikanske affärsman måste ha hyst ett starkt förtroende för H P Blavatskys mission och för mästarnas beskydd, ty fast han erhöll fina intyg och ett speciellt pass från Förenta Staternas regering jämte uppdraget att till regeringen inkomma med rapporter om kommersiella förhållanden i Österlandet, så väntade honom inga tillfällen till egen förtjänst. Han offrade allt som folk i allmänhet håller högst i livet.

Emellertid var planen inte en fullkomlig överraskning för honom, ty mästaren M hade redan några år tidigare förberett honom på en plötslig förändring. Sent en natt i New York, sedan han och H P Blavatsky avslutat sitt dagsarbete med *Isis*, satt han ensam i sitt rum med dörren stängd när till hans stora överraskning mästaren M plötsligt uppenbarade sig. Under det samtal som följde erbjöd mästaren honom tillfälle att ta del i ett stort arbete

för mänsklighetens väl, samtidigt som han omnämnde det mystiska band som existerade mellan H P Blavatsky och honom själv (Olcott), ett band som aldrig kunde brista även om spänningen ibland blev mycket stark. Mästaren försvann lika sällsamt som han dykt upp, kvarlämnande sin turban som bevis på att ett sammanträffande verkligen ägt rum. Överste Olcott var djupt gripen av denna upplevelse, och flera år efteråt förklarade han att den hade hjälpt honom att med orubbad fasthet genomgå många allvarliga kriser. Han beskriver händelsen i detalj i sitt självbiografiska arbete *Old Diary Leaves*.

[Till Kapitel 8](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 8

Den första tiden i Indien

H P Blavatsky och överste Olcott reste till Indien med avsikten att som representanter för samfundet "besöka främmande länder och inrapportera sina iakttagelser", varmed tydligen menades att de skulle undersöka möjligheterna för teosofins spridning och göra vad de kunde för saken på sätt som de fann bäst. De avreste till England den 18 december 1878 och vid avfärden skrev H P Blavatsky i Olcotts "Dagbok": "Allt mörkt - men lugnt." De hade fullständigt fria händer. Med tanke på okända möjligheter hade Olcott i egenskap av president erhållit praktiskt taget autokratisk makt genom beslut av Teosofiska Samfundets styrelse i New York den 18 juli och 27 augusti 1878. Han hade befogenhet att flytta samfundets huvudkvarter till andra länder, att intaga nya medlemmar och t o m

full befogenhet och handlingsfrihet att stadfästa sådana regler och bestämmelser och förfara på sådant sätt, som han ansåg nödvändigt för samfundets bästa och för fullföljandet av de syften som det företräder.

Alla stadgar som inte överensstämmer med ovanstående upphävs härmed. (*Historical Retrospect*, s 5)

Dessa beslut fattades med förutsättningen att de avsåg en *temporär* vistelse utomlands. Men förhållanden uppkom som gjorde det tillfälliga besöket till ett permanent uppehåll, och i enlighet med något som överste Olcott betraktade som fullständig handlingsfrihet, given honom genom styrelsebeslut, stadfäste han många administrativa förändringar utan att rådfråga modersamfundet i New York. Det finns dock ingen uppgift om att vare sig H P Blavatsky eller någon annan ogillade hans syn på saken när förändringarna verkställdes. Hans första "order" i egenskap av president utsändes från London när han var på väg till Indien. I denna utnämndes generalmajor Abner W Doubleday, USA, till "president *ad interim*", och dessutom gjordes två andra ad interimutnämningar. W Q Judge inbegreps inte, eftersom han redan var samfundets sekreterare (recording secretary), och under en tid sändes alla diplom, fastän de utgick från Indien, till New York för att förses med hans underskrift. Flera andra förändringar stadfästes snart av Olcott. En av de mest betydelsefulla var antagandet av "reviderade ändamål, stadgar och regler" vid Teosofiska Samfundets kongress i Bombay i början av 1880.

General Doubleday och W Q Judge var hängivna den teosofiska saken, men verksamheten bland det stora flertalet medlemmar i New York avtog gradvis efter några år, utan tvivel till stor del på grund av H P Blavatskys frånvaro och besvikelsen hos de psykiskt intresserade när de fann att samfundet inte var avsett att bli en "mirakelklubb". General Doubleday var en seriös och pålitlig teosof som förstod rörelsens verkliga syften och förblev trofast in i döden, men Judge, som personligen under årtal hade tränats av H P Blavatsky, var den ende i Amerika som då verkligen var kvalificerad att bedriva en aktiv propaganda. Emellertid var han mycket upptagen av de svårigheter som han hade att kämpa med när han sökte skapa sig en ställning som advokat. Under långa perioder förde honom hans juristuppdrag bort från New York och även till främmande länder. Den tid han kunde ägna åt teosofiskt arbete krävde mycken självupoffring. Han skrev till Olcott 1883:

I varje fall kan jag inte vända tillbaka. Om jag skulle dra mig ur spelet skulle jag inte kunna existera. Varje dag som går gör mig starkare. Du säger säkert, varför *handlar* du inte? Nåväl, jag har hittills handlat så att mina världsliga förhållanden inte är värda fem cent, allt genom teosofin. (*The Theosophist*, LIII, 68, okt 1931)

Det var inte förrän några år senare, när hans ekonomiska ställning förbättrats, som han var i stånd att ägna tillräcklig uppmärksamhet åt teosofins utbredning. Först då började loger växa upp i hela landet tack vare hans administrativa skicklighet och allmänt erkända kombination av sunt förnuft och andlig visdom.

H P Blavatskys och överste Olcotts resa till Indien försiggick utan störningar, även om den var långt ifrån angenäm på grund av den stormiga väderleken. I London gjordes ett kort uppehåll, under vilket en hel del utträttades bland medlemmarna av det brittiska teosofiska samfundet (sedermera londonlogen), som till största delen utgjordes av psykiskt intresserade personer bland vilka märktes Stainton Moses, C C Massey och biologen dr Alfred Russel Wallace. Olcott såg en av mästarna promenera på Cannon Street. Denne mästare besökte sedan

Mrs Hollis Billing, i vars hem H P Blavatsky bodde, och hade där ett samtal med henne. Mrs Billing var ett medium av ovanlig typ som blev ett trofast stöd åt H P Blavatsky. Det står en hel del om henne i mästarnas brev och även i H P Blavatskys, och W Q Judge omtalar henne på ett erkännande sätt.

Den 16 februari 1879 nådde resenärerna Bombay, där en deputation av teosofier från trakten hälsade dem välkomna med stor entusiasm. En lämplig byggnad i Bombay togs i anspråk som tillfälligt huvudkvarter och arbetet startades till att börja med bland lärda hinduer, parser och några européer. Indierna var förvånade. Här var någonting nytt - västerlänningar som kom till Indien, inte för att göra sig lustiga över deras läror eller utforska dem såsom underliga "hedniska" kvarlevor, inte heller för att studera dem akademiskt, utan för att återuppliva storheten och det andliga värdet i sanskritlitteraturen och den orientaliska filosofin samt uppmuntra Österlandet att motstå inflytandet från den vetenskapliga materialismen å ena sidan och främmande dogmatisk teologi å den andra!

Man knöt vänskapliga förbindelser med flera framstegsvänliga sammanslutningar. En av dessa var "Hindu Sabha", ett vidsynt samfund i södra Indien som arbetade med "att främja enheten och samförståndet bland sekter och kaster i Indien, att uppmuntra giftermål med kvinnor som uppnått mogen ålder, barn-änkornas omgifte m m". Kastreglerna modifierades så att "en hindu fick rätt att intaga gemensamma måltider med en teosof" - en högst radikal nyhet! Utgivaren av *The Theosophist* skriver:

Detta är första gången som vår halvt nationella förbindelse med hinduerna blivit officiellt bekräftad, fastän vi vid flera tillfällen suttit till bords t o m med brahminer. (*The Theosophist*, II, maj 1881, Supp, 3)

Även av andra skäl stegrades de inföddas intresse till entusiasm. Här kom människor från Amerika och England, som i stället för att på det vanliga sättet identifiera sig med individer av sin egen ras umgicks på jämlik fot med de infödda, till stor del ignorerade angloindierna. Teosoferna var dock bara intresserade av att utbreda teosofin. De kom i syfte att överbringa teosofin till det indiska folket och samtidigt även till andra. Om angloindierna visade intresse och var villiga att hjälpa till, så mycket bättre, men någon rasskillnad fick inte förekomma. H P Blavatsky föraktade det högmod som med ringaktning såg ned på medmänniskor av annat slag, vare sig skillnaden bestod i hudfärg eller, som fallet var bland indierna, i kastindelningen.

Långt innan Gandhi började sitt arbete bland parias, "dessa hjälplösa, utstötta eller rättare sagt kastlösa varelser, bortstötta av sina medmänniskor" som H P Blavatsky sade, sökte hon få dem att stå på egna ben med förklaringen "ni är gudomliga, barn av en gemensam fader och medlemmar av mänsklighetens stora broderskap". När hon 1879 startade sin första tidskrift, *The Theosophist*, öppnade hon dess spalter för artiklar som försvarade deras sak. Hon gjorde också kraftiga ansträngningar för att upphäva barnäktenskap, mildra barnänkornas olyckliga lott och hjälpa den indiska kvinnan att återvinna den frihet hon förut åtnjutit i det gamla Aryavarta. För henne var alla raser lika goda, ty det alltomfattande broderskapet gäller hela mänskligheten. I april 1882 upprättade hon i Kalkutta "Kvinnornas teosofiska samfund", bestående av infödda kvinnor, något som i det dåtida Indien var en fullkomlig nyhet. Men mästaren K H "kände alltid behovet av att få kvinnor med i arbetet för spridandet av teosofin". (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 251)

Vart hon och överste Olcott än färdades betonade de behovet av en förbrödring mellan de olika religiösa samfunden, vilka inte skulle söka tävla med varandra i annat än goda gärningar. Man utförde mycket gott på detta sätt och Teosofiska Samfundets motto "Det finns ingen religion högre än sanningen", som hämtats från maharajans av Benares valspråk, väckte stor anklang. Under Teosofiska Samfundets beskydd möttes hinduer, parser, buddhister, judar, muslimer och européer av olika trosbekännelser i vänskapligt samförstånd, något som hittills aldrig skett i Österlandet. Ingenting utom det radikala synsätt som grundar sig på en av teosofins huvudläror, nämligen att det esoteriska underlaget för alla stora religioner är detsamma - forntidens urgamla visdomsreligion - hade kunnat åstadkomma detta resultat.

Överste Olcott hade en sympatisk uppfattning om orientalernas mentalitet och hans takt, öppna handlingssätt och hängivenhet för mänsklighetens sak gav kärlek och förtroende från de asiater, bland vilka han arbetade med osviktig energi under så många år. Hans enkla men praktiska föreläsningar över Indiens materiella och andliga behov samlade alltid stora åhörarskaror.

H P Blavatsky väckte stort intresse bland hinduerna genom att djärvt förklara att Indiens vise (rishier och

mahatmaer) inte hade dragit sig tillbaka från all beröring med världen. Hon påstod sig inte bara äga personlig kunskap om adepternas brödraskap, utan förklarade också att hon själv var deras budbärare och en chela till en hög indisk mahatma.

Även innan TS bildades nämnde H P Blavatsky ofta adepterna i sina brev till olika tidskrifter, men för det mesta under beteckningen "rosenkreutzare", och det var inte förrän hon slog sig ned i Indien som orden "mahatmaer" eller "mästare" användes. I ett brev till dr Hartmann säger hon:

Jag sade honom [Olcott] att jag hade känt adepter, "bröder", inte endast i Indien och bortom Ladakh utan även i Egypten och Syrien - ty det finns "bröder" där ännu i dag. ... Att, vare sig de kallades rosenkreutzare, kabbalister eller yogier - adepter överallt var adepter - tysta, hemlighetsfulla, tillbakadragna, som aldrig skulle helt meddela sig åt någon såvida han inte gjorde vad jag gjorde - tillbringade sju och tio år på prov och gav bevis på absolut hängivenhet och skulle hålla sin tystnadsplikt t o m inför hotet att bli dödad. Allt jag fick tillåtelse att säga var - sanningen: det finns bakom Himalayabergen en kärna av adepter av skilda nationaliteter. Teschu Lama känner dem och de arbetar tillsammans, och några av dem är hos honom men förblir för de vanliga lamaprästerna likväl okända i fråga om sin verkliga karaktär... Min mästare och K H och flera andra som jag känner personligen vistas där, går och kommer, och de står alla i förbindelse med adepter i Egypten och Syrien och även i Europa. (*The Path*, X, 369-70, mars 1896)

Mahatmaerna hyser stor motvilja mot att deras personligheter utnyttjas eller att deras uppehållsorter blir kända. De gör sig mycken möda med att kasta en slöja över sådana saker och ger t o m upphov åt tvivel om sin existens. I *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett* berörs denna fråga på flera ställen. Ifall detaljerna om deras tillflyktsorter och verksamhetssätt delges de nyfikna, kommer

den skeptiska publiken inte att skörda något gott därav och vår avskildhet att äventyras. På grund härav måste den skyddas med hjälp av en mycket stor kraftspillan. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 227)

På sidan 337 skriver mästaren:

Men jag har aldrig åtagit mig att övertyga någon av dem [medlemmar av det brittiska TS] om räckvidden av våra krafter eller ens om vår personliga existens. Alltför mycket, eller alltför litet, har sagts och bevisats om oss, som M A (Oxon) alldeles riktigt anmärkt. Vi har fått order att göra vårt bästa för att sopa bort de få spåren...och ju mer vår faktiska tillvaro betvivlas - desto bättre.

Och vidare:

För närvarande erbjuder vi människorna vår kunskap - åtminstone vissa delar därav - för att antingen erkännas eller förkastas på grund av dess egna förtjänster - och uteslutande så - oberoende av den källa ur vilken den flyter. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 417)

H P Blavatsky förklarar i "Teosofiska Samfundets ursprungliga program" att

de måste på ett så eftertryckligt sätt som möjligt vända sig mot allting som närmade sig *dogmatisk tro och fanatism* - tron på mästarnas *ofelbarhet* eller t o m på själva tillvaron av våra osynliga lärare måste från första början hållas tillbaka. (*The Theosophist*, LII, 564, aug 1931)

Mästarna hade ingen önskan att ge upphov till en ny vidskeplig dyrkan av helgon eller något slags lägre gudomligheter.

På grund av en missuppfattning av ett uttalande av mästaren K H, enligt vilket han inte kunde uthärda "den kvävande magnetismen" hos sina egna landsmän under en längre tid och därför var tvungen att återvända till Tibet (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 12), påstods det att inga adepter kvarstannade i Indien. I avsikt att rätta till denna missuppfattning skrev H P Blavatsky följande förklaring:

Européer och även hinduer som studerar ockultism beklagar och förvånar sig ofta över orsaken till att alla "initierade" eller "adepter" tycks ha dött ut i Indien. De har inte "dött ut", inte heller beror deras frånvaro på "kali yuga" som allmänt men felaktigt antas. "Adepterna" har helt enkelt gradvis, om än inte helt och hållet, övergivit Indien, åtminstone dragit sig tillbaka från dess offentligt bebodda delar och hållit sin kunskap och ofta även sin tillvaro så hemliga som möjligt. Flera av dem ha flyttat bortom Himalaya. Några har dock stannat kvar - i synnerhet i södra Indien, men ytterst få har förmånen att känna till dem. Och ännu färre är de som kan peka ut de platser, dit de dragit sig tillbaka. (*The Theosophist*, III, 135, febr 1882)

En av dessa adepter i södra Indien var mästaren Narayan, som på telepatisk väg dikterade delar av *Isis Unveiled* när H P Blavatsky var i New York och senare några av de värdefulla "Svaren till en engelsk medlem av TS", publicerade i *The Theosophist* år 1883 och omtryckta i *Five Years of Theosophy* (se *Old Diary Leaves*, I, 249).

Han skrev också bidrag till *The Theosophist* under pseudonymen "En av de ursprungliga stiftarna av TS". Han bodde i Tiruvallum, en avskild plats i södra Indien, till synes såsom godsägare, och det berättas att Subba Row en gång hade förmånen att besöka honom. Subba Row skriver:

Södra Indien har alltid frambringat de största ariska filosoferna. Madhavacharya kom från södra Indien och Sankaracharya föddes i Malabar, och i våra dagar finns det höga adepter och skolor i ockultism i södra Indien. (*The Theosophist*, X, 228, jan 1889)

En reproduktion av ett av Narayans brev återges i Jinarajadasas bok *Did H. P. Blavatsky Forge the Mahatma Letters?*

Det kan knappast vara en tillfällighet om det, som en del författare säger, är riktigt att man i stort sett påträffar mer andlighet i södra Indien än i övriga delar av landet. Hur som helst så bodde "Benares helige man", swami Bhaskarananda Saraswati, en chela till en av H P Blavatskys mästare och känd av Katherine Tingley som avlade ett besök hos honom i hans ashram, i en nordligare del av landet. Han var en ädel och lärd representant för den högsta klass av yogier som verkar offentligt, men t o m så framstående män som han är endast på väg till de andliga höjder där de fullt initierade mahatmaer som inspirerat den teosofiska rörelsen befinner sig, och vilkas verksamhet och liv är helgade åt hela mänskligheten.

Men hur kan då sådana hjälpare påträffas? De har själva sagt följande:

...*ingenting* annat drar oss till någon utomstående än den andlighet som börjat framträda hos honom. Även om han är en Bacon eller en Aristoteles i kunskap, förnims hans inflytande mycket svagt av oss om hans kraft är begränsad till *manas*. Den högsta andliga energin har sitt säte i *buddhi*, latent när den uteslutande är förankrad i *atman* men aktiv och oemotståndlig när den galvaniseras av essensen av "manas" och när ingenting av den senares slagg blandar sig med denna rena essens och drar ned den genom sin begränsade natur. Manas i sig är av en lägre grad och helt och hållet tillhörande jorden. Följaktligen räknas era största män endast som nollor där storheten mäts med den andliga utvecklingens mått. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 341-2)

Jag kan komma er närmare, men ni måste attrahera mig genom ett rent hjärta och en gradvis utvecklad vilja. Likt kompassnålen följer adepten sina attraktioner...

Om ni sällan hör från mig så känn er inte modfärdig, min broder, utan säg "det är *mitt* fel". ...er tanke skall nå mig om den bärs av en ren impuls... Liksom ljuset i den mörka dalen ses av bergbestigaren från hans topp, skall varje strålende tanke i ert medvetande gnistra och tilldra sig uppmärksamheten från er avlägsne vän och korrespondent. Om vi på så sätt upptäcker våra naturliga bundsförvanter i *skuggornas* värld - er värld och vår utanför rāmärkena - och det är vår regel att närma oss varje sådan, även om det endast finns den svagaste glimt av det sanna "Tathagata"-ljuset inom honom - hur mycket lättare är det då inte för er att komma närmare oss. Om ni förstår detta så skall beviljandet av inträde i samfundet för personer som ofta väcker er motvilja inte längre förbrylla er. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 266-8)

Sedan kunskapen om det ockulta brödraskapets existens meddelats Västerlandet har brödraskapet alltmer vanhelgats, och dess läror har blivit förvrängda av charlataner som bjuder ut heliga ting för pengar eller för att vinna anhängare. H P Blavatskys uppriktiga medgivande att hon inte var felfri eller ofelbar och hennes eftertryckliga beklagande av de misstag som uppstod när hennes entusiasm skenade i väg med hennes omdöme, står i skarp motsättning till de sorgliga metafysiska kvacksalvare som fräckt gör anspråk på att stå i nära kontakt med den hemliga Logen och t o m i somliga fall påstår sig själva vara mästare. Subba Row och hans seriösa lärjungar förutsåg detta. Allahängivna teosofier har plikten att hålla rörelsen med dess stränga, enkla värdighet fri från all besmittelse, så att skillnaden mellan sanna och falska lärare framstår fullt påtaglig.

Det äkta och värdefulla i H P Blavatskys läror, som kommer till uttryck i deras vädjan till hjärtats och förståndets högsta strävanden, kontrasterar mot de efterapningar som skjutit upp likt giftsvampar ur marken. Samvetslösa bedragare, i sanning "falska profeter", är i färd med att vilseleda tusentals godtrogna offer med löften om psykiska krafter etc, världslig "framgång", "personlig magnetism" och "*kontroll över andra*" för personliga syften, genom så kallade ockulta medel. På ett högre plan ha många personer, t o m bland västerländska vetenskapsmän, fångats av vilseledande tibetansk tantrika-yoga, som utövar en försåtlig makt över en viss klass av intellektuella människor. Den ädla mahayanabuddhism, som så värtaligt framställdes av H P Blavatsky i *Tystnadens röst*, uppenbarar den enda sanna vägen till frigörelse. Teosofier framför alla andra uppfordras att motstå de synnerligen allvarliga faror som hotar från denna uppsjö av falsk ockultism, ty de ha blivit undervisade i att skilja mellan det sanna och det falska.

Medan mästarnas bemödanden vid denna tid till stor del var koncentrerade på Indien, hade de ett mycket större

arbetsfält i sikte. Österländsk filosofi måste bringas till de västerländska folkens kännedom i en mer populär form än den akademiska framställning som getts av de lärda europeiska sanskritforskarna vid några universitet, och Teosofiska Samfundet var instrumentet för genomförandet av detta verk. I vår tid kan vi tydligt se resultatet härav, vilket även medgetts av teosofins strängaste kritiker. W Q Judge skriver år 1891:

Se hur mycket den engelska regeringen och de högre undervisningsanstalterna betalar för det arbete som utförs av sådana män som Max Müller och andra, vilket, om än gott i sitt slag, ...inte åstadkommit någon märkbar förändring av människornas tänkesätt genom sitt vaga och svävande inflytande. Däremot har H P Blavatskys, överste Olcotts och andras bemödanden på femton korta år kommit hela den bildade världen att med längtan, aktning och hopp rikta blickarna mot de stora skatter som bjuds oss av Österns forntida filosofer. Och allt detta har åstadkommit av några få utan ersättning eller erkännande och under smädelser och hån från den yttre världen. (*The Path*, V, 378, mars 1891)

Mästaren K H framhöll att

...den nuvarande tendensen i uppfostran är att göra dem [indierna] till materialister och utrota andligheten. Med rätt förståelse av vad deras förfäder menade med sina skrifter och läror skulle uppfostran bli en välsignelse, medan den nu ofta är en förbannelse. ...gamla manuskript, hittills begravna utom räckhåll för européerna, skulle åter komma i dagen och erbjuda dem nyckeln till mycket av det som under tidsåldrar varit fördolt för mängden, det som era skeptiska sanskritister inte frågar efter och era missionärer inte vågar förstå. Vetenskapen skulle vinna mycket, mänskligheten allt. Under det stimulerande inflytandet från det angloindiska Teosofiska Samfundet skall vi måhända i framtiden få se en ny guldålder för sanskritlitteraturen. (*Den dolda världen*, 123-4)

Med klar insikt i sanskritstudiernas betydelse som en faktor i arbetet med Indiens förnyelse och för spridandet av teosofin, gjorde H P Blavatsky och överste Olcott energiska ansträngningar för att återuppliva sanskritstudierna och starta skolor och publikationer i detta syfte. På hennes anvisning och med hjälp av hennes knappa tillgångar startade Nellore-grenen av samfundet i Indien en liten sanskritskola 1882, en skola som sedan utvecklats till ett college med åttio elever. Flera andra indiska grenar följde exemplet, och ämnet togs några år senare med stor energi upp i Amerika av enskilda teosofier.

Under H P Blavatskys indiska period beundrade även akademikerna det energiska arbete som nedlades på återupplivandet av sanskritstudiet, vilket hon påbörjade bl a genom insamlandet och översättandet av sällsynta manuskript. Men bland många europeiska lärde uppstod kritik när det förklarades att texterna i puranaerna, upanishaderna m fl innehöll en dold mening, och att de exoteriska lärorna var av underordnad betydelse i jämförelse med det som kunde spåras under ytan om de rätta nycklarna användes vid studiet. Olcott berättar om ett samtal som han hade med sanskritisten professor Max Müller angående Teosofiska Samfundets upplysningsverksamhet i Indien.

"Ni har gjort ett vackert arbete," sade han, "genom att hjälpa till med att återuppliva kärleken till sanskrit, och orientalisterna har från början följt utvecklingen av ert samfund med det största intresse. Men varför förstöra ert goda anseende genom att ge näring åt hinduernas vidskepliga inbillningar och säga dem att det finns en esoterisk mening i deras shastras? Jag känner språket i grunden, och jag försäkrar er att det inte finns något sådant som en hemlig lära däri." Som svar på detta omtalade jag helt enkelt för professorn att varje ofördärvad (dvs inte europeiserad) pandit i hela Indien delade vår tro på existensen av en inre mening och att jag, vad *siddhierna* beträffar, personligen kände flera som ägde sådana och som jag sett utöva sina krafter. "Nåväl", sade min lärde värd, "låt oss då byta samtalsämne". (*Old Diary Leaves*, III, 177-8).

H P Blavatskys höga uppskattning av sanskrit framgår bl a av följande uttalande:

Det är sannerligen djärvt att på ett europeiskt språk söka återge den sig i cykler ständigt manifesterande Lagens storartade panorama...ty inget mänskligt språk utom sanskrit - som är gudarnas - kan göra detta med tillbörlig grad av noggrannhet. (*Den Hemliga Läran*, I, 284)

Vad beträffar beskyllningarna att H P Blavatsky inte hade någon verklig kunskap om Österlandets filosofiska system, så motsägs de av att lärda kännare av kabbalan, exempelvis dr Seth Pancoast i Amerika och baron Spedalieri m fl framstående kabbalister i Europa, erkände henne vara mästare i denna gren av den urgamla visdomsreligionen. Och hennes djupa insikt i den hinduiska filosofin erkändes av de lärdaste bland samtida sanskritforskare och panditer.

Som bevis för detta kan nämnas att då dr Thibaut, en framstående tysk sanskritist, föreståndare för Benares College och elev till professor Max Müller, hade en lång diskussion med henne rörande sankhyafilosofin och ställde henne synnerligen ingående frågor, förklarade han att hon besvarade dem bättre än Max Müller eller någon annan orientalist hade förmått. Denna diskussion ägde rum i Benares i december 1879, då hon var där för

att delta i samfundets styrelsesammanträde. Även om det förefaller som om hon ibland funnit det svårt att ge uttryck åt den kunskap som låg latent i djupet av hennes medvetande, så kunde hon alltid dra fördel av den när ett verkligt skäl för en ansträngning förelåg.

Det var inte bara i Indien som hennes lärdom erkändes av kompetenta forskare, utan också i Japan och Tibet. Den tibetanske laman Kazi-Dawa Samdup sade till tibet-forskaren dr Evans-Wentz:

...trots den kritik som riktats mot H P Blavatskys arbeten innehåller de fullt övertygande vittnesbörd om att författaren hade intim förtrogenhet med de högre lamaistiska lärorna, i vilka hon gjorde anspråk på att vara invigd. (Evans-Wentz, *The Tibetan Book of the Dead*, 7)

Denne lärde tibetanske buddhistlama var medlem av den framlidne Dalai Lamas stab och föreläsare i tibetanska vid universitetet i Kalkutta. Han var fullständigt förtrogen med de djupare tibetanska lärorna, vilka fortfarande är delvis okända bland västerländska forskare.

Mrs Salanave frågade Sardar Bahadur S W Laden La i Darjeeling, en välkänd och mycket självständig buddhistisk lärd av tibetanskt ursprung, om han trodde att H P Blavatsky hade en verklig inre kunskap om den högre tibetanska buddhismen. Han svarade att detta med säkerhet var fallet och att *Tystnadens röst* innehöll de djupaste tibetanska läror. Mrs Salanave citerar också professor D T Suzuki, den framstående japanske specialisten i mahayanabuddhism. Han säger:

Jag såg *Tystnadens röst* första gången under min vistelse i Oxford. Jag skaffade genast ett exemplar och sände det till Mrs Suzuki (då Miss Beatrice Lane, amerikanska) vid universitetet i Columbia och skrev till henne: "Detta är verklig mahayanabuddhism." (*The Canadian Theosophist*, XIV, 100, juni 1933)

[Till Kapitel 9](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 9

Arbetets utveckling i Indien

Under det att huvudkvarteret tillsvidare blev kvar i Bombay, företog H P Blavatsky och hennes medhjälpare täta och ofta mödosamma resor för att sprida teosofin. Ena dagen kunde de bli underhållna av en raja i hans palats, den andra kunde de ha en diskussion i fria luften med en yogi. Men det hände också att de bevistade ett eller annat större offentligt möte med alla samhällsklasser närvarande, vilket kanske följdes av en djupsinnig debatt med lärda sanskritpanditer om puranaerna eller upanishaderna.

Några intressanta händelser som inträffade under dessa och H P Blavatskys tidigare resor, då hon ibland var åtföljd av sin mästare, användes av henne som underlag till de fängslande reseskildringar hon skrev för *Ryske Budbäraren* (*Russkiy Vyestnik*) och senare utgav i bokform under titeln *From the Caves and Jungles of Hindustan*. Fastän hon betecknat boken som en fantasiskapelse innehåller den värdefulla teosofiska läror och en del historiska och arkeologiska uppgifter om Indien, framställda i populär form. Dessa artiklar gjorde ett starkt intryck på den ryska publiken, och efter deras publicering bestormades hon av anhållanden om ytterligare bidrag till priser som hon själv fick bestämma.

Det allmänna intresset för teosofin och den personliga korrespondensen med lärjungar och intresserade hade nu fått en sådan omfattning, att det blev nödvändigt att utge en tidskrift. Denna fick namnet *The Theosophist* och startades under H P Blavatskys utgivarskap i oktober 1879. Mästarna ägnade stort intresse åt densamma och enligt överste Olcott gav åtminstone tre av dem, däribland mästaren M och den egyptiske mästaren Serapis, värdefulla anvisningar. Den senare ankom till Bombay i kroppslig gestalt i avsikt att sammanträffa med H P Blavatsky och Olcott den 15 september 1879. I *Old Diary Leaves*, II, skildrar Olcott en avskild ashram i närheten av Bombay, där mästarna och deras chelaer ibland uppehöll sig under sina långa färder.

I de första sex årgångarna av *The Theosophist* utvecklades alltmer av de läror som endast antytts i *Isis Unveiled*. En hel del utgjordes av bidrag från olika mästare, dock alltid under pseudonymer, samt av Damodar, Subba Row och andra chelaer. Ett märkligt exempel på mahatman K H:s vetenskapliga undervisning återfinns i en lång artikel, signerad "En annan teosof", som börjar på sidan 319, volym III, sept 1882, under titeln "Vad är materia och vad är kraft?". Mahatman M bidrog anonymt med flera "Svar till korrespondenter" i *Supplementet* till marsnumret samma år. Det har sitt intresse att studera de båda mästarnas helt olika litterära stilar, även tydligt märkbara i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, och jämföra dem med H P Blavatskys uttrycksätt.

Utgivaren av *The Theosophist* fick stor hjälp av lärda hinduer, buddhister, parser och andra forskare som drog nytta av detta tillfälle att framlägga en djupare tolkning av sina skrifter för ett sympatiskt sinnat auditorium. Tidskriften var H P Blavatskys personliga egendom, och den gick snart med vinst som huvudsakligen användes till täckandet av samfundets stigande utgifter. Medan hennes fiender anklagade henne för att tjäna pengar på medlemsavgifterna, ansträngde hon i själva verket sina begränsade resurser för att hålla samfundet solvent, vilket de offentliggjorda och reviderade räkenskaperna visar. Det är tydligt att *The Theosophist* fick stor popularitet, inte bara i utlandet utan även i Indien, ty bombayregeringens officiella rapport för 1881-2 säger i sin redogörelse för "utgivna böcker" att "den enda engelska periodiska tidskrift som tycks åtnjuta en vidsträckt spridning bland de infödda är *The Theosophist*, vilken är ägnad åt mesmerism och spiritism". (*The Theosophist*, IV, 152, april 1883)

Utom sitt oförtrutna arbete som utgivare, korrekturläsare, författare till de mest betydelsefulla artiklarna, korresponderande sekreterare etc, måste H P Blavatsky skriva populära artiklar åt ryska tidskrifter för att tjäna sitt uppehälle. Överste Olcott ägde inga egna tillgångar, men bidrog med sin beundransvärda entusiasm, sin stora skicklighet och sitt oavbrutna arbete på sitt eget område.

I augusti 1879, lagom för att skänka den särskilda hjälp som behövdes för upprätthållandet av *The Theosophist*, inträdde en högst värdefull medhjälpare i samfundet - Damodar K Mavalankar, en ung brahmin. När han var

pojke såg han i en vision en av mästarna, vilken han flera år senare igenkände som en av H P Blavatskys lärare. Damodar blev snabbt antagen av denne mästare som en av de mycket få kandidaterna till chelaskap, och han genomgick snart de första proven. Han hade ingen svårighet att erkänna H P Blavatsky som en sann ockultist och lärare, trots att hon var europé - och kvinna! Damodars hälsa var vacklande, men han arbetade med utomordentlig hängivelse för teosofin till det yttersta av sina krafter och förmåga. Han övergav sin brahminska kast med dess förmåner och försakade världslig framgång för att följa vad han kände vara sin plikt. Han antog några enkla föreskrifter för meditation och regelbunden diet, men undvek fullständigt hatha yoga-övningarna. Hans metod att vinna framsteg utgjordes, som Olcott säger, av "att uppodla en anda av fullkomlig osjälviskhet och att natt och dag arbeta med de uppgifter som den officiella ställning jag tilldelat honom i samfundet medförde". I ett av sina brev till Sinnett ställer H P Blavatsky dennes bekväma liv och korta arbetsdagar i skarp motsättning till Damodars och hennes egna oavbrutna verksamhet under de mest prövande förhållanden.

Så småningom och utan någon yttre anspänning fann Damodar inre krafter helt naturligt vakna inom sig, krafter som kunde tas i anspråk för hans växande ansvar. Olcott beskriver denna utveckling med uppskattning och sympati. Han ger exempel som visar hur Damodars förmåga att meddela sig med mästarna och H P Blavatsky på stora avstånd genom ett slags klärvoajans, liksom andra paranormala förmögenheter, alltmer utvecklades. Denne unge chela kunde ibland också åstadkomma märkliga resultat genom magnetiskt helande. 1883 blev det möjligt för mästaren att använda honom vid överförandet av meddelanden via "astral post". Som fallet är med alla utvecklade själar som har utrotat egoismen och förvandlat sina personliga begär till andlig energi, var de ockulta krafter som trädde i verksamhet fullt normala. De hade inte blivit eftertraktade för personlig tillfredsställelse och de framlades aldrig till beskådande för nyfikna, inte heller omtalades de för att locka medlemmar till samfundet. Detta skulle stridit mot teosofins principer, men:

Vi har mottagit hundratals framställningar från utomstående, som förklarar sig vara redo att genast sluta sig till oss om de kan vara säkra på att inom kort komma i åtnjutande av *siddhier* eller krafter att utföra ockulta fenomen." (Redaktionell notis i *The Theosophist*, II, 85, jan 1881)

För dem som betvivlar de höga adepternas tillvaro på det fysiska planet är Damodars vittnesbörd värdefulla, eftersom han i sina skrifter pekar på egna erfarenheter som inte kan betvivlas. I november 1883, i Lahore, sammanträffade han med mästaren K H och något senare tillbringade han några dagar hos mästarna i deras ashram i Kashmir. När han var på Ceylon tillsammans med H P Blavatsky och överste Olcott 1880, förde honom en mästare till en ashram på en liten ö där han hade ett långt samtal med en annan adept som bodde där. Detaljer från denna och andra liknande tilldragelser lämnas i två brev av stort intresse, skrivna av Damodar till Judge och publicerade i *The Theosophical Forum* i november 1932 och april 1933.

I april 1885 startade Damodar den farofyllda färden till Tibet och befann sig då enligt Olcott "i sällskap med en inflytelserik och hemlighetsfull tibetansk munk som händelsevis var inom räckhåll i Sikkim, just i rätta ögonblicket". (*The Theosophist*, LIV, 151, nov 1932). Se även *Old Diary Leaves*, III, 366. I *The Theosophist*, juli 1886, lämnade Olcott och Subba Row ett av dem undertecknat tillkännagivande "att han [Damodar] lyckligt och väl nått sin bestämmelseort och är vid liv under beskydd av de vänner han sökte". Överste Olcott ger uttryck åt en mycket hög uppskattning av Damodar:

Ett ädlare hjärta har aldrig slagit i ett människobröst, och hans försvinnande var ett av de svåraste slag som någonsin drabbat oss. Som ovan angetts hade han nästan fördärvat sin konstitution genom oavbrutet officiellt arbete... Likväl anträdde han med okuvligt mod den svåra färden tvärs över Himalaya...i avsikt att nå fram till den guru [andlige lärare] som han hade sett redan i sin ungdom... Det som gjorde honom så hängiven och orubbligt trofast mot HPB var upptäckten att denne guru var en av adepterna bakom vår rörelse... (*Old Diary Leaves*, III, 285-6)

Den uppskattning som H P Blavatsky ägnade Damodar framgår av följande ord ur hennes brev till domaren N D Khandalavala:

Damodar var alltsedan sin födelse redo att beträda den högsta VÄGEN, och han anade det själv. Han hade länge väntat på tillåtelsen att vandra till Tibet före utgången av de sju åren...

Jag blev bortkörd [från Indien] genom fegheten hos dem för vilka jag hade satt hela mitt liv, anseende och heder på spel, och han var den ende sanna, hängivna vän jag hade i hela Indien, den *ende* som, i besittning av mästarnas och min hemlighet, kände *hela* sanningen och därför visste att vadhelst folk som var förblindade av det yttre skenet tyckte, så hade jag aldrig bedragit någon - fastän jag genom edlig förpliktelse hade ålagts att hemlighålla mycket för dem alla, t o m för Olcott. (*The Theosophist*, LIII, 623-4, aug 1932)

En annan brahmin av hög kast, Subba Row (eller Rao), en lysande jurist och chela till mästaren M, blev medlem av samfundet ungefär vid samma tid som Damodar. I besittning av ett skarpt intellekt och stor lärdom samt chelaskapets kunskap var Subba Row i stånd att bidra med värdefulla artiklar i *The Theosophist*. Med tanke på de orimliga beskyllningar mot H P Blavatsky och hennes verk som alltjämt cirkulerar, bör man komma ihåg att så högsinta och intelligenta män som Damodar och Subba Row samt en del andra indier av hög rang hyllade henne med entusiasm. Världsligt sett hade de allting att förlora, ty när de "följde ljuset" riskerade de förlust av vänner, ovilja från släktingar och en hård dom av den indiska opinionen. Det var nästan otroligt att finna de stolta brahminerna erkänna en europé, en "oren främling" och kvinna, som andlig lärare eller *guru*. Det hade varit omöjligt om inte hennes liv och karaktär hade varit osjälviska och fläckfria. Subba Row skrev av personlig erfarenhet:

Det är inte nödvändigt att vara medlem av något samfund för att göra sig förtjänt av en guru. Men de ockulta brödraskapen i varje del av världen har numera gjort till regel att tillträde till deras led måste sökas genom Teosofiska Samfundet. Jag missbrukar inte något förtroende när jag upplyser er om att jag personligen känner många fall där de som var chelaer - en av dem en mycket hög chela - före samfundets tillkomst bland oss i Indien, av sina gurer tvingades sluta sig till samfundet vid risk att i annat fall bli övergivna av dem. Men enbart inträde i samfundet kommer inte att vara er till hjälp. Ni måste arbeta, arbeta mot strömmen. Vad jag gjorde, jag upprepar det, är ingenting beundransvärt från min indiska ståndpunkt sett. Det finns inte en hindu-brahmin, som inte skulle göra detsamma hundra gånger om. (*The Theosophical Forum*, VI, 188, mars 1935)

I december 1879 sammanträffade H P Blavatsky med A P Sinnett och A O Hume i Allahabad och något senare i Simla, Indiens "sommarhuvudstad". Dessa båda engelsmän tog aktiv del i den teosofiska verksamheten under teosofins första år i Indien, och deras bemärkta ställning i politiska och sociala kretsar bidrog starkt till att fästa angloindiernas uppmärksamhet på rörelsen.

Sinnett var en skicklig skribent, redaktör för det inflytelserika regeringsorganet *The Pioneer* och väl rustad att lämna behövlig hjälp. Hume hade tjänstgjort som föreståndare för lantbruksdepartementet i den indiska regeringen och hade vetenskapligt anseende som ornitolog. Under det att Sinnett höll kontakt med teosofin till slutet av sitt liv, förlorade Hume olyckligtvis intresset för densamma och intog, efter att ha åsamkat H P Blavatsky många svårigheter, sin rätta plats - utanför samfundet. Han, och även till en viss grad Sinnett, ville att "Det eklektiska teosofiska samfundet i Simla", för vilket Hume en tid var president, skulle vara helt och hållet oberoende av huvudkvarteret, och krävde för detsamma särskilda privilegier gällande studiet av ockultism under mästarna. Eftersom varken Sinnett eller Hume var chelaer och inte heller hade visat fallenhet eller intresse för chelaskap utan bara intresserat sig för psykiska och intellektuella studier, blev deras begäran vänligt men bestämt avslagen. Även om de var i besittning av stor intelligens, var ingen av dem beredd att förstå och ännu mindre att antaga de första villkoren som gällde för studiet av atma-vidya, den gudomliga visdomen - absolut hängivenhet för andra och avståendet från begär efter personliga förmåner. Mästaren K H framhöll för dem att deras motiv i djupaste mening var *själviska*. Han sade:

De är själviska, och ni måste lära er förstå att TS:s huvudsyfte inte gäller tillfredsställandet av individuella aspirationer utan fastmer tjänandet av våra medmänniskor... (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 7)

Sinnett var utan tvivel uppriktig och hängiven teosofins ideal som han fattade dem, och han förlorade aldrig sin tro på mästarnas verkliga existens. Humes inställning var mindre tillfredsställande och försvagades snart. Det är lärorikt att följa det gradvisa avslöjandet av vissa svagheter hos denne otvivelaktigt duglige man, vilket man kan göra i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett* och andra skrifter. Läsaren kan, om han har någon intuition, nästan från första början se att Humes intellektuella "stolthet och omedvetna själviskhet", omnämnd av mästarna, skulle vara ett hinder för verkliga framsteg trots mästarnas tålmodiga bemödanden att uppväcka hans andliga syn. En hastig blick på den vidlyftiga korrespondensen i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett* visar den nästan otroliga möda mästarna gjorde sig för att förklara sina läror, ideal och träningsmetoder för dessa män, vilka hade sådana enastående tillfällen att förvärva visdom och tjäna som överbringare av denna visdom till Västerlandet.

Humes duala natur trädde tydligt i dagen då förhållandena sköt den konventionella hövlighetens slöjor åt sidan. Han lämnade god hjälp under en tid, och mästarna var så tacksamma för hans vänlighet mot deras budbärare att de var villiga att overse med hans missgrepp. Han arbetade hårt för höjandet av de indiska massorna och, som mästarna sade, när den andliga själen får styra honom kan en renare, bättre eller vänligare människa inte påträffas" (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 225). Men när hans intellektuella högfärd väcktes och han

krävde den ockulta kunskap som inte kan ges åt den oförberedde, då förändrades scenen fullständigt. Mästaren K H skriver till Sinnett så tidigt som 1881:

Jag säger er, min gode vän, han kommer aldrig att bli tillfredsställd vad vi än gör! Och då vi inte kan översvämma världen och riskera att dränka den med en lära som måste ges ut på ett varsamt sätt och lite i sänder, likt ett starkt stimulerande medel som kan döda lika väl som bota - kommer resultatet att bli en reaktion hos hans omätliga begär, och sedan - ja, ni känner själv till konsekvenserna. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 245)

Då samfundets verksamhet i Simla organiserades, föreföll emellertid allting lovande. Många angloindier slöt sig till densamma och en del av dem förblev rörelsen trogna. Olyckligtvis fängslades långt fler sökande mer av H P Blavatskys ryktbarhet som undergörare än av den urgamla visdomens läror, något som gav upphov till många svårigheter och bittra kontroverser. Överdrivna berättelser spreds om de fenomen som hon ibland framkallade i närvaron av privata vänner, och både hon och en del av hennes hängivna medlemmar fick lida svårt av falska anklagelser. Hon gjorde sig i början - kanske oklokt - ingen möda med att blidka angloindierna genom att rätta sig efter den fashionabla societetens ortodoxa fördomar som hon, fast född aristokrat, betraktade som föga bättre än ett hyckleriets fanér på självskhetens röta. Hennes från barndomen så självständiga karaktär och ingrodna upproriskhet mot alla artificiella former, gjorde det svårt för hennes vänner att skydda henne mot förvrängningar som de visste var grymt orättvisa. Hennes frispråkiga och rättframma anmärkningar var ofta högst besvärande för deras "offer", i synnerhet som de var alltför sanna och inte avsedda att förvandla fienderna till vänner. Hög rang, officiell ställning eller rikedom betydde inget för henne. I sällsynta fall, när hon ville väcka den slumrande själen hos en man eller kvinna, använde hon sig av hårda metoder och ampert språk, obekymrad om de konsekvenser och nästan oundvikliga missförstånd som hon riskerade.

Vid utförandet av sina fenomen ådagalade hon en nästan barnlig naivitet och blev förvånad när någon sade att frånvaron av "betryggande kontroll" tillät hennes kritiker att misstänka bedrägeri. Kontrollen över de ockulta krafterna var så naturlig för henne, att hon hade svårt att förstå att fenomenen var förvirrande och praktiskt taget otroliga för dem som inte var förtrogna med psykiska ting. Ingen charlatan skulle vare sig ha talat eller uppträtt så obesvärat som hon ofta gjorde inför personer, vilka hon hoppades kunna övertyga om sin ärlighet. Ingen skojare skulle ha drömt om att förevisa bedrägliga manifestationer på det ytterligt tillfälliga och ometodiska sätt som beskrivs av talrika vittnen. Allt detta var en del av hennes sammansatta karaktär, som var besynnerligt okonstlad och barnlig på många sätt och så olik en slug bedragares. Hon är känd för att ha satt sin tillit till de mest opålitliga människor, till och med efter att ha varnats av sin mästare, även om hon vid andra tillfällen visade en förbryllande skarp människokänedom.

Till skeptikernas försvar bör det sägas att det nittonde århundradets bildade västerlänning uppfattade även den enklaste demonstration av ockulta krafter, exempelvis telepati, som en förolämpning mot sin intelligens, och H P Blavatsky fick lida mycket av denna brist på förståelse. Detta är emellertid ingen ursäkt för den grova oärligheten och bristen på vanlig heder från deras sida, som ville förstöra hennes anseende innan teosofin vunnit alltför stor spridning. Sålunda offentliggjordes i en bok om Indien och i tidskriftsartiklar av Moncure Conway en beskyllning, enligt vilken hon skulle komponerat namnet Koot Hoomi (eller Kuthumi som det också stavas) från Olcotts och Humes namn! Conway åberopar stöd från flera sanskritister och påstår att detta namn "inte stod i analogi med något av de språk som någonsin varit kända i Indien". Dessa "sanskritister" var antingen sällsamt okunniga i sitt ämne eller också vilseledde de avsiktligt Conway för att angripa H P Blavatsky, ty namnet ifråga är välkänt för verkliga lärjungar. Se till exempel Garretts *Classical Dictionary of India* eller den välkända *Vishnu-Purana* (Bok III, kap 6, Wilsons översättning 1886), där den vise Kuthumi omtalas som lärare i Sama Veda.

Hennes "obegripliga" förkärlek för att sällskapa med hinduer, zoroastrier och buddhister, vare sig dessa var oberoende panditer och lärde eller teosofiska lärjungar, gav upphov till illvilliga kommentarer. Ty bara obetydligt socialt umgänge ägde rum mellan européer och infödda indier. Dessutom utgjorde hennes religiösa åsikter ett skäl till fördömande i de intoleranta missionärernas ögon. Det är värt att notera att en av de ledande kristna organisationerna som verkade i Indien var tillräckligt insatt i berättelsen om de s k "underverken" för att erkänna deras äkthet och följaktligen hennes personliga heder, men föredrog att beteckna dem som djävulens sluga påfund!

H P Blavatsky led oerhört av alla dessa missförstånd, väl vetande att varje yttring av förtal reste ett nytt hinder mellan samfundet och de tusenden som var i behov av dess andliga hjälp. Men ett frivilligt arbete som hennes

väcker alltid motstånd, och dess värde skulle rent av kunna ifrågasättas om allt ordnade sig med lätthet!

När H P Blavatsky och Olcott var i Simla 1880 hade Sinnett tillfälle att samla material till sin bok *Den dolda världen*, som till stor del är grundad på hans anteckningar om H P Blavatskys ockulta verksamhet och gjorde hennes namn vida känt fast den inte innehöll någonting av hennes penna. Den erbjöd en förklaring på mästarnas förhållande till den yttre världen och beskrev händelser i Simla, vilka hade övertygat Sinnett och många andra om att högt utvecklade adepter existerade. Den innehöll även utdrag ur brev från mästarna, och genom studium av dessa kunde även de som inte hade någon förbindelse med mästarna förstå att de var verkliga mänskliga varelser, om än av ett högre slag, och att var och en av dem hade sin egen utpräglade individualitet. Under det att breven utgör bokens värdefullaste del, var författarens öppenhjärtiga redogörelse för de ockulta fenomen som han personligen bevittnat sannolikt skälet till dess enastående framgång. Det måste beklagas att *Den dolda världen* inte granskats av någon bland mästarna innan den publicerades, även om den principiellt godkännts av dem. Om de fått tillfälle att läsa manuskriptet så hade, som framhålls av mästaren K H, många hastigt nedskrivna och oklara ställen som citerats från personliga brev (inte avsedda för publicering i deras dåvarande skick) blivit rättade eller reviderade. Sinnett fann det svårt att framlägga teosofins djupare andliga läror, eftersom det var den psyko-mentala och intellektuella aspekten som mest tilltalade honom. Han blev mer än en gång varnad av mästarna för denna ensidiga inställning, vilken slutligen medförde hans fall som exponent för teosofin. I ett av de tidigaste brev han fick motta skrev mästaren K H:

TS:s förnämsta syfte är inte så mycket att tillfredsställa individuella önskningsar som att tjäna våra medmänniskor... Likväl har ni aldrig yttrat er utan att se ned på tanken om ett alltomfattande broderskap. Ni har ifrågasatt nyttan av detta och tillrätt en rekonstruktion av TS till ett slags college för specialstudium av ockultism. Detta, min respekterade och värderade vän och broder, kan aldrig vara rätt! (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 7-8)

De högsta ledarna önskar få till stånd ett "mänsklighetens broderskap", ett verkligt alltomfattande broderskap, en institution som kan göra sig känd över hela världen och tilldra sig uppmärksamhet bland de största tänkarna. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 24)

Men för att inte något missförstånd skulle vara möjligt framhöll maha-chohanen, den store läraren, överhuvudet för de båda mahatmaerna M och K H, att:

TS må hellre gå under tillsammans med sina båda olyckliga grundare än tillåtas urarta till en akademi för magi och en samlingsal för ockultism. Tanken att vi, som är genomträngda av en anda av fullkomlig självuppföring, människokärlek och gudomlig godhet, ...någonsin skulle låta Teosofiska Samfundet bli ett *verktyg för själviskhet* och en tillflyktsplats för några få som inte har den minsta tanke på de många, är verkligen underlig mina bröder.

Låt oss förstå varandra. (*Letters from the Masters of the Wisdom*, I, 10-11)

Olyckligtvis förstod Sinnett aldrig detta eftersom hans andliga intuition, som mästaren sade, var "dimmig och oklar". Men han uträttade ett gott pionjärbete för vilket han förtjänar tacksamhet av den teosofiska världen. Hans andra bok *Esoteric Buddhism*, en sammanfattning av några av teosofins huvudläror, tilldrog sig stor uppmärksamhet och tjänstgjorde som en förelöpare till H P Blavatskys monumentalverk, *Den Hemliga Läran*. Han förtjänar även beröm för sitt mod att stå vid hennes sida i Indien när så många klenmodiga flydde vid de första angreppen på hennes rykte.

Beträffande Sinnett förtjänar vissa uttalanden som mästaren K H gjorde 1882 att anföras. Efter att ha framhållit några av hans synnerligen allvarliga misstag, vilka vållat samfundet stor skada, säger mästaren:

Era strävanden liksom er bestörtning och era förningar ha kommit till vår kännedom, min gode och trofaste vän. I mästarnas oförstörbara tideböcker *har ni själv skrivit in dem alla*. Där är alla era gärningar och tankar införda, ty om än inte en chela, som ni framhållit för min broder Morya, inte ens en "protege" - som ni förstår termen - har ni likväl trätt inom kretsen för vårt arbete... Ert dolda *Jag* har avspeglat sig i *vår akasha*, er natur är - ert innersta är - vårt. Flamman är något annat än den trästock som tillfälligt tjänar som dess bränsle... Under de gångna månaderna, i synnerhet när er uttröttade hjärna förlorat sig i sömnens dvala, har er ivriga själ ofta sökt mig... Vad detta "inre Jag", otåligt, angeläget, har längtat efter att förena sig med, har den köttliga människan, den världsliga varelsen, inte godkänt. Livets band är alltiämt lika starka som kedjor av stål. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 266-7)

Detta uttalande uppenbarar mästarnas inträngande inblick i människans duala natur och deras förmåga att skönja det andliga jaget inom den vardagliga personlighet, som är allt vad den vanliga iakttagaren ser hos sina medmänniskor.

Man bör komma ihåg att H P Blavatsky aldrig mottog en enda penny av de betydande belopp som inflöt vid försäljningen av Sinnetts bok *Den dolda världen* och att redogörelserna för de fenomen som inträffade i Simla, på vilka bokens rykte till stor del vilade, blev orsak till en hel del av de missförstånd och det lidande som hon måste uthärda under återstoden av sitt liv. Hon gjorde sig aldrig den minsta förtjänst på sina ockulta krafter - sådant betraktas som brottsligt inom ockultismen. Överste Olcott nämner tillfällen då hon blev erbjuden stora summor för att visa "bara ett litet fenomen" för förmögna personer. Hon avslög utan undantag sådana erbjudanden, men utförde ibland ett eller annat ockult experiment som undervisning eller uppmuntran åt en anspråkslös men uppriktig teosof, kanske t o m omedelbart efter att ha vållat besvikelse bland de förmögna nyfikna.

Den olyckliga ryktbarhet som fästes vid hennes namn genom fenomenen blev ett allvarligt hinder i hennes arbete, och hon upptäckte att mästaren K H hade rätt när han till Sinnett sade att de ockulta tingen "borde ha begränsats till en *inre* och mycket **HEMLIG** krets". Men hennes ställning var mycket besvärlig i det att Sinnett såväl som andra var entusiastiska över sin upptäckt av en ockult värld bakom naturens slöja och krävde fenomen och ännu fler fenomen, en önskan som HPB ansåg sig böra tillfredsställa för att därmed tillintetgöra deras krassa materialistiska livsuppfattning.

Men hon offrade mer än vad skeptikerna eller t o m teosoferna förstod när hon framkallade fenomen av mer invecklad karaktär än sådana småsaker som knackningar eller "astrala klockor", vilka likväl i och för sig var märkliga nog och lika oförklarliga för alla utom för tränade ockultister. Få, även bland teosoferna, förstod att en mycket stor förbrukning av vital energi erfordrades för att "precipitera" materia ur atmosfären i en astral gjutform, danad av den tränade föreställningsförmågan och sammanhållen genom en intensiv viljeakt, för att på så sätt skenbart "skapa" föremål eller få skrift att framträda på papper. De som studerar ockulta fenomen får lära sig att den vitala kraft som erfordras för ockulta ändamål måste bevaras omsorgsfullt, ty den är inte fri som luften ens för adepten. Tanklösa personer som pockade på "bara ett litet fenomen" förstod inte hur mycket vital energi varje uppvisning av hennes ockulta förmåga kostade henne. Det var väl även i många fall mindre välbetänkt att framställa fenomenen, ty för många personer var de som ett rött skynke för tjuren, och det var inte något nöje eller någon förströelse för henne att framkalla dem, ty som mästarna sade, sådant "dödade henne tum för tum". De försökte, om inte alltid med framgång, att förmå henne att spara på sin kraft. I frågor som hänförde sig till det personliga uppträdandet måste chelaerna emellertid använda sitt eget omdöme och ta konsekvenserna av sina misstag. Träningen av chelaerna är avsedd att utveckla starka, ansvarskännande karaktärer, inte marionetter som dirigeras av osynliga trådar.

[Till Kapitel 10](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 10

Arbete i Indien och på Ceylon

Omkring ett år efter verksamhetens start i Indien hölls ett viktigt styrelsesammanträde i Benares. Det hölls den 17 december 1879 i maharajans av Vizianagram palats i och för en revision av stadgarna. Man skrev en ny och reviderad konstitution som antogs av samfundet den 26-28 februari 1880 i Bombay. Det "alltomfattande broderskapet" betonades starkt, och då de tre graderna av medlemskap hade kommit ur bruk återupprättades de efter "esoteriska" riktlinjer. Den första avdelningen bestod av de "i den esoteriska filosofin invigda" mästarna och högre chelaerna, "som inga andra än de, med vilka dessa frivilligt står i förbindelse, har rätt att känna till". Den andra avdelningen omfattade de medlemmar som ådagalagt mod, trofasthet och hängivenhet för saken och som lärt sig betrakta alla människor som sina bröder. Den tredje avdelningen utgjordes av provmedlemmar, och även nyss antagna medlemmar stod kvar i denna grupp tills de hade visat prov på sin uppriktighet och förmåga att övervinna vissa svagheter, fördomar m m. *Privat undervisning som mottagits av någon medlem av första avdelningen fick inte brukas för själviska syften eller meddelas andra utan tillåtelse.* Samfundets förnämsta syfte angavs vara "att hålla människans andliga intuition vid liv". Namnet ändrades till "Teosofiska Samfundet och Universella Broderskapet", och uppstigandet i graderna gjordes uteslutande beroende av individuell förtjänst.

Emellertid tycks överste Olcott inte ha haft någon större entusiasm för den esoteriska sidan av den nya konstitutionen, fastän han alltid varit fascinerad av mystik och fenomen. Han ägnar flera sidor i *Old Diary Leaves* åt olika verksamhetsyttringar i Benares mellan den 15 och 22 december, av vilka många är helt vardagliga, men han nämner inte med ett ord styrelsesammanträdet den 17! Inte heller säger han något om den senare formella stadfästelsen. Den enda tillgängliga redogörelsen för styrelsesammanträdet återfinns i *The Theosophist*, april 1880, i en kortfattad formell rapport. Där nämns inte någon diskussion, och inte heller Olcotts eller Sinnetts namn. Även om den nya konstitutionen återupplivade det *Cirkulär* som utgavs av modersamfundet i New York 1876 och därmed gav cirkuläret sitt officiella erkännande, förbisågs snart meningen med detta framsteg.

Mer än åtta år förflöt innan H P Blavatsky fick tillfälle att, som mästarna önskade, inom samfundet (och med hjälp av W Q Judge) bilda ett bestående och levande ockult centrum, vilket skulle tjäna som en början till återinrättandet av mysterieskolorna i Västerlandet. Överste Olcotts förkärlek för de mer världsliga eller, som han själv ansåg, mer praktiska sidorna av rörelsen, vållade ofta H P Blavatsky besvär. Hon kunde inte alltid eller hade inte ens tillåtelse att förklara skälen för vissa handlingar, och det råder inget tvivel om att impulsen till rekonstruktionen i Benares utgått från mästarna. Det kyliga mottagande det fick förhindrade framsteg, ty det är en regel inom ockultismen att läraren inte kan gå längre än chelans mottaglighet tillåter.

På våren 1880, kort efter Bombay-kongressen, företog H P Blavatsky, Olcott, Damodar och några parsiska, hinduiska och engelska medlemmar en fullständig triumfresa på Ceylon. Vart de än anlände på denna ö, mottogs de med den största hänförelse av auditorier på många tusen personer. H P Blavatsky och Olcott identifierade sig offentligen med Buddhas högsta ideal genom att "ta pansil", som invigningsceremonin med reciterandet av den Goda Lagens fem föreskrifter kallas. En av de högsta mästarna, maha-chohanen, har skrivit: "Buddhismen, frigjord från sin vidskepelse, är evig sanning." (*Letters from the Masters of the Wisdom*, I, 3)

Vid den tiden genomgick buddhismen en allvarlig kris på Ceylon. Förhållandena på Ceylon skilde sig från dem som rådde i Indien, där fullständig trosfrihet garanterades. Brutala angrepp gjordes på buddhistmöten, buddhistiska religiösa processioner förbjöds, och flera betungande restriktioner ålades utövarna av denna allmänt omtyckta religion medan all tänkbar frihet beviljades de kristna sekterna! Dessa förhållanden blev helt förändrade efter några år tack vare överste Olcotts oförtröttliga bemödanden, understödda av infödda och andra teosofier av olika religiösa bekännelser. Olcott tog med intensivt intresse del av arbetet på buddhismens förnyelse under hela återstoden av sitt liv. 1881 utgav han en mönstergill *Buddhistisk katekes*, den första i sitt slag, författad med hjälp av den lärde munken Sumangala och efter långvariga forskning och en omfattande korrespondens. Den har översatts till många språk och antagits i hela den buddhistiska världen. 1884 for Olcott

till London för att förklara de förhållanden som stod i samband med det religiösa förtrycket på Ceylon för kolonialsekreteraren lord Derby, som omedelbart gav den lokala styrelsen bemyndigande att genomföra grundliga reformer till stor tillfredsställelse för Ceylons buddhister, vilka numera åtnjuter full trosfrihet. Ett direkt resultat av denna åtgärd var upprättandet av skolor, där buddhistbarn kunde erhålla modern undervisning utan risk för att förlora sin fäderneärvda tro. Genom Olcotts ansträngningar upprättades snart ett flertal colleges och hundratals skolor.

Under en tid väckte denna verksamhet farhågor bland de hinduiska och parsiska teosoferna beträffande samfundets neutralitet. Men det stod snart klart att teosofin inte gjorde gemensam sak med den exoteriska buddhismen eller att Teosofiska Samfundets neutralitet äventyrades. Ett av rörelsens speciella syften är "att hjälpa anhängarna av alla forntida trosbekännelser att upptäcka och efterleva de ädlaste idealen i var och en av dessa religioner" - varvid idealen naturligtvis var identiska med teosofins och de "gamla trosbekännelserna" omfattade hinduismen, kristendomen, buddhismen och de övriga. Mästaren K H gjorde sig mycken möda med att förklara att arbetet på att bevara buddhismen på Ceylon var sant teosofiskt.

Under H P Blavatskys uppehåll på Ceylon uppsöktes hon av en ung man som sedermera blev känd över hela Asien och även i Västerlandet som buddhismens störste moderne apostel och reformator. Dharmapala Hewavitarna blev en hängiven teosof och i hela sitt liv anhängare av H P Blavatsky. Han skulle sannolikt ha ägnat sitt liv åt teosofin, men hon sade honom att han bäst tjänade mänskligheten genom att befrämja och sprida Buddhas rena läror, som var hotade inte bara av den västerländska materialismen utan ännu mer av odugligheten, okunnigheten och vidskepelsen hos så många bland buddhisterna själva. Följande detta råd ägnade sig Dharmapala åt studiet av pali och tillbringade med försakelse av familjelivet återstoden av sina dagar under försöken att återuppliva "*dhamma*" i både Österlandet och Västerlandet. Han sägs ha förklarat sig vara lärjunge till mahatman K H, och han förlorade säkerligen aldrig kontakten med H P Blavatsky.

Efter det storslagna mottagandet på Ceylon återvände H P Blavatsky och hennes medarbetare till Bombay, sedan de åt teosofin tryggat en säker ställning på ön. I denna bok måste mycket utelämnas som är av stort intresse i samband med teosofins utbredning i Indien: de stora framgångarna och ibland också besvikelserna och misslyckandena, oundvikliga i ett arbete av så ovanlig karaktär. Vi kan föreställa oss H P Blavatsky i oavbruten verksamhet vid sitt skrivbord med författandet av otaliga artiklar och brev och samtalande med intresserade. Då och då deltog hon också i Olcotts långa och tröttsamma resor under prövande tropisk hetta för att starta nya grenar av samfundet, upprätta sanskritskolor m m och dessemellan dryfta filosofiska spörsmål med lärda panditer av hinduisk, parsisk, jainistisk eller islamsk härkomst. Flera vittnesbörd om det yttre sambandet och den inre gemenskapen mellan H P Blavatsky och andra chelaer, liksom med mahatmaerna, kan nämnas i förbigående. För många personer i Indien, däribland Olcott och andra främlingar, var mästarna i sanning inga mystiska varelser.

En föreställning om de prövande förhållanden under vilka de teosofiska pionjärerna måste bedriva sin verksamhet i Indien ger Olcott i ett brev till W T Brown, en skotte som ville ägna sig åt teosofin men slutligen drog sig tillbaka efter att ha kommit i åtnjutande av särskilda förmåner. Olcott säger:

Jag skrev till honom från Hyderabad ett vänligt men mycket bestämt brev, i vilket jag förberedde honom på de personliga offer han måste vara redo att göra: offentlig otacksamhet, individuella besvikelser, hånfulla angrepp på karaktären, orättvisa misstänkliggöranden av motiven, dålig föda och tröttsamma resor dag och natt i alla slags fortskaffningsmedel. Jag rådde honom att återvända till Europa om han väntade sig någonting annat, och lämna åt HPB och mig själv att fortsätta detta arbete som vi påbörjat med öppna ögon. (*Old Diary Leaves*, III, 20)

Det ständiga arbetet i det prövande indiska klimatet med dess av monsuner förorsakade fuktighet, dess fruktansvärda hetta och damm sommartid, och därtill en oavbruten anspänning, undergrävde H P Blavatskys hälsa så att hon så småningom blev kroniskt sjuk. Till slut blev hennes tillstånd så oroande att hennes läkare på sensommaren 1882 öppet sade henne att hon bara hade en kort tid kvar att leva, "kanske några dagar". I ett avskedsbrev till Sinnett faller hon en betecknande anmärkning, präglad av den säregna humor som inga bekymmer kunde tysta:

Jag säger dig att jag är mycket, mycket sjuk. Ja, jag önskar att jag kunde få träffa dig än en gång och kära Mrs Gordon och min gamle överste, vars "farmor" jag kanske får se i något av de lägre helveten dit jag är på väg - såvida jag inte fiskas upp av Dem och flyttar till Tibet.

Jag hoppas att Mrs Gordon inte skall vanhelga [mig] genom att väcka upp mig med tillhjälp av något medium. Måtte hon förstå att det aldrig skall vara min ande eller någonting av mig - inte ens mitt skal, då detta för länge sedan försvunnit. (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 37-8)

Men H P Blavatskys arbete var knappast ens påbörjat 1882 och hur kritiskt hennes hälsotillstånd än må ha varit, kunde hon inte undvaras och tillåtas att gå "hem". Därför skred mästarna till snabb handling. De sände Gargya Deva, en chela från Nilgiri Hills nära Madras, till Bombay för att bistå deras nästan hjälplösa budbärare att nå en av deras ashramer i Sikkim. Hon lyckades nå ashraman, där hon fann mästarna M och K H med flera av deras chelaer. Under "de välsignade två dagarna", som hon kallar dem, i ashraman i Himalayas djungel, blev hennes hälsa återställd genom medel som är okända för Västerlandets vetenskap.

Detta var ett av de tre eller fler kritiska tillfällen när hon räddades från döden av sin mästare. I ett brev till en korrespondent i Frankrike sade hon att hon hade fått en medicin, beredd av en himalayisk växt. Denna hade hon tagit sju gånger om dagen, och på tre dagar hade hon blivit fullständigt frisk. Sina intryck från detta besök i Sikkim skildrar hon kortfattat men poetiskt i *The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, s 38, och närmare detaljer om resan berättas av S Ramaswamier, en chela till mästaren K H, i *The Theosophist*, dec 1882. I *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, s 314, hännyftar mahatman K H på detta besök och beskriver hennes glädje över att få träffa honom och mahatman M i kroppslig gestalt efter en lång skilsmässa, under vilken hon endast hade sett dem på klärvoajant väg eller i deras mayavi-rupa eller tankekropp. De två mästarna kom henne till mötes ridande och åtföljda av några chelaer.

Den första sjuårscykeln, de sju åren från och med bildandet av samfundet till 1882, var en kritisk tid, och under denna första utvecklingsperiod var mästarna och deras chelaer tvungna att ta en mer öppen och aktiv del i arbetet än vad som var möjligt längre fram. De gjorde ansträngningar att bilda en "inre grupp" i Simla i avsikt att genom studier förbereda den djupare undervisningen, och denna grupp släpade sig mödosamt fram under flera år. Olyckligtvis förstod inte de s k ockultisterna den grund på vilken chelaskapets liv måste byggas. Sinnett och Hume begärde undervisning i ockult vetande på villkor som uppställts av dem själva och omöjliga att tillmötesgå. Subba Row samtyckte till att ge dem "teoretisk undervisning" i *filosofi*, men inte alltför gärna eftersom han förutsåg de svårigheter som väntade. Hans bemödande gav också ett klen resultat. Ett utdrag ur ett brev från Subba Row, daterat den 26 juni 1882, visar klart de ohjälpliga missförstånd som behärskade även sådana intelligenta män som Sinnett och Hume. Han skriver:

Det *kvalificerade* samtycke som ni gärna skulle vilja ge till de av mig uppsatta villkoren nödvändiggjorde en hänvändelse till bröderna [mästarna] för erhållandet av deras åsikt och medgivande. Och nu måste jag tyvärr meddela er att någonting sådant som praktisk undervisning i den ockulta vetenskapens ritual är omöjlig under de förhållanden ni föreslår. Så vitt jag vet har ingen som studerat den ockulta filosofien någonsin lyckats utveckla sina psykiska krafter utan att leva det liv som är föreskrivet för sådana lärjungar, och det står inte i lärarens makt att göra ett undantag i något enda fall. ...för närvarande måste ni nöja er med sådan teoretisk undervisning som kan meddelas er.

...Ni har en mycket låg uppfattning om den ockulta vetenskapen om ni tror att förvärvandet av psykiska förmågor är det högsta och enda önskvärda resultatet av ockult träning. Enbart förvärvandet av undergörande krafter kan aldrig tillförsäkra lärjungen i ockultism odödlighet, såvida han inte lärt sig hur han gradvis skall överflytta sin känsla av individualitet från sin förgängliga materiella kropp till det oförgängliga och eviga *icke-varat*, som representeras av hans sjunde princip. Var god och lägg märke till att detta är den ockulta vetenskapens verkliga syfte, och undersök noga huruvida de regler som ni anmodats lyda är nödvändiga eller inte för att åstadkomma denna djupgående förvandling. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 458-9)

Dessa s k ockultister hade svårt att förstå att "hängivenhet för andras välfärd är lärjungeskapets första prov". En önskan att utforska psykiska fenomen för att tillfredsställa vanlig vetenskaplig nyfikenhet leder inte lärjungen ett enda steg mot sann ockultism. En verklig ockult lärare behöver inte använda argument eller ens ord. När hans chela befinner sig i fullkomlig samklang med honom når tankarna fram genom ockult telepati. Subba Row gjorde sitt bästa i intellektuellt hänseende för sina västerländska lärjungar, eftersom han insåg vikten av att uppmuntra personer av deras energiska typ som hade förmågan att väcka hans landsmän ur deras andliga dvala.

Dessvärre måste försöket att skapa en inre grupp överges 1885 på grund av bristande harmoni mellan aspiranterna och deras begär efter personlig framgång. De förstod inte att deras gräl och egoistiska önskemål hindrade en världs rörelse vilken Burnouf, den franske orientalisterna, betecknade som en av de tre mest betydelsefulla rörelserna i det nittonde århundradet och om vilken mästaren K H sade:

Det är en fråga om undergång eller frälsning för tusenden, en fråga om framsteg för hela människosläktet eller dess tillbakagång, om ära eller vanära... (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 365)

Sinnetts strävanden att befördra de fenomenella och rent psykiska och intellektuella sidorna av teosofin på bekostnad av de sant andliga och ockulta förorsakade oupphörlig friktion, och resulterade slutligen i att mästarens intresse för honom upphörde och i ett fullständigt avbrytande av hans förbindelse med H P Blavatsky. I hennes brev till honom kommer hennes bittra besvikelse över hans oförstående hållning till uttryck. Man skall vara bra hårdhärtad om man kan studera dessa gripande brev utan att känna den djupaste sympati och vördnad för den "verkliga HPB".

Sinnett saknade inte endast förståelse för den andliga aspekten av mästarnas arbete utan förlorade också på ett mycket tidigt stadium i sin teosofiska karriär sin känsla för H P Blavatskys betydelse som direkt representant för mästarna. Till följd av sin missuppfattning av ett lätt beslöjat ställe i ett av mästarnas brev till honom sade han, för att ta ett exempel, att Mars och Mercurius tillhörde jordkedjans glober. Den missuppfattningen höll Sinnett fast vid fastän mästaren på H P Blavatskys personliga hemställen utredde frågan. Denna behandlades utförligt och misstaget rättades när *Den Hemliga Läran* publicerades (del I, s 184-5).

H P Blavatskys verkliga ställning och betydelse som ledare och lärare blev under samfundets första sjuårsperiod inte fullt erkänd ens av flertalet medlemmar och, som hon sade, några av hennes besvärligaste motståndare var inte de som framträdde öppet - dem var hon förberedd på - utan medlemmar av hennes "egen familj". T o m överste Olcott med all sin hängivenhet och goda vilja, måste då och då tillrättavisas av såväl sin mästare som H P Blavatsky och påminnas om att även om han i egenskap av samfundets president var dess högsta ämbetsman, var det dock hon som var rörelsens livgivande själ i det nittonde århundradet. Som förpliktad lärjunge till en mästare, och dessutom nybörjare, genomgick han den intensiva träning som ofrånkomligt bringar *personlighetens* svagheter i dagen så att de kan inses och övervinnas. Detta är den oundvikliga regeln och en synnerligen välgörande sådan. Samtidigt måste Olcott upprätthålla sin officiella värdighet så gott han kunde trots många utslag av bristande omdöme, förorsakade av yttre tryck och inre konflikter. Få skulle ha kunnat uthärda den påfrestning som hans ställning medförde. Fastän han inte hade en mystik läggning, visade hans osjälviska hängivenhet för mänskligheten att den inre människan förstod syftet, även om hans hjärnförstånd ibland gjorde misstag.

Inte ens Olcott tog tillräcklig hänsyn till en viss svårighet som gav anledning till missförstånd angående H P Blavatskys förhållande till honom och andra, och återigen väcker sympati för henne. En chela som arbetar i den yttre världen måste möta många provande problem, för vilka de som lever i avskildhet inte är utsatta. Det finns många saker angående förhållandet mellan honom och hans lärare, om vilka reglerna i hans orden förbjuder honom att tala. Detta kan måhända synas egendomligt för västerlänningar, men det är inte en konstlad eller formell utan nödvändig anordning, och i Österlandet inser man dess berättigande. H P Blavatsky led mycket av oundvikliga missförstånd som hade sin grund i detta. Hennes tystnad missförstods och hon fick själv inte ge någon förklaring. Tidvis var påfrestningen fruktansvärd och hon var tvungen att visa sig sådan hon inte var. I ett brev till Francesca Arundale 1884 berör hon detta ämne:

Om nu dessa ord än en gång uppfattas av er som innebärande att mästarna *antingen* understött eller *uppmuntrat* bedrägeri, då kan jag bara säga att ni inte förvärvat den verkliga teosofiska insikt som jag väntat hos er. Det finns saker i den ockulta världen som *ingen utomstående* rätt kan bedöma. Det är allt. (*The Theosophist*, LIII, 361, juli 1932)

I ett annat brev, skrivet till Mrs Gebhard i Elberfeld, berättar H P Blavatsky om sina bekymmer när hon såg misstankar uppstå hos seriösa människor därför att hon *inte hade möjlighet* att förklara varför hon vid vissa tillfällen vägrade att ge skäl för sina handlingar. Hon skriver:

Tror ni för ett enda ögonblick att jag inte under årtal haft kännedom om det som ni nu skriver till mig?... Det är just det som dödade mig, som torterade mig och sönderlet mitt hjärta bit för bit under årtal, ty jag måste uthärda det i tystnad och hade inte rätt att ge några förklaringar om jag inte fått tillåtelse av mästarna *och de befallde mig att förbli tyst!* (*The Path*, VII, 382, mars 1893)

Följande träffande utdrag är hämtat ur boken *Defence of Madame Blavatsky* (1937) av Beatrice Hastings. Hon skriver i egenskap av en utomstående som grundligt studerat ämnet och vämjes vid att se rättvisan trampas under fötterna. Författarinnan beskriver med bitande ironi de omständigheter under vilka H P Blavatsky påstås ha förfalskat mahatmabreven, och visar samtidigt hur omöjligt det var att göra detta under rådande betingelser.

Breven uppenbarar en fullkomligt lugn självkontroll och ostörd uppmärksamhet hos författarna. Dessutom skiljer sig stilen i de båda mästarnas brev lika mycket från H P Blavatskys slagfärdiga uttryckssätt som de skiljer sig från varandra - skillnader som är synnerligen påtagliga. Med berättigad ironi skriver Mrs Hastings på s 23, del I:

Man får inte tro att madame Blavatsky under denna period ingenting annat hade att göra än att uppfinna stilen och förfälska skriften i *mahatmabreven*, att vara centralfiguren i alla samkväm, att bevista föreläsningar, tala till alla och envar om teosofi och samfundet, sova, bada, klä sig och äta, korrespondera med ett hundratal människor över hela Indien, skriva för "Theosophist", läsa och ofta kommentera insända artiklar, stå i förbindelse med sina ryska tidningsredaktörer och hålla ett öga på världsnyheter, vara sjuk, anordna bedrägliga fenomen, exempelvis begravandet av diplom under buskar långt utanför Simla, hypnotisera alla och envar på varje plats till att tänka, säga och göra precis som hon önskade för att kunna genomföra sina bedrägerier, att sköta det nätverk av bundsförvanter som hon hade, den person som skrev Jhelum-telegrammet och posttjänstemännen i Amritsar som måste ha fuskat med frimärket, den gudalike hindun som lurade översten med en ros i Gyllene Templet och "mannen i vitt" som måste ha gömt biljetter i träd, sprätta upp en tung gammal broderad sammetskudde (och försäkra sig om att den inte skulle saknas och efterfrågas), sprätta upp det inre fodret, sticka in en biljett och en brosch och sedan sy igen kudden med ny tråd som var exakt likadan som den gamla utan att lämna något spår efter sig (sammet!), ha ändlösa diskussioner med Hume och andra tvivlare, resa, bevista invigningen av nya verksamhetsgrenar, tala med nya medlemmar, tillbringa timmar och hela dagar i förtvivlan och vrede mitt i en orkan av skvaller och förtal, ge förklaringar till vänner och besvara angrepp från fiender i hela landet, häftigt insjukna och, knappast konvalescent, med osviklig säkerhet samla ihop alla trådarna i sin väldiga konspiration...

Hänsyftningarna på biljetterna, kudden, telegrammet och diplomerna är förbundna med de fenomen i Simla som beskrivs i Sinnetts *Den dolda världen* och omnämns i olika brev av H P Blavatsky och mahatmaerna. Sikernas Gyllene Tempel är beläget i Amritsar, och överste Olcott berättar i *Old Diary Leaves* att då han och H P Blavatsky besökte det i oktober 1880 kom en av mästarna fram och hälsade dem genom att ge var och en en nyss utslagen ros. Det var mahatman K H, och han hänsyftar på sitt besök i Gyllene Templet i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, s 12.

Det femte brevet i *The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, till vilket mahatman K H precipiterade en lång kommentar, understryker Mrs Hastings synpunkter i ovanstående citat. I detta brev avslöjar H P Blavatsky för Sinnett sitt fruktansvärda fysiska och själsliga lidande under denna kris, och under ett nästan outhärdligt tryck riktar hon även förebråelser mot mästaren i ordalag som hon aldrig skulle använda under normala förhållanden. Men mästaren K H:s anteckning, som medföljer brevet och som avsetts uteslutande för Sinnetts ögon, ger likväl en förklaring på hennes utbrott i lugna och värdiga uttryck, vilka får tjänstgöra som en grundlig lektion i den mänskliga naturens dualitet.

[Till Kapitel 11](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 11

Teosofiska Samfundets andra sjuårscykel

Samfundets första och kritiska sjuårscykel slutade lyckligt den 17 november 1882, men bristen på sann förståelse för rörelsens djupare innebörd, för betydelsen av broderskap i handling och ord, tvingade mästarna att avböja personliga förbindelser med alla utom HPB och några få andra, de flesta av dem verkliga chelaer. Allt för mycket hade offentligt framförts om mästarna. Som H P Blavatsky skriver i ett brev till Mrs Gebhard, hade en barriär rests också mellan de pålitliga teosoferna och mästarna sedan vissa medlemmar

nämnt deras namn i alla väder, formligen *utgjutit dem i strömmar* för allmänheten, deras personligheter och krafter osv, tills hela världen (utomstående, inte bara teosofier) från nord- till sydpolen profanerade deras namn... De vanhelgades på alla upptänkliga sätt av troende och tvivlare när de förra ville *kritisera* och från sin världsliga ståndpunkt granska dem (dessa väsen, som stod bortom och utanför varje världslig om än inte mänsklig lag!), och de senare förtalade dem och släpade deras namn i smutsen! Himmelska makter vad *jag* har lidit - ord kan inte uttrycka det! Det är mitt största brott att ha utlämnat deras personligheter till offentligheten mot min vilja, motsträvt och tvingad därtill av --- och --- (*The Path*, VII, 381-2, mars 1893)

Denna obetänksamma exploatering av deras *personligheter i stället för deras läror* utsatte mästarna för ett oavbrutet bombardemang av vädjanden, böner och t o m begäran om råd i rent personliga angelägenheter - giftermål, affärer och dylikt - och de var tvungna att i självförsvar isolera sig från yttervärlden. H P Blavatsky blev slutligen mycket återhållsam beträffande förbindelser med mästarna, ett klokt förfaringsätt som fortsattes av William Q Judge och Katherine Tingley när deras tur kom att överta ledningen av samfundet.

Omkring sex månader före sjuårscykeln slut sände mästaren Morya en allvarlig varning till Sinnett, vilken är av största intresse:

Under de sex och ett halvt gångna åren har de [H P Blavatsky och Olcott] kämpat mot svårigheter som skulle ha avskräckt var och en som inte arbetade med den förtvivlade beslutsamheten hos en som sätter in sitt liv i en sista ansats. Deras framgång motsvarar inte förhoppningarna hos deras ursprungliga beskyddare, även om den i vissa avseenden är fenomenal. Om några månader är deras provotid slut. Om vid den tidpunkten samfundets inställning till oss - om frågan om "bröderna" inte definitivt ordnats (antingen struken från samfundets program eller antagen på våra egna villkor), så kommer detta att bli det sista angående "bröderna" av vilken färg eller grad de än må vara. Vi skall försvinna från allmänhetens synkrets likt en dimma i oceanen. Endast de som visat sig alltigenom trofasta mot sig själva och mot sanningen kommer att få träda i förbindelse med oss. Och inte ens dessa såvida de inte, ända från presidenten nedåt, avger de mest högtidliga löften att hädanefter iakttä en fullständig tystnad angående oss, Logen och de tibetanska angelägenheterna. De får inte ens besvara frågor från sina närmaste vänner, även om tystnad skulle kunna ge sken av att allt som utspjutt är "humbug". Annars skall ansatsen uppskjutas till början av en ny sjuårscykel, då, såvida omständigheterna visar sig gynnsammare, ett nytt försök kanske kan göras under samma eller en annan ledning. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 263-4)

Till lycka för rörelsen och världen gjordes försöket 1888 under samma ledning, och det misslyckades inte.

Oavsett de olika slags hinder som redan nämnts, markerades begynnelsen av provotidens andra sjuårsperiod - som visade sig vara än mer prövande än den första - av en stark ökning av verksamheten, upprättandet av talrika nya avdelningar och utsträckandet av arbetet till dittills inte berörda länder. Den första händelsen av vikt var förflyttningen av det tillfälliga huvudkvarteret från Bombay till Adyar, en förstad till Madras, där en lämplig byggnad med stor tomt förvärvades på fördelaktiga villkor.

H P Blavatskys uppgift att väcka ett mer allmänt intresse för de österländska religionernas visdomsskatter och visa deras för mängden dolda, inre mening, hade väckt stor hänförelse i hela Indien och på Ceylon. Detta manifesterade sig på ett storslaget sätt vid den avskedsceremoni som hölls i samband med teosofernas avresa från Bombay den 17 december 1882, vilken markerade början av TS:s andra sjuårscykel.

De av teosoferna gjorda bemödandena att återuppliva forntidens höga ideal, andliga visdom, djupa vetande och det forntida Indiens höga kultur, fick ett varmt erkännande. Överste Olcotts oförtrutna strävanden att genom föreläsningar överallt i landet väcka till liv det indiska folkets självaktning i kulturellt och ekonomiskt, moraliskt och andligt hänseende, hade tilldragit sig stor uppmärksamhet. En tacksägelseadress upplästes i samband med

överlämnandet av en vacker minnesgåva (bägare och bricka av silver) av medlemmar i och vänner till samfundet, inklusive ett stort antal av de mest bemärkta infödda i Bombay.

På aftonen före er avresa till Madras anhåller vi, medlemmar av bombayavdelningen, att få frambara vår hjärtliga och djupt kända tacksamhet för den framställning av österns filosofier och religioner som invånarna i hela denna provins, och vi i synnerhet, fått åtnjuta av er under de senaste fyra åren... Genom ert skriftställarskap och era offentliga föredrag har ni gjort mycket för att hos Indiens bildade söner väcka en brinnande önskan att studera sin forntida litteratur, som så länge försumrats. ...ni har hos ungdomen inpräntat nödvändigheten av att utforska de österländska lärarnas outtömliga visdomsskatter som det enda medlet att motarbeta de materialistiska och ateistiska tendenser, vilka uppammas av ett uppfostringssystem som saknar moralisk eller religiös grundval.

Era bemödanden har varit fullständigt osjälviska och oegennyttiga och berättigar er därför till vår varmaste sympati och största aktning. (*The Theosophist*, IV, jan 1883, Suppl 8)

När den teosofiska gruppen ankom till Madras mottogs den hjärtligt. I sitt referat av det entusiastiska välkommandet skrev en av stadens tidningar, *Native Opinion*:

Den intelligenta delen av den infödda befolkningen har, varhelst en gren av samfundet upprättats, känt ett nyväckt intresse för att studera sanskritlitteraturen och vetenskapen.

När H P Blavatsky anlände till Adyar hoppades hon sannolikt att få slå sig ner på denna fridfulla tillflyktsort och författa och undervisa utan avbrott eller oro, men karman bestämde annorlunda. Under en tid framöver gick allt bra, och när Mr och Mrs Sinnett besökte henne i mars 1883 var hon och hennes brokiga familj lyckligt och väl installerade, och många anglo-indier hade blivit deras vänner. Mr Sinnett skriver:

Den övre våningen var hennes privata bostad... Det nya rummet hade alldeles nyss blivit tillbyggt så att det skulle stå färdigt vid vår ankomst och var avsett att bli madames "ockulta rum", där hon inte ville mottaga andra än sina intimaste vänner. Dess öde blev dock att efter ett eller ett par år skamligen vanhelgas av hennes värsta fiender. I sin brinnande kärlek till allt som rör "mästarna" hade hon med särskild omsorg dekorerat ett visst på väggen hängande skåp, uteslutande helgat åt de meddelanden som växlades mellan dessa båda mästare och henne själv, och gett det dess sedermera så sorgligt ryktbara namn - "helgedomen". Där förvarade hon några enkla ockulta skatter - relikier från hennes vistelse i Tibet - två små porträtt av mahatmaerna och några andra småsaker som hon satte värde på i samband med dem. Ändamålet med detta särskilda arrangemang var naturligtvis fullkomligt klart för alla som var bekanta med teorien för ockulta fenomen, vilka enligt teosofernas uppfattning var lika strängt underkastade naturliga lagar som ångans eller elektricitetens verksamhetsätt. Ett ställe som var fullkomligt fritt från all annan magnetism än den som användes vid dematerialisering och rematerialisering av brev måste underlätta processen, och "helgedomen" begagnades ett dussin gånger för förhandlingar mellan "mästarna" och de chelaer som samverkade med samfundet, när det var fråga om framställandet av något fenomen. (*En sierskas öden*, 200, 201)

De fenomen som Sinnett här åsyftar var inte sensationella föreställningar som skulle dra till sig de nyfiknas uppmärksamhet, något som aldrig skulle tillåtas, utan ibland förekommande manifestationer av ockult kraft som mästaren eller H P Blavatsky och några andra chelaer utförde för att visa allvarliga lärjungar kraften och förmågan hos en tränad vilja. Detta förfaringssätt var utan tvivel nödvändigt under då rådande förhållanden, men det blev samtidigt upphov till kommande prövningar och har sedan lång tid tillbaka helt och hållet övergivits.

Efter en prövande sommar, fylld av strängt arbete i den intensiva hettan på låglandet, sökte H P Blavatsky och överste Olcott rekreation under en kort vistelse i det stärkande klimatet på Nilgiri Hills. Här uppehöll hon sig tillsammans med sina trofasta vänner generalmajor och fru Morgan i Ootacamund, där hon fick många nya vänner, även om hennes lidelsefulla uppror mot det sociala umgängets konventionella bud och hyckleri väckte motvilja hos några. Men, som Olcott skriver angående detta besök:

Hon for ut mot societetslivet, men inte som era parvenyer, vilkas bitterhet beror på att de själva hållits utanför tröskeln till den fashionabla kastens salonger, utan som en som, fastän själv uppfödd i "purpur" och van vid att umgås på jämlik fot med hertigar och hertiginnor, hade skilt sig från sina likar och stigit upp på en högre nivå. (*Old Diary Leaves*, III, 3)

Under sin vistelse i Ootacamund frambringade hon ett exakt motstycke till en mycket värdefull safir med hjälp av samma ockulta medel, med vilka hon hade duplicerat en vacker topas åt Mrs Sinnett i Simla. Safiren värderades av en juvelerare till 200 rupier. Även om H P Blavatsky i bedrägligt syfte hade velat få sin nya bekantskap att tro på sina ockulta krafter, är det svårt att tänka sig att hon skulle kunnat köpa en så dyrbar juvel för ändamålet - H P Blavatsky, som aldrig var fri från ekonomiska bekymmer! Den förnäma lady avbröt sedermera bekantskapen med givaren - men behöll safiren.

Under detta besök begagnade H P Blavatsky tillfället att studera de mystiska "vita" urinvånarna, toderna, och andra egendomliga stammar i det romantiska Nilgiridistriktet. Hennes iakttagelser publicerades först på ryska, sedan i bokform på franska under titeln *Au Pays des Montagnes Bleues*, och slutligen på engelska. Toderna har många sällsamma religiösa bruk förknippade med boskapsskötsel och mejerihantering, och de har många hemligheter som diskuteras i den lilla bok som nyss omnämnts samt i *Isis Unveiled*, i vilken författaren säger: "Det är ett folk som fullföljer en viss, hög mission och vars hemligheter är okränkbara." (Del II, s 615)

Före återvändandet till Adyar avlade överste Olcott och H P Blavatsky ett kort besök i Pondichery, den franska kolonien, där de blev mottagna med stor gästfrihet av guvernören och andra ämbetsmän. En teosofisk loge bildades som frukten av ett stort offentligt möte, där Olcott blev tvungen att tala franska när tolken inte längre orkade fortsätta. När han återkom från detta möte fann han H P Blavatsky som värdinna för en mängd besökare, bland andra mästaren Narayan, som lämnade sällskapet efter att ha talat några ord med henne enskilt och hälsat Olcott med ett småleende.

Efter besöket i Pondichery återvände H P Blavatsky till Adyar och slavgörat vid sitt skrivbord, och något senare inledde Olcott en lång föredragsturne i norra Indien. Dessa tröttsamma resor var alltid fyllda av mångahanda upplevelser, alltifrån den slösande gästfriheten hos sympatiskt inställda rajor och andra framstående personer till mycket prövande förhållanden med spartansk kost och primitiv hygien.

Överste Olcott inte bara förkunnade broderskapet utan praktiserade det också på bekostnad av sin hälsa och komfort. Under lång tid fick han av mästaren tillåtelse att använda sitt stora förråd av naturlig "magnetism" för lindrande och ofta t o m botande av sjukdomar. Våldiga människoskaror samlades vid hans föreläsningar, och hans kurer blev så omtalade att han lätt kunde ha poserat som "helig man" och bildat en teosofisk kult för helande, något som skulle ha dragit till honom tusentals egoister. Hans utövning av magnetisk läkekonst i förening med de ständiga resorna, den oavbrutna föredragsverksamheten och de oupphörliga samtalen i förening med brist på sömn, lämplig föda och vila, började ta även på hans ovanliga krafter. Under resan 1883 hade Olcott behandlat åtta tusen patienter på ett år och mästaren, som såg hans hälsotillstånd, befallde honom att inställa allt vidare magnetiskt helande. H P Blavatsky ger en levande beskrivning på en typisk helbrägdagörelsescen. Samtidigt ger hon Sinnett, vars levnadsförhållanden varit lätta och angenäma, en vink om vad som kunde uträttas av en uppriktig teosof som hängivet arbetade i mänsklighetens tjänst:

Nåväl, min bästa herre, tillät mig säga att jag, som nyligen varit ute och rest med honom under tre veckor, själv såg och var vittne till att han inte hade ett enda ögonblicks ledighet från bittida till sent. Klockan 5 på morgonen var gårdsplanen och verandan till de hus där vi stannade till trängsel fyllda av lama och krymplingar. Vid varje station var plattformarna fullpackade med sjuka som låg och väntade på honom... Jag såg honom bota de sjuka klockan 6 på morgonen och hålla på därmed utan uppehåll till 4 på eftermiddagen, och när han skulle göra ett uppehåll för att äta en tallrik grönsakssoppa måste han lämna sin måltid och bota en kvinna som var besatt, och hans sopptallrik stod kvar utan att ha konsumerats klockan 7. Och sedan brukade han slå sig ned och diktera för sin sekreterare till klockan 2 på morgonen, efter vilken tid han endast erhöll tre eller fyra timmars sömn. (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 61)

Under detta år, 1883, gjorde mästaren K H ett försök att ta Sinnetts journalistiska talang i anspråk för startandet av en tidning som skulle kallas *The Phoenix* och bidra till att höja de indiska massornas sociala och ekonomiska villkor, liksom deras självaktning och betydelse i världens ögon. Denna strävan hade naturligtvis ingenting att göra med partipolitik, inte heller hade den något samband med frågan om Indiens självstyrelse. Ett av dess huvudsyften var skyddandet av de undertryckta klasserna mot vinningslystnaden och förtrycket från deras egna landsmän. Vid den tiden var den indiska regeringen oroad av Rysslands avsikter, och fastän själv ryska var H P Blavatsky en avgjord förkämpe för den brittiska regimen. Hon framhöll för hinduerna att om Ryssland skulle få kontroll i stället för England, skulle detta innebära en fruktansvärd olycka för Indien.

Sinnett, överste Olcott och andra gjorde stora ansträngningar för att skaffa det kapital som behövdes för startandet av tidningen. Men de lyckades inte samla tillräckligt med pengar på grund av bristande fosterlandskärlek hos såväl de fattiga som rika hinduerna, och företaget måste uppges. Denna händelse har sitt värde som bevis på att mästarna inte lever i "det blå", utan tar intresserad del i arbetet för de betryckta massornas materiella välfärd.

En annan intressant omständighet i samband med Phoenix-affären är det indirekta bevis den lämnar för mahatmabrevens äkthet. Även om H P Blavatsky inte stod någon efter i hängivenhet för mästarna, gillade hon inte alltid deras handlingssätt, och ibland kunde hon protestera med stor frispråkighet fastän hon alltid lydde då

hon erhöill bestämda order. Vid förhandlingarna beträffande startandet av *Phoenix* var hon inte fullständigt underrättad om mästaren K H:s planer och protesterade kraftigt mot Sinnetts handlingsätt, ovetande om att han efter bästa förmåga följde order. I *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett* yppas skälen till mästarens handlingsätt, och läsaren kan själv se hur hennes missförstånd uppkom. Hela denna brevväxling, som avslöjar iögonfallande meningsskiljaktigheter, visar det orimliga i att H P Blavatsky skulle ha förfalskat de brev från mästaren K H, vilka föranledde Sinnett att handla på ett sätt som inte stod i den minsta överensstämmelse med hennes önsknings. Ett annat liknande fall inträffade något senare, som längre fram skall visas.

Fastän samfundet av yttre tecken att döma seglade i lugnt vatten, var man inte långt från de kritiska tider då man behövde stöd av beslutsamma män och kvinnor, vilkas förtröstan inte kunde rubbas av händelser som syntes medföra fullständigt sammanbrott. Det var ungefär vid denna tidpunkt som några få medlemmar fick den sällsynta förmånen att sammanträffa med en eller flera mahatmaer och deras långt framskridna chelaer och mottaga direkt personlig undervisning. En av dessa var S Ramaswamier i Tinevelly.

Kort efter det att H P Blavatsky 1882 återvunnit sin hälsa i Sikkim genom mästarna K H:s och M:s ingripande, överskred Ramaswamier, en provlärjunge och hängiven arbetare i Teosofiska Samfundet och anställd i regeringens tjänst, den indiska gränsen mot Sikkim i ett försök att finna sin mästare. Efter att ha vandrat genom farofyllda skogar och med knapp nöd lyckats rädda livet, såg han mästaren närma sig honom till häst. Fastän Ramaswamier dittills aldrig hade mött sin guru i kroppslig gestalt kände han genast igen honom, ty han sett ett porträtt av honom i Bombay där han också sett honom i hans mayavi-rupa eller tankekropp. Ramaswamier hade vid några tillfällen mottagit undervisning av sin guru både brevledes och på telepatisk väg. Mästaren talade länge med honom och bad honom tålmodigt vänta för att bli en fullt "antagen chela", ty endast några få befanns värdiga även om ingen tillbakavisades utan föregående prövning. Ramaswamier varnades för att tränga längre in i Tibet, eftersom han då skulle råka i svårigheter. Därefter anlände två chelaer till häst, och mästaren tog avsked av honom.

I november 1883, strax efter mottagandet i Pondichery, blev Olcott, Damodar och W T Brown under sin nordliga färd beviljade personliga samtal med mästaren K H i Lahore. Damodar och Olcott samtalade med honom åtminstone två gånger, och de förklarar att de inte hyste det ringaste tvivel om att de talade med en levande människa, en man med det majestätiska utseende som beskrivits av dem som sett honom vid andra tillfällen. Olcott beskriver i detalj denna tilldragelse i *Old Diary Leaves*, III, 36, och omtalar att mästaren K H gav honom upplysningar om vissa viktiga framtida händelser, vilka senare inträffade som förutsagts. Ett brev med vissa råd formades i Olcotts hand medan mästaren stod bredvid honom, och W T Brown mottog ett annat på samma sätt. Något senare, den 25 november, medan teosoferna åtnjöt maharajans av Kashmir gästfrihet i Jammu, blev Damodar, som redan hade gjort stora andliga framsteg, kallad till mästarens ashram för att under några dagar genomgå särskild träning. När han återvände var han mycket förändrad, även i yttre avseende. Från att ha varit en tillbakadragen och fysiskt bräcklig ung man hade han, enligt överste Olcott, blivit "synbarligen kraftfull, seg och senig med mera energi i uppträdandet". Detta skedde strax innan Damodar måste axla ett tungt ansvar och med orubblig fasthet försvara teosofins sak under H P Blavatskys och överste Olcotts vistelse i Europa. Han beskriver sina upplevelser hos mästarna i *The Theosophist* (V, 61, dec 1883) i en intressant artikel, kallad "En stor gåta löst", vilken utgör en fullständig bekräftelse på Olcotts och Browns redogörelser. Jämförande sina tidigare visioner av mästaren med detta fysiska sammanträffande skriver Damodar:

I de förra fallen trängde mina händer tvärs igenom hans form när jag utförde pranam (hälsning), men vid de senare tillfällena fattade de om fast kött och kläder. Här såg jag *en levande människa* framför mig, till sina anletsdrag densamma men ännu mer imponerande ...

På återvägen till Adyar avbröt Olcott sin resa i Jaipur, den moderna huvudstaden nära den forntida, romantiska staden Amber, som övergavs år 1728 av orsaker som aldrig har uppenbarats, även om halvt legendariska förklaringar är bevarade. Det finns tydligen en mystik attraktion i samband med Amber, ty både H P Blavatsky och Katherine Tingley var angelägna om att avlägga ett besök på platsen. När Olcott var i Jaipur mottog han egendomliga upplysningar som bekräftade liknande meddelanden, tidigare erhållna på annan ort. Han skriver:

Våra kollegor på platsen förde mig nästa morgon till Atmaram Swami, en välkänd och aktad asket som långt före min ankomst omtalat för dem att han var personligt bekant med våra mästare, och att åtta år tidigare, i Tibet, en av dem, känd som Jivan Singh, en chohan, sagt honom att han inte behövde oroa sig över det religiösa läget i Indien, ty de hade ombesörjt att två européer, en man och en kvinna, snart skulle komma och återuppliva de österländska religionerna. Detta datum överensstämmer med dagen för stiftandet av vårt samfund i New York... Jag fann i yogin en man av stor värdighet, med lugna tankfulla anletsdrag, helt och hållet olik den vanliga onyttiga indiska

askettypen. (*Old Diary Leaves*, II, 69)

[Till Kapitel 12](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 12

Resa i Europa 1884

Det kritiska året 1884 började efter allt att döma gynnsamt, men sällsamma öden av både tragisk och glädjande art förestod. I början av året reste överste Olcott till London för att infria sitt löfte till buddhisterna på Ceylon att tala för deras sak hos regeringen. Som förut nämnts lyckades han utverka rättvisa åt buddhisterna, och hans goda insats medförde ära för Teosofiska Samfundet och glädje åt en nation. Dessutom behövdes han i England för att lösa problem som hotade ödelägga den viktiga londonlogen. Han åtföljdes av H P Blavatsky, vars hälsa åter började försämrans och som därför rekommenderats en sjöresa. Två hinduer och en parser, som var väl förtrogna med de engelska sedvänjorna, gjorde dem sällskap. Den ene hindun var Mohini Chatterji, en lysande tänkare och mycket lovande ung man som då strävade efter chelaskap. Efter att under några år ha utfört ett utmärkt arbete avföll han, "förstörd", som H P Blavatsky sade, "av manligt och kvinnligt svärmeri, oavbrutet smicker och av sin egen svaghet". Sällskapet lämnade Indien den 20 februari och anlände till Marseilles den 12 mars 1884. H P Blavatsky stannade en tid i Nizza och slog sig sedan ned i Paris för några månader.

Denna resa får en oväntad belysning genom vissa brev, vilka innehåller vinkar för dem som har intuition nog att tränga under ytan av det synliga, i synnerhet rörande H P Blavatsky, "det nittonde århundradets sfinx". I ett brev till N D Khandalavala, en högt aktad indisk teosof, skrev hon med hänsyftning på den sjukdom som hon trodde vara orsaken till att hon sändes till Europa:

Nåväl, om mästarna önskar att jag skall resa så reser jag - även om jag inte förstår varför de skickar mig utomlands för att bli frisk, när de lika väl kan bota mig här som de gjort två gånger förut. Översten far till London, och jag också. Jag vet inte själv vart jag reser och varför." (*Golden Book*, 75)

Det är inte konstigt att hon var förbryllad, ty det fanns ett mycket viktigare skäl som mästaren K H *inte omtalade för henne* men väl för Mohini Chatterji, vid den tiden full av hänförelse och hängivenhet och ännu inte "förstörd" av fåfänga. Mohini mottog följande i mars 1884 i Paris, där han inväntade H P Blavatskys ankomst från Nizza:

När upasika anländer skall du ta emot henne *som om du var i Indien och hon är din mor*. Du får inte bry dig om mängden av fransmän och andra. Du måste *förbluffa* dem, och om översten frågar dig varför så skall du svara honom att det är den inre människan, *invånaren*, som du hälsar, inte HPB, ty du varskoddes om detta av oss. Och till din egen uppbyggelse bör du veta, att en som är mycket större än jag vänligen samtyckt till att övervaka hela situationen i hennes förklädning och sedan, genom samma kanal, vid tillfälle besöka Paris och andra platser där utländska medlemmar finns. Du skall hälsa henne på detta sätt när du möter henne och tar avsked av henne hela tiden du är i Paris - utan hänsyn till några kommentarer och *hennes egen överraskning*. (*Letters from the Masters of the Wisdom*, II, 124-5)

Den större "en" är maha-chohanen eller ledaren för Himalayas adeptbrödraskap, den ockulta hierarkin. Den hinduiska hälsning som ovan åsyftas, är naturligtvis mycket vördnadsfull.

Inte bara H P Blavatsky utan också Mohini själv, som vid den tiden stod över allt klander, användes av mästaren som redskap för en högre personlighet, i hans fall en högt utvecklad chela. Hon nämner detta i ett brev till Sinnett, som då var i London, skrivet en eller två månader före avresan till Europa, då hon inte själv syntes ha klart för sig att hon skulle resa. Lägga märke till hänsyftningen på chelan. Hon skrev:

Den 17 februari [1884] reser Olcott troligen till England i olika angelägenheter och mahatman K H sänder sin chela, under skepnad av Mohini Mohun Chatterjee, för att för teosoferna i den inre sektionen i London reda ut varje eller nästan varje punkt som varit föremål för diskussion... Gör inte misstaget att ta *den Mohini som ni kände* för den Mohini som skall komma. Det finns mer än en maya i denna värld, som varken ni eller era vänner och kritiske Maitland har vetskap om. Sändebudet skall utrustas med såväl en inre som en yttre klädning. *Dixit*.

Vad mig beträffar så låt mig få dö i frid bland mina husgudar. Jag har blivit för gammal, för sjuk och nedbruten för att kunna vara till någon nytta. Jag dör bit för bit i mitt harnesk. (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 65)

Men hon misstog sig. Hennes största arbete återstod. I ett annat brev till Sinnett, daterat den 25 april 1884 och skrivet i Paris, hänvisar hon till den stora vikten av Mohinis besök i London, där han hade en mycket angelägnare

uppgift än att bara bygga en fast grundval för londonlogen. Denna uppgift antyds i det nyligen citerade brevet, i vilket "Mohini" omnämns som överskuggad av en högre intelligens, vilken hade att utföra ett särskilt arbete.

För undvikandet av missförstånd bör det framhållas att överskuggandet av en levande människa genom en andligt mer utvecklad varelse inte är detsamma som mediumskap i ordets vanliga bemärkelse. Det består inte i att en avliden persons "ande" tar en levande kropp i besittning och utövar s k "kontroll". En chelas eller t o m en vanlig persons temporära överskuggande eller inspirerande genom en adept är en välkänd företeelse i Östern, ofta omnämnd i den indiska litteraturen. Det berättas att den store läraren Shankaracharya använde denna ockulta kraft i sitt heliga värv. Det kallas *avesha*.

Vid den tidpunkten bestod det europeiska samfundet av londonlogen, två loger i Paris, en på Korfu, en grupp i Odessa och många fristående medlemmar, men H P Blavatskys och hennes sällskaps ankomst medförde en betydande ökning av antalet loger och medlemmar.

Trots en del mindre svårigheter som helt naturligt uppkom, gjorde teosofin stora framsteg i Europa i början av sommaren 1884. England och Frankrike var de mest aktiva centrana, men även andra europeiska länder började vakna upp till gryningen av ljuset från Östern. Utvecklingen i Amerika hade knappt tagit sin början. I mars samma år anlände H P Blavatsky till Frankrike, där hon stannade i omkring tre månader. Hon vann många personer för teosofin, t ex baron J Spedalieri som var kabbalist och f d lärjunge till Eliphas Levi. Många lockades av berättelserna om underverk, sällsamma fenomen och orientaliska mysterier - en vanlig företeelse under dessa pionjärdagar. Och de unga hinduernas närvaro snarare ökade än minskade den glans som var förknippad med ordet teosofi. Men det fanns även andra än sådana som jagade efter mirakler, exempelvis grevinnan av Caithness (Duchesse de Pomar), som blev H P Blavatskys medhjälpare och vän för livet. Genom otaliga intervjuer och en omfattande publicitet blev teosofin mycket känd i Paris. Victor Hugos tidning, *Le Rappel*, diskuterade teosofin under rubriken "Buddhistmissionen till Europa"! Lady Caithness, som skrivit en bok om teosofin, hade 1883 startat en studiegrupp, och denna blev en loge av modersamfundet i juni 1884 medan H P Blavatsky var i Paris. Inom några års tid anslöt sig många framstående personer till densamma, däribland vetenskapsmän som C Richet, Camille Flammarion och R Thurman och författare som Edouard Schuré. Nya loger bildades i Paris, men under flera år var det franska samfundet huvudskådeplatsen för stridigheter och vållade på grund härav H P Blavatsky och Olcott stora bekymmer.

Madame Jelihovsky, H P Blavatskys syster, besökte henne i Paris. Hon skriver:

...vi fann henne omgiven av en riktig stab av samfundsmedlemmar från Tyskland, Ryssland och till och med från Amerika, vilka kommit tillsammans i Paris för att se henne efter hennes femåriga frånvaro i Indien, och av en massa nyfikna... Sanningenligt måste jag emellertid säga att H P Blavatsky var ganska ovillig att tillfredsställa den blotta nyfikenheten. Hon har sitt eget sätt, föraktar alla fysiska fenomen och vill inte öda bort sin kraft i onödan, och hon var dessutom vid detta tillfälle ganska sjuk. Varje fenomen som produceras medelst hennes vilja kostar henne alltid flera dagars illamående. (*En sierskas öden*, 206)

Det var inte bara i Frankrike som folk krävde fenomen. En afton när hon oväntat anlände till London för några dagars uppehåll och besökte londonlogen, erbjöd hon sig att ge förklaring på några svåra ställen i *Isis Unveiled*. Men medlemmarna ville hellre höra henne tala om vissa astrala uppenbarelser! Emellertid utfördes ett gott arbete, och nya centra bildades i Europa och Amerika.

Större delen av sin vistelse i Europa tillbringade H P Blavatsky i Frankrike och Tyskland, med några korta avstickare till London. Hon var medelpunkten för intresset varhelst hon kom, och hennes ryktbarhet nådde 1884 höjdpunkten av uppskattning. Flera ledande personligheter inom dåtidens tänkande och forskning inträdde i samfundet eller började på allvar studera teosofi. Utom de redan nämnda i Parislogen må framhållas baron Karl du Prel, professor Gabriel Max och dr Hübbe Schleiden i Tyskland, dr Gustav Zander i Sverige, dr Elliot Coues i Amerika samt F W Myers och professor William Crookes i England. Även andra berömda vetenskapsmän blev aktiva medlemmar i samfundet. Kemisten Crookes, som vetenskapen har att tacka för upptäckten av "strålände materia" (nu känd som joniserad materia), vilken genom honom och andra ledde till de moderna atomteorierna och "den nya fysiken", blev styrelseledamot i londonlogen. Han sägs ha mottagit meddelanden från mästaren Morya, som med intresse följde hans forskningsarbete. Han fångade mästarens uppmärksamhet genom det moraliska mod han gav prov på när han vågade undersöka de psykiska fenomenen och förklara att de var fakta som kunde vetenskapligt demonstreras, hur tolkningen av dem än kunde utfalla. Crookes utsattes för förföljelse av många bland sina vetenskapliga kollegor, men inte ens under hårdaste press modifierade han sina uttalanden

eller återtog han sina påståenden. Han accepterade aldrig den vanliga spiritistiska tron på återvändandet av de avlidnas andar, utan lämnade frågan öppen.

H P Blavatsky ägnar många sidor i *Den Hemliga Läran* åt Crookes kemiska forskning, som på många punkter närmade sig den urgamla visdomens läror. Dessutom använde hon hans berömda demonstration av förekomsten av en astral eller eterisk dubblett i människan - med förmågan till temporär existens oberoende av den fysiska kroppen - som illustration till människosläktets eteriska tillstånd i dess för-fysiska utveckling. Crookes experiment med "Katie Kings" s k ande, som i verkligheten var en astral projektion från ett medium, är av största betydelse som stöd för de teosofiska läroarna om den mänskliga evolutionen och mänsklighetens tidigare eteriska raser. Den som önskar studera saken närmare hänvisas till *Den Hemliga Läran*, II, s 714-715, 806.

Det stora intresset för teosofin bland allmänheten i London väcktes inte endast av H P Blavatskys och överste Olcotts närvaro utan också av hinduerna, i synnerhet Mohini, som ju var en ansedd chela till en österländsk mahatma. Sinnets böcker *Den dolda världen* och *Esoterisk buddhism* hade nyligen utgivits, och han bodde då i London där hans verksamhet väckt stor uppmärksamhet. Olcott skildrar hur han själv blev mottagen i april 1884 och tillfogar:

Överallt var teosofin diskussionsämnet. Flodvägen var i stigande. Ebben måste följa efter, men ännu förutsågs den inte av någon i Europa, ty den skulle börja i Madras där de skotska missionärerna tjänade som upphovsmän och de högsinta [?] makarna Coulomb som deras verktyg. (*Old Diary Leaves*, III, 98)

Den 21 juli hölls ett viktigt offentligt möte i Prince's Hall i London till ära för H P Blavatsky och överste Olcott. Ett stort antal av stadens tongivande kulturpersonligheter, statsmän, forskare, skriftställare, konstnärer samt många bemärkta asiater och andra utlänningar var närvarande. De djupa intryck som det intellektuella England då mottog bar senare rik frukt, och H P Blavatskys namn blev vida känt. Men hon frågade föga efter en flyktig dagsberömmelse, och när bubblan brast beklagade hon detta uteslutande därför att det hindrade henne i hennes arbete för mänskligheten.

Dessvärre betonade Olcott den teosofiska filosofins fenomenella sida alltför mycket, utan tvivel i den goda avsikten att bryta ned den skepticism som rådde beträffande allting utom den fysiska världen. Man talade alltför mycket om H P Blavatskys ockulta krafter och alltför lite om hennes filosofiska läror och hennes svar på mänsklighetens rop efter en lösning på sina brännande problem. Detta gav upphov till många svårigheter, och misstag begicks trots H P Blavatskys protester. Till följd av en viss naivitet och måhända en skymt av självtillräcklighet underkastade sig Olcott en utfrågning angående sina privata upplevelser med mästarna. Denna utfrågning hölls av oerfarna nybörjare i praktisk psykologi, medlemmar av Sällskapet för psykisk forskning i London. Han diskuterade ockulta frågor, vilka, som mästaren K H sade, "borde ha begränsats till en *inre* och mycket *hemlig* krets". (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 323). På detta och andra sätt vann den falska föreställningen att teosofin är en form av psykisk forskning spridning. De psykiska forskarna intresserade sig uteslutande för fenomen och hade inget intresse för teosofin eller studiet av den plats som de ockulta förmögenheterna intar i dess alltomfattande filosofi. Mästaren K H hade varskott Sinnett två år tidigare:

Det är inte de fysiska fenomenen som skall övertyga dem som tvivlar på "broderskapet", utan snarare *intellektuella, filosofiska* och logiska fenomen, om jag så får uttrycka det. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 246)

Det visade sig att Olcotts missriktade iver att övertyga psykisterna om fenomenen, och i synnerhet det ytterst okloka sätt på vilket han vid ett tillfälle talade för sin sak, väckte starka fördomar hos dem, och följderna var beklagansvärda. H P Blavatsky var närvarande vid detta tillfälle och hon förstod genast den ödesdigra verkan hans omdömeslösa anförande hade. Han blev mycket förbluffad när hon efteråt tillrättavisade honom i allt annat än milda ordalag!

Överste Olcotts häpnad över resultatet av utfrågningen angående hans ockulta upplevelser framgår tydligt nog av hans anteckningar i *Old Diary Leaves*:

Men för att förstå våra känslor när Sällskapet för psykisk forskning senare gjorde sitt skoningslösa angrepp på HPB, våra mästare och oss själva, måste man sätta sig in i vår situation. Här blottade vi en serie personliga erfarenheter, som för oss hade en högst privat och helig karaktär, inte för egen vinnings skull, utan uteslutande för att vårt vittnesbörd skulle understödja den andliga vetenskapens sak och underlätta studiet för andra som inte haft så gynnsamma tillfällen som vi. Vi framträdde inför kommittén utan några som helst förberedelser, svarade på de frågor som bombarderade oss och utlämnade oss härigenom på nåd och onåd åt personer som saknar vår

hänförelse, som lade an på att kritisera, analysera och finna luckor i vår bevisföring och som i sitt slutliga utlåtande inte skonade våra känslor, som var skeptiskt inställda till våra bevekelsegrunder och till en viss grad hjärtlösa. Det värsta av allt var att de var inkompetenta genom bristande kännedom om lagarna för de psykiska företeelserna, vilseledda av slutledningarna från en representant - dr Hodgson - som de sände till Indien för att verifiera våra uttalanden och skaffa bevis. Dessutom var de vilseledda av rapporten från en ytterst inkompetent handstilsexpert, varför de placerade sig inför samtiden och eftervärlden som självrättfärdiga anklagare mot en kvinna - HPB - som aldrig gjort någon levande människa orätt och aldrig begärt eller mottagit någon belöning för sina tjänster åt mänskligheten, men som de likafullt vågade brännmärka som "en av de mest framstående, uppfinningsrika och intressanta bedragare som någonsin levit" ... (*Old Diary Leaves*, III, 100-1)

Man skall komma ihåg att när överste Olcott säger att "vi" blottade en serie personliga erfarenheter och "vi" gjorde det och det, så åsyftar han sig själv och Mohini Chatterji, inte H P Blavatsky, som aldrig hördes eller inkallades av Sällskapet för psykisk forskning för att bevisa sina ockulta förmögenheter. Varken Sällskapet för psykisk forskning, dess undersökningskommitté eller Richard Hodgson, dess representant i Indien, bevittnade någonsin de fenomen som de så självsäkert utdömde. Detta måste hållas i minnet, annars kan läsaren få den falska föreställningen att dessa personer hade prövat henne på samma sätt som Hodgson och andra medlemmar av Sällskapet för psykisk forskning prövat vanliga medier, bl a den välkända Mrs Piper, vilken omvände några av dem till spiritismen.

I betraktande av den framgång som vanns under denna europeiska resa, kan de problem i londonlogen som Olcott hade att lösa synas vara av underordnad vikt. Men då denna loge var det viktigaste centralt i Europa, krävde den presidentens största uppmärksamhet.

Londonlogen hade nästan ända sedan sin tillkomst varit en härd för missnöje och svårigheter. H P Blavatsky beklagade ofta att den inte hade gjort någonting för samfundets allmänna välfärd förrän Sinnett och en hängiven amerikan, Samuel Ward, anslöt sig till den. Hon kallade den TS:s huvud och hjärna, men inte dess själ. Den hade många framstående medlemmar, väl kända i intellektuella kretsar, och man hade gjort försök att skapa en inre grupp till vilken djupare läror kunde ges. Men här var åter bristen på harmoni och uppriktigt samarbete ett allvarligt hinder och, som H P Blavatsky slutligen sade, den måste "lämnas åt sitt öde". Omkring tre år senare, när hon på allvar slog sig ned i London, var hon tvungen att starta en ny loge, Blavatskylogen, för de medlemmar i London som var villiga att följa henne och var värdiga hennes bistånd. 1884 fanns dock fortfarande hopp om att tvisterna skulle kunna biläggas och logen bli ett starkt teosofiskt centrum.

De två aktivaste medlemmarna av londonlogen var Sinnett och dr Anna Kingsford. Sinnett hade nyligen återvänt från Indien med den auktoritet och det rykte som följde av hans österländska erfarenheter. Dr Kingsford var den välkända kristet teosofiska och hermetiska mystikern och sierskan, författare till *The Perfect Way* och för en tid ordförande i logen. Hon var en märklig kvinna med självtillit och begåvning. Hon hyste ett djupt hat mot all slags grymhet, i synnerhet mot djur. Vivisektionens obeskrivliga fasor, som hon haft tillfälle att se på sjukhusen i Paris där hon studerat medicin, hade vid denna tid nästan bringat henne ur jämvikt. Hennes ädla arbete för försvaret av de plågade djuren väckte mästarnas beundran, men, genom sin våldsamma indignation över fysiologernas krassa materialism drevs hon ibland till fanatiska överdrifter som framkallade H P Blavatskys förkastelsedom. Enligt uttalande av mästaren K H i *The Mahatma Letters* var hon en "femterundare", en teknisk teosofisk benämning på personer som hunnit långt före genomsnittsmänniskan i utveckling, ett faktum som hon själv tycks ha varit halvt medveten om. Vid samma tid som H P Blavatsky författade *Isis Unveiled* i Amerika, men alldeles oberoende av henne, skrev dr Kingsford mystiska tolkningar av bibliska och klassiska myter och symboler, vilka i huvudsak överensstämmer med de teosofiska lärorna och uppenbarar förekomsten av en forntidens "hemliga lära", eller den enhet som legat till grund för alla yttre religionsformer. I förordet till *The Perfect Way* skriver hon: "...kristendomens dogmer och symboler är till sitt väsen identiska med andra och tidigare religionssystem", och "den sanna religiösa tron ligger inte där kyrkan hittills placerat den - i den historiska traditionens gravkammare - utan i människans eget sinne och hjärta..." Detta är naturligtvis ren teosofi och en upprepning av den gamla läran "Människa, känn dig själv". I *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, s 345-7, betygar mästaren K H sin höga uppskattning av Anna Kingsfords intuitiva, visionära förmåga. Följande mening må tjäna som exempel:

Väl må ni beundra och ännu mer förundra er över det märkliga skarpsinnet hos denna sällsamma sierska, som, okunnig om sanskrit och pali och sålunda utestängd från deras metafysiska visdomsskatter, likväl sett ett stort ljus stråla bakom de exoteriska religionernas mörka kullar. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 346.)

Kort före Olcotts ankomst till London 1884 hade londonlogen fått bekymmer med ordförandeskapet i logen. Dr

Kingsford hade under en tid innehaft detta ämbete på uttrycklig önskan av mästarna, som meddelat Sinnett detta fastän H P Blavatsky inte ansåg henne lämplig. Ett studium av brevväxlingen angående denna situation i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett* och *The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett* uppvisar en tydlig meningsskiljaktighet mellan mästarna och H P Blavatsky, något som visar hur fullständigt orimligt det skulle vara att tro att hon förfalskade de mästarebrev, vilka yrkade på att Sinnett skulle förfara på ett sätt som stod i direkt motsättning till hennes egna tydligt uttalade protester.

Olcott anlände vid tiden för det nya valet och flera logemedlemmar önskade en förändring, eftersom de ansåg att deras ordförande inte representerade majoritetens uppfattning. Hon och hennes lilla men aktiva grupp av anhängare, däribland Edward Maitland, en välkänd författare med mystik läggning, vidhöll att deras kristet teosofiska tolkning av den urgamla visdomsreligionen var lämpligare för Västerlandet-kristenheten än den österländska framställningsformen. Senare tilldragelser har inte bekräftat detta, ty H P Blavatskys framställning har gjort ett mycket större intryck på världen. Dr Kingsford arbetade inte för massorna utan hennes förkunnelse var, som hon säger i *The Perfect Way*, avsedd för "de bildade och utvecklade. Dess termer och idéer ligger över genomsnittsmänniskans fattningsförmåga". Detta stod inte i överensstämmelse med teosofins andemening, som öppnar dörren för alla, allt efter deras intellektuella utveckling.

Den ton av mystik och hängivenhet som dr Kingsford anslog var säkerligen behövlig, men den fanns också i H P Blavatskys österländska framställningsform, exempelvis i *Tystnadens röst*, som har sitt ursprung i österländska källor. I *Tystnadens röst* får den ett klarare uttryck av större poetisk skönhet än i dr Kingsfords mystiska språk. I varje fall är det ett faktum att den engelska sierskans hermetiska eller kristet-teosofiska och helt självständiga utsagor, inrymmande karman, reinkarnationen, människans gudomlighet osv, så nära överensstämmer med H P Blavatskys läror att de utgör ett utmärkt vittnesbörd om att teosofin inte är ett "mixtum compositum", uppfunnen av HPB. Dr Kingsford blev överraskad när hon upptäckte att H P Blavatsky förkunnade läror som liknade dem hon själv utbredd, och hon hade inte svårt att erkänna tillvaron av adepter, även om hon aldrig helt och fullt erkände dem som sina lärare.

Majoriteten av londonlogens medlemmar understödde Sinnett i fasthållandet vid H P Blavatskys och hennes lärares tolkning av det teosofiska budskapet, och då dr Kingsford och hennes anhängare omöjligen syntes kunna gå med på denna uppfattning, överlämnades bilägandet av tvisten åt överste Olcott. Vid sin ankomst till London sökte han få till stånd en acceptabel kompromiss mellan parterna, men efter en del stridigheter av olika slag bildade Kingsfordgruppen ett "hermetiskt samfund" som var helt och hållet oberoende av Teosofiska Samfundet, dock utan att avbryta de vänskapliga förbindelserna med detta. Dr Kingsford kvarstannade som medlem av TS under de få återstående åren av sitt liv, och H P Blavatsky skrev vid hennes frånfälle bl a följande:

Hon var teosof och en verklig sådan i sitt hjärta, en ledare i andligt och filosofiskt tänkande, begåvad med de mest enastående psykiska egenskaper... Den första och mest betydande [av hennes böcker] var "The Perfect Way, or the Finding of Christ", som ger oss kristendomens esoteriska innebörd. Den andanröjer många av de svårigheter som tänkande bibelläsare brottas med i sina bemödanden: att antingen förstå eller att efter bokstaven godta berättelsen om Jesus Kristus som den framläggs i evangelierna...

...kretsen av hennes mystiskt lagda vänner kommer att djupt sakna henne, ty sådana kvinnor som hon förekommer inte ofta inom ett och samma århundrade. Världen i stort har i Mrs Kingsford förlorat en som vore väl behövlig i denna materialistiska tidsepok. (*Lucifer*, II, 78-9, mars 1888)

På grund av den offentlighet som motståndare till den teosofiska rörelsen gav åt förtälet från en rysk författare, V Solovyoff, vilken H P Blavatsky sammanträffade med under 1884 års turné, måste några ord ägnas hans fall. Ty detta är ett lärorikt exempel på missriktade begär. Solovyoff var mycket intresserad av H P Blavatskys fenomen och visade till en början stor vänskap och även beundran för henne. Han var ett av de sex ögonvittnen som undertecknade ett dokument, i vilket de intygade sin absoluta förvissning om äktheten av ett av hennes märkligaste fenomen. På begäran av en i sällskapet läste hon innehållet i ett förseglat brev som just hade överlämnats av postbudet, och utförde även några andra ockulta konststycken i samband med detta brev. Solovyoff skrev till *Rebus*, en rysk tidskrift för psykologisk forskning:

De omständigheter under vilka fenomenet ägde rum kontrollerades i sina minsta detaljer sorgfälligt av mig, och lämnar inte det minsta tvivel om dess *äkthet* och verklighet. Bedrägeri eller svek i detta speciella fall *kan inte komma ifråga*. Vs. Solovieff. (*En sierskas öden*)

Förevisningen gav också prov på H P Blavatskys förmåga att "precipitera" ord på insidan av förseglade kuvert.

Alla enskildheter, undertecknade av de sex ögonvittnena, återfinns i Sinnetts *En sierskas öden*, s 209. Solovyoff såg många andra, ännu märkligare fenomen i samband med H P Blavatsky. Hans eftertryckliga betygande av deras äkthet var helt och hållet frivilligt.

Ändå företog han ett år efter hennes död ett skandalöst och melodramatiskt angrepp på henne, varvid han återtog sitt egenhändigt undertecknade intyg och framförde så uppenbara lögnar att hans egen översättare, Mr Leaf, måste erkänna att Solovyoff inte var tillförlitlig i sina skrivelser om H P Blavatsky. Kingsland (i sin bok *The Real H. P. Blavatsky*), Baseden Bult och andra har avslöjat den olycklige mannens förtal och osanningar, och i H P Blavatskys privata brev (aldrig avsedda att läsas av andra än Sinnett) får världen veta att hon ägde full kännedom om Solovyoffs högst diskutabla karaktär, men aldrig använde denna kunskap mot honom, inte ens när hon fick veta att han försökte förstöra hennes goda rykte.

Hur framkallades denna förändring i Solovyoffs inställning?

Bland de orsaker som vållade H P Blavatsky bekymmer och oro - oberoende av de rasande attackerna från teosofins fiender, som var naturliga och väntade reaktioner på hennes stormanlopp mot materialism och dogmatism - fanns flera som var helt obekanta för vanliga tänkande människor i Västerlandet, men vilka förklarar mycket som kan synas obegripligt i hennes uppträdande. En av de viktigaste av dessa orsaker var hennes konsekventa avvisande av olämpliga personer, sådana som Solovyoff och många andra, när det visade sig att de önskade förvärva utvecklade chelaers psykiska krafter utan att först ha den rätta moraliska och andliga grunden. Pockande krav på ockult undervisning framställdes, ibland t o m åtföljda av hotelser, och när de vänligt men bestämt tillbakavisades av H P Blavatsky, hände det att de ovärdiga aspiranterna sökte hämnas genom smädelser och förtal. Solovyoffs beklagliga historia är ett belysande exempel, men det finns ännu värre, som exempelvis den om en man som spred ryktet att hon hade "mördat sina två oäkta barn". I ett privat brev till sin syster, skrivet år 1885, säger H P Blavatsky:

Jag reser med honom [Solovyoff] i Schweiz. Jag kan verkligen inte förstå varför han är så fästad vid mig. Faktum är att jag inte alls kan vara honom till någon hjälp. Jag kan knappast hjälpa honom att förverkliga någon av sina förhoppningar. Stackars man, jag är så ledsen för hans skull..." (*The Path*, X, 108, juli 1895)

För att avsluta detta kapitel på ett angenämare sätt, kan det tilläggas att H P Blavatsky under sitt besök i Paris 1884 hade glädjen att sammanträffa med sin trofaste vän och lärjunge W Q Judge, som var på väg till Indien. Han anlände till Adyar i rätt ögonblick, ty han fick tillfälle att skänka sitt värdefulla bistånd vid utredningen av den coulombska sammansvärjningen, som just då uppdagades. Han hade utnämnts till samfundets skattmästare och ämnade kvarstanna i Indien, men familjeangelägenheter tvingade honom att återvända till New York, där han efter flera år av påtvingad överksamhet snart började arbetet med att sprida teosofin över hela Förenta Staterna. Under sin vistelse i Paris kunde Judge ge H P Blavatsky värdefull hjälp vid hennes förberedelser för författandet av *Den Hemliga Läran*. Hon bad honom t o m skriva för detta verk.

En inbjudan från en amerikansk vän och hängiven teosofisk arbetare, grevinnan D'Adhemar, att tillbringa en kort vilotid på hennes slott i Enghien, satte H P Blavatsky i stånd att ägna sig åt författarskap i en fridfull omgivning, fri från bekymmer, ett tillfälle som sällan erbjöds henne. Judge var också gäst på Enghien, och han skriver med stor rörelse om de angenäma stunderna när hans vän och lärare fritt kunde visa "den sida av sin rikt fasetterade natur som sporrade hjärtats andliga längtan". Under dessa harmoniska förhållanden bland förnuftigt folk som inte ropade på "mirakler", kunde hon ibland frivilligt ge prov på sin kontroll över dolda krafter. Ett vackert och anslående exempel anförs av Judge från ett memorandum, som vid den tiden skrevs av grevinnan D'Adhemar:

HPB tycktes vara försjunken i tankar då hon plötsligt reste sig från stolen och gick fram till det öppna fönstret. Där lyfte hon armen med en befallande åtbörd och svag musik hördes i fjärran. Den kom närmare och närmare, flöt ut i ljuvliga toner och fyllde med sitt väljud salongen, där vi alla satt. (*Lucifer*, VIII, 360-1, juli 1891)

[Till Kapitel 13](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 13

Makarna Coulombs sammansvärjning mot teosofin

När resan till Europa beslutats 1884 överlämnades vårderna av huvudkvarteret i Adyar åt en kommitté som innehöll flera opålitliga personer. En av dem, en fransman vid namn Alexis Coulomb, hyste förrädiska avsikter, vilket dock inte misstänktes av de övriga kommittémedlemmarna. Men han och hans engelska hustru fann tillfälle att göra upp en plan för att förstöra H P Blavatskys goda rykte och tillintetgöra samfundet. Lyckligtvis arbetade ödets makter mot dem innan planen hunnit fullbordas.

Även om H P Blavatsky och Olcott inte misstänkte att någon fara förelåg för samfundet i Indien när de reste därifrån, var mästarna medvetna om den kommande krisen. Ty när Olcott och Mohini var ensamma i en tågkupé på väg från Paris till London den 5 april 1884, föll ett brev från mästaren K H ned från taket. I brevet varskoddes Olcott om den komplott som höll på att mogna i Adyar, och uppmanades att inte tappa modet hur hotande den än måtte synas. En mening lyder:

Ni har under årtal hyst en förrädare och fiende under ert tak, och missionärernas läger är mer än redo att använda sig av den hjälp de kan finna hos henne. En regelrätt sammansvärjning är på gång. Hon har blivit ursinnig därför att Mr Lane Fox har anlänt till följd av den makt som överlätits åt den styrande kommittén. (*Letters from the Masters of the Wisdom*, I, 51)

"Hon" var Emma Coulomb, den verkliga förrädaren, som uteslutits ur kommittén. Hennes make var knappast mer än hennes verktyg. Mr Lane Fox var en nykomling från England.

Den 10 september, då situationen i Indien började bli kritisk, anlände ett brev från Damodar till Elberfeld i Tyskland, där H P Blavatsky, Olcott och några andra vistades som gäster hos familjen Gebhard. I detta brev meddelades att en komplott förbereddes, uppenbarligen med hjälp av madame Coulomb. Den 10 oktober erhöll Sinnett ett brev per post från mästaren K H, i vilket han varskoddes om sakens allvarliga konsekvenser. Sinnett befann sig i en upprörd sinnesstämning, och mästaren påminde honom om att krisen innebar prov för såväl honom som de övriga: "Detta är inte ett ögonblick för förebråelser eller hämndlystna motbeskyllningar utan för samfällid kamp." Sinnett hade ofta opponerat sig mot idén angående vissa "prov" och gjort sig lustig över antydningar om att sådana också kunde föreläggas honom, men mästaren försäkrade honom att "den som närmar sig våra områden, om också bara i tankarna, dras in i provens virvel" och att han löpte fara att se sitt "tempel" falla i ruiner. Mästaren skriver:

Vilken orsaken än må vara ... en kris är förestående, och tiden kräver största möjliga utveckling av er moraliska kraft... Vem som än har sått utsädet till det nuvarande ovädet, så är virvelvinden häftig. Hela samfundet får ta följderna av den, och den snarare underblåses än försvagas från Tchigadze. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 367)

Hela brev LXVI, ur vilket ovanstående ord är hämtade, är värt ett närmare studium, ty det klarlägger de svårigheter mästarna hade med Sinnett och skälet till att de några år senare var tvungna att avbryta sina förbindelser med honom.

Sinnett förstod aldrig att den visionära blick och den kännedom om människonaturen och karma som en verklig ockultist har, kan rättfärdiga handlingssätt som för en vanlig människa ter sig obegripliga. Följaktligen måste en verklig chela vandra vägen med öppna ögon och fullständig tillit till sin lärare och sitt stora ideal. Mästaren K H skrev till Sinnett med anledning av de svårigheter som höll på att ta gestalt i Indien, att sådana ting ibland var nödvändiga resultat av de personers karma som var inblandade, men att de gav alla en nyttig erfarenhet och värdefulla tillfällen att studera vissa av den ockulta världens lagar beträffande karma.

Jag medger gärna att dessa lagar ofta synes orättvisa, ja, ibland t o m grymma. Men detta beror på att de aldrig varit avsedda för vare sig det omedelbara botandet av det onda eller till direkt hjälp för dem som på måfå erbjuder sin medverkan åt lagstiftarna. Likväl är de skenbart verkliga, snabbt försvinnande olyckor som de åstadkommer lika nödvändiga för ert lilla teosofiska samfunds tillväxt, framgång och slutliga stabilisering som vissa naturkatastrofer, vilka ofta decimerar hela befolkningar, är nödvändiga för mänskligheten. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 368)

Det begränsade utrymme som står till förfogande tillåter inte en utförlig behandling av den "coulombska sammansvärjningen". Större arbeten finnas att tillgå för dem som önskar sätta sig in i detaljerna. En grundlig analys och fullständig vederläggning av de coulombska beskyllningarna finns i standardböcker som William Kingslands *The Real H. P. Blavatsky*, Baseden Butts *Madame Blavatsky* och Olcotts *Old Diary Leaves*. Dr Franz Hartmanns *Report of Observations* är en nyttig framställning av komplotten av en som var närvarande under den mest kritiska tiden. Andra författare som inte tillhört Teosofiska Samfundet, t ex Geoffrey West, Victor Neuberg och dr E R Corson, har, upprörda över den orätt som tillfogats H P Blavatsky, försvarat hennes heder med bindande logik. Beatrice Hastings beundransvärda *Defence of Madame Blavatsky* innehåller en klar utredning av fallet Coulomb och dessutom en förintande kritik av de övriga anklagelserna mot mästarnas budbärare.

Motivet för det coulombska angreppet är inte svårt att upptäcka. Teosoferna bekämpade under H P Blavatskys ledning inte bara den vetenskapliga materialismen och de lärdes döda bokstavstolkning av den orientaliska filosofin, utan också bigotteriet och bokstavstron inom teologien. De vände sig dock inte bara mot den inskränkta tolkning av bibeln som missionärerna hyllade. Samtidigt som de påvisade den djupare teosofiska innebörden i de kristna urkunderna, sökte de förmå österlänningarna att upptäcka samma beslöjade sanningar av urgammal visdomsreligion i sina egna heliga skrifter. Men buddhismens återupprättande på Ceylon och teosofins växande framgång i Indien var obehagliga saker för de oförstående och fientligt stämda missionärerna, som hade en känsla av att kraftiga åtgärder måste vidtagas för att undertrycka denna växande rörelse innan det var för sent. Den skulle säkert inte kunna fortleva om H P Blavatskys rykte förstördes. Makarna Coulombs anklagelser var kanske ett tillfälle, sänt av himlen!

Men missionärerna misräknade sig på de krafter som stod bakom rörelsen, liksom på H P Blavatskys okuvliga mod och uthållighet. Fastän hon, som hon sade, led "tills hon inte kunde lida mera", red det teosofiska skeppet framgångsrikt ut stormen och förlorade endast de solskensvänner som inte kunde uthärda motgångar.

Eftersom hela angreppet på H P Blavatsky grundar sig på madame Coulombs påståenden, är hennes karaktär och levnadshistoria av primär betydelse. Vad är känt om henne?

När H P Blavatsky 1870 hade anlänt till Kairo efter det skeppsbrott vid vilket hon förlorade allting utom livet, och där gick i väntan på penningförsändelser från Ryssland, fick hon omedelbar hjälp av madame Coulomb som hade vissa förbindelser med ett litet hotell i Kairo. Ingen har beskyllt H P Blavatsky för att glömma en vänlighet, och när madame Coulomb och hennes franske make omkring nio år senare befann sig i stor nöd och bad om hjälp, försökte hon skaffa dem arbete. Då detta misslyckades gav hon dem husrum och sysselsättning vid huvudkvarteret i Bombay och senare i Adyar. Allt gick bra i några år, men både H P Blavatsky och överste Olcott fick tid efter annan anledning till klagomål på henne, och den förra måste allvarligt förebrå henne vissa förseelser. Ingen utom H P Blavatsky misstänkte henne för förräderi, och eftersom madame Coulomb förstod att göra sig nyttig och inte hade någon annan tillflykt, så fick hon stanna.

Hon började utarbeta sina förrådiska planer 1880, från den första dag hon landsteg i Bombay tillsammans med sin make, båda utan skor, pengar och mat. Hon erbjöd sig att sälja *mina hemligheter* till Rev. Bowen i *Bombay Guardian* i juli 1880, och hon sålde dem faktiskt till Rev. Patterson i maj 1885. Men dessa hemligheter hade varit "öppna brev" under årtal. Varför skulle jag klaga? Hade inte mästaren överlämnat åt mitt eget val att antingen följa herren Buddhas föreskrifter som ålägger oss att inte försumma att föda *ens en hungrande orm*, försmående all fruktan att den skall vända sig och bita den hand som matar den - eller att möta *karma* som förvisso skall straffa den, vilken vänder sig bort ifrån anblicken av synd och elände eller underlåter att hjälpa syndaren och den lidande. Jag kände henne och gjorde mitt bästa för att inte hata henne... (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 110)

Madame Coulomb försökte sig ständigt på fantastiska finansprojekt och gjorde t o m anspråk på att spåra upp gömda skatter med hjälp av klärvoajans! Hennes försök att pressa pengar ur medlemmar av samfundet försakade mycket bekymmer, och hennes sista bemödande av detta slag påskyndade den slutliga brytningen. Många andra anledningar till allvarlig friktion uppkom innan H P Blavatsky avreste till Europa i februari 1884, och ett andra försök att "låna" 2000 rupier av prins Harisinghi, en hängiven medlem, var alltför allvarligt för att kunna slätas över. Prinsen framförde sina klagomål till H P Blavatsky, som ögonblickligen satte stopp för vad som tycktes ha varit ett utpressningsförsök. Prinsen säger i en edlig försäkran, publicerad i Hartmanns *Report of Observations*:

Detta syntes ha berett henne stor besvikelse, och då vi fick reda på att hon med vett och vilja framställde fakta i en falsk dager för HPB och sade att erbjudandet ifråga gjordes av mig utan hennes medverkan, meddelade jag HPB vad som verkligen hänt och övertygade henne om

att det hela var en fullständig förvrängning från madame C:s sida. Jag kan inte låta bli att anmärka att jag funnit henne mycket osympatisk och att döma av vad hon omtalade för mig rörande madame Blavatsky, kan jag förstå att hon inte är någon vän till henne, som jag till en början felaktigt trodde att hon var. (s 37)

Dr Hartmann säger i samma rapport:

...hennes raseri vet inga gränser, och hennes passionerade utbrott av vrede och avund mildrades inte på något sätt av madame Blavatsky, som förebrådde henne för hennes orättmätiga försök till utpressning. (s 31)

Kort efter detta utpressningsförsök, när H P Blavatsky skulle resa till Europa, tog madame Coulomb farväl av henne och, säger dr Hartmann:

stigande ned i båten viftade hon ett sista farväl åt Babula, madame Blavatskys tjänare, och sade till honom: "*Jag skall hämnas på din matmor för att hon hindrade mig från att få mina 2000 rupier.*" (s 32)

När det teosofiska sällskapet lämnade Indien i februari 1884 anförtroddes vården av H P Blavatskys bostad, en trappa upp i huvudkvarteret, åt makarna Coulomb. Dessa begagnade tillfället att smida planer på hämnd, vilka kunde komma till användning i utpressningssyfte om tillfälle erbjöd sig. En av dessa planer bestod i komponerandet av falska interpolationer i H P Blavatskys handstil, lämpliga att infoga i brev som skrivits av henne till madame Coulomb, och vilka skulle innebära att H P Blavatsky hade konspirerat med madame Coulomb i och för framställandet av bedrägliga fenomen. En annan plan, som omedelbart verkställdes, bestod i att Alexis Coulomb, som var en synnerligen skicklig snickare, gjorde vissa öppningar och skjutbara paneler i H P Blavatskys rum, vilka kunde användas som bevis för att hon gjort sig skyldig till bedrägeri.

Även om ingen i Adyar hade några misstankar om dessa förehavanden, blev slitningarna mellan makarna Coulomb och kommittén så småningom allt outhärdligare för den senare. Slutligen blev kommittén så uppbragt över madame Coulombs alltjämt fortgående provokationer, däribland förtal, lögn, snattande av brev, lyssnande vid dörrar, utpressningsförsök m m, att man den 13 maj sammanfattade tolv mycket allvarliga anklagelser mot makarna Coulomb, stödda av ett stort antal vittnesmål under edlig förpliktelse. Madame Coulomb varken erkände eller förnekade beskyllningarnas riktighet, och efter mycket motstånd blev hon och hennes man till sist bortvisade från huvudkvarteret.

I september fyra månader senare publicerade *The Madras Christian College Magazine* det första brevet i en serie, som enligt madame Coulombs påstående var skriven av H P Blavatsky. Dessa brev innehöll yttranden som kunde tjäna som anklagelser. *De hade köpts av missionärerna*, och madame Coulomb hade sålunda lyckats tillfredsställa sitt begär efter både hämnd och pengar i ett svep! I *Old Diary Leaves* omtalar överste Olcott att makarna Coulomb hotade kommittén med att de skulle handla på detta sätt såvida de inte fick 3000 rupier - ett vackert exempel på deras utpressningstaktik. Kommittén ställde sig naturligtvis avvisade och förfalskningarna offentliggjordes.

När nyheten om angreppet på Teosofiska Samfundet publicerades, visade det stora uppseende som detta genast väckte vilket starkt intryck rörelsen hade gjort på tänkande människor över hela världen. Emellertid förklarade den brittiska pressen utan betänkan och utan att invänta den anklagade partens försvar, att H P Blavatsky hade råkat i vanrykte och att den teosofiska rörelsen var ödelagd. Liknande grundlösa påståenden framfördes av andra obetänksamma kritiker under senare kriser inom TS, men de förhastade domarna från dessa motståndare har varje gång kommit på skam.

H P Blavatsky beslöt genast att återvända till Indien för att vederlägga förtalet inför domstol, men innan hon lämnade Europa skrev hon en indignerad protest i *Times* (London), ur vilken vi citerar följande:

Jag kan omtala att de brev som uppges vara skrivna av mig absolut inte är mina. Jag känner igen meningar här och där, hämtade ur mina gamla brev rörande olika ämnen, men de är uppblandade med interpoleringar som helt och hållet förvänder deras mening. Med dessa undantag är breven förfalskade.

Förfalskarna måste ha varit djupt okunniga om indiska förhållanden när de låter mig tala om en "maharajah av Lahore", då varje skolpojke i Indien vet att ingen sådan person existerar. (*En sierskas öden*, 223)

H P Blavatsky syftar ovan på de kopior av hennes föregivna brev som publicerats av missionärerna i deras

tidsskrift. Hon fick aldrig tillfälle att se de original som makarna Coulomb påstod sig inneha. Hon stannade i Kairo på vägen till Indien för att inhämta upplysningar om det rykte madame Coulomb förvärvat medan hon bodde där, vilka kanske skulle bli till nytta som bevismaterial vid en påtänkt rättegång. I Kairo fick hon välkommen hjälp av Nubar Pasha, premiärministern, och hon skaffade intyg både från polisen och konsulatet som visade att det rykte madame Coulomb förvärvat sig i Kairo var av så nedsättande art, att dess framläggande inför rätta skulle ha tillintetgjort hennes trovärdighet som vittne.

Under H P Blavatskys korta besök i Egypten blev hon hjärtligt mottagen av bl a ryska vänner till sin familj. Mrs Cooper-Oakley, då en framträdande teosof som befann sig i H P Blavatskys sällskap, skriver:

Djupt ristad i mitt minne står varje händelse som var förknippad med denna minnesvärda resa. HPB var en högst intressant reskamrat. Hennes upplysningar om varje del av Egypten var både omfattande och ovanliga... Särskilt intressant var en lång eftermiddag som tillbringades i Boulakmuséet vid stranden av Nilen, där HPB förbluffade Maspero, den berömde egyptologen, med sin kunskap, och då vi gick genom muséet informerade hon honom om de invigda faraonernas olika grader och hur man skulle lära känna dem från den esoteriska sidan. (*Lucifer*, VIII, 278, juni 1891)

Vid ankomsten till Madras blev H P Blavatsky mottagen av en stor välkomstkommitté, blomsterbekransades enligt indisk sed och eskorterades sedan av en stor och hänförd mötespublik. En tacksägelse- och sympatiadress upplästes, undertecknad av femhundra högskolestudenter, däribland trehundra studerande vid just den högskola vars professorer försökte förstöra hennes anseende! Hon höll ett kort tal, ett av de få som hon någonsin hållit, i vilket hon tillbakavisade beskyllningarna och förklarade att "av alla de brev som publicerats, inte ett enda hade skrivits av henne sådant som det framlagts". De som var äkta hade förändrats genom interpoleringar och dylikt, så att de fick en komprometterande karaktär. Det är betecknande att medan missionärerna framlade många brev som påstods vara skrivna av H P Blavatsky, så kunde de inte komma med ett enda *telegram*. Ändå hade H P Blavatsky, enligt madame Coulomb, skickat många telegram till henne, innehållande instruktioner rörande bedrägliga fenomen. Varför offentliggjordes inte dessa telegram? Svaret är enkelt. Brev och meningar i brev kan lätt förfalskas, men det är omöjligt att förfalska *officiella posttelegram*. Härav kom det sig att inga telegram blev synliga!

Med få undantag stod den indiska pressen och allmänna opinionen på samma sida som majoriteten av de studerande vid missionshögskolan. *The Indian Mirror* skrev den 20 december 1884:

Hinduerna i allmänhet känner sig så mycket mer dragna till madame Blavatsky som de tror att missionärerna i verkligheten angripit den gamla hinduiska religionen och filosofin under förevändning att avslöja ladyns förfalskningar. På grund härav är de inföddas känslor *mot* missionärerna och *för* madame Blavatsky mycket starka.

Indian Chronicle sade:

Vi är själva inte teosofier...men vi hyser den allra största aktning för stiftarna av Teosofiska Samfundet... De kristna belackarna...vet måhända inte att tillvaron av mahatmaer...är en allmänt utbredd tro i hela Indien, och det är dåraktigt att anta att prästerna i Madras skulle kunna tillfoga denna tro något svårare avbräck... Teosofin skall, fastän den för närvarande har att utstå mycket obehag, utgå ur eldprovet renare än förut. (*Old Diary Leaves*, III, 184-5)

Mr Allan Hume, vars öppna kritik av H P Blavatsky på vissa punkter aldrig hemlighållits, och som vid tiden för författandet av nedanstående var, som han säger, "endast medlem till namnet" i samfundet, framhöll i *Calcutta Statesman* att:

Madame Blavatsky är ingen dåre. Tvärtom, alla som känner henne, vänner eller fiender, skall erkänna att hon är en utomordentligt intelligent och skarpsynt kvinna med en ovanlig människokänedom. Skulle en sådan kvinna verkligen kunna ge en person som madame Coulomb makt över hela sin framtid, vilket de föregivna breven skulle innebära? Eller om vi antar att hon i ett mörkt ögonblick verkligen *hade* skrivit sådana brev, skulle hon ha kommit i öppen brytning med innehavaren av dem? Delar av breven må vara äkta nog. Ett av de citerade ställena har en helt annan mening än den som *Times of India* inlägger i detsamma, och tro mig, madame Blavatsky är en alltför klok kvinna för att någonsin ha *skrivit* någonting till någon som skulle kunna användas mot henne som bevis för bedrägeri.

En detaljerad vederläggning av de coulombska förfalskningarna är här inte på sin plats. Det har framhållits att deras stil (på franska) är illitterat, medan H P Blavatsky skrev en ytterst kultiverad franska. Det kan i

sammanhanget vara värt att citera en betecknande passus ur ett franskt brev av M L Dramard. Dramard var en framträdande och bildad medlem av det franska TS, och efter ett omsorgsfullt studium av hela fallet skrev han den 12 november 1885 följande om den litterära aspekten hos de brev som innehåller de förfalskade partierna:

De komprometterande ställena har en fullständigt annan stil. Madame Blavatskys prosa är livlig, impulsiv, inte det minsta pedantisk - knappast ens tillräckligt - hennes idéer är storslagna och hennes prosa, även då den genomandas högsta iver, genomskinlig som ambra, trots alla avvikelser från det ämne hon behandlar. Men de komprometterande partierna är ömkliga plattheter... Dessa ställen, som egentligen är mycket få, är uppenbarligen ett verk av en förfalskare. (*Contributions to the History of the Theosophical Society in France*, av C Blech, 166)

Hur otroligt det än kan låta, så fick varken H P Blavatsky eller någon av hennes vänner tillåtelse att undersöka eller ens se de sk originalbrev, på vilka beskyllningarna grundades, beskyllningar som helt och hållet vilade på vittnesbördet av en kvinna med madame Coulombs tvivelaktiga karaktär! Hur skulle ett sådant brott mot all anständighet behandlas vid en domstol?

Generalmajor H R Morgan, som var mycket verksam i försvaret av H P Blavatsky, skrev:

När vi tar i betraktande de karakteristiska egenskaperna hos denna kvinna, hennes lyssnande vid dörrarna, snattandet av brev, hennes hat till medlemmarna av samfundet, betydanden att hon skulle ta hämnd, hennes oavbrutna utspionerande av madame Blavatsky och dem som hon förmodades tala med, så är det inte svårt att förstå motivet och det sätt, på vilket hon satt ihop dessa brev. (*Reply to a Report of an Examination by J. D. B. Gribble*, s 4)

Makarna Coulombs andra huvudanklagelse stöddes också av förfalskade bevis. De försäkrade att den så kallade "helgedomen" hade använts för att bedra mottagarna av brev som föregavs ha anlänt på ockult väg. Enligt makarna Coulomb hade dessa brev stuckits in genom lätt skjutbara, hemliga paneler och öppningar i väggen, vilka hade varit i ständigt bruk under flera månader. Men det finns bevis, undertecknade av seriösa vittnen, för att väggen och "helgedomen" var fullständigt orörda då makarna Coulomb först fick vård om de "ockulta rummen". Ett utförligt avslöjande av de coulombska lögnerna på dessa punkter har publicerats på flera håll och kan studeras i större arbeten än detta. Följande citat ur *The Arena*, mars 1891, av W Q Judge, som omsorgsfullt undersökte och tog mått på "helgedomen" m m, torde räcka för vårt ändamål. Judge skriver:

Jag reste till Adyar under förra hälften av 1884 med befogenhet från samfundets president att företaga de åtgärder som bäst skyddade oss mot det angrepp, vilket enligt de underrättelser vi mottagit skulle riktas mot rörelsen av de missionärer som ledde Christian College i Madras. Jag fann att Mr Coulomb delvis hade fullbordat en öppning i väggen bakom helgedomen. Den var så ny att man ännu kunde se de ojämna ribbändarna vid dess kanter, och rappningen låg fortfarande kvar på golvet. Mot denna öppning hade placerats ett för detta syfte tillverkat väggskåp av teakträ, försett med en skjutbar rygg som dolde öppningen i väggen. Men ryggen var för ny för att kunna fungera och måste med kraft tryckas in för att visa att den fanns där. Den var helt ohyvlat, ofernissad och inte avfilad. Mr Coulomb hade blivit entledigad innan han hunnit avsluta arbetet. I hallen som vätter mot trappan hade han gjort en väl dold panel, som kunde tjäna till att öppna framsidan av skåpet, vilket befann sig i det "ockulta rummet". Den var inte färdig, och man måste använda stor kraft för att öppna den. Det var möjligt endast med hjälp av en hammare. Dessutom hade han gjort en skjutbar panel i rummet på framsidan av huset, och t o m psykiska sällskapets utskickade representant erkände att den var alldeles ny. Den var av teakträ, och jag måste använda hammare och fil för att öppna den. Alla dessa saker upptäcktes och undersöktes i närvaro av många personer, vilka sedan nedskrev sin uppfattning av fallet i en bok som jag skaffade för ändamålet och som nu förvaras vid huvudkvarteret. Hela anordningen hade tydligen kommit till för att passa ihop med teorien om bedrägeri. Och att den utförts mot betalning, erkände man...

... Han [rektorn för Christian College] tillfrågades sedan i min närvaro av dr Hartmann hur mycket han hade betalt Coulomb för detta arbete och svarade, tydligen något överrumplad, att han hade betalt honom omkring hundra rupier.

Ingen påstår naturligtvis att rektorn hade uppdragit åt Coulomb att utföra dessa paneler och öppningar.

Sedan makarna Coulomb avisats från Adyar blev de gästfritt mottagna av missionärerna, som ansåg sig ha fått ett gynnsamt tillfälle att misstänkliggöra H P Blavatsky och teosofin genom att utnyttja det avvisade parets hämndbegär och svåra ekonomiska förhållanden.

Till en början föreföll det som om samfundets verksamhet kunde fortsätta utan något avbrott. Resolutioner och brev med försäkringar om förtroende och sympati mottogs från loger och medlemmar på många platser, liksom från talrika vänner och sympatisörer i Indien och utomlands.

Men då uppträdde Mr Richard Hodgson på scenen. Denne unge man skickades till Indien av Sällskapet för

psykisk forskning "för att undersöka fenomenen i samband med Teosofiska Samfundet", om vilka man, som förut nämnts, hade fått kännedom genom Olcott och Mohini.

Hodgson såg aldrig H P Blavatsky utföra ett enda fenomen. Han hade inte ens hört de "astrala klockorna" eller de knackningar som hon lätt kunde frambringa i olika delar av ett rum eller, som i ett berömt fall, *inuti* munnen och mot löständerna hos en tvivlare. Inte heller såg han någonsin den så kallade "helgedomen". Senare, när Sällskapet för psykisk forskning undersökte Eusapia Paladino, Mrs Piper och andra berömda psykister, ägnade de månader eller årtal åt en noggrann och detaljerad granskning av fenomenen innan de vågade avge sitt domslut. Psykiska sällskapet överlämnade H P Blavatskys fall åt en kommitté som anförtrodde det ansvarsfulla uppdraget åt en ung och självsäker representant, vilken, enligt henne, till en början troligen hade goda avsikter, men var fullständigt okunnig om ockultism och byggde sina slutsatser på utsagor om händelser som ägt rum flera år tidigare.

Undersökningskommittén förbisåg det faktum att om hennes fenomen var bedrägliga så måste hon ofta ha haft bistånd av medhjälpare, och dessa måste ha varit just de personer som hon ville övertyga om äktheten av sina ockulta förmögenheter! Några av de viktigaste bevisen för detta, vilka borde ha framlagts för Sällskapet för psykisk forskning, uteslöts ur Hodgsons rapport. Varför? På många ställen är *hans* brist på uppriktighet påtaglig när han söker framhäva en eller annan punkt. Detta har påvisats av Kingsland i hans analys av rapporten och även av andra skriftställare. Han undertryckte till exempel avsiktligt den bestämda slutsats som hans egen handtillsexpert hade kommit till och i vilken det förklaras att "Madame Blavatsky inte var författare till de brev som tillskrevs mästaren."

Hodgson gick t o m så långt att han anklagade Damodar för att vara medbrottsling, helt naivt förbiseende den omständigheten att hans vittne, madame Coulomb, aldrig hade innefattat Damodar i sin anklagelse! Tvärtom. I ett av de komprometterande brev som hon satt ihop låter hon påskina att H P Blavatsky bad henne ombesörja befordrandet av ett förment mästarebrev till Damodar "på ett övernaturligt sätt" *i syfte att bedra honom*. Madame Coulomb trodde uppenbarligen inte att Damodar var en medhjälpare. I ett av sina brev till H P Blavatsky visar hon att hon visste att Damodars fenomen inte var bedrägliga, ty hon beskriver detaljer av ett fenomen som hade ägt rum i "helgedomen" under H P Blavatskys frånvaro. Hon talar om sin häpnad och övertygelse att det utförts med ockulta medel. Detta brev skrevs 1883, flera månader innan hon lät sin make göra lönnpanelen och öppningarna i väggarna. General Morgan var närvarande vid detta tillfälle och beskrev utförligt fenomenet i en insändare i pressen.

Bland vittnena till andra märkliga fenomen kan nämnas general och fru H R Morgan, Mr A O Hume, f d chef för det indiska jordbruksdepartementet, överste och fru Gordon, Mr och Mrs A P Sennett och andra angloindier, såväl som talrika infödda hinduer i hög samhällsställning. Fastän några om inte alla dessa personer måste ha konspirerat med H P Blavatsky i producerandet av fenomenen - om de nu hade varit bedrägliga - antyder likväl varken Hodgson eller madame Coulomb en sådan orimlighet. Överste Olcott, som sannolikt såg fler av H P Blavatskys fenomen än någon annan, fritogs av Sällskapet för psykisk forskning från varje tänkbar form av samförstånd eller bedrägeri.

Under senare år intygade för övrigt flera ansvarsmedvetna personer av oförvitlig karaktär, t ex grevinnan Wachtmeister, dr Hübbe Schleiden, grevinnan d'Adhemar, dr A Keightley och dr Besant äktheten av liknande fenomen i Europa som dem hon utfört i Indien. Var dessa också medbrottsliga? I så fall är Teosofiska Samfundet en organisation för "ömsesidigt bedrägeri", inom vilken de mest fantastiska konststycken utförs!

Sammansvärjningen mot H P Blavatsky uppvisade flera överraskande drag av en art som inte skulle kunnat godkännas av en domstol eller stå sig inför en laglig undersökning. De enda som vittnade mot henne, makarna Coulomb, hade enligt egen bekännelse fått betalt för sitt vittnesbörd och var enligt sin egen förklaring medverkande i ett bedrägeri. Mer än hundra andra vittnen intygade eftertryckligt H P Blavatskys förmåga att frambringa verkliga fenomen. Den fällande domen avgavs utan att försvaret fick tillfälle till motbevis eller korsförhör. Det fanns ingen opartisk domare som såg till att rättvisa skipades. "Undersökningen" - i själva verket en förföljelse - fick en omfattande press och blev livligt diskuterad sex månader innan den officiella rapporten utsändes. Därför bildades en opinion mot H P Blavatsky, innan hennes försvarare kände till anklagelsens detaljer. Richard Hodgson, som åtnjöt privilegiet att på en gång vara allmän åklagare, vittne, och i det väsentliga även domare och jury, var själv inte så trovärdig som kommittén förmodade. Kingsland och andra har visat detta i sina analyser. Orientalisten Charles Johnston nämner exempelvis i den undersökning av saken som han framlade vid

en konferens 1907 ett brev från Hodgson, innehållande ett uttalande som fullständigt kullkastar dennes bevisföring. Men, framhåller han, Hodgson *undanhöll detta i sin rapport!*

Är H P Blavatskys levnadshistoria förenlig med karaktären hos en självisk, vanryktad och ärelysten bedragerska, som hennes fiender påstod?

Knappast. T o m hennes värsta belackare erkänner att hon ägnade långa år åt självvuppoftande och outtröttligt arbete under de mest prövande betingelser, däribland dålig hälsa och tropiskt klimat, och att hon måste utstå ändlösa bekymmer, oro, förolämpningar och förödmjukelser, från vilka hon när som helst kunde ha dragit sig undan till lugn och ro om hon hade velat lämna sitt teosofiska ledarskap. Hon förde ett enkelt och spartanskt liv, och alla hennes besparingar gick till den sak som låg henne så nära om hjärtat. Hon hade avstått från ett bekvämt hem (som alltid stod öppet för henne), hög samhällsställning, livets så kallade behag och en säker berömmelse som författarinna - allt för ett ädelt ideal, för att hjälpa en okunnig och lidande mänsklighet. T o m den fantasilöse Hodgson insåg det absurda i att betrakta hennes levnadsbana som "ett fantastiskt verk av bedrägeri". Han säger att det är omöjligt att betrakta henne som en egoist, fikande efter ryktbarhet, en religiös fanatiker eller en lejd äventyrerska. Hon tog aldrig till sig äran av sina böcker, utan sade alltid att nästan allt av värde i dem härledde sig från hennes mästare, och att hon själv bara var deras verktyg. Den förbryllade unge mannen måste finna någon förklaring till detta sällsamma problem, hur långsökt den än kunde vara, och han grep då efter det halmstrå som erbjöds av den sluga madame Coulomb. Hon framkastade nämligen det galna påståendet att H P Blavatsky var en rysk spion och att hennes teosofiska verksamhet endast var ett slags förevändning för politiska intriger. Hodgson grep genast tag i detta lättvindiga påstående, ty han hade ingenting att visa för sina uppdragsgivare. Men han erkände privat för överste Olcott och Mr Cooper-Oakley att det var orimligt. Likväl tillkännagav han i sin rapport att "hennes verkliga syfte har varit befrämjandet av ryska intressen, ...ett antagande som synes bäst förklara de från hennes levnadsbana kända händelserna". Då inte ens Hodgson kunde finna en bättre förklaring än den löjligen skepparhistorien att hon var rysk spion, är det inte underligt att opartiska kritiker utdömt hela hans tillvägagångssätt.

Den av Sällskapet för psykisk forskning utsedda kommittén gjorde aldrig någon egentlig ansträngning att förstå bakgrunden till problemet H P Blavatsky. De förbisåg helt och hållet förstahandsvittnesbördan om hennes sällsamma barndom och ungdom, så oupplösligt förknippade med psykiska och ockulta fenomen, och fäste inget avseende vid hennes påstående att hon fick hjälp av mästarna, vilka var osynliga för andra, men likväl inga "andar". De bortsåg från hennes djupa studier i österländsk filosofi och hennes ihärdiga bemödanden att återuppliva sanskritspråket,. De fäste inget avseende vid det faktum att brahminerna, som avundsjukt bevakade sin hemliga visdom, erkände att hon var i besittning av många av deras väl skyddade läror, vilka innefattar de lagar som gäller ifråga om användandet av ockulta krafter. Inte heller tog de någon hänsyn till vissa märkliga läror i vetenskapliga ämnen som förkunnades av henne, hennes mästare och deras lärjungar, vilka rimligtvis borde ha gjort intryck på allvarliga forskare som verkligen ville förstå de problem som förelades dem. Genom att föraktfullt ignorera sådana synpunkter vid undersökningen försatt Sällskapet för psykisk forskning ett stort tillfälle. Ty fastän vissa vetenskapliga teosofiska läror var helt okända 1885, så har många av dem sedan dess bekräftats av den vetenskapliga forskningen och andra har gjorts till föremål för fängslade undersökningar.

När madame Coulomb framlade sina beskyllningar att H P Blavatsky hade fabricerat vissa brev från mästarna, var mycket få sådana brev tillgängliga för undersökning. Numera finns ett stort antal publicerade, vilka tydligt visar att hon inte kunde ha skrivit dem. Skillnaden i såväl framställningssätt som handstil mellan H P Blavatskys och mästarnas brev är utpräglad, även om det ibland finns tecken på att hennes tankar färgade satsbyggnaden, i synnerhet när hon var det direkta instrumentet vid deras överföring. Flera av mästarnas brev och biljetter såg hon aldrig. De innehöll kritik av hennes handlingar och t o m instruktioner för olika personer angående saker som mästarna önskade att hon skulle förbli okunnig om. De passerade genom andra kanaler, och i några fall var instruktionerna stridande mot hennes egna önskningar.

Med hänsyn till i senare tid framställda anklagelser rörande mästarbrevens har C Jinarajadasa gjort stor nytta med utgivandet av sin *Did Madame Blavatsky Forge the Mahatma Letters?* Ty han ger fotografiska reproduktioner av brev från olika mahatmaer som tydligt visar olikheter och författarnas utpräglade individualiteter. I och med framläggandet av dessa fakta ger han oss ett ovedersägligt bevis för att H P Blavatsky i några fall befann sig tusentals (engelska) mil från de platser där breven skrevs, blev mottagna eller bådadera, och att det därför var fysiskt omöjligt att hon kunde ha skrivit dem.

Dr Eugene R Corson, den självständiga och icke-teosofiska författaren till *Some Unpublished Letters of Helena Petrovna Blavatsky*, säger på s 63 i sin bok:

När vi i våra dagar, efter så många år och efter det att aktörerna i dramat är döda, granskar de metoder som det engelska Sällskapet för psykisk forskning använde i sitt angrepp på HPB, fylls vi med moralisk vämjelse.

Ja, medlemmarna av den kommitté som tillsattes av Sällskapet för psykisk forskning är numera döda, men om de kunde se hur utvecklingen i tankens värld alltmer tenderar mot erkännandet av de läror om ockulta ting, för vilka H P Blavatsky fördömdes av fördomsfulla och tanklösa människor som en charlatan, skulle de sannolikt ångra sin dom.

I "Ett försvar för en rättvis förståelse" i *The Aryan Path*, maj 1931, väddar Mr T Besterman - utgivare, bibliotekarie och specialforskare för Sällskapet för psykisk forskning - till såväl de psykiska forskarna som teosoferna att lämna den omtvistade frågan rörande H P Blavatskys fenomen och i stället koncentrera sig på hennes skrifter vilka, som han säger, "förtjänar den allvarligaste uppmärksamhet". Han erkänner odelat "den obestridliga tjänst hon gjort genom att förmedla kunskapen om österländska urkunder till Västerlandet". Mr Besterman upprepar i det närmaste lama Kazi Dewa-Samdups redan citerade lovord.

Besterman säger också att Hodgsons slutsats stammade från "en medelmåttig och oinspirerad individ" och ingalunda representerade någon "slutgiltig auktoritet". Han framhåller att resultaten av den senaste psykiska forskningen i hög grad skulle modifierat Hodgsons inställning, om denne hade känt till dem 1884. Sällskapet för psykisk forskning frånsäger sig numera, varnad av tidigare erfarenheter, allt ansvar för fakta, rapporter och slutsatser som publiceras i dess *Handlingar*, och överlämnar detta ansvar åt författarna själva. Fastän Bestermans ställningstagande inte är vidare generöst, så har det dock sin betydelse tills en fullständigare *amende honorable* görs inför världen. Under tiden är det anmärkningsvärt att de viktigaste framstegen som under de senaste femtio åren gjorts inom vetenskapen och religionen samt på det psykiska området gått i teosofisk riktning.

Det var knappast möjligt för Sällskapets för psykisk forskning kommitté att förstå en sådan komplicerad varelse som H P Blavatsky. Den ägde ingen kännedom om ockultism, ockulta lagar eller de ockulta lärarnas metoder, och ansåg det vara nödvändigt att iakttaga en skrupulös försiktighet för att inte befläckas av några misstankar om bristande vetenskaplighet. Diplomatskt tillvägagångssätt, yttre lugn och självkontroll när förtretligheter tillstötte, var inte egenskaper för vilka H P Blavatsky hade valts till budbärare! Hon spillde ingen tid på dem som inte var mottagliga för hennes budskap. Enligt W Q Judge var hon så fullständigt obekymrad om världslig klokhet, att hon bryskt kunde vända sig bort från sina vänner när de visade tecken på kallsinnighet mot rörelsen eller ogrundad misstro mot henne själv. På detta sätt skaffade hon sig många fiender som missförstod hennes handlingar, i synnerhet om deras personliga känslor sårades. Mästaren K H sade att det var hon själv som genom sin välmenande obetänksamhet vållade många av sina svårigheter.

Trots dessa hinder - allvarliga nog - bevarade hon en absolut hängivenhet för det teosofiska arbetet och sina mästare. Hon ringaktade prövningar och faror, både öppna och dolda - somliga så allvarliga att endast några få ockulta lärjungar kan förstå dem - och hade en begåvning å hjärtats och huvudets vägnar som ledde till framgång för hennes mission och säkerligen skall erkännas alltmer ju längre tiden lider. Ur en utomståendes synvinkel sammanfattar Mr Geoffrey West hennes karaktär i några få ord, mot vilka sannolikt ingen teosof har något att invända:

Hennes karaktär var sammansatt av motsägelser. I vissa hänseenden var hon ytterst mottaglig, i andra framstod hon som nästan avsiktligt blind... Hon saknade fullständigt vanlig diskretion! Stående ansikte mot ansikte med övermodig skepticism eller gapande enfald, kunde hon utan barmhärtighet bringa sitt auditorium i förlägenhet, totalt obekymrad om de anklagelser för bedrägeri som hon därvid ibland kunde ge anledning till. Hon trotsade alla konventionella fördomar och skrattade åt det prat hon framkallade, såvida hon inte helt och hållet ignorerade det. Härigenom utsatte hon sig vid vissa tillfällen för de allvarligaste misstankar, men likväl återvänder man från ett studium av hennes liv med det slutliga intrycket av en i grunden hederlig, djupt allvarlig och uppriktig personlighet, som på en gång var i besittning av mod, viljestyrka och ett högt syfte. (*The Aryan Path*, V, 268, maj 1934)

[Till Kapitel 14](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 14

Senare följder av sammansvärjningen

För H P Blavatsky stod det genast klart att angreppet i *The Christian College Magazine* borde bemötas med ett kraftigt och omedelbart försvar, för att teosofins framgång inte skulle lida allvarligt avbräck. Hon betonade därför eftertryckligt nödvändigheten av att börja en rättegång för utspridandet av förtal. Överste Olcott ansåg emellertid att saken borde underställas samfundets årskongress som inom kort skulle sammanträda i Adyar (december 1884). En särskild kommitté, till större delen bestående av hinduiska advokater, tillsattes för att överväga situationen, och kongressen antog dess utslag. Enligt detta fanns det inga utsikter till rättvisa vid ett lagligt förfarande, därför att fallet skulle vara avgjort på förhand på grund av att lagen inte erkände några ockulta fenomen. H P Blavatsky tvingades ge vika för vad hon kallade en feg och dåraktig reträtt. Hon skulle hellre velat strida än se mörkrets makter vinna ens en tillfällig framgång. Hon förstod med rätta att, som dr E R Corson säger i sin bok (s 66),

om denna sak hade behandlats i rätten kunde varje vittne, på vars utsagor Hodgson hade baserat sina rapporter [praktiskt taget endast makarna Coulomb], ha misskrediterats av motpartens advokat, antingen på grund av deras dåliga karaktär eller deras inkompetens.

Men det fanns ett annat skäl som talade mot rättsligt beivrande, ett skäl H P Blavatsky kanske till en början inte insåg. De erfarna indiska advokaterna och domarna hade otvivelaktigt rätt i att vittnesmål angående det så kallade "övernaturliga" skulle uteslutas från rättsens förhandlingar, och därmed skulle det starkaste försvaret vara till ingen nytta, men de var också medvetna om ett annat och ännu allvarligare hinder. Som de själva var asiater kände de till den intensiva motvilja som indiska chelaer hyste för att avge vittnesmål som på ett eller annat sätt kunde blanda in deras mästars heliga namn i saken. För dem skulle vad som helst vara bättre än vissheten om att mästarerna skulle förlöjligas och deras namn vanhelgas av de smarta advokater som förde Coulombs och missionärernas talan. H P Blavatsky trodde först att hennes advokater skulle kunna begränsa anklagelserna till Coulombs förfalskningar av de delar av hennes brev som innehöll beskyllningar, men advokaterna visste att detta var omöjligt, och efteråt insåg hon att de från sina utgångspunkter hade rätt. Missionärerna såg ivrigt fram mot rättegången, ty de hoppades att då kunna bringa henne i en besvärlig situation framför domarskranket.

I ett något senare skrivet brev till Mrs Sinnett sade H P Blavatsky att varje process, i vilken det tvistades om ockulta ting, skulle ha förorsakat dem alla outhärdliga kval vare sig chelaerna vittnade eller inte. Hon skrev:

Då även mästarerna är invecklade i detta och jag är fast besluten att hellre dö tusen dödar än uttala deras namn eller besvara frågor om dem i en domstol - vad kan jag göra? Å, Mrs Sinnett, de sammansvurna visade sig alltför sluga för TS och i synnerhet för mig själv. Hon [madame Coulomb]...kände väl till att jag inte ville eller kunde försvara mig i en domstol, därför att anklagelserna mot mig själv och mina vänner och hela mitt liv var så nära förbundna med mahatmaerna... Jag har fått kännedom om hela omfattningen av sammansvärjningen mot tron på *mahatmaerna*. Det var fråga om liv och död för missionerna i Indien, och de trodde att de genom att döda mig skulle döda teosofin. De var nära att lyckas. (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 99-100)

Då ingen hänvändelse till lagen gjordes av samfundet, betraktades denna underlåtenhet som ett tecken på svaghet, precis som H P Blavatsky förutsåg och försökte undvika. Det är sant att beslutet kan ha haft sitt berättigande av vanliga klokhetsskäl, men vem vet vilka vittgående verkningar som hade kunnat vinnas för framtiden av den ljungande protest mot orättvisan som hon ville framföra, även om hon därvid rört upp himmel och jord. Denna världens visdom är inte alltid den högsta. Men även om beslutet kan ha varit klokt, var flera av dem som fattade det allt annat än trogna försvarare av hennes heder. H P Blavatsky upptäckte snart att det fanns svaghet och mer än svaghet hos flera av dem som varit hennes vänner i medgången. Hon skrev något senare till Sinnett:

Stackars ynkliga krukor! Jag kan säga att jag lider mer av de teosofiska *förrädarna* än av makarna Coulomb, Patterson [missionären] eller t o m Sällskapet för psykisk forskning. Om hela samfundet hade hållit ihop som *en* man, om det hade funnits samhörighet i stället för personlig ärelystnad och uppväckta lidelser, kunde hela världen...inte ha övervunnit oss. Ni må gärna offra mig, men förstör inte samfundet - älska det och saken. (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 114)

Det var emellertid inte bara angreppet på henne själv och TS som vållade henne ångest. Det var misslyckandet hos en så stor del av samfundet att leva i överensstämmelse med dess ideal. Mästaren K H skriver till Sinnett med anledning av ställningen år 1881:

Ni måste nu ha förstått, min vän, att det av oss gjorda försöket att i detta århundrade öppna ögonen på en förblindad värld nästan slagit fel: i Indien delvis, i Europa - med några få undantag - fullständigt. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 362)

Trots otaliga varningar riktade alltför många så kallade teosofers sin uppmärksamhet åt fel håll, själviskt sökande psykiska krafter och rent intellektuella kunskaper, ignorerande och även ifrågasättande mästarnas verkliga avsikt med att påbörja "århundradets försök" under den innevarande cykeln. För att citera ett ställe i ett brev från mästaren Morya, som är synnerligen gripande i sin vädjan om förståelse:

Hur många gånger måste vi upprepa att den som enbart sluter sig till samfundet i avsikt att komma i kontakt med oss och, om än inte förvärva, så i varje fall försäkra sig om befintligheten av sådana krafter och om vår objektiva existens - jagar efter en hägring? Jag måste då åter upprepa det. Endast den som i sitt hjärta älskar mänskligheten, som helt och fullt kan fatta den livgivande idén om ett praktiskt broderskap, har rätt att komma i besittning av våra hemligheter. Endast en sådan människa skall aldrig missbruka sina krafter, eftersom det inte kommer att finnas någon risk för att hon använder dem för själviska syften. En människa som inte sätter mänsklighetens väl framför sitt eget bästa är inte värdig att bli vår *chela* - hon är inte värdig att nå högre kunskap än sin granne. Om hon begär fenomen, må hon finna sin tillfredsställelse i spiritismens upptåg. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 262)

Den växande oförmågan från många sida att förstå maningen till broderskap hade under årtal tårt på H P Blavatskys sinne, och upptäckten av svagheten och vankelmodet hos många framstående medlemmar i samband med försvaret mot Coulomb nästan krossade hennes hjärta. Det tryck som situationen utövade på henne gav upphov till ännu en lång och allvarlig sjukdom. Man gav upp hoppet om hennes liv, och hon räddades endast av mästarens direkta ingripande under en natt som i sanning var ytterst kritisk för rörelsen, ty hade hon valt att överge sitt verk och "gå hem" skulle vi aldrig ha haft *Den Hemliga Läran* eller hennes övriga viktigaste skrifter. Storheten av hennes personliga offer för andra antyds i ett brev till Mrs Sinnett, daterat den 23 juli 1885:

Mitt hjärta är brustet, inte till följd av vad mina *verkliga, öppna* fiender har gjort - dem ringaktar jag - utan till följd av själviskheten och klenmodet vid försvaret av mig... Jag skall aldrig - jag skulle inte kunna även om jag ville - glömma den evigt minnesvärda natten under min sjukdomskris då mästaren, innan han avfordrade mig ett visst löfte, avslöjade för mig saker som han ansåg att jag borde känna till innan jag förpliktade mig att utföra det arbete han *bad* mig om (inte *befallde* mig, vilket han hade rätt till). Den natten, då Mrs Oakley och Hartman och alla *med undantag av Bowajee* (D N) väntade att jag vilken minut som helst skulle ge upp andan - fick jag veta allt. Jag fick se vilka som stod rätt och vilka som stod orätt (omedvetet) och vilka som var fullständiga förrädare, samt därtill konturerna av vad jag hade att emotse. Jag kan säga er att jag under den natten inhämtade mycket - saker som för alltid intryckt sig på min själ: svart förräderi, låtsad vänskap för själviska syften, *tro på min skuld* och likväl *beslut att ljuga till mitt försvar* eftersom jag var ett bekvämt trappsteg att kliva på, och vad inte allt! Jag såg den mänskliga naturen i hela dess vederstygglighet under den korta timmen då jag kände mästarens ena hand på *mitt hjärta, förbjudande det att upphöra att slå*, och den andra peka ut en *härlig framtid* för mig. Trots allt detta, och sedan han hade visat mig *allt, allt* och frågat "är du villig?" - sade jag "ja" och undertecknade därmed min egen fruktansvärda dom för *de få människors skull* som var *förtjänta av hans tack*... Döden var så välkommen den timmen, vila så behövlig, så eftertraktad, livet, sådant det då stirrade mig i ansiktet och sådant det nu förverkligats - så eländigt. Dock, hur kunde jag säga *nej* till honom som önskade att jag skulle leva! Men allt detta är kanske obegripligt för er, även om jag hoppas att det inte är alldeles så... (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 104-5)

På morgonen efter denna kris vaknade H P Blavatsky ur sin skenbart livsfarliga dvala och syntes tämligen återställd. Till läkaren, vars häpnad över detta oväntade tillfrisknande var tydlig, sade hon: "Å doktor, ni tror inte på våra stora mästare!"

Nedbrytande krafter arbetade i huvudkvarteret och alltjämt kvarstod orsaken till H P Blavatskys största lidande - att många inflytelserika medlemmar underlät att modigt stå för saken. Sedan hennes till synes försagda och överdrivet försiktiga rådgivare - hon måste ha vetat att deras omdöme till stor del påverkades av ett inflytande som var subtilare än vanlig försiktighet - övervunnit hennes lidelsefulla önskan att skydda rörelsen genom att ställa förföljarna inför rätta, yrkade de på att hon skulle lämna den offentliga verksamheten, åtminstone för en tid. De ville att hon skulle begränsa sig till sitt författarskap tills allmänheten blivit bättre underrättad om grundlösheten i de coulombska beskyllningarna. Hon motsatte sig kraftigt denna reträtt inför fienden, väl medveten om de risker hon löpte om hon utsatte sitt verk för såväl de hemliga som öppna krafter mot vilka hon, som mästarnas direkta redskap, hade tjänstgjort som "skyddsmuren". Men det var lönlöst. Plågad av sjukdom, sliten av ångest och pressad av sina otaliga rådgivare, underkastade hon sig slutligen den anordning som Olcott ansåg vara bäst. Hon avsåg sin officiella ställning i samfundet som korresponderande sekreterare, anförtrodde *The Theosophist* åt Olcott och samtyckte till att dra sig tillbaka till någon lugn plats i Europa, där hon

kunde ägna sig åt författarskap och om möjligt återvinna något av sin hälsa.

Den 31 mars 1885 tog hon avsked av Indien, som hon aldrig återsåg. Hon åtföljdes av en väninna, Miss Flynn, dr F Hartmann och Babaji, en ung hindu som eftersträvade chelaskap. Fast mästaren hade ryckt henne ur dödens käftar var hon fortfarande mycket sjuk, och hennes tillfrisknande tycktes bli en långsam process. Hon var så svag att hon måste hissas i en sjukhusstol till fartygsdäcket och hennes läkare, som hade påyrkat ett klimatbyte, ansåg det tveksamt att hon kunde leva ett år till.

Kort före hennes avresa planerade missionärerna, som var angelägna om att tvinga henne till vittnesbåset, en rättegång mot generalmajor Morgan, till synes för att försvara makarna Coulomb som han öppet hade anklagat för bedrägeri. Han var beredd och även angelägen om att försvara sig i rätten, men när missionärerna fann att H P Blavatsky hade lämnat Indien övergav de denna idé och lät makarna Coulomb rädda trasorna av sitt anseende bäst de kunde.

Efter hennes avfärd gjorde överste Olcott sitt bästa för att väcka samfundet i Indien till förnyade bemödanden. Hans hängivenhet för arbetet tröt aldrig, även om hans omdöme ibland slog fel. Han fortsatte sina mödosamma föredragsturnéer som förut, höll föreläsningar, startade nya loger och uppmuntrade medlemmarna genom att framlägga verkliga fakta rörande den coulombska sammansvärjningen för dem. Bland hans övriga, mer eller mindre teosofiska, verksamhetsyttringar märks främjandet av förbrödringen mellan de olika buddhistiska auktoriteterna i Japan, Ceylon, Burma, Siam och Kambodja på grundvalen av den rena buddhismens huvudprinciper. Hans bemödanden blev föremål för så hög uppskattning att han, om han hade önskat - och han blev svårt frestad - kunde ha intagit en hög ställning i den buddhistiska världen i stället för att huvudsakligen ägna sin beundransvärda energi åt den teosofiska rörelsen.

Hans teosofiska verksamhet bedrevs under de svåraste förhållanden, hindrad av allvarliga meningsskiljaktigheter bland de ledande, sammansvärjningar för att beröva honom ledningen, stora ekonomiska svårigheter och andra bekymmer. Han fick pröva på otacksamhet och förräderi. Ett tag var Olcott så hårt pressad att han säger att han var "nästan galen och villig att skriva eller säga nästan vad som helst". Även om H P Blavatsky var långt borta, i Tyskland, försummade hon inte att i allt annat än smickrande ordalag framhålla hans misstag när hon skrev till honom. Men han höll ut och mötte modigt sina prövande problem.

Men när jag frågade mig själv vad jag arbetade för, om det var för att vinna beröm från människorna eller tacksamhet från HPB eller någon annan levande person, drevs denna misströstan på flykten och har sedan aldrig återvänt. Känslan av denna höga, allomfattande skyldighet att göra min plikt, att tjäna mästarna i utförandet av deras upphöjda planer - utan tack, utan uppskattning, missförstådd och förtalad...kom för mig som glansen från en stor låga...(Old Diary Leaves , III, 221)

Han erkänner också uppriktigt, med anledning av den stränga disciplin som han vid vissa tillfällen underkastades av H P Blavatsky:

Utän tvivel innebar allt detta klander just den disciplin jag behövde, och otvivelaktigt fortfarande är i behov av lika mycket som någonsin för att jag skall förstå min ställning, men jag kan inte säga att den var angenäm... Jag kunde utan att ångra mig ha sparat tre fjärdedelar av disciplinen åt någon annan neofyt som behövde den, fastän det utan tvivel var bäst för mig att jag fick den. (Old Diary Leaves, III, 313-4)

I ett brev den 21 november 1889, strax innan hon dog, gav H P Blavatsky uttryck åt sitt erkännande av Olcott, vilket med rätta bör citeras i detta sammanhang:

Ett vet jag bestämt - och min mästare och hans vet det också - han har gjort sitt bästa, vilket är allt som någon av oss kan göra. Jag har alltför många egna fel (vilka han än må anklagas för) för att sätta mig till doms över honom. För mig har han alltid varit en sann vän och försvarare, och jag vill inte kasta honom över bord på grund av hans fel. (The Theosophist, LIII, 622-3, aug 1932)

Ovanstående erkännande av det verkliga förhållandet bör hållas i minnet när man anklagar H P Blavatsky för att ha behandlat Olcott orättvist eller med onödig hårdhet. Han hade en mycket kraftfull och beslutsam karaktär, och hon tvingades ofta att "behandla honom utan handskar". Han tillstår att några av mästarna själva fann honom alldeles omöjlig att dirigera eller samarbeta med:

Tid efter annan har den ene eller andre brodern (mästaren), som stått på vänskaplig fot med mig, ...blivit utledsen på mig och lämnat mig åt andra, som vänligen intagit deras plats. Mest av alla saknar jag en viss magyarsk filosof som hade börjat ge mig en instruktionskurs i okkult dynamik, men som stöttes tillbaka av ett utbrott av min gamla jordiska natur. (Hints on Esoteric Buddhism, I, 78)

[Till Kapitel 15](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 15

Subba Row och brahmanismen

En försvarskommitté hade tillsatts för att motverka de skadliga följderna av de coulombska anklagelserna, men den omsorgsfulla *Analysis and Report* som upprättats till H P Blavatskys försvar i stället för den övergivna rättegången, undertrycktes på ett mystiskt sätt och någon kraftigare offentlig protest kom aldrig till stånd i Indien. Damodar hade kallats till Himalaya och Subba Row var så upprörd över splitet och intrigmakeriet inom ledningen i Indien efter H P Blavatskys avresa till Tyskland, att han som protest utträdde ur samfundet. Han hade varit oense med H P Blavatsky angående hennes sätt att framställa människans principer, och en kontrovers uppstod mellan dem som publicerades i *The Theosophist* och är av stort intresse för mer framskridna lärjungar. Men naturligtvis förblev han trofast mot teosofins principer och mot sin mästare till sin död 1890, och han hyste aldrig det ringaste tvivel om att H P Blavatsky var en verklig ockultist och hög chela till mästaren M. Överste Olcott skriver:

En dispyt - till en viss grad beroende på en tredje part - som ledde till en brytning, uppstod mellan HPB och honom angående vissa filosofiska frågor, men in i det sista talade han om henne till oss och sin familj på det gamla vänskapliga sättet... (*Old Diary Leaves*, 252)

Olcott var nära vän till Subba Row, och trogen sin vänskapliga läggning använde han sin erfarenhet i magnetiskt helande till att mildra plågorna under den smärtsamma sjukdom som ändade Subbas liv vid trettiofyra års ålder. Orsaken till hemsökelsen var okänd. Hans tidiga bortgång och de plågsamma symtom som angrep denne unge man av fläckfri karaktär, tillhör den sorts händelser som bara kan förklaras av det faktum att ännu inte uttömd karma ofta måste mötas innan vidare utveckling är möjlig. Detta har inte bara sin tillämpning på vanliga människor, utan i synnerhet på dem som nått längre på vägen.

I sin nekrolog över Subba Row skriver överste Olcott:

Subba Row visade inga tidiga tecken på att äga mystik kunskap... Jag förfrågade mig särskilt hos hans moder angående detta, och hon talade om för mig att hennes son började syssla med metafysik först efter att ha knutit förbindelse med stiftarna av Teosofiska Samfundet. ...Det var som om ett länge bortglömt förrådshus av ockult erfarenhet plötsligt öppnats för honom. Hågkomster av hans föregående jordeliv vaknade hos honom och han kände igen sin guru och uppehöll alltsedan dess förbindelse med honom och andra mahatmaer, i några fall personligen vid vårt huvudkvarter, i andra fall genom korrespondens. Han omtalade för sin moder att HPB var en stor yogi och att han hade sett många sällsamma fenomen i hennes närvaro. Hans tidigare inhämtade kunskaper i sanskritlitteraturen vaknade åter upp hos honom, och hans svåger berättade för mig att då någon reciterade en vers ur Gita, brahmasutraerna eller upanishaderna, så kunde han genast säga varifrån den tagits och ur vilket sammanhang. (*The Theosophist*, XI, 577-8, juli 1890)

När Hume och Sinnett försökte skaffa sig upplysningar av honom angående "praktiska" metoder för producerandet av psykiska verkningar i stället för teoretisk kunskap om vad han kallade "den forntida brahmanska religionen och esoteriska buddhismen" (observera sammanställningen!), blev han besviken över deras hållning. Ytterligare komplikationer tillstötte, vilka kan studeras i mästarnas och H P Blavatskys brevväxling. När Hume slutligen inbegrep honom tillsammans med H P Blavatsky i Hodgsons löjliga anklagelse för ryskt spionage, kände hans förtrytelse inga gränser.

Subba Row var en högst konservativ och strängt rättrogen brahman, invigd i den djupare aspekten av de brahmanska lärorna. Han var inte bara förskräckt över den vulgära profaneringen av mästarnas namn och allt vad de betydde i Österlandet, utan ogillade i *egenskap av brahman* H P Blavatskys avslöjande av vissa inre meningar i en del av de hinduiska urkunder som dittills hemlighållits i templen och varit otillgängliga för utomstående forskare. När han skrev till henne, måste han i sin upprördhet ha förbisett det faktum att hon vid överlämnandet av dessa teosofiska läror till världen lydde sina (och hans) högre ledare:

Ni har gjort er skyldig till det mest fruktansvärda av alla brott. Ni har lämnat ut ockulta hemligheter - de heligaste och mest dolda. Ni borde hellre ha offrats än det som aldrig var avsett för europeiska sinnen. (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 95-6)

Hon offrades verkligen genom förföljelse och förtal, som hopades över henne och bringade hennes läror i vanrykte och följaktligen misstänkliggjorde dem i västerländska vetenskapsmäns ögon. H P Blavatsky erkände öppet att Subba Rows protest inte var orimlig, men att hon måste utföra sina instruktioner så gott hon kunde och ta ansvar för alla de misstag hon till äventyrs begick. Hennes ställning var utomordentligt ömtålig och naturligtvis fullständigt obegriplig för västerländsk mentalitet, åtminstone på den tiden. I ett brev till Sinnett säger mästaren K H att även om "de flesta om inte alla hemligheter omöjliga kan meddelas" eftersom den sanna "upplysningen *måste komma inifrån*", så föranleddes mästarnas inskridande av psykismens stora utbredning i Västerlandet med alla dess inneboende faror, och det var med största försiktighet som mästarna lyfte något på förlåten till sin hemliga visdom. De förstod att de riskerade mycket genom att göra vissa läror tillgängliga för några få mottagliga sinnen som kanske var beredda, men det var nödvändigt för att vända sådana personers uppmärksamhet bort från de psykiska lockelserna genom att visa dem glimtar av den sanna ockultismen, det ädlaste studium som en människa kan ägna sig åt.

H P Blavatskys kunskaper och ställning i deras ögon *som hade förmågan att bedöma* framgår av detta, ty Subba Row hyste inte det ringaste tvivel om att hon var i besittning av ockulta krafter och insikter och stod i nära förbindelse med mahatmaerna. Hans kritik gick ut på att hon inte visat tillräcklig försiktighet vid framläggandet av lärorna, inte på att hon hade uppfunnit dem som hennes fiender påstod!

När H P Blavatskys läror först framlades blev många lärda brahmaner förskräckta över möjligheten att en västerländsk kvinna var i besittning av deras omhuldade hemligheter, och likväl måste Subba Row, Damodar och andra brahmaner av hög kast böja sig för vittnesbörd som de visste var äkta. Bland dessa var Rai B Laheri, medlem av Teosofiska Samfundet, som dog år 1936 och kort efter hennes bortgång kraftigt framhållit:

Det finns inte det ringaste tvivel om att HPB är en kvinna utrustad med hemliga och underbara ockulta förmögenheter, ...i våra dagar är det sällsynt att upptäcka, dvs att erkänna, en mäktig yogi i Indien, ...vilket i ännu högre grad gäller om en kvinna, född av mlecha-stam [kastlös eller främling]. Att hon emellertid...verkligen lyckats finna nyckeln till den sanna hinduiska och följaktligen också den därpå följande buddhistiska hemliga filosofien, kan inte ifrågasättas... De som verkligen fattar någonting av hinduernas upphöjda och mystiska filosofi...kan genast komma till insikt om vad hon vet och vad hon är, det fordras inte någon uppvisning av hennes ockulta krafter för att övertyga en sådan person. Några få ord om vad saken gäller, nej, endast *ett* ord och tecknet för en särskild plats, och han förstår genast vad hon är.

Är det inte tillräckligt för västerlänningarna att veta att en stolt brahmin, som inte bugar sig för någon dödlig varelse i denna värld utom för sina övermän i börd eller religion, knäpper sina händer som ett fogligt barn framför den vita yoyin från Västerlandet? Varför? Därför att hon inte längre är en mlecha-kvinna. Hon har passerat det stadiet och varje hindu - den renaste av de rena bland brahminerna - skulle känna sig stolt och glad över att kalla henne hindu och moder... Självt hyser jag ingen som helst sympati för idén att förmedla kännedom om Österlandets hemliga filosofi till Västerlands folk, som ingenting annat har än förakt för och hat till allt som kommer från Österlandet och i synnerhet Indien. Det finns måhända mycket, mycket få undantag härifrån, men det finns en tröst, nämligen att dessa böcker och skrifter är döda bokstäver för *sahebögon* såvida de inte får sin fulla förklaring, och HPB är den enda person i Västerlandet som kan förklara dem... I egenskap av brahmin skulle jag alltid motsätta mig, betraktande det som en plikt att så göra, offentliggörandet av min religion och mina förfäders hemliga, sublimes sanningar, isynnerhet bland folk vilkas föda är kött och som förtär sprithaltiga drycker... (*Lucifer*, VIII, 309-11, juni 1891)

Det var inte onaturligt att de stolta brahmanerna skulle hålla sina förfäders visdom kärare än sitt eget liv och med allt annat än vänskapliga känslor bevittna de teosofiska avslöjandena. Men i mahatmaernas vidare vyer hade brahmanismen degenererat till ännu en "religion med pomp och ståt", som formligen doftade av den avgudadyrkan och annan vidskepelse som omfattades av massorna, stillatigande om än inte avsiktligt uppmuntrade av det exklusiva kottteri som drog fördel av dem. I det berömda "prayag-brevet", på nytt publicerat i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, s 461, förklarar mahatman Moria, vändande sig till de brahmanska medlemmarna av Prayag (Allahabad)-logen på sitt betecknande skarpa språk, att om någon önskade komma i beröring med den stora Logen måste han bli en verklig teosof och "göra som D Mavalankar gjorde - ge upp sin kast och gamla vidskepelse och visa sig som en verklig reformator..." I annat fall "kommer han att helt enkelt förbli en medlem av samfundet utan några som helst utsikter att någonsin få höra av oss". Mästaren visar att han inte har några sympatier för den exoteriska "ortodoxa brahmanismen", och att även om européerna har frånstötande mat- och dryckesseder, så kan sådana ting mycket lättare ändras än ingrodda och bigotta tankevanor.

Mästarna insåg inte bara psykismens faror i Västerlandet utan också det växande behovet av sann ockultism. I överensstämmelse med sitt verksamhets sätt, som enligt Tsong-kha-pa till stor del var avsett att hjälpa de "västerländska barbarerna", hade de valt sin budbärare i Västerlandet. De hade valt en person som förutom sin

särskilda träning ägde den uppfattningsförmåga och de världsomfattande perspektiv hon förvärvat under många års resor och studium av den mänskliga naturen.

Det skall framhållas att erkännandet av denna budbärare som en verklig ockult lärare, *ägande sann visdom*, givet av ett stort antal högkastiga bildade brahmaner, flitiga utforskare av deras egen filosofi, utgör ett av de bästa bevisen på hennes uppriktighet och betydelsefulla mission. Hennes fiender har aldrig lyckats bortförklara detta obestridliga faktum. Är det bara en tillfällighet att den kommitté som avrådde vidtagandet av lagliga åtgärder mot *The Christian College Magazine* bestod av tio brahmaner och bara fyra européer? Namnet på professor G N Chakravarti, vid den tiden professor i matematik vid Muir College i Allahabad (Prayag), förekommer i förteckningen, och samme lärde professor och jurist spelade en framträdande roll i de förhållanden som försakade splittringen inom samfundet tio år senare. Enligt W Q Judge blev brahmanerna mycket förtretade över mästaren Moryas "prayag-brev" (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, s 461) och han säger att Chakravarti försökte få honom att tro att brevet var "ett fromt bedrägeri av HPB". Överste Olcott, som då vistades i Indien omgiven av brahmaner, erkände att han blev chockerad av frispråkigheten i brevet som berörde den brahmanska vidskepelsen och bigotteriet, och antog att det inte var äkta utan en "mediumistisk" produkt av HPB. Detta märkvärdiga och ytterst grundlösa påstående, som Olcott publicerade i *The Theosophist* i april 1895, gav upphov till en träffande tillrättavisning av honom för hans föga hedersamma angrepp på sin lärare, författad av W Q Judge i *The Path*, där denne med bindande logik försvarar brevet äkthet och stora betydelse. Han säger bl a:

Olcott tycker inte om ifrågavarande brev emedan han bor i Indien, men det är blott alltför svidande sant! ... Enligt min mening bevisar meddelandet ifråga sin äkthet genom sin text, utom för dem som känner sig träffade eller lider av Indien-sjukan och tror sig vara brahmaner, eller dem vilkas personliga intressen och bekvämlighet står i vägen. (*The Path*, X, 82, juni 1895)

[Till Kapitel 16](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 16

H P Blavatsky i Europa

Vi måste nu följa H P Blavatskys öden i Europa, där hon tack vare sin okuvliga vilja och hängivenhet lyckades återuppväcka intresset för teosofin. Hon fängslade uppmärksamheten hos intelligenta och entusiastiska lärjungar som bättre förstod teosofins verkliga betydelse för världen än många av de tidigare medlemmarna, vilkas lojalitet alltför nära sammanhängde med tillfredsställandet av deras begär efter den ockulta undervisning som de visste att H P Blavatsky ensam kunde ge. Det blev också snart möjligt att förkunna djupare läror, inte bara intellektuella utan också andliga och etiska, till en publik som var bättre rustad att dra fördel av dem.

Hon ankom till Europa i april 1885 och bosatte sig tillsvidare i Torre del Greco nära Neapel, där hon stannade några månader under synnerligen prövande förhållanden, lidande av ohälsa och många umbäranden till följd av brist på pengar. Denna tid var en av de mest prövande perioderna i hela hennes liv.

Efter de dystra månaderna i Italien begav hon sig till Würzburg i Tyskland, bl a för att få vara närmare sina vänner. Hon säger:

...Jag måste ha ett varmt och torrt rum, hur kallt det än är ute, eftersom jag aldrig lämnar mina rum, och här [i Italien] får friska människor förkylning och reumatism om de inte bor i palats. Jag tycker om Würzburg. Det ligger nära Heidelberg och Nürnberg och alla de centra i vilka en av mästarna [K H] vistades, och det är han som rådde min mästare att sända mig dit. (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 105)

När hon kom till Würzburg och installerade sig vid Ludwig Strasse 6 var hon fortfarande mycket fattig, och då hon inte hade frihet att skriva populära artiklar för de ryska tidningarna måste hon till en början uthärda svält och umbäranden. Hon skriver till Sinnett den 19 augusti 1885:

Vad mig själv beträffar - är jag fast besluten att förbli sub rosa. Jag kan utträtta mycket mera genom att stanna i skymundan än genom att än en gång inta en framträdande plats i rörelsen. Låt mig få gömma mig på okända platser och skriva, skriva, skriva och undervisa dem som vill lära. Eftersom mästaren tvingade mig att leva, låt mig då få leva och dö i relativ frid. Det är uppenbart att han vill att jag fortfarande skall arbeta för TS eftersom han inte ger mig tillåtelse att skriva ett kontrakt med Katkoff som skulle stoppa åtminstone 40.000 francs årligen i min ficka...ty - säger mästaren - min tid "skall bli upptagen på annat sätt". (*The Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett*, 112)

Några ord om H P Blavatskys litterära berömmelse må här vara på sin plats. Hennes essayer och berättelser var så starkt efterfrågade i Ryssland att förläggarna betalade henne lika stora honorar som de betalade den berömde romanförfattaren Turgenieff. När *Den Hemliga Läran* inte längre lade beslag på hennes uppmärksamhet, kunde hon åter sända tillfälliga artiklar till ryska tidskrifter och uppfördes då på förteckningen över ständiga bidragsgivare till *Den Ryska Revyn (Russkoye Obozreniye)*, "en litterär-politisk och vetenskaplig tidskrift". Ett nummer av denna tidskrift (aug 1890) finns förvarat i Teosofiska Samfundets arkiv på Point Loma. Det sändes av henne till Amerika som stöd för det av W Q Judge ledda rättsliga försvaret mot de angrepp som gjordes på henne av dr Elliot Coues och *The New York Sun*. En anteckning av henne, fästad vid häftets omslag, innehåller dessa ord på engelska:

Min välkända pseudonym "Radda Bai" (H P Blavatsky), sedan februari 1890 månatligen publicerad bland namnen på de bäst kända författarna i Ryssland och namnen på framstående utländska medarbetare, visar tydligt nog att jag inte precis är en person utan litterärt namn som The Sun och dr Elliot Coues söker göra gällande i sin gemensamma smädeskrift.

Samma exemplar av tidskriften innehåller en lång och erkännande anmälan av hennes *Nyckel till teosofin*, skriven av professor *Vladimir Solovyoff* som ansågs vara ett slags rysk Herbert Spencer, fast andligare i sitt uppfattningssätt. (Han får inte förväxlas med hennes falska vän, Vsevolod Solovyoff, som förtalade henne efter hennes död när hon inte längre kunde avslöja hans missriktade hämndlystnad och förvrängningar.) Den framstående recensenten visar prov på skarpsinne och djup kunskap i österländsk filosofi, och han erkände utan tvekan det stora värdet av författarens framställning av teosofin. Han uttrycker sitt livliga gillande av den betydelse hon tillmäter föreställningen att människans individualitet är en ren stråle från den universella

principen, reflekterad genom det personliga mänskliga medvetandet.

I sina mörkaste stunder visste H P Blavatsky att hon bara behövde återvända till Ryssland och ägna sig åt litterär verksamhet för att vara säker på att aktad och ärad få sluta sina dagar i ostörd ro. Madame Jelihovsky, hennes syster, sökte enträget beveka henne att återvända till familjen. Men det skulle ha varit detsamma som att svika plikten mot mänskligheten och mästarnas arbete, ett handlingssätt som var otänkbart för H P Blavatsky, den hängivna chelan. Hennes krafter avtog snabbt och hon förstod att den tid snart skulle komma då hon inte längre kunde hålla i en penna, och *Den Hemliga Lärnan*, hennes mest betydelsefulla arbete, var knappt påbörjat. Därför avvisade hon varje utifrån kommande erbjudande och ägnade hela sin tid och energi åt dess fullbordande. Lyckligtvis kom en hängiven medlem till hennes räddning hösten 1885, när hon vistades alldeles ensam i Würzburg. Det var grevinnan Constance Wachtmeister, en engelska, änka efter en f d svensk minister i London. Eftersom H P Blavatsky och grevinnan länge upprätthöll nära förbindelser med varandra, är den senare ett utmärkt vittne beträffande sin väninnas karaktär och dagliga liv samt äktheten av hennes fenomen, vilket också framgår av ett brev till *The Occult World* (juli 1886, Rochester, N Y), där grevinnan säger:

Jag erbjöd mig att tillbringa en tid hos henne och göra vad jag kunde för att utjämna svårigheter och uppmuntra henne i hennes ensamhet... Jag hade fått höra en hel del ofördelaktigt om henne, och jag kan ärligt säga att jag var fördomsfullt stämd mot henne... Eftersom jag hade hört de orimliga rykten som cirkulerade om henne, och enligt vilka hon var anklagad för att utöva svart magi och bedrägeri, var jag på min vakt och reste till henne i en lugn och ostörd sinnesstämning, fast besluten att inte utan tillräckliga bevis acceptera något av ockult natur som utgående från henne, samt att göra mig positiv, hålla ögonen öppna och vara rättvis och sann i mina slutledningar... Följaktligen var jag inställd på att undersöka och angelägen om att finna sanningen.

I sin bok *Helena Petrovna Blavatsky och Hemliga Lärnan* ger grevinnan en ingående skildring av sin väninnas dagliga arbetsordning på den tiden. Hon hade börjat skriva på *Den Hemliga Lärnan*, och detta arbete upptog henne nästan utan avbrott från morgon till kväll. Därtill krävdes all den viljekraft hon kunde uppbringa i sitt mycket dåliga hälsotillstånd. Grevinnan Wachtmeister ger ett exempel på hennes okuvliga beslutsamhet. Hon fann en gång golvet bestrött med kasserade fullskrivna papper och fick veta varför:

Ja, jag har tolv gånger försökt skriva denna sida riktigt, men varje gång sade mästaren att den var oriktig ... men låt mig få vara i fred. Jag skall inte ge tappt förrän jag besegrat den, om jag så får hålla på hela natten.

De tusentals fientliga tankar som riktades mot henne från yttervärlden utgjorde ett allvarligt hinder. Fullständigt utmattad efter dagens arbete brukade hon på kvällen vila hjärnan genom att lägga patience eller solitär. Hon tog också i ryska tidningar del av nyheterna från sitt hemland.

Men det dröjde inte länge förrän denna relativt fridfulla tillvaro fick ett brått slut genom publicerandet av Richard Hodgsons rapport. Detta grymma slag och den därav följande förvirringen bland en del av samfundets svagare medlemmar, tillfogade hennes känsliga natur ett mycket djupt sår och gjorde henne oförmögen att under flera veckor återupptaga sin skriftställarverksamhet. Det var nätt och jämnt att man lyckades övertala henne att inte resa till London och omedelbart sätta i gång en process, vilket säkerligen inte hade förbättrat situationen. Grevinnan Wachtmeister övertalade henne till slut att låta teosoferna utfärda en värdig och samfällid protest. H P Blavatskys indignation och ångest gällde inte henne själv personligen, utan som hon lidelsefullt utropade:

...vem tror ni nu skall höra på mig eller läsa min Hemliga Lära? Hur skall jag kunna utföra mästarens verk? Å, de olycksaliga fenomenen, som jag ju enbart åstadkom för att göra mina enskilda vänner till viljes och undervisa min omgivning. Vilken fruktansvärd karma att bära på! Hur skall jag kunna genomleva den? Om jag dör skall ju mästarens verk gå om intet och samfundet förintas!" (*Helena Petrovna Blavatsky och Hemliga Lärnan*)

Hon hade i sanning rätt att känna sig förtvivlad över sådana utsikter, ty som vi nu vet var de sista åren av hennes levnad utom all jämförelse de mest värdefulla. Under dessa år skrev hon sina mest betydande verk, inte endast *Den Hemliga Lärnan*, *Tystnadens röst* och *Nyckel till teosofin*, utan också de privata instruktioner som hon iordningsställde för sina mer framskridna lärjungar.

Men molnen lättade så småningom och hon återvände till sitt författarskap med nyväckt mod och arbetsiver. Medan skuggan av den hodgsonska rapporten fortfarande låg tung över henne, ansåg Sinnett att den bästa metoden för tillbakavisandet av förtalet skulle vara att offentligt göra en fullständig redogörelse för hennes liv, grundad på fakta som var okända för en större allmänhet. Efter mycken tvekan, främst föranledd av hennes motvilja för att utsätta sina ryska släktingar och vänner för publicitetens rampljus, gav hon Sinnett tillåtelse att

publicera några uppgifter om hennes liv och äventyr, däribland den märkliga berättelsen om hennes psykiska upplevelser under barnaåren, vilka kunde stödjas av utsagor från absolut tillförlitliga vittnen. Sinnets utgåva 1886 *En sierskas öden*. Denna bok innehåller inte bara en allmän översikt över de viktigaste tilldragelserna i hennes liv, utan också en utförlig analys av den coulombska sammansvärjningen med de dokumentariska bevis till hennes försvar som då var tillgängliga. Arbetet blev en omedelbar framgång. Den påtagliga uppriktighet och den sunda förnuft som författaren lade i dagen vid behandlingen av mycket som var förbluffande och främmande på den tiden, vann ett stort antal självständigt tänkande människor för H P Blavatsky och hennes verksamhet. Den teosofiska rörelsen fick större spridning än någonsin i Europa och Amerika när slutet på den av mästaren omnämnda andra sjuårscykeln närmade sig.

Under de månader grevinnan Wachtmeister tillbringade hos sin lärare i Würzburg hade hon talrika tillfällen att studera de sällsamma ockulta händelser som ägde rum, och hon var hela tiden på sin vakt mot felaktiga iakttagelser. Hon skriver:

Jag har delat rum med henne och varit tillsammans med henne från morgon till kväll, dag och natt. Jag har haft fritt tillträde till alla hennes koffertar, skåp och lådor, jag har läst såväl de brev hon mottagit som dem hon skrivit... (*Helena Petrovna Blavatsky och Hemliga Läran*)

Grevinnan ger noggranna beskrivningar av flera fenomen, däribland några som ägde rum när H P Blavatsky sov. Hon iakttog, precis som Olcott och Judge gjorde när *Isis Unveiled* författades, att sådana fenomen utgjorde delar av dagens arbete så att säga - avsedda att tjäna praktiska ändamål. Grevinnan hade tidvis själv en viss klärvoajant förmåga och var i stånd att mer eller mindre tydligt se mästarna och deras chelaer, när dessa på telepatisk väg talade med H P Blavatsky i sin mayavi-rupa eller "tankekropp".

De märkligaste fenomenen under denna period var sannolikt de "precipiterade" meddelanden från mästarna, innehållande anvisningar för *Den Hemliga Läran*, som påträffades på hennes skrivbord den ena morgonen efter den andra då hon behövde dem som material i sitt författarskap. Dessa meddelanden, såväl som den inre upplysning hon alltid mottog från sina lärare, var lika naturliga saker för henne som utbytet av anteckningar och frågor mellan en vanlig författare och hans sekreterare. Utom grevinnan Wachtmeister intygar även andra att H P Blavatsky på fenomenell väg mottog skrivna instruktioner från mästarna medan hon sysslade med sina arbeten.

Grevinnan sammanfattar sina intryck på några sidor i sin bok, från vilka vi här gör följande utdrag:

Alla de som känt och älskat HPB har erfarit det fängslande intrycket av hennes sätt och personlighet samt hur verkligt god och älskvärd hon var. Hon kunde ibland också vara munter och glad som ett barn, och hela hennes ansikte lystes då upp av godlynt humor och skämtsamhet som gav det mest vinnande uttryck jag sett på någon människas anletsdrag... Hon upptäckte genast de svaga sidorna i vars och ens karaktär, och hennes sätt att ställa människor på prov var ofta nog överraskande... Många av hennes lärjungar kunde dock inte finna sig i hennes tillvägagångssätt, ty det är aldrig angenämt att ställas ansikte mot ansikte med sina fel och svagheter. Följaktligen vände sig många ifrån henne. Men de som kunde bestå provet och förblev trogna, blev förr eller senare varse den inre utveckling som leder till ockultismen. En sannare och trofastare vän än HPB kan man aldrig få. Jag anser det vara mitt livs största lycka att ha fått leva i så nära, förtrolig samvaro med henne... (*Helena Petrovna Blavatsky och Hemliga Läran*)

På våren 1886 lämnade H P Blavatsky Würzburg och for till Belgien för att tillbringa sommaren hos sin syster och niece i Ostende. Hon avbröt resan i Elberfeld i Tyskland för att hälsa på hos familjen Gebhard, men på grund av en olyckshändelse måste hon kvarstanna där till augusti 1886 då hon fortsatte till Ostende. Där stannade hon till maj 1887.

Året 1886 hade varit fyllt av stora bekymmer och sällsamma svårigheter. Förvecklingar uppstod inom samfundet i Indien, Amerika, Frankrike och Tyskland. Den unge hindu som medföljt från Indien hade vållat stora bekymmer genom sitt extravaganta uppträdande, och slutligen måste han sändas tillbaka till sitt fädernesland. Till all lycka kunde grevinnan Wachtmeister, som för en tid återvänt till Sverige, åter ägna sin hängivna vård åt den av ökade lidanden hemsökta patienten - ty det är vad H P Blavatsky var ända till slutet av sitt liv, med tillfälliga mellanperioder av partiell hälsa.

Men, som grevinnan sade, dålig hälsa kunde inte bryta ned hennes ande. Hon bet ihop tänderna och fortsatte striden för att fullfölja sitt verk så länge det var möjligt, oavsett hur mycket hon led. Emellertid tycktes även hennes okuvliga vilja till slut bli tvungen att ge sig, ty hennes sjukdom kulminerade i ännu en farlig kris. På våren 1887 i Ostende gav läkarna upp allt hopp, och hon försjönk i ett tillstånd av medvetlöshet. Men hennes verk var inte fullbordat, och än en gång inskred mästaren och gjorde det möjligt för henne att under ytterligare

fyra år använda sin utslitna kropp. Uppvaknande ur vad som syntes vara hennes sista sömn, sade hon:

Grevinna, kom hit ... mästaren har varit här. Han ställde mig inför valet att antingen få dö och bli fri eller att fortsätta mitt liv och avsluta *Den Hemliga Lärnan*. Han sade mig hur stora mina lidanden skulle bli och vilken fruktansvärd tid som skulle förestå mig i England - ty det är där jag skall vara. Men när jag tänkte på dessa lärjungar, åt vilka jag fått tillåtelse att meddela en viss kunskap, samt på Teosofiska Samfundet i allmänhet, vilket jag redan givit mitt hjärteblod, då bringade jag offret - och nu, för att göra det fullständigt, låt mig få litet kaffe och någonting att äta och ge mig min tobakspung. (*Helena Petrovna Blavatsky och Hemliga Lärnan*)

Så snart som möjligt gjorde hon anstalter för att lämna Ostende, och när några av de hängivna engelska medlemmarna inbjöd henne att bosätta sig hos dem i London accepterade hon tacksamt erbjudandet, ty det stod i överensstämmelse med mästarens plan. Väl kvalificerade medhjälpare stod redo att ge henne den hjälp hon behövde för utgivandet av *Den Hemliga Lärnan* och annan ny litteratur. Det nyväckta intresset för teosofin i England främjade utsikterna till en utvidgning av hennes verksamhet i Västerlandet.

Hennes ankomst till England välkomnades varmt av majoriteten av de lojala engelska medlemmarna, vilka erkände hennes ställning som lärare och mästarnas budbärare. Flera av dem gjorde en fin insats för att befria henne från de praktiska svårigheter som dittills hade lagt så stora hinder i hennes väg. Allt som kunde göras gjordes för att mildra hennes fysiska plågor. Som bostad åt henne hyrdes en liten men tilltalande byggnad vid 17 Landsdowne Road, Notting Hill i London, och en grupp seriösa män och kvinnor med litterär förmåga, bl a dr Archibald Keightley, Bertram Keightley, E D Fawcett och G R S Mead, samlades kring henne. Något senare kunde hon skriva:

Det är inte uteslutande på grund av dålig hälsa som jag inte återvänder till Indien. De som räddade mig från döden i Adyar, och sedan dess två gånger till, kunde lätt ha hållit mig vid liv där som här. Det finns ett mycket allvarigare skäl. Här har öppnat sig ett nytt fält för min verksamhet, och jag har bland engelsmännen och amerikanerna funnit det som jag så länge förgäves sökte i Indien.

I Europa...har jag träffat hundratals män och kvinnor som har mod att öppet försvara sin övertygelse om mästarnas verkliga existens och som arbetar för teosofin enligt *deras* riktlinjer och under deras ledning, förmedlad genom min ringhet.

Så snart jag tackat ja till inbjudan att komma till London träffade jag folk som - trots rapporten från Sällskapet för psykisk forskning och de vilda misstankar och hypoteser som vunnit allmän spridning - ändå trodde på sanningen av den stora sak som jag har kämpat för och på min egen *bona fides*. (*The Theosophist*, XLIII, jan 1922)

Olyckligtvis delade inte Sinnett den allmänna hänförelsen, och hon blev snart tvungen att vidta åtgärder för att genomföra mästarens plan och förbereda den nya cykeln. Den vacklande ställning Sinnett intog i fråga om hennes allt starkare betoning av den andliga och följaktligen vitala sidan av teosofin blev tydlig kort efter hennes ankomst. Med alla sina goda avsikter erkände han aldrig det misstag han begick när han förväxlade en förfinad intellektuell form av psykisk forskning med andlig utveckling.

Sinnett försökte också inleda en politik som stod i öppen strid med mästarnas uttryckliga önskningar. Mästaren M hade klart framhållit att social ställning inte hade någonting att göra med andlig utveckling eller med den teosofiska rörelsens verkliga framsteg, men Sinnett lämnade detta synsätt utan avseende. I ett 1882 skrivet brev till honom talade mästaren mycket allvarligt om Sinnetts skeva syn i frågan. Det var långt innan han återvände till England och försökte göra londonlogen till en exklusiv sammanslutning som endast skulle attrahera kultiverat folk "ur de högsta samhällskretsar", vilka kunde delta i sammankomsterna i aftonklädsel etc. Som illustration till sitt uttalande hänvisade mästaren till en förträfflig man vid namn Bennet, en fritänkare som hade lidit bittert genom religiös förföljelse i Amerika. Bennet kom i beröring med den teosofiska rörelsen i Indien och välkomnades hjärtligt av Olcott och H P Blavatsky. Han var emellertid något av en oslipad diamant. Han uppträdde inte på ett sätt som motsvarade den konventionella societetens fordringar, och Sinnett undvek all beröring med honom. Mästaren framhöll att få hade ett bättre och mer osjälviskt hjärta än Bennet, och att han i andligt avseende stod mycket högre än många av de fina herrarna i Sinnetts bekantskapskrets. Mästaren sade vidare att om goda manér var Sinnetts kriterium på moralisk förträfflighet,

...hur många adepter eller undergörande lamas skulle då godkännas av er? Detta är en del av er förblindelse.

B - är en seriös man med uppriktigt hjärta och dessutom en martyr med stort moraliskt mod. Vår K H älskar sådana som han - medan han endast skulle ha förakt till övers för en Chesterfield och en Grandison... Se hur väl K H läste er karaktär när han inte ville skicka den unge mannen från Lahore (en ganska ovärdad hinduisk asket) till er utan att denne först bytt kläder. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 261)

Efter sin avresa från Indien förlorade Sinnett (efter många varningar) kontakten med mästarna, och han veknade till den grad i sitt stöd av H P Blavatsky att han t o m kände sig upprörd över hennes ankomst till London där hon, som han beklagande påstod, skulle kullkasta hans planer och avsikter. Han vägrade att delta i hennes verksamhet och försökte sätta sig i förbindelse med mästarna genom andra "instrument", medier som några kallade dem, fastän mästarna uttryckligt förklarat att endast hon var deras "direkta representant". Situationen var ganska dunkel och H P Blavatsky förstod att medlemmarna måste få full klarhet i det stora ansvar som vilade på dem. I det första numret av den engelska *Vahan* säger hon:

Vi befinner oss nu mitt i det egyptiska mörkret av kali-yuga, den "mörka tidsåldern", av vilken de första 5000 åren, dess första hemska cykel, går mot sitt slut mellan 1897 och 1898. Om vi inte lyckas att före denna tidpunkt ställa TS på den säkra sidan av den andliga strömfåran, skall det oundvikligen försvinna i det djup som kallas "misslyckanden", och glömskans kalla vågor skall sluta sig över dess dömda huvud. (*The Vahan*, nr 1, s 2, dec 1890)

Men Teosofiska Samfundet var inte dömt till undergång. Det hade en inre livskraft och ett beskydd som allt framgent hållit det levande, ett beskydd som liknade det som H P Blavatsky själv kunde anropa när dödens vatten tycktes vilja sluta sig över hennes huvud. Den nyss citerade varningen saknar inte ett viktigt förbehåll, och var tydligen ett av de retoriska uttryck som hon ibland använde för att understryka sin mening, men vilka måste vägas mot lika eftertryckliga uttalanden av motsatt art för att man skall kunna upptäcka sanningen i paradoxen. Hon skriver exempelvis 1886:

TS kan inte förstöras i sin helhet. Det är inte möjligt för vare sig dess stiftare eller kritiker. Varken vän eller fiende kan omintetgöra det som är *bestämt* att leva vidare trots dess ledares alla misstag. Det som alstrades och grundades av de "höga mästarna" och under deras ledning, om än utan deras direkta anvisningar - MÅSTE OCH SKALL LEVA. Var och en av oss kommer att få erfara sin *karma* inom detsamma, men *vehiklet* för teosofin skall stå där oförstörbart och oförstört av såväl vän som fiende. ("The Original Programme", *The Theosophist*, aug 1931)

Fastän H P Blavatsky i sitt brev till den amerikanska kongressen 1891, kort före sin bortgång, sade att "den period som vi nu kommit fram till inom den cykel som slutar mellan 1897-8 är och skall framgent vara en tid av stora konflikter och fortsatt kamp" etc, utmålade hon likväl i samma brev en storslagen framtid för TS i det kommande århundradet sedan krisen övervunnits. Efter att ha varmt lyckönskat de amerikanska teosoferna till deras väl genomtänkta planer och outtröttliga bemödanden, som skapade sådana lysande resultat, sade hon:

Det engelska skaplynnnet, som är svårt att komma i kontakt med, men solitt och ihärdigt när det en gång väckts till handling, skänker ett värdefullt tillskott till vårt samfund, och i England läggs fasta och starka grundvalar för det tjugonde århundradets TS.

Följande uttalande av mästaren M är ännu mer uppmuntrande:

Ni måste förstå att så länge som det finns tre människor i Teosofiska Samfundet, värdiga vår Herres välsignelse, kan detta aldrig gå under. (*Letters from the Masters of the Wisdom*, I, 111)

W Q Judge avvisar tanken på att mästarnas hjälp skulle dras in efter slutet av de första fem tusen åren av kali-yugas cykel. Han skrev:

Vid slutet av de tjugofem sista åren kommer mästarna inte att sända ut sin kraft i samma omfattning som under denna period. Men detta betyder inte att de drar sig tillbaka. De kommer att lämna idéerna att gro i det allmänna medvetandet, men de skall aldrig ta sin hand från dem som förtjänar den hjälp som erbjuds alla. Emellertid kommer en del att ha nått längre vid den tiden än andra, och till dem som sålunda har gått framåt i altruism och osjälvisk hängivenhet för hela släktets bästa skall ges ständig hjälp och ledning. (*The Path*, IX, 238, nov 1894)

Det är i sanning märkligt att den teosofiska rörelsen inte gått under trots de ytterst växlande öden den genomgått, tidvis nästan ödelagd av medlemmarnas tanklöshet och felsteg, försvagad av inre tvedräkt och angripen av motståndare som varit väl förfarna i sofisteriets och de samvetslösa anklagelsernas subtila konst.

När H P Blavatsky utsände den varning som ovan citerats ur *The Vahan*, tänkte hon då på den mycket allvarliga kris som samfundet (i synnerhet dess europeiska och amerikanska sektioner) måste genomgå några år efter hennes död? Kort före denna tilldragelse skrev hon en allvarlig vädjan till medlemmarna att hålla fast vid W Q Judge "när tiden kommer".

Trots Sinnetts personliga prestige, avtog hans inflytande hastigt efter hennes ankomst till London och sträckte sig

föga längre än till den lilla skara som stannade kvar i hans londonloge. Majoriteten av medlemmarna startade en ny loge där H P Blavatsky kunde arbeta obehindrat, och gav den namnet Blavatskylogen. Under dessa nya förhållanden, och understödd av en trogen grupp medarbetare, kunde hon starta många nya verksamhetsgrenar med Blavatskylogen som det livskraftiga inspirationscentrat. En del filantropiskt arbete bland de fattiga i London påbörjades, och en anonym givare skänkte H P Blavatsky ett tusen pund för upprättandet av East London Club för arbetande kvinnor, en tillflyktsplats för hemlösa fabriksflickor. Hennes av medkänsla fyllda hjärta fann alltid tillfredsställelse i att mildra lidande, såväl mentalt som fysiskt. Hon skrev till exempel följande gripande brev till dr Besant, som då arbetade i Londons slumkvarter:

Jag har just läst ert brev till --- och mitt hjärta är sjukt av medkänsla med de utfattiga små! Jag har bara 30 shillings i egna pengar över (ty som ni vet är jag fattig och stolt däröver), men jag vill att ni skall taga dem *och inte säga ett ord*. För dem kan vi kanske skaffa trettio middagar åt trettio små svältande stackare, och jag skall känna mig lyckligare under trettio minuter vid blotta tanken därpå. Säg nu inte ett ord och gör det. Lämna dem till de olyckliga småttingar som älskade era blommor och kände sig lyckliga. Förlåt er gamla otympliga vän, onyttig i denna världen. Er tillgivna...HPB. (*Lucifer*, X, 446, aug 1892)

Men H P Blavatsky visste mer än väl att alla sådana "praktiska" yttringar av broderskap bara var tillfällig hjälp, och att det verkligt praktiska teosofiska arbetet består i att införa en ny tankeström i världen, ur vilken reformer måste uppkomma. H P Blavatsky framställde saken i några få ord i sitt brev till den amerikanska kongressen 1888:

Vi är vänner till alla dem som bekämpar dryckenskap, grymhet mot djur, orättvisa mot kvinnor, korrupktion i samhället eller regeringen, även om vi inte befattar oss med politik. Vi är vänner till alla dem som utövar praktisk välgörenhet och söker lätta den eländets tunga börda som trycker ned de fattiga. Men i vår egenskap av teosofier kan vi inte åtaga oss något av dessa omfattande arbeten i detalj. Som enskilda individer kan vi göra det, men som teosofier ha vi ett större, mer betydelsefullt och vida svårare värv att utföra. Folk säger att teosoferna borde visa vad som finns inom dem, att "av frukten känner man trädet". Låt dem bygga bostäder för de fattiga, säger man, låt dem öppna "bispisningar" etc, etc, och världen skall tro att det ligger någonting i teosofin... En teosofs uppgift är att väcka människornas hjärtan och förståelse för barmhärtighet, rättvisa och givmildhet, dygder som särskilt hör människorna till och som är naturliga för människan, eftersom hon har utvecklat en mänsklig varelses egenskaper. Teosofin lär den animala människan att bli en mänsklig människa. När människorna lärt sig tänka och känna som mänskliga varelser bör känna och tänka, skall de handla människovänligt, och välgörenhet, rättvisa och givmildhet kommer att utövas spontant av alla.

[Till Kapitel 17](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 17

H P Blavatsky organiserar ny verksamhet, exoterisk och esoterisk

Som följd av Teosofiska Samfundets snabba tillväxt i Västerlandet och den nya energi som strömmade genom dess kanaler, blev det omöjligt att undvika slitningar, framkallade av motsättningar mellan odisciplinerade medlemmar. Småaktig ärelystnad, oförmåga att skilja mellan det väsentliga och det oväsentliga, brist på opersonlig, vänlig hänsyn till andra - sådana fiender i medlemskretsen kunde inte undgå att framkalla svårigheter. När lärjungen medvetet strävar efter självövertagelse träder hans duala natur genast i dagen, ty de personliga och själviska elementen, det intellektuellt-animala, känner sitt herravälde hotat och utmanar ögonblickligen den andliga väsenssidan till strid på liv och död. Den lägre naturen är så slug att den för att härska till och med kan stjäla vapnen från den högre och maskera sig som ljusets ängel. Mycket som synes sällsamt i teosofins historia framstår i ett klarare ljus för den som rätt förstår de duala krafternas spel i människan.

Här kan det endast bli tal om ett kort omnämnande av de lokala svårigheter som uppstod i Amerika och Europa och störde läraren just som hon skulle ta itu med det mest betydelsefulla arbetet under hela sin verksamhet, nämligen *Den Hemliga Läran* och startandet av den Esoteriska skolan för mer framskridna lärjungar. I Amerika inskränkte sig svårigheterna huvudsakligen till den destruktiva verksamheten hos några få som var missnöjda över att de inte fick komma i omedelbar kontakt med mästarna! En av H P Blavatskys skarpaste och mest instruktiva artiklar framkallades av denna klagan. Hon förklarar för bråkmakarna att de inte hade någon grund för sina klagomål:

Likväl, till de teosofier som är missnöjda med samfundet i allmänhet: ingen har någonsin givit er några förhastade löften. Minst av allt har samfundet eller dess stiftare någonsin erbjudit sina "mästare" som ett chromopremium [färgtrycksdiplom] åt den som uppfört sig bäst. Under årtal har varje ny medlem fått veta att *han inte utlovas någonting*, men kan förvänta sig allt efter egen förtjänst. Teosofen lämnas fri och obunden i sina handlingar. ...han må gärna försöka på annat håll såvida han inte erbjudit sig själv och beslutat att vinna mästarnas bevägenhet. Det är till sådana personer som jag nu vänder mig och frågar: har ni fullgjort era skyldigheter och era högtidliga löften? Har ni levt det liv och uppfyllt de krav som ställs på en neofyt? Låt den som i själ och hjärta känner att han har gjort det...resa sig och protestera... Jag är rädd att min inbjudan skall förbli obesvarad. (*The Path*, I, dec 1886)

Andra svårigheter vållades av en framstående medlem och välkänd vetenskapsman, dr Elliot Coues, som fuskade i psykism och gjorde anspråk på att vara ockultist. Dessvärre hade han inte frigjort sig från personlig ärelystnad, "den första förbannelsen, den stora frestelsen för den som söker höja sig över sina medmänniskor". Han försökte på omvägar få W Q Judge avlägsnad från ledningen av verksamheten i Amerika för att själv intaga hans plats. H P Blavatsky uppträdde med fasthet mot hans anspråk, och han inledde då en förtalskampanj mot henne av så våldsamt art att det blev nödvändigt att utesluta honom ur samfundet. Befriad från dessa hinder, gick verksamheten i Amerika snabbt framåt under Judges kloka ledning.

I Europa var svårigheterna huvudsakligen koncentrerade till Frankrike och Olcott lämnade Indien i augusti 1888 för att resa till Europa, där han fruktade att möta betydande problem. En stor del av dessa var emellertid hans egen skapelse. Han var särskilt upprörd över vad han kallade H P Blavatskys "envishet" och hennes trotsande av presidentens auktoritet i samband med hennes sätt att lösa en kris i Paris. För att förekomma slitningar och ett allvarligt avbräck i arbetet hade hon utfärdat diplom för en ny loge utan att ha rådfrågat presidenten. Saken var trängande och hon hade mycket goda skäl - vilka Olcott inte tycks ha haft den ringaste kännedom om - att handla snabbt.

Emellertid pekade i hans ögon den franska affären på möjligheten av fler "autokratiska" åtgärder från H P Blavatskys sida som han troligen inte skulle kunna godkänna, och han lämnade därför Indien i en allt annat än angenäm sinnesstämning. Han säger att han var beredd att utkämpa "en hård strid" med henne på grund av hennes "okonstitutionella" tendenser, vilka syntes honom innebära ett hot mot de okränkbara regler och föreskrifter som han fäste så stort avseende vid.

Han förstod att H P Blavatsky ämnade bilda en enskild grupp av seriösa lärjungar som var mogna för djupare

undervisning, att hon forcerade den esoteriska aspekt av arbetet som enligt mästarnas utsago kunde återupplivas vid början av en ny sjuårscykel.

Under färden till Europa på ångfartyget Shannon grubblade Olcott mycket över H P Blavatskys avsikter, och det är sannolikt att allvarliga konsekvenser skulle uppstått om inte mästaren K H omedelbart inskridit.

När fartyget var på väg över Medelhavet omkring en dagsresa från Brindisi, precipiterade mästaren K H, som hade lagt märke till Olcotts upprörda sinnesstämning, ett långt brev i hans hytt, innehållande vänliga förebråelser och råd. Detta brev är av flera skäl mycket betydelsefullt. Det visade att, enligt mästarna, den slutliga auktoriteten i ärenden som angick rörelsens välfärd låg i händerna på deras "direkta representant" H P Blavatsky, även om principen om ledareskap ännu inte var officiellt fastslagen i konstitutionen. Överste Olcott reste ensam och hade ingen att rådfråga i sina svårigheter. Två utdrag ur brevet lyder:

Det har uppstått missförstånd mellan medlemmar både i London och Paris som äventyrar rörelsens framgång. Ni kommer att få höra att det främsta upphovet till de flesta om än inte alla dessa störningar är HPB. Detta är inte fallet. Hennes närvaro i England har naturligtvis en andel i dem, men den största andelen faller på andra, vilkas belåtna omedvetenhet rörande egna fel är mycket utpräglad och mycket klandervärd. En av de värdefullaste verkningarna av upasikas [H P Blavatskys] mission är att den tvingar människor till självkänedom och tillintetgör deras blinda underkastelse under andra personer. Observera exempelvis ert eget fall. Men ert uppror, gode vän, mot hennes "ofelbarhet" - som ni en gång formulerade det - har gått för långt och ni har varit orättvis mot henne, för vilket ni, ledsamt nog, hädanefter kommer att få lida tillsammans med andra. Just nu, när ni satt på däck, var era tankar om henne mörka och syndiga, och därför fann jag ögonblicket lämpligt att mana er till vaksamhet.

Då hennes trofasthet mot vårt arbete varit obruten och hon tack vare den fått utstå svåra lidanden, kan varken jag eller någon av de andra medbröderna överge eller förkasta henne. Som jag en gång förut sagt, så är otacksamhet inte en av våra laster. Med er själv är våra förbindelser direkta... Att de är så sällsynta är ert eget fel, som jag framhöll i mitt förra brev. För att hjälpa er i er nuvarande förvirring: H P Blavatsky har så gott som ingenting att göra med administrativa detaljer och skulle helt och hållet befrias från dem, så långt hennes kraftfulla natur kan kontrolleras. Men detta *måste ni tala om för alla: med ockulta angelägenheter har hon allt att göra*. Vi har *inte* övergivit henne. Hon har *inte* överlämnats till chelaer. Hon är *vår direkta representant*. Jag varnar er för att låta era personliga misstankar och harm mot hennes "många dårskaper" påverka er intuitiva lojalitet mot henne. Vid uppgörelsen av denna europeiska affär har ni att ta i betraktande två ting - de yttre och administrativa angelägenheterna samt de inre och psykiska. Håll de förra under er och era klokaste medhjälparens gemensamma kontroll, *lämna de senare till henne*. Det tillkommer er att tänka ut de praktiska detaljerna med er vanliga skicklighet. Men var försiktig, säger jag, då man vädjar till er angående någon av hennes oförutsedda ingripanden i praktiska affärer, och sök att särskilja mellan det som är rent exoteriskt till upphov och verkningar och det som börjar på det praktiska planet men tenderar att åstadkomma följder på det andliga planet. Beträffande de förra är ni den bästa domaren, beträffande de senare är det hon. (*Letters from the Masters of the Wisdom*, I, 52-5)

När Olcott anlände till London fann han H P Blavatsky i full färd med en av de "nödtvungna inblandningar" som mästaren K H talade om. I detta fall gällde det organiserandet av det esoteriska arbete som han hyste en sådan motvilja mot. Beträffande den franska "inblandningen" upptäckte han dessbättre att hon hade hållit sig inom ramen för sina rättigheter som medstiftare av TS. Beviljandet av diplom till den nya logen i Paris var bara tillfälligt, och han erkände att det var nödvändigt på grund av den rådande krisen. Han accepterade situationen, och allt var tillsvidare väl.

H P Blavatskys esoteriska verksamhet var emellertid en annan sak, och trots den varning Olcott mottagit på Shannon hotade en allvarlig slitning att uppstå. När han fann att W Q Judge understödde hennes planer, försämrades hans vänskapliga förbindelser även med honom, vilket medförde olyckliga resultat efter H P Blavatskys död. Olcott försökte lojalt undertrycka sin irritation och han säger att han t o m gav HPB hjälp i hennes förberedelser, men hans ogillande framgick av ett brev som han skrev till Judge 1893, då svårigheter börjat framträda:

ES, och i synnerhet I G, Svastika och andra kretsar inom kretsar anser jag vara en fara och möjligen en källa till mycket ont... Så länge ES inte arbetar mot TS:s konstitution skall jag inte motsätta mig den, men när den gör det kommer jag att ingripa.

Jag skulle mycket beklaga att se någon av er [dr Besant och W Q Judge] som P T S [president för TS], om ert djävulska Cabinet Noir skall fortsätta sin verksamhet... (*The Theosophist*, LIII, 608, aug 1932)

Som var att vänta blev överste Olcott aldrig medlem av den esoteriska skolan, fastän han i egenskap av president anmodades att bevilja den diplom som en särskild sektion. Sinnett anhöll naturligtvis inte om medlemskap, ty att han var mer intresserad av den psykmentala forskning som han förväxlade med ockultism. Sedan de franska

svårigheterna åtminstone temporärt övervunnits företog överste Olcott en framgångsrik föreläsningsturné i Europa och återvände sedan till Indien, där nya konflikter mötte honom. De framkallades huvudsakligen av Richard Harte, den tillfällige utgivaren av *The Theosophist*, som företrädde åsikter vilka fullständigt stred mot H P Blavatskys syften. Han förringade hennes auktoritet och kritiserade bittert hennes åtgärder i det esoteriska arbetet. Han trodde felaktigt att TS i första rummet skulle vädja till den vanliga världsliga intelligensen, och han visade motvilja mot W Q Judge som naturligtvis med all kraft understödde H P Blavatskys handlingssätt. Han talade högljutt om "lojaliteten mot Adyar", varmed han menade underkastelse under alla påbud från huvudkvarteret, utan hänsyn till H P Blavatskys önskemål. Han försäkrade till och med att hon, med stöd av amerikanerna och de flesta européer, konspirerade mot "Adyars" auktoritet!

Den verkliga ledaren av den teosofiska rörelsen var tvungen att inta en fast hållning till denna ovanliga situation, och i ett brev till Harte utmålar hon i livliga färger detta exempel på de inre tvistigheter som utan uppehåll plågade henne. Inget under att hon sade att hennes värsta fiender var de som tillhörde hennes närmaste krets! I detta brev, som innehåller skarpa förebråelser, finns en berömd passus som bör ihågkommas med hänsyn till senare händelser:

The Theosophist, min bästa herre, tillhör endast mig och Olcott... Jag kommer inte att tillåta att Judge förklenas eller förödmjukas i den. Judge är en av stiftarna och en man som alltid varit trofast mot mästarna... Och Judge skall bli president för TS efter vår död, annars kommer TS att dö med oss. (*The Theosophical Forum*, 133, jan 1934)

Utom den mot henne ovänliga stämning som rådde i Adyar, fanns det symtom på att t o m Olcott sviktade under trycket och umgicks med tankar på att överge det "ursprungliga programmet" för att i stället förvandla TS till föga mer än en filosofisk och filantropisk rörelse. För hennes klarare blick och hennes kunskap om mästarnas önskningsinnehåll innebar detta en möjlig världslig framgång, men ett fullständigt ockult misslyckande och ett övergivande av den enastående mission för vilken samfundet hade bildats. Överträdelserna i Indien gick så långt att hon måste hota den ledande klickan med stränga åtgärder. Slutligen publicerade hon ett oförbehållsamt manifest under titeln: "Ett pussel från Adyar", som innehöll följande:

Det är rent nonsens att säga att "HPB...är lojal mot Teosofiska Samfundet och mot Adyar" (!?). HPB är lojal in i döden mot den teosofiska SAKEN och mot de stora lärare, vilkas filosofi allena kan förena hela mänskligheten i ett broderskap... Skulle samfundet överge de ursprungliga riktlinjerna och i sitt handlingssätt visa bristande lojalitet mot SAKEN och sitt ursprungliga program, då skall HPB kalla TS trolöst och skaka det av sig som damm från sina fötter.

Låt det nuvarande exoteriska teosofiska samfundet under ledning av Mr Harte förfalla till formalism, om presidenten tillåter det, och låt generalrådet utesluta mig för "olydnad" om överste Olcott än en gång skulle vara så blind att han inte kan se var hans "sanna vän" finns och vad hans plikt kräver. Om de inte skyndar sig med detta, så kommer jag vid första tecknet på deras svek mot SAKEN att avsäga mig min post som korresponderande sekreterare [som hon på begäran åter hade åtagit sig] för livstid och lämna samfundet. Detta skall inte hindra mig från att kvarstå som ledare för dem - som vill följa mig. (*Lucifer*, IV, 507-9, 1889)

Hon fruktade inte alls att en sådan handling skulle ödelägga *teosofin*, och ungefär vid samma tidpunkt skrev hon till Olcott som kraftigt motsatte sig hennes planer:

Om du, erkännande denna yttersta nödfallsåtgärd, finner dig i tingens obevekliga gång, kommer ingenting att förändras. Adyar och Europa skall förbli bundsförvanter och till det yttre kommer den senare att vara underordnad den förra. Om du inte konfirmerar den - nåväl, då kommer det att finnas två teosofiska samfund, det gamla indiska och det nya europeiska, helt och hållet oberoende av varandra. (*Old Diary Leaves*, IV, 59)

Han kom slutligen till samförstånd med henne, ty han var trofast i sitt innersta fast han inte hade lätt att ge efter. Mästaren Morya hade under den första tiden i New York sagt honom att "ett mystiskt band, som inte kunde slitas hur hårt spänt det ibland än kunde bli, hade förenat honom med hans medarbetare". Själv säger han att han visste det:

Hon var läraren, jag lärjungen. Hon var den missförstådda och förorättade budbäraren från de stora mästarna, jag var den praktiska hjärnan som skulle planlägga, och den högra handen som skulle utarbeta, de praktiska detaljerna. (*Old Diary Leaves*, IV, 23)

Emellertid skulle ett samfund som helt och hållet stod under hans kontroll inte alls ha varit vad mästaren önskade, ty hans omdömesförmåga var inte alltid den bästa, hur osjälvviskt verksam och välmenande han än var. Samfundet var avsett att vara en kanal genom vilken det andliga ljuset från mästarelogen kunde nå yttvärlden i form av andliga kraftströmmar, alstrade av varje medlems allvarliga strävan att *leva* teosofins ideal. Framgång i

världens ögon genom en snabb ökning av medlemsantalet, nya byggnader, stora bibliotek och en omfattande litterär produktion kan vara bra nog, men den verkliga framgången är inte så uppseendeväckande. H P Blavatskys *Tystnadens röst*, som skrevs "för de få", visar hur *individ* kan förbereda sig för att sprida de teosofiska livsidealen i världen genom exemplets levande makt. Medlemmarna i en sammanslutning som är förenade i en sådan strävan, är inte lik en församling som lyssnar till de bekväma banaliteterna och de själviska bönerna från en söndagspredikant. Angrepp som skulle bringa den senare på fall kan inte varaktigt skada en teosofisk organisation, vars medlemmar vet att de själva måste förtjäna sin frälsning. Sådana angrepp verkar också som den "store sällaren" när drastiska åtgärder blir nödvändiga. Flera allvarliga kriser har inträffat i den teosofiska historien men har sannolikt inte, som vi sett av den coulombska sammansvärjningen, betraktats uteslutande med ogillande från Tibet!

Medan de svårigheter som ovan berörts pågick i Indien, omtalade mästaren M för H P Blavatsky med beklagande av det skedda att

samfundet har glidit ur vårt grepp och inflytande, och vi har låtit det ske - eftersom vi inte vill ha några viljelösa slavar. Han [Olcott] säger att han har räddat det? Han räddade dess kropp, men han lät genom fruktan dess själ fly, och nu är det en själlös kropp, en maskin, som än så länge går bra nog men som faller samman när han är borta. Av de tre syftena vårdas endast det andra,[*] men det är inte längre vare sig ett broderskap eller en kropp vars anlete bestrålas av det andliga ljuset bortom de stora bergen. Hans människovänlighet och fredskärlek är stora och i andligt avseende sant gautamiska, men han har illa använt denna vänlighet. (*Letters from the Masters of the Wisdom*, II, 68-9)

* 1888 var det andra syftet följande: "Att främja studiet av arisk och annan österländsk litteratur, religion, filosofi och vetenskap och att ådagalägga betydelsen av ett sådant studium."

Överdrivna påståenden ha framförts beträffande överste Olcotts outhärdlighet för samfundets existens. Men han var faktiskt outhärdlig under den första tiden när man kämpade för erkännande, och faktum är att mästarna valde honom fast, som de säger: "han långt ifrån var den bäste, men (som Mr Hume säger i HPB:s fall) - han var den bäste tillgänglige" (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 263) Självt tyckte han inte att han var outhärdlig, ty 1885 erbjöd han sig att dra sig tillbaka med den sant opersonliga motiveringen: "Jag har från första början varit övertygad om att en dugligare och bättre man än jag borde bekläda posten som verkställande myndighet i en så vittomfattande organisation som vår" och att någon annan skulle "få tillfälle att visa vad han förmår". (*Old Diary Leaves*, III, 328-9)

1890 upprepade han sitt erbjudande och i januari 1892 avgick han faktiskt från sin befattning till förmån för W Q Judge, vicepresidenten, och hans tillbakaträdande skulle ha accepterats av majoriteten inom samfundet om inte Judge själv inskridit, sedan han fått veta att mästarna önskade att överste Olcott skulle bibehålla sin befattning.

Det krävde H P Blavatskys hela viljestyrka att återföra samfundet till dess rätta väg, och det var i arbetet på detta som hon hade ett aldrig sviktande stöd av W Q Judge som, enligt vad hon sade, under eoner varit en del av henne själv.

Mästarnas uppfattning att teosofins intellektuella aspekt överbetonades på bekostnad av dess andliga, visade klart att någonting måste göras för att förbereda medlemmarna för det esoteriska arbete som förestod för att inte rörelsens huvudsyfte skulle förfelas. Den litteratur som behandlade andlig utveckling och träning för lärjungeskap måste utvidgas. Några inspirerande artiklar hade redan sett dagens ljus, bl a H P Blavatskys storslagna vädjan "Chelaer och lekmanachelaer" (*The Theosophist*, juli 1883), hennes första stora maning till intuitiva aspiranter. Denna hade följts av ett märkligt brev från 109 hinduiska studerande, flera av dem teosofier, i vilket behandlades chelaskapets höga uppgifter som de fattades i Indien samt de prov och erfarenheter som möter den som vill "bli en segrare och trampa varje frestelse under fötterna för att visa sig värdig att intaga sin plats bland det sanna tjänandets gudar". Inom några år var W Q Judge i Amerika i stånd att upprätta sin tidskrift *The Path*, vars titel angav dess esoteriska grund. H P Blavatsky hade snart tillfälle att uttrycka sin beundran för dess andliga betydelse. 1887 startade hon *Lucifer*, "den kämpande manas" (intelligensen) som hon karakteriserade den, i vilken hon kunde tala direkt till sina lärjungar utan att hindras av Adyar. Dess tidigaste nummer innehöll hennes värdefulla och välbehövliga studier i "Praktisk ockultism", och "Ockultism i motsats till ockulta konster" (april och maj 1888). Hennes brev till den amerikanska kongressen 1888 var en annan väckande uppmaning att inhämta och sprida de teosofiska lärorna, vilka vår av sorger fyllda värld var i så stort behov av, ty som hon sade, "...kärnan i teosofin är den fullkomliga harmonien mellan det gudomliga och det mänskliga inom oss, uppväckandet av våra gudalika förmögenheter och strävanden samt deras herravälde över de jordiska eller

animala passionerna i människan".

Den första årgången av *The Path* (1886-7) innehöll "En chelas dagbok", en berättelse av stort värde och sällsynt intresse för lärjungar, eftersom den visar hur naturligt och anspråkslöst chelalivet kan levas under fullgörandet av vardagens plikter. "En chelas dagbok" är delvis en fri bearbetning av de två brev från Damodar som omtalades i nionde kapitlet. De verkliga namnen på de personer som nämndes under pseudonymer i "En chelas dagbok" anges i breven.

Andra instruktiva artiklar om lärjungskapet som en andlig disciplin för dem som arbetar i mänsklighetens tjänst, författade av H P Blavatsky och W Q Judge, publicerades såväl i efterföljande årgångar av *The Path* som i *Lucifer*, och den teosofiska världen blev mer förtrogen med möjligheterna till ett esoteriskt centrum.

När de första sju åren av TS:s verksamhet hade gått till ända 1882 meddelade mästarna Sinnett att de, såvida ställningen inte förbättrades, inte var i stånd att öppet fortsätta sitt arbete för samfundet, utan skulle dra sig tillbaka "från all offentlig uppmärksamhet" ända till början av en ny sjuårscykel då, "om omständigheterna var gynnsammare, ett nytt försök kanske skulle göras under samma eller annan ledning" (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 264). Skälet härtill synes till en del, om än inte helt och hållet, ha varit de felslagna försöken att väcka till liv den sanna "lärjungeanda", vilken i en esoterisk sektion skulle möjliggöra återupplivandet av de gamla mysterieskolorna som hade varit stängda i Västerlandet under närmare sexton sekel. T o m den esoteriska formen av TS hade försumrats.

Under den första tiden i New York hade ett försök gjorts att leda samfundet på ett halv-esoteriskt sätt, med grader som markerade successiva stadier i vinnandet av självbehärskning och upplysning. Emblem och lösen infördes också. Detta varade dock inte länge. Som redan nämnts, gjordes ett annat försök att ställa samfundet på esoterisk grund i Benares den 17 december 1879. Försöket gjordes i kraft av de oinskränkta befogenheter som tillerkänts presidenten av rådet i New York den 27 augusti 1878 (se kap 8, andra stycket).

Rådet i Benares beslöt officiellt att dela samfundet i tre sektioner - mästarna, de mer framskridna medlemmarna och provmedlemmarna. Fastän de nya bestämmelserna antogs av samfundet vid en kongress i februari 1880 i Bombay, förekommer sedan föga eller intet angående de tre graderna.

Något senare försökte man i Indien upprätta en enskild sammanslutning av lärjungar som kunde erhålla undervisning av mästarna genom förmedling av Subba Row och Damodar, men den fullständiga bristen på harmoni och förståelse för den teosofiska rörelsens verkliga syften gjorde det omöjligt att åstadkomma några tillfredsställande resultat. När Sinnett återvände till London gjordes ytterligare ansträngningar av londonlogen att få till stånd enskild undervisning, men förhållandena var inte uppmuntrande. Kort tid efteråt gjorde miss F Arundale, en hängiven medlem av londonlogen som uppenbarligen insåg vilken grundval som var nödvändig för en sådan grupps framgång, en hemställan till H P Blavatsky att organisera en dylik grupp för några av de hängivnaste medlemmarna i England. Hennes ord har den rätta klangen. Hon skrev bl a:

...vi, undertecknade medlemmar av londonlogen, övertygade om att ingen andlig utveckling är möjlig utan absolut sympati och samhörighet bland alla medlemmar, önskar bilda en inre grupp.

...för att skapa en sant broderlig enhet av sådan art att den kan förverkliga de förhållanden, vilka enligt vår övertygelse är ouppnåeliga i londonlogen sådan den f n är konstituerad. (*Letters from the Masters of the Wisdom*, I, 25-6)

Denna inre grupp skulle i sitt särskilda arbete vara fullständigt oberoende av londonlogen. H P Blavatsky godkände ansökningen och mästarna M och K H undertecknade den och försåg den med några varnande anmärkningar. Att döma av några tillfälliga hänvisningar i H P Blavatskys brev ledde försöket till föga eller intet, men det uppmuntrade henne sannolikt att påskynda startandet av det esoteriska arbetet på varaktig grundval.

På anmodan av ett antal intresserade medlemmar i Amerika framförde W Q Judge 1887 en eftertrycklig begäran om djupare undervisning, och H P Blavatsky besvarade omedelbart densamma. Det psykologiska ögonblicket kom i april 1888, kort före början av Teosofiska Samfundets tredje sjuårscykel, när hon tog första steget för att förbereda samfundet på den kommande förändringen genom att offentligt och officiellt ge uttryck åt den höga uppskattning både mästarna och hon själv hyste för W Q Judge. Fastän hon då inte öppet kunde tillkännage det, hade han utsetts att bli hennes direkta representant i det esoteriska arbetet i Amerika och den enda

förbindelselänken mellan Amerika och det himalayiska tänkandet.

I ett speciellt budskap till W Q Judge, som upplästes för den amerikanska kongressen 1888, begagnade hon följande starka uttryck för uppskattning och förtroende:

Teosofiska Samfundet har huvudsakligen, om inte helt och hållet, dig att tacka för att det ännu äger bestånd 1888. Låt mig därför tacka dig...ur djupet av mitt hjärta, vilket endast klappar för den Sak som du så väl representerar och så troget tjänar. Vid detta betydelsefulla tillfälle ber jag dig också komma ihåg att min röst endast är det svaga ekot av andra, heligare röster, att den är en överbringare av gillandet från dem, vilkas närvaro är levande i mer än ett troget teosofiskt hjärta och framför allt, som jag vet, i ditt.

Det är därför inte överraskande att hon kallade honom till London för att bistå henne med upprättandet av reglerna etc för vad som först kallades "Teosofiska Samfundets esoteriska sektion", och att hon utvalde honom, "en chela sedan tretton år tillbaka, av alla chelaer den som lidit mest och begärt minst", till sin fullt betrodde representant och ledare för den esoteriska sektionen i Amerika.

På grund av de många missförstånd som uppstått kring W Q Judge, och eftersom hans betydelse för den teosofiska rörelsen varit så stor och hans skrifter så värdefulla, måste H P Blavatskys höga tanke om honom och hennes fullständiga förtroende för hans heder, förmåga och opersonliga hängivenhet återges med hennes egna ord. Denna hennes uppskattning ökades om möjligt ända till den sista dagen av hennes liv. Hon skriver:

London den 23 okt 1889

Han eller hon som tror att HPB under några som helst omständigheter på grund av provokationer, skvaller, förtal eller något annat som uttänkts av fienden, skulle kunna drömma om att motarbeta W Q J - känner inte HPB - även om han eller hon *verkligen* känner H P Blavatsky eller tror sig göra det.

...HPB skulle vilja ge...hela gruppen av esotericister i USA för en W Q J, *som är en del av henne själv sedan eoner tillbaka ...*

Den esoteriska sektionen och dess tillvaro i USA är beroende av att W Q J förblir dess redskap och vad han nu är. Den dag W Q J träder tillbaka kommer HPB att i verkligheten vara död för amerikanerna.

W Q J är *antaskaranan* [föreningslänken] mellan de två *manas*: den amerikanska tanken och den indiska - eller snarare den trans-himalayiska kunskapen.

DIXI

PS. W Q J gör bäst i att förete *detta* och inpränta det i medvetandet *hos alla dem det angår* . HPB. (*The Theosophical Forum*, III, 192-3, juni 1932)

Här gör hon en bestämd åtskillnad mellan "HPB", den höga ockultisten, och "H P Blavatsky", den ryska kvinnan, *den yttre personligheten* med dess utpräglade egenheter och särdrag, om vilka mästarna talar mycket uppriktigt i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*. Hon påpekade halvt humoristiskt skillnaden, som ingen var mer medveten om än hon själv, med de ord hon skrev i sitt eget exemplar av *Tystnadens röst*: "Från HPB till H P Blavatsky utan några vänliga hälsningar."

Ur hennes uttalanden rörande Judge må vidare citeras:

Då W Q Judge är den ende person i den österländska esoteriska skolan för vilken jag haft tillräckligt förtroende för att inte avkräva honom något högtidligt löfte...så måste han försvaras vare sig han vill eller inte... Han har mycket att utstå.

Intag nu min plats i Amerika [i den esoteriska skolan] och sedan jag gått bort, i Adyar. Om du inte har mer personlig ärelystnad än jag...och jag vet att du inte har det - endast stridslystnad - skall detta inte innebära ett större offer för dig än det innebar för mig att ha överste Olcott som min president. (*The Theosophical Forum*, I, 3-4, maj 1930)

Även andra vittnesbörd finns att tillgå angående hennes höga uppskattning av W Q Judge och hennes önskan att han skulle bli president för TS och ledare för den esoteriska skolan.

Den esoteriska skolan var en strängt privat grupp även om några fakta angående dess ledning offentliggjordes under en viss orosperiod i samfundet. Vissa *Förberedande memoranda*, skrivna av H P Blavatsky, har publicerats, och de ger en föreställning om ES:s ideal och syften samt anger hennes skäl till dess instiftande vid

den kritiska vändpunkt vi tidigare nämnt. Några utdrag må anföras:

Teosofiska Samfundet hade nyligen inträtt i det fjortonde året av sin tillvaro [1888], och om det åstadkommit stora eller t o m häpnadsväckande resultat på det exoteriska eller yttre planet, så har det fullständigt misslyckats med de syften som sattes främst när det ursprungligen bildades. Som ett "alltomfattande broderskap" eller t o m ett brödraskap bland många andra, har det sålunda sjunkit ned till de samfunds nivå vilkas anspråk är stora, men vilkas namn helt enkelt är en mask - ja, t o m ett BEDRÅGERI...

Syftet med denna sektion är att vara till hjälp för den kommande utvecklingen av Teosofiska Samfundet som helhet i rätt riktning genom att främja broderlig samhörighet åtminstone bland en utvald minoritet, ...och det måste nu räddas från framtida faror genom det samfällda biståndet, de broderliga känslorna och de ständiga bemödandena hos medlemmarna av denna esoteriska sektion... Den esoteriska sektionen har sålunda "avskilts" för räddningen av hela samfundet. Dess väg, som stiger uppför från början, kräver stora ansträngningar, men en stor belöning ligger bakom de många hindren när de väl övervunnits. ...i denna grad kommer lärjungarna - utom i undantagsfall - inte att undervisas i hur man producerar fysiska fenomen, inte heller skall de tillåtas utveckla några magiska krafter... Varje person skall erhålla precis så mycket upplysning och hjälp som han eller hon förtjänar och inte mer... Den skenbara ynnest som visas några, och de framsteg som synes följa härav, skall vara beroende av det arbete de efter bästa förmåga utför för det alltomfattande broderskapets sak och för människosläktets höjande. (*First Preliminary Memorandum*, 1888)

Den esoteriska sektionen hade ingenting att göra med Teosofiska Samfundets yttre former. Inte heller var den tvungen att iakttaga neutralitet i trosfrågor, vilket i Teosofiska Samfundet är en konstitutionell bestämmelse av grundväsentlig betydelse för dess arbetssätt i världen. Esoteriska sektionen var avsedd för studiet av och den individuella träningen i teosofi i detta ords fulla bemärkelse - gudomlig visdom.

För att klargöra att ES inte var en officiell del av Teosofiska Samfundet som sådant, fast den hämtade sina medlemmar från samfundet, ändrade H P Blavatsky dess namn till "Den österländska skolan för teosofi". Under sin livstid var hon som "Yttre huvud" den ansvariga ledare och auktoritet, vilken man var skyldig tro och lydnad - frivillig tro och lydnad, väl att märka - och denna princip var också hennes efterträdares.

Några utdrag ur ett brev från H P Blavatsky, daterat december 1888, ungefär vid den tidpunkt då hon startade den esoteriska skolan, kastar ett klart ljus över dess verkliga betydelse:

Den esoteriska sektionen skall vara en skola för allvarliga teosofier som vill lära mer (än de kan hämta i publicerade arbeten) om de esoteriska sanningarna... I densamma finns ingen plats för despotism eller härsklystnad, inget tillfälle att erlagga avgifter eller förtjäna pengar, ingen ära för min personliga del utan en mängd missförstånd, skvaller, misstankar och otacksamhet i en nästan omedelbart förestående framtid. Men om jag bland de teosofier som redan avgett sina löften kan införa ett halvt dussin eller så på den högra och rätta vägen, skall jag dö lycklig. Många är kallade men få är utvalda. Såvida de inte följer de riktlinjer som ni talar om, ursprungligen uppdragna av mästarna, *kan de inte* ha framgång. Jag kan endast visa vägen för dem vilkas ögon är öppna för sanningen, vilkas själar är fyllda av osjälviskhet, barmhärtighet och kärlek till hela skapelsen och som sist av allt tänker på sig själva. (*The Path*, VII, 121, juli 1892)

Beträffande det återupplivande av den urgamla visdomsreligionen i Västerlandet, vartill H P Blavatsky tog initiativet, skriver hon:

Men om MYSTERIERNAS röst under många tidsåldrar varit tyst i Västerlandet, om Eleusis, Memphis, Antium och Cresa sedan lång tid tillbaka gjorts till gravkamrar för en vetenskap som en gång var lika storartad i Västerlandet som den alltjämt är i Östern, vidtas nu förberedelser för deras efterträdare. Vi ha nu nått fram till 1887, och det nittonde århundradet närmar sig sitt slut. Det tjugonde århundradet har sällsamma tilldragelser i beredskap för mänskligheten och torde t o m komma att bli det sista i sitt slag. ("The Esoteric Character of the Gospels", *Lucifer*, I, 810, dec 1887)

De föreställningar som råder i Västerlandet beträffande chelaskapets innebörd är i många avseenden vilseledande. Chelaskap innebär självdisciplin, osjälviskt arbete för andra, som slutligen tilldrar sig en mästares uppmärksamhet och sålunda efterhand framkallar hans ledning. De lockande löften om psykisk utveckling och andra belöningar som vilseleder de oförsiktiga, har ingenting att göra med chelaskapets ädla ideal. Seriösa lärjungar kan finna klara anvisningar beträffande de första stegen på den väg som leder till universums hjärta i H P Blavatskys artikel *Chelas and Lay Chelas* (omtryckt i *The Theosophical Path*, aug 1930), i hennes *Tystnadens röst*, i G de Puruckers *The Esoteric Tradition* och *Gyllene föreskrifter i esoterisk visdom*, i W Q Judges *Brev som hjälpt mig* och i andra arbeten.

[Till Kapitel 18](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 18

Verksamheten i Amerika förnyas

Innan vi övergår till de sista åren av H P Blavatskys liv måste vi göra en återblick på samfundets framsteg i Amerika.

Medan Indien och Europa genomgick sina stadier av "ökade smärtor" kunde föga uträttas i Amerika till följd av det då bristande ledarskapet. W Q Judge hade en brinnande energi och utomordentlig hängivenhet för teosofin, men måste föra en hård kamp för att skaffa utkomst åt hustru och barn och kallades ofta bort i advokatuppdrag till avlägsna platser, t o m till de sydamerikanska länderna. Under många år hindrade honom hans fattigdom att skänka tillräcklig tid och energi åt det teosofiska arbetet. Han fick utstå svåra umbäranden och visste ibland inte hur han skulle få pengar till mat. Det hände att han gick flera kilometer till fots för att spara spårvagnsavgiften så att han kunde betala portot för brev till intresserade.

Efter "delegationens" ankomst till Indien 1878 upprätthöll Judge en regelbunden korrespondens med Olcott, Damodar och några andra. Under flera månader tog H P Blavatsky emellertid ingen notis om honom. Hon besvarade inte hans brev och lät honom bana sin väg på egen hand. I början led han mycket av att skenbarligen bli bortglömd av sin vän och lärare, men snart förstod han att "denna stora ensamhet" var en del av träningen för en chela och en verklig, men prövande, hyllning åt hans inre andliga tillgångar. H P Blavatsky visste exakt vad hon gjorde, och flera år senare anförtrorde hon honom sin kunskap om hans verkliga inre tillstånd. I ett brev 1886 säger hon:

Din svårighet består i att du inte känner till den stora förändring som försiggick inom dig för några år sedan. Andra får ibland sina astrala delar förvandlade och utbyta mot adepternas (eller elementalernas), vilket påverkar den *yttre* och den *högre* människan. Hos dig är det NIRMANAKAYAN*, inte "någon astral form", som sammansmält med din astrala. (*The Theosophical Forum*, III, 253, aug 1932)

* Nirmanakaya är sanskritbenämningen på en högt utvecklad adept, som lämnat behovet av en fysisk kropp bakom sig och lever på existensplanet närmast över det fysiska, men som likväl förblir i nära kontakt med mänskligheten för att bringa hjälp genom att ingjuta tankar av andlig och moralisk skönhet i människornas hjärtan.

Sedan H P Blavatsky och överste Olcott avrest till Indien 1878 kunde den lilla gruppen i New York - vilken sannolikt aldrig omfattade mera än fyrtio medlemmar, de flesta spiritister - inte uträtta så mycket. Den verkställande presidenten general Doubleday sade själv, fastän hängiven och uppriktig, att han var medveten om sin egen okunnighet och oerfarenhet. C C Massey, som då var en mycket aktiv medlem, hade rest till England. Många dröjsmål och mycken oro förorsakades av svårigheten att från Indien erhålla en riktig initiationsritual, utan vilken några nya medlemmar inte kunde intagas. Judge skrev många gånger efter den, och överste Olcott erkänner att han själv till stor del var att klandra för uppskoven i verksamheten. Han skriver:

Det måste sägas, för att göra rättvisa åt Judge och general Doubleday och deras medhjälpare i det ursprungliga Teosofiska Samfundet, åt vilka vi anförtrorde det vid avresan till Indien, att det uteblivna uppsvinget under två eller tre års tid huvudsakligen var mitt fel. Det hade varit tal om att förvandla samfundet till något motsvarande en hög frimuraregrad, och projektet hade gynnsamt anammats av några framstående frimurare. (*Old Diary Leaves*, I, 142)

Han säger att han hoppades kunna göra ett förslag till en lämplig ritual vid ankomsten till Indien, men hindrades av det teosofiska arbetet som snart blev mer omfattande än han hade trott, och sedan Judge och general Doubleday förgäves bett honom göra något, övergavs idén. Olcott säger: "Men vid denna tid hade Judge rest utomlands och de övriga gjorde ingenting." Den tid kom slutligen då förhållandena tillät ett återupplivande av teosofin i Amerika, och ett slags ritual infördes i åtminstone en loge.

1882 startades den första amerikanska grenen i Rochester, New York, och den började arbeta med sådan energi att den inom två år kunde starta en välskrivna teosofisk tidskrift, *The Occult World*. I *The Theosophist*, (IV, nov 1882, Suppl 2) förekom ett historiskt intressant meddelande om de allmänna förhållandena:

Professor A L Rawson, medlem av TS, delegerad representant för generalmajor A Doubleday, organiserade den 27 juli i Rochester, N Y en lokal gren, för vilken diplom vederbörligen utfärdats av huvudkvarteret i Bombay. En ny ritual för invigningar användes för första gången vid detta tillfälle.

Av ovanstående framgår att samfundet i New York betraktade huvudkvarteret i Indien som den rätta myndigheten för utfärdandet av nya diplom.

Rochesterlogen följdes snart av en annan loge i St Louis, och den 4 december bildades "Ariska teosofiska logen" av det ursprungliga New Yorksamfundet, varvid W Q Judge valdes till president. Efter några år blev Ariska logen själva hjärtat i det amerikanska arbetet, och det mesta av det arbetssätt som där infördes upptogs av logerna över hela världen. Vid dess första sammanträde blev en hindu med förnämnt utseende, men vars namn inte bevarats åt eftervärlden, introducerad av general Doubleday. Efter att ha förklarat att tiden var inne för aktivt arbete, läste han ett stycke ur *Mahabharata* och drog sig sedan tillbaka efter att ha skänkt ett exemplar av *Bhagavad-Gita* till generalen.

I sin översikt över denna teosofiska förnyelse skriver överste Olcott att Amerika

var nästan en begravningsplats för teosofin när Judge kände något som ni kan kalla för "den gudomliga inspirationen" att helt och hållet ägna sig åt arbetet och samla ihop de lösa trådar som vi lämnat där, och föra arbetet vidare. Resultatet visar vad en människa som offrar sig helt för sin mission kan göra. (*First Annual Convention of the T. S. in Europe*, London, juli 1891, 49)

När W Q Judge återvände från sitt korta men viktiga besök i Indien 1885, förbättrades hans ekonomiska ställning så pass att han kunde ägna mer tid och energi åt arbetet. En energisk grupp medhjälpare samlades snart kring denne starke, skicklige och lugne man, och många nya loger bildades.

I Judges rapport till den amerikanska sektionen 1888, s 1, sade han att överste Olcott på hans förslag 1884 i London

i kraft av sin befogenhet som president konstituerade det amerikanska styrande rådet, som skulle ersätta general Doubledays presidentskap... Men 1885, vid min återkomst från Indien, fann jag att samfundets betydelse vuxit i så hög grad att en radikal förändring krävdes...

I enlighet med min uppmaning föreslog madame Blavatsky för det styrande rådet att bilda den Amerikanska sektionen, och överste Olcott framlade saken för generalrådet i Indien...

Den amerikanska sektionen bildades 1886 med Judge som generalsekreterare, och när han avgav ovanstående rapport bestod den av tjugotvå loger och flera höll på att startas.

Tack vare W Q Judges stora organisationsförmåga blev den amerikanska sektionen snart så framgångsrik att den inte bara kunde starta flera nya verksamhetsformer, utan också ge välbehövlig hjälp i form av pengar och annat till samfundet i allmänhet och den indiska sektionen i synnerhet.

I april 1886, redan innan dessa tillfredsställande förhållanden uppnåtts, startade Judge sin tidskrift *The Path*. Fastän tillgångarna var blygsamma och lämpliga medarbetare mycket fåtaliga, insåg han nödvändigheten av en amerikansk publikation i vilken den nya erans tankar och andliga strävan kunde framföras. Till lycka för alla senare lärjungar tvingade bristen på kvalificerade medarbetare Judge att själv skriva en stor del av dess innehåll under olika pseudonymer, bl a "Amerikansk mystiker", "Eusebio Urban", "Rodriguez Undiano", "Hadji Erinn" och i synnerhet "William Brehon". (Brehon betydde domare, "judge", i det forntida Irland.) Hans serie *Brev som hjälpt mig* (1888-1889) har tryckts i bokform och är alltjämt ovärderlig för lärjungar som beträder "vägen" under sökande efter sig själva. Hans klara utredningar av frågor rörande praktisk mystik, fri från psykism, och den höga andliga kvalitén på *The Path*, tilldrog sig snabbt uppmärksamhet. Hans artiklar var uppenbarligen skrivna av *en som var i besittning av kunskap*.

I och med det växande behovet av mer teosofisk undervisning om livsproblemen startades *The Theosophical Forum* som huvudsakligen innehöll svar på frågor, och år 1891 möjliggjorde förhållandena anställandet av kvalificerade hinduiska vetenskapsmän för att översätta sanskrit- och andra manuskript. Ett stort antal värdefulla broschyrer publicerades av den "österländska avdelningen". W Q Judges klara och koncisa handbok, *Teosofins ocean*, med vars hjälp teosofin introducerats bland otaliga kunskapsökande, utkom 1893 och har aldrig

överträffats av någon motsvarande publikation.

En del uppgifter som hittills varit okända bidrar till att ställa Judges psykologiska utveckling i ett oänt ljus, och ökar i hög grad den höga uppskattning som han är värd. Efter hans första sju eller åtta år i TS ägde en fullständig förvandling rum inom honom. Han visade en utpräglad och snabb ökning av förmåga och kunskap mot slutet av denna period, och framträdde som en naturlig ledare av sina medmänniskor. H P Blavatsky satte alltmer sin tillit till honom som sin "ende vän" i en mycket djup bemärkelse. Utvecklingen kan spåras i hans artiklar. Hans bidrag i de tidigare årgångarna av *The Theosophist* är, fastän få till antalet, praktiska och intressanta. Men de skiljer sig mycket från de otaliga alster av hans penna som inflöt i *The Path*, och som inte kunde ha skrivits av någon annan än en högt utvecklad ockultist. När H P Blavatsky startade sin tidskrift *Lucifer* 1888 för att få bättre möjligheter att tala till medlemmarna än hon hade i *The Theosophist* sedan hon lämnat Indien, torde det ha föreslagits att *The Path* skulle läggas ned. Lågande av harm skrev hon genast till W Q Judge:

Om jag för ett enda ögonblick trodde att *Lucifer* skulle "uttränga" *Path*, skulle jag aldrig samtycka till att vara dess utgivare. Men hör då på, min gode gamle vän. Sedan mästarna förklarat att din *Path* är den bästa, den mest teosofiska av alla teosofiska publikationer, så är det säkert inte för att tillåta att den försvinner. ...den ena är den kämpande, stridslystna manas, den andra (*Path*) är ren buddhi... *Lucifer* skall vara kämpande teosofi och *Path* det strålande ljuset, fridens stjärna... Nej, sir, *The Path* är alltför väl och alltför teosofiskt redigerad för att jag skulle blanda mig däri. (*Irish Theosophist*, III, 156, juni 1895)

De märkliga framsteg i kraft och andlig upplysning hos W Q Judge som berättigade H P Blavatsky att kalla hans *Path* "ren buddhi" var ingen vanlig utveckling. Hon förklarade den hemliga orsaken för Judge själv när hon talade om för honom att nirmanakayan, en hög andlig adept, på mystiskt sätt hade förenat sig med hans astrala form, även om han inte tidigare var medveten därom. En tränad personlighets upplysning genom ett högre andligt medvetande är något väl känt och erkänt inom den österländska ockultismen. Judge själv, en chela under många föregående liv, hade medvetet inkarnerat i ett barns utvalda kropp, vilken i *egenskap av W Q Judge* behövde den träning och självdisciplin som delvis förvärvats genom kampen för livsuppehållet och vissa prövande familjeförhållanden. När tiden var inne för hans eget arbete som lärare kom inspiration från de inre världar, från vilka nirmanakayaerna bringar mänskligheten hjälp.

Under tiden hade ett betydelsefullt arbete utförts på Irland, för vilket Judge var mycket intresserad. I april 1886 började den teosofiska verksamheten med upprättandet av dublinlogen, och det verk som denna framstående grupp av självständiga tänkare snart började utföra, framkallade vittgående verkningar i den yttre världen. Judge upprätthöll en livlig korrespondens med medlemmarna och bevistade alltid logemötena när han besökte sitt fosterland.

De fakta som sammanhänger med det betydelsefulla litterära arbete vilket påbörjades av denna loge, bör bli kända och ihågkomna av alla teosofier, både som en hyllning åt W Q Judge och som ett exempel på den teosofiska rörelsens verkliga betydelse som inspirerande kraft i världens tankeliv. Det är beklagligt att bara korta antydningar kan lämnas om dublinlogens igångsättande av ny forskning om det forna Irlands hjälteålder med dess teosofiska mytologi och andra andliga faktorer, så länge fördunklad av oriktiga framställningar och avsiktligt förtigande. Det var genom den logen som denna revolution inom tankens värld tog sin början och den vidsynta och frisinnade *Irish Literary Revival*, den irländska litteraturenässansen, blev en kulturell makt vilken kom att berika den moderna världen med glömda skatter från den keltiska forntiden.

1892 startade dublinlogens unga skriftställare och andra entusiastiska medarbetare (bl a Fred J Dick, hans hängivna hustru och Robert E Coates) en liten tidskrift under stora svårigheter av finansiell och annan art. Den höga standarden och ovanliga karaktären hos artiklarna och poemen i *The Irish Theosophist* tilldrog sig snart vidsträckt uppmärksamhet, och den lilla tidskriften intog mycket snabbt en bemärkt plats i den samtida litteraturen. Två väckande artiklar av George W Russell, benämnda "Präst och hjälte" och "Hjälten inom människan", anslog grundtonen till den nya, frigörande rörelsen. Det var i denna tidskrift som hans poem, enastående på grund av mystik insikt och andlig skönhet, först fann en värdig ram och vann offentligt erkännande. Russell, som senare blev en berömd poet och essayist, underlät aldrig att betyga sin tacksamhet till H P Blavatsky och W Q Judge för att de ledde honom in på vägen till kunskap. Han var nära vän till Judge, och så länge han levde gav han uttryck för sin höga uppskattning av Judge som en ädel karaktär och en vis lärare. Han skriver:

Jag hade ingen egen lära, ingenting annat än HPB, kompletterad av W Q Judge, Bhagavad-Gita, upanishaderna, Patanjali, och en eller ett

par klassiker. Jag gjorde vad jag kunde för att alltid troget hålla mig till HPB:s budskap...

Mitt eget författarskap är av ringa betydelse, och den förtjänst som möjligen kan finnas däri beror på att jag skrivit i den andliga atmosfär som alstrats genom studium av HPB och Österlandets heliga böcker. (*The Canadian Theosophist*, XVI, 163-164, aug 1935)

För att få ytterligare upplysningar om denna rörelse måste man rådfråga Ernest A Boyds *Ireland's Literary Renaissance* (1916), ett standardverk i vilket han utförligt behandlar ämnet. Följande är citerat ur detta auktoritativa verk:

Studiet av mystik var den gemensamma faktor som sammanförde de unga skriftställarna W B Yeats, Charles Johnston [den skicklige sanskritisten som gifte sig med H P Blavatskys niece], John Eglinton, Charles Weekes och George W Russell, för att endast nämna några av de namn som sedan dess vunnit berömmelse i den irländska litteraturen.

Johnstons intresse stannade inte vid läsning och kommentarer. Han for till London för att sammanträffa med Sinnett... Det dröjde inte länge förrän han värvade rekryter, vilka med tiden blev medlemmar av dublinlogen... Dublinlogen var en lika vital faktor i den anglo-irländska litteraturens utveckling som utgivandet av Standish O'Grady's *History of Ireland*... Den teosofiska rörelsen bildade ett litterärt, konstnärligt och intellektuellt centrum från vilket inflytelser utstrålade, vilkas verkan förnams t o m av dem som inte tillhörde det... Det var en intellektuell smältdegel, från vilken nationalitetens sanna och gedigna element framgick i förstärkt form medan slaggen gick förlorad... Djup i stället för snäva begränsningar blev deras belöning för att de byggde en mänsklig snarare än en politisk grundval.

1886 omtalas också en ny verksamhet, arbetet med barn, som sedan utvecklade sig till kedjan av lotuscirklar och teosofiska klubbar i vilka unga människor förbereddes för att föra verket vidare in i nästa århundrade. I ett brev daterat den 28 maj 1886 framhåller W Q Judge det önskvärda i att man anordnade sammankomster varje vecka, vid vilka teosofernas egna barn kunde undervisas i återfödelse- och karmalärorna. Barnen av i dag är morgondagens män och kvinnor, och genom att med metoder som anpassats efter deras växande intelligens lära dem grunderna av de lagar som styr livet - och göra det med tonvikten på deras sanna naturs gudomlighet - danas en ny generation som kan påtaga sig ett ansvar för mänsklighetens friggörelse.

Det första effektiva arbetet med barn, om vilket bestämda uppgifter föreligger, började 1888 i Orange i Californien och något år senare i San Francisco. Denna rent teosofiska verksamhet bör inte förväxlas med de talrika sanskritskolor för ungdom, som vid den tiden hade upprättats i Indien med H P Blavatskys hjälp.

En snabb utveckling ägde rum i Californien 1886, och H P Blavatsky följde den med stort intresse. Ungefär vid den tidpunkten sände hon två porträtt av mästarna till lokalkommittén vid stillahavskusten som ett tecken på sina förväntningar att Californien skulle ta en betydelsefull del i arbetet för spridandet av teosofin.

Vi ha tidigare nämnt de svårigheter som uppkom ur dr Coues önskan att bli ledare. Förbittrad över sin uteslutning och ivrig att ta revansch författade han 1890 en av de mest skandalösa angreppsartiklar som någonsin riktats mot H P Blavatsky, Överste Olcott och W Q Judge. Den publicerades i *The New York Sun*. Detta framkallade ett mycket värdigt svar från H P Blavatsky, i vilket hon förklarade att eftersom en del av förtalet - ett angrepp på hennes moraliska karaktär - förolämpade en död man, en gammal vän till hennes familj, prins Emile Wittgenstein, kunde hon inte förbli tyst. Hon hade därför tagit ut stämning mot *The New York Sun* och dr Coues för ärekränkning ty, som hon sade, om denna rika och mäktiga tidning kunde ge bevis för endast en av de smutsiga anklagelser som framfördes i artikeln, skulle hennes karaktär vara fördärvad och samfundet ödelagt. Det var utgivarnas skyldighet att bevisa hennes skuld genom att framlägga fakta i stället för falska vittnesintyg, rykten och insinuationer, som man försökt göra i den hodgson-coulombska rättsparodien.

Trots alla de ansträngningar att forcera saken som gjordes av hennes advokat, dröjde det länge innan den kom inför rätten, men i början av år 1891 erkände *Suns* sakkörare att de inte kunde framlägga bevis för den beskyllning som låg till grund för processen - nämligen immoralitet - och anhöll hos domaren Beach vid Högsta domstolen i New York att få fullfölja den med stöd av diverse ovidkommande material. Domaren vägrade, eftersom detta endast var avsett att påverka juryn. Beslutet var en verklig seger, och det tycktes nu endast vara fråga om hur stor skadeersättning som skulle fastställas. Men innan utslaget kom avled H P Blavatsky, och genom hennes död förföll hela saken.

Men den var inte helt avslutad. *The Sun* beslöt att företa vidare efterforskningar för egen räkning, och då tidningen fann att den blivit vilseledd och bedragen av dr Coues införde den en hedrande rättelse och ursäkt samt publicerade en lång artikel av W Q Judge, "The Esoteric She", som framlade sanningen om H P Blavatsky och

avslöjade förtalet. W Q Judge kommenterar denna frivilliga åtgärd i *The Path*, VII, s 249, nov 1892:

Enligt vad flera tidningsmän framhållit, var den en fullständig upprättelse. Och i betraktande av det faktum att ingen vidare process då förelåg måste den öka vår aktning för tidningen, ty pressen i allmänhet tar aldrig tillbaka något såvida den inte tvingas därtill av lagen eller penningförlust. Sålunda avslutades detta förtal.

[Till Kapitel 19](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 19

De sista åren av H P Blavatskys liv

Om vi bortser från alla vittnesbörd från de tidigare åren av H P Blavatskys teosofiska karriär, så innebär de sista fem åren av hennes levnad en övertygande vederläggning av de anklagelser, med vilka fiender till sanningen har försökt och fortfarande ibland försöker svartmåla hennes karaktär. Varje ögonblick av hennes liv efter avresan från Würzburg var ett fysiskt lidande. Likväl arbetade denna hjältemodiga kvinna utan uppehåll på fullbordandet av sina största verk, *Den Hemliga Läran*, *Tystnadens röst* och *Nyckel till teosofin*, vilka skrevs under de sista åren av hennes liv.

Vid sidan av detta arbete tog hon aktiv del i det redaktionella arbetet med *Lucifer* och bidrog med långa artiklar till denna och andra teosofiska tidskrifter. Blavatsky-logen erhöll särskild undervisning, och mycken tid användes för hennes enskilda undervisningsverksamhet i den esoteriska skolan.

Något mindre än två år innan H P Blavatsky gick bort förenade sig dr Annie Besant, reformatorn och filantropen som senare blev en framstående gestalt i den teosofiska rörelsen, med samfundet. Detta var till stor del resultatet av ett ingående studium av *Den Hemliga Läran*. Men innan H P Blavatsky ville antaga henne som medlem i samfundet, yrkade hon på att dr Besant skulle studera den av Richard Hodgson utarbetade rapporten för Sällskapet för psykisk forskning. Dr Besants skarpa intellekt såg genast dess orättvisa och andra påtagliga fel, och hon blev snart en ivrig försvarare av H P Blavatsky. Hela den energi som dr Besant ställt i mänsklighetens tjänst genom sitt arbete för sociala reformer, liksom hennes lysande värtalighet och kraftfulla litterära stil, ägnades åt teosofisk verksamhet. Hon utsågs till president för Blavatskylogen och medredaktör för *Lucifer*.

I juli 1890 flyttade H P Blavatsky jämte medhjälpare från Landsdowne Road till en mycket större och lämpligare bostad, 19 Avenue Road, Regents Park, som då blev det europeiska huvudkvarteret. En stor tempelsal byggdes i trädgården, verkningsfullt dekorerad med symboliska målningar av en hängiven medlem, R W Machell.

Utom tempelsalen byggdes ett litet rum med tegelgolv och en färgad glaskupol nära H P Blavatskys arbetsrum, och där gav hon undervisning åt sina mest framskridna lärjungar.

Alltsedan H P Blavatsky upprättade den Brittiska sektionen i avsikt att vinna större frihet för sina esoteriska och andra planer hade en ganska stor opposition vuxit fram hos några medlemmar, och Sinnett framhärdate i sina ansträngningar att etablera en oberoende förbindelse med mästarna genom klärvojanter, trots att mästarna definitivt förklarat att H P Blavatsky var deras enda förbindelselänk. Slutligen fann hon det nödvändigt att vidtaga åtgärder som protest mot stympandet, för att inte säga nedbrytandet, av hennes esoteriska arbete. Hon agerade kraftfullare än som dittills varit möjligt, och som svar på ständiga vädjanden från medlemmar om att hon skulle befria sig från onödig inblandning från Adyar, samlade hon de europeiska medlemmarna omkring sig genom att upprätta en Europeisk sektion med sig själv som president. Något som nästan var en självständighetsförklaring gentemot Adyar offentliggjordes i *Lucifer*, VI, s 428, juli 1890:

MEDDELANDE

SOM SVAR PÅ EN NÄSTAN ENHÄLLIG VÄDJAN FRÅN MEDLEMMARNA AV TEOSOFISKA SAMFUNDET I EUROPA, ANTAGER JAG, H P BLAVATSKY, SKAPARE AV OCH MEDSTIFTARE TILL TEOSOFISKA SAMFUNDET, UPPDRAGET ATT UTÖVA EN PRESIDENTS AUKTORITET FÖR HELA EUROPA, OCH I KRAFT AV DENNA AUKTORITET FÖRKLARAR JAG ATT HUVUDKVARTERET FÖR TEOSOFISKA SAMFUNDET I LONDON, DÄR JAG NU ÄR BOSATT, I FRAMTIDEN SKALL VARA HUVUDKVARTERET FÖR HANDHAVANDET AV ALLA OFFICIELLA ANGELÄGENHETER RÖRANDE DET TEOSOFISKA SAMFUNDET I EUROPA.

H P BLAVATSKY

Överste Olcott kvarstod naturligtvis som president för samfundet i dess helhet, men detta nya steg från H P Blavatskys sida var allt annat än behagligt för honom även om han gjorde sitt bästa av det, ty hans irritation över

vad han kallade "Blavatskykulten" delades inte av det stora flertalet europeiska och amerikanska medlemmar. I en utmärkt artikel, publicerad i *Lucifer* i december 1890, när H P Blavatsky var svårt sjuk och inte själv hade tillfälle att läsa den, avgav dr Besant en indirekt protest mot Sinnetts och andras hemliga stämplingar i detta sammanhang. Följande utdrag förklarar situationen:

(1) Antingen är hon [HPB] en budbärare från mästarna eller är hon en bedragerska. (2) I båda fallen skulle Teosofiska Samfundet inte ha haft någon tillvaro utan henne. (3) Om hon är en bedragerska är hon en kvinna med underbar förmåga och lärdom, som skänker hela äran av detta åt personer som inte existerar. (4) Om HPB är en sann budbärare, är motstånd mot henne motstånd mot mästarna eftersom hon är deras enda förbindelselänk med den västerländska världen. (5) Om några mästare inte existerar, är Teosofiska Samfundet en absurditet och det tjänar ingenting till att upprätthålla det. (Lucifer, VII, 278-9, dec 1890)

Det finns inte mycket att tillägga om de sista månaderna av budbärarens liv. Hon slutade inte arbeta förrän hennes tilltagande svaghet omöjliggjorde det. Hon drog sig steg för steg in i sig själv och förberedde sig, som Judge säger, tydligen på den stora förvandlingen. Likväl satt hon och skrev en nästan oavbruten ström av artiklar och kommentarer rörande livet omkring henne. Hennes sista artikel, "Mina böcker", var knappt färdig förrän hon greps av en influensaattack som snabbt visade sig ödesdiger. Utsliten av svåra lidanden, åratals sjukdom och oavbrutna ansträngningar, missförstådd och förtalad av en fördomsfull och oförstående värld och endast delvis uppskattad av flertalet av sina vänner, gick hon stilla bort den 8 maj 1891. Hon gick "hem" med sin plikt fullgjord för denna inkarnation, en av de mänsklighetens tjänare "vilka starka händer håller tillbaka det fruktansvärda molnet", och vilka "förblir osjälviska till slutet". Hennes kropp kremerades och askan delades mellan Adyar, New York och London, de tre huvudcentra från vilka hennes verksamhet hade utstrålat ljus och hopp över en molnhöljd värld.

En helt fristående författare, Victor B Neuberg, som inte talar å Teosofiska Samfundets vägnar, sammanfattar på ett rättvist sätt hennes insats:

Mörkrets ljusskygga barn gjorde sitt yttersta för att slå ned sin tidsålders Lucifer, men på grund av ett långvarigt och komplicerat under misslyckades de. Detta långvariga och komplicerade under var HPB:s förtrollade liv.

I våra dagar är den högsta och klaraste tankeatmosfären inmängd med det betydelsefulla element som överfördes till Västerlandets medvetande av HPB och hennes krets.

Vi kan finna tjugotals samfund, grupper, kulturer, tidskriftsorgan, alla medvetet influerade av den tankens arvedel - den urgamla visdomen - som HPB återgav till Västerlandet. Den Vita Grupp som sägs hålla Europas öden under sitt beskydd, utvalde det mest oväntade av alla tänkbara instrument därför att det visade sig vara det effektivaste. ...och de intelligenser som sände HPB som budbärare för sin tidsålder, misstog sig inte. Hennes mission har fullbordats. Hon gav en ny riktning åt den europeiska tankeströmmen, och hon vände den mot solen.

Men vägens själva existens var bortglömd i Europa tills HPB återupptäckte den åt sig själv och förkunnade sin återupptäckt för Västerlandet. (*The Aryan Path*, V, 277-8, maj 1934)

[Till Kapitel 20](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 20

Hennes böcker

Den ordning i vilken H P Blavatskys böcker och artiklar publicerades, kan inte kallas tillfällig. En plan är tydligt skönjbar. *Isis Unveiled* kom först, och framförde tanken att människan är en mycket större varelse än hon själv vågar tro, och att hon har sällsamma förmögenheter och en underbar kunskap slumrande i sin natur. Tillvaron av adepter, levande människor som har utvecklat sina slumrande krafter, bringades till en skeptisk generations kännedom, och det förklarades att *varje* människa genom egna bemödanden kunde stiga till gudalika höjder. Boken behandlar också naturens och mänsklighetens mörka aspekter, och varnar för farorna och fallgroparna under vandringen mot höjderna. Den innehåller ett mycket summariskt utkast till de allmänna principerna för "teknisk" teosofi, men överlåter deras utarbetande till en senare tidpunkt.

Kort efter det att arbetet påbörjats i Indien startade H P Blavatsky tidskriften *The Theosophist*, i vilken djupare läror framlades av henne själv och andra, och där österländska synsätt framfördes av infödda lärde. *The Theosophist* lästes i stor omfattning av både österländska och västerländska lärjungar, och bildade en länk av ömsesidig förståelse mellan dem till främjandet av ett alltomfattande broderskap.

1888 var tiden inne för utgivandet av hennes mest betydande verk, *Den Hemliga Läran*, i vilken de filosofiska och vetenskapliga läror angående människans och universums evolution utvecklades mycket fullständigare än i *Isis Unveiled*. Nutida och forntida religioner, vetenskaper och filosofier analyserades, och den urgamla visdomen drogs fram ur de tilltrasslade klädnader, i vilka den fortlevt från forntiden till våra dagar.

Författaren planlade *Den Hemliga Läran* som ett mycket större och betydelsefullare arbete än *Isis Unveiled*, men även så kunde, som hon sade, bara

konturerna till några få fundamentala sanningar från de forntida tidsåldrarnas hemliga lära delges efter årtusenden av den djupaste tystnad och hemlighetsfullhet.

DEN HEMLIGA LÄRAN...innehåller allt som kan utlämnas till världen i detta århundrade [det nittonde århundradet]. (*Den Hemliga Läran*, I, 22, 34)

Enligt H P Blavatsky var manuskriptet till de tre första delarna färdigt i början av 1888. I företalet till den första delen säger hon: "Den tredje delen är helt och hållet färdig, den fjärde i det närmaste." Dr Archibald Keightley, en trovärdig teosof som ägnade mycket arbete åt manuskriptets iordningställande för tryckning, sade:

Den tredje delen av *Den Hemliga Läran* föreligger i manuskript, färdigt att överlämnas till tryckeriet. Den kommer att huvudsakligen bestå av en serie korta beskrivningar av stora ockultister från alla tidsåldrar och är ett högst underbart och fängslande arbete. Till den fjärde delen, som är avsedd att till stor del bestå av vinkar rörande praktisk ockultism, har allmänna konturer uppdragits, men den har inte skrivits. (*The Theosophist*, X, 597, juli 1889)

Emellertid publicerades aldrig den tredje delen ("färdig att överlämnas till tryckeriet"), och den s k "tredje del" som utgavs inte långt efter hennes död är en samling efterlämnade manuskript och ofullbordade artiklar, funna i hennes skrivbordslådor. Ingenting alls är känt om "utkastet" till den fjärde delen. Om den tredje delens mystiska försvinnande har många sinsemellan motsägande uppgifter framlagts.

Ett av de märkligaste inslagen i de läroavsnitt hon framlade i *Den Hemliga Läran* och på andra ställen, och som också påträffas i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, är det eftertryckliga framhållandet av upptäckter inom naturvetenskapen och arkeologien, vilka ingen anade när hon skrev om dem men som nu är fullt erkända. Ämnet har utförligt behandlats i den teosofiska litteraturen. I flera sammanhang talade H P Blavatsky om de kritiska förhållandena vid slutet av den cykel som stod inför sitt slut före utgången av det nittonde århundradet, och hon omnämner speciellt år 1897 som en period av stor betydelse. En av dessa hänsyftningar är särskilt viktig, eftersom den till fullo stöder hennes förklaring att hon stod i kontakt med informationskällor som var oåtkomliga för vetenskapsmännen. I *Den Hemliga Läran*, I, s 643, skriver hon beträffande de naturens hemligheter som var

kända av adepterna och bevarade för den kommande mänsklighetens räkning:

De finns där dock fullständigt, och ett i sänder tillåts de fakta och förlopp som pågår i naturens verkstäder att leta sig fram till den exakta vetenskapen, i det hemlighetsfull hjälp att tyda de dunkla gåtorna ges en och annan individ. Det är vid slutet av stora cykler i samband med rasernas utveckling som detta i allmänhet inträffar. Vi befinner oss vid själva utgången av en 5000-årscykel i den nuvarande ariska kalid-yuga, och under den tid som ännu återstår till år 1897 skall en stor flik av naturens förlåt lyftas och den materialistiska vetenskapen erhålla ett dödshugg.

H P Blavatsky gick bort 1891, men hennes förutsägelse gick bokstavligen i uppfyllelse. Hon levde dock inte tillräckligt länge för att få kännedom om de nya upptäckter vilka, som hon sade, ledde till att en flik av naturens förlåt lyftes. Talrika vetenskapliga författare har framhållit att året 1897 var vändpunkten för en ny era inom tänkandet. Dr Dampier-Whetham ägnar stor uppmärksamhet häråt i sin auktoritativa *History of Science*, s 328, 383, 470 m fl. Han visar att den nya fysiken blev oundviklig efter Röntgens tillkännagivande av X-strålarna år 1895, och efter den förbluffande upptäckten av atomens delbarhet - i ultraatomiska partiklar eller elektroner - mottog den gamla materialismen sin dödsstöt.*

* Lägg angående de "ultraatomiska partiklar" som sammansätter atomen märke till vad som sades i *Den Hemliga Läran* långt innan vetenskapen upptäckt elektronen:

Atomen är elastisk, alltså är atomen delbar och måste bestå av smådelar eller underatomer. Och dessa underatomer? De är antingen oelastiska, och i sådant fall har de ingen dynamisk betydelse, eller är även *de* elastiska, och i sådant fall måste de också kunna delas. Och så vidare i oändlighet. Men atomernas oändliga delbarhet upplöser materien i blotta kraftcentra, dvs utesluter all möjlighet att betrakta materien som en *objektiv* substans...

Antar man ockultismens förklaringar och läror så skall, på samma gång som den fysiska vetenskapens blinda tröghet ersätts av *intelligenta, verksamma* makter bakom materiens slöja, rörelse och tröghet bli underordnade dessa maktens ledning. Det är på läran om materiens illusoriska beskaffenhet och atomens oändliga delbarhet som hela den ockulta vetenskapen är byggd. Den öppnar obegränsade vidder för en *substans*, som i alla tänkbara tillstånd av förtunning livas av sin egen själs gudomliga andning - tillstånd, om vilka de mest andligt tänkande av samtidens fysiker och kemister ännu inte drömt." (*Den Hemliga Läran*, I, 545-6)

H P Blavatsky tillskrev sig ingen förtjänst för lärorna i sina böcker, utan endast för framställningen och kommentarerna. I "Mina böcker", daterad endast några få dagar före hennes bortgång, avslutade hon sitt livsverk med följande ord:

Ingenting av detta har jag uppfunnit, utan helt enkelt gett ut det som jag blivit lärd, eller som citerat av mig i *Den Hemliga Läran* (del I, s 30) från Montaigne: "Jag har här endast bundit en bukett av (österländska) blommor som jag plockat, och därvid inte själv lagt till något annat än det band som sammanhåller dem." (*Lucifer*, VIII, 247, maj 1891)

I sin framställning av teosofin gjorde hon ingen hemlighet av sin tro att intuitiva läsare av *Den Hemliga Läran* skulle kunna finna kunskap i densamma som hon själv inte hade, eftersom den kom från djupare källor än den "stackars ynkliga H P Blavatsky" som hon kallar sig själv. Hon betonade eftertryckligt att boken inte var ämnad att ge en slutgiltig beskrivning av tillvaron, utan endast att leda lärjungen fram mot sanningen: "Se i studiet ett medel att uppöva och utveckla det medvetande som inte berörs av andra studier." (*The Theosophical Forum*, III, 257, aug 1932)

Den Hemliga Läran var inte teosofins slutliga budskap till det nittonde århundradet, ty den följdes snart av nyckeln till dess andliga tolkning. Denna höjdpunkt av hennes undervisning nåddes med publiceringen 1889 av *Tystnadens röst*, ett prosapoem. Denna lilla bok uppenbarar den sanna Väg som leder till den mystiska bragden att finna sig själv, den inre guden. Den djupare sidan av *Den Hemliga Läran* kan inte förstås utan den andliga upplysning som uppnås genom att tillämpa de sanningar som framläggs i *Tystnadens röst*.

Många människor frågar efter "någonting *praktiskt*" när de kommer i beröring med teosofin. Under flera år före inrättandet av den esoteriska skolan uppfordrades de teosofiska lärjungarna att höja sig och ta himmelriket med storm, att finna vägen till verkligheten, att bli medvetna medhjälpare åt naturen och att leva *i och för* världen utan att vara *av världen* - med andra ord att söka beträda chelaskapets väg. I *Tystnades röst*, "skriven för de få", förkunnas livets sanna väg på ett språk av stor poetisk skönhet och bildrikedom. Ingenting kunde vara mera "praktiskt" - alltför praktiskt kanske för de likgiltiga och bekväma! Urvalet av aforismerna och deras återgivande på ett vackert språk är H P Blavatskys eget verk, men, som hon säger:

Tystnadens röst, så liten denna bok än är, blir helt enkelt teosofernas bibel.

Det är storslagna aforismer i sanning! Jag kan säga det, eftersom ni vet att jag själv inte uppfunnit dem! Jag översatte dem endast från telugu, den äldsta sydindiska dialekten. Det är tre avhandlingar om moral och de moraliska principerna hos de mongoliska och dravidiska mystikerna. (*The Path*, X, 268, dec 1895)

Den stora uppskattning som ges *Tystnadens röst* av dem som kan bedöma den, framgår av det erkännande som Tashi Lama av Tibet gav uttryck åt med anledning av en ny upplaga av H P Blavatskys original, vilken publicerades i Kina av Mrs A L Cleather och Mr B Crump. Den tibetanska auktoriteten förklarade att H P Blavatsky gett den enda sanna framställningen på engelska av mahayanabuddhismens inre lära. I en del upplagor av *Tystnadens röst* har vissa delar dessvärre blivit utelämnade, men alla autentiska nytryck innehåller den ursprungliga läran om skillnaden mellan de ädla ideal av självupppoffring som hyllas av medlidandets buddhaer å ena sidan, och å andra sidan den så kallade "andliga själviskhet" som kännetecknar pratyeka-buddhaerna. Detta är en viktig läropunkt i mahayanabuddhismen, som dr Evan-Wentz förklarar i sin *Tibetan Yoga and the Secret Doctrine*, s 94, 144, 360.

I motsats till det andaktsfulla och mystiska innehållet i *Tystnadens röst* är hennes *Nyckel till teosofin*, också utgiven 1889, en praktisk och ändamålsenlig handbok, som huvudsakligen är ägnad åt den teosofiska rörelsen, människans sammansatta natur, reinkarnation, karma etc, men därjämte behandlar teosofins tillämpning i det dagliga livet - uppfostran, sociala reformer, vardagslivets plikter och dylikt.

Vid denna tid utkom också de instruktiva *Transactions of the Blavatsky Lodge*. Dessa består av stenografiska referat av de diskussioner, under vilka H P Blavatsky förklarade vissa svåra ställen i *Den Hemliga Läran*. Den andligt-intellektuella tonen i dessa diskussioner, vilka omfattade djupa filosofiska och vetenskapliga ämnen, står i skarp kontrast till arten av de psykiska och intellektuella studier med vilka Sinnett och hans meningsfränder sysslade.

The Theosophical Glossary, *From the Caves and Jungles of Hindustan*, *Nightmare Tales* och *A Modern Panarion* publicerades kort efter hennes död. Den s k sekelminnesupplagan, *The Complete Works of H P Blavatsky*, som börjat utges, är avsedd att innehålla hela hennes litterära produktion. Bland dessa skrifter återfinns hennes ytterst instruktiva artiklar ur *Lucifer*, av vilka en, "Psychic and Noetic Action", diskuterats av professor C E M Joad. Följande citat ur Joads uppskattning av hennes kunskap och klarsyn anger hennes verkliga filosofiska betydelse:

Det är, i förbigående sagt, intressant att observera hur åtskilliga av de nyheter som framförts av filosofer i det tjugonde århundradet förekommer i hennes arbete. Detta är i synnerhet fallet med den moderna filosofiska kritiken av den materialistiska vetenskapen.

Det är omöjligt att inte känna den djupaste respekt för madame Blavatskys skrifter i detta ämne [de högre och lägre jagen], känslor av aktning och, om uttrycket tillåts, av beundran. Medan hon nedskrev detta anteciperade hon många idéer som, även om de är välkända nu, var i högsta grad nya för femtio år sedan. (*The Aryan Path*, VIII, 202-3, maj 1937)

Nya! Ja, i Västerlandet, men överförda till Västerlandet från Österlandets förrådshus genom den självupppoffrande verksamheten hos budbäraren från de Vaktare av den urgamla visdomen, vilka såg att tiden var inne för att lyfta litet mer på den intellektuella och andliga kunskapens slöja.

[Till Kapitel 21](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 21

"Håll länken obruten"

H P Blavatskys sista ord med avseende på sitt arbete sägs ha varit: "Håll länken obruten. Låt inte min sista inkarnation bli ett misslyckande." Och trots många växlande öden, kriser, misstag och ofullkomligheter hos halvhjärtade medlemmar, har rörelsen inte misslyckats utan fortlevt.

H P Blavatskys bortgång medförde ingen förändring i samfundets styrelse. Befattningen som korresponderande sekreterare, vilken hon återupptagit efter det att den panikartade situationen i Indien var över, lämnades vakant som en hyllning åt hennes minne. I stället för den tillbakagång som teosofins fiender trodde vara oundviklig, visade rörelsen sin inneboende livskraft. En kongress för den Europeiska sektionen sammankallades, och då den bevistades av flertalet av de ledande medlemmarna från de övriga sektionerna, inklusive presidenten och vice presidenten, blev den praktiskt taget en kongress för hela samfundet. Londonlogen, fortfarande under ledning av Sinnett, framhärskade i sin ställning som en till hälften oberoende organisation. Med detta undantag rådde en broderlig och optimistisk stämning, och när medlemmarna skildes var framtidsutsikterna ljusa. Överste Olcott, W Q Judge och dr Besant framstod som de dugligaste och mest hängivna ledarna för samfundet vid denna tidpunkt.

En viktig fråga som krävde omedelbar uppmärksamhet var den esoteriska skolans framtid. Skolan borde ha begränsats till sin egen medlemskrets och organiserats efter sina egna riktlinjer, men olyckliga omständigheter bringade skolan till allmänhetens kännedom, varför ett kort omnämnande här är nödvändigt. De mest framträdande personerna i skolan var W Q Judge och dr Besant. Judge var en av de två kvarlevande stiftarna av samfundet och hade under åratals varit H P Blavatskys närmaste förtrogne vän. Genom att utse honom till sin representant i Amerika hade hon gett honom den mest ansvarsfulla ställningen, med undantag av hennes egen, i den esoteriska skolan.

Dr Besant var visserligen en ny medlem, men hon hade snabbt tagit aktiv del i skolans arbete. H P Blavatsky skrev till W Q Judge i mars 1891, kort före sin bortgång, att Dr Besant av naturen var "inte det minsta psykisk eller andlig - helt igenom intellektuell, och likväl hör hon mästarens röst när hon är ensam, ser hans ljus och särskiljer hans röst från D-s." Hennes osjälviska och modiga hängivenhet för den lidande mänskligheten hade *under lärarens personliga ledning* lagt grunden till dessa snabba framsteg. När frågan om den esoteriska skolans framtida ledning behandlades och det beslöts att den skulle fortsättas efter de riktlinjer som faststälts av H P Blavatsky, var det därför inte överraskande att dr Besant kom att betraktas som en ledande kraft inom densamma. För att visa sin uppskattning hade H P Blavatsky utsett henne till "förste sekreterare för den inre gruppen och upptecknare av lärorna" kort innan hon for till Amerika för att överbringa H P Blavatskys budskap till den amerikanska kongressen i april 1891. När hon återvände hade läraren gått bort och en ny situation förelåg, inte bara beträffande den allmänna ledningen utan även i andra avseenden. Inga nya läror utgavs längre av H P Blavatsky, och följaktligen hade "upptecknaren" inte längre några plikter att fullgöra.

Olika kandidater till ledarskapet framfördes på ett obestämt sätt. T o m den vänliga och hängivna grevinnan av Caithness hade sympatier bland de franska logerna, men hon skulle inte ha kunnat fullgöra uppdraget. För styrelsen och de ledande medlemmarna framstod Judge naturligt nog som den rätte personen att övertaga ledningen. Han hade den andliga upplysning, den teosofiska kunskap och den långa erfarenhet av samfundsarbetet som behövdes. Dessutom hade han åratals erfarenhet av nära samarbete med läraren och hade åtnjutit hennes fulla och orubbade förtroende. Det har redan nämnts att Judge var den enda person som H P Blavatsky gett tillträde till den esoteriska skolan utan att mottaga den förpliktelse som annars var nödvändig. Han hade blivit antagen av mästarna t o m före bildandet av TS. Han var också den enda person som hon, så vitt man vet, sagt stå i nära förbindelse med en nirmanakaya.

Judge skulle ha anförtrotts hela ledningen av den esoteriska skolan om han inte själv avstått från detta. När beslutet om den framtida ordningen skulle fattas, uppläste han för den ansvariga gruppen i London ett privat brev från H P Blavatsky, skrivet kort före hennes död, vilket innehöll ett ställe som syftade på Annie Besant i mycket erkännande ordalag:

Judge, hon är en *högst underbar* kvinna, min högra hand, min efterträdare när jag blir tvungen att lämna er. Hon är mitt enda hopp i England, liksom du är mitt enda hopp i Amerika. (*HPB and the Present Crisis in the Theosophical Society*, 4)

På grund av detta brev, och i enlighet med en plan som föreslagits av Judge, delades ledningen av skolan mellan honom och Annie Besant, "tills vidare" som det står i protokollet från sammanträdet. De skulle vara samverkande yttre huvuden, och man förväntade att arbetet skulle ledas i enlighet med H P Blavatskys principer.

Några har sedan dess ansett att H P Blavatskys hänsyftning på "efterträdare" innebar att dr Besant ensam skulle bli ledare för skolan, men medlemmarna fattade denna hänsyftning i överensstämmelse med ordets uppenbara mening - efterträdare vad beträffar ledningen i England, arbetande i nära samförstånd med Judge som ledaren i Amerika. Då styrelsen kände till H P Blavatskys höga tankar om Judge och även att han enhälligt understöddes av amerikanerna (den ojämförligt största gruppen av aktiva arbetare i TS vid den tiden), antog den en arbetsplan som utan tvivel var den bästa "tills vidare". Förändringar kunde göras när som helst om så behövdes. Att dr Besant betraktade Judge som bättre skickad än hon själv att föra den esoteriska skolan vidare, framgår av ett citat ur ett brev till *The Path*, skrivet av dr Archibald Keightley, i vilket han säger:

I ett brev daterat den 2 juli 1891 säger dr Besant, vändande sig till esotericister som inte vill acceptera hennes medlemskap, följande:

Om jag bara kunde skulle jag säga er... håll er endast till Mr Judge. Jag skulle vara fullständigt tillfredsställd, ty det finns i sanning ingen orsak till att ni skulle hysa något förtroende för mig. Enbart därför att *de* har sammanfört oss, har jag ingen befogenhet att ställa mig utanför. (*The Path*, X, 100, juni 1895)

Den sista meningen i dr Besants brev hänför sig till ett skriftligt meddelande angående ledningen av skolan som hon på fenomenell väg mottog under styrelsemötet. Det kom från mästaren Morya och lydde: "Judges plan är riktig". Vid den tidpunkten och under de två följande åren försäkrade hon mycket eftertryckligt att omständigheterna vid meddelandets mottagande uteslöt varje möjlighet att det skulle vara någonting annat än ett direkt budskap från mästaren, precipiterat på ockult väg. I ett tillkännagivande i juli 1893 av dr Besant, grevinnan Wachtmeister, dr A L Cleather, G R S Mead och andra medlemmar av generalrådet som var närvarande vid det ödesmättade mötet, omtalas det på fenomenell väg mottagna meddelandet "Judges plan är riktig". Det sägs ha innehållit ett sigillavtryck som igenkändes av grevinnan och andra såsom identiskt med det som påträffats på brev, mottagna under H P Blavatskys livstid. Tillkännagivandet avslutas med följande betydelsefulla ord:

Meddelandet mottogs som ett högst tillfredsställande tecken på godkännandet av den föreslagna anordningen, men anordningen kom inte till stånd som en följd av meddelandet, eftersom den var baserad på H P Blavatskys egna brev och antagen i enlighet med hennes anvisningar. (*Reply by William Q. Judge to Charges*, 22)

I augusti 1893 utsände Annie Besant och W Q Judge ett liknande meddelande i ett ES-cirkulär, undertecknat med endast deras namn. Dr Besant upprepade eftertryckligt för olika medlemmar av ES mellan 1891 och senare delen av 1893, att det absolut inte förelåg något misstag vad beträffar äktheten av mästarens budskap och dess mottagande på fenomenell väg. Kort efter sitt besök i Amerika i september 1893 ändrade hon dock sin hållning till Judge och förnekade några månader senare budskapets äkthet, samt beskyllde honom för att ha fabricerat det! Även om Judge varit i stånd till en sådan handling skulle den varit absurd, eftersom styrelsens beslut redan var fattat.

Några ord bör här sägas beträffande ledarskapet i det teosofiska arbetet. Överste Olcott sade på tal om detta att H P Blavatsky vid olika tidpunkter utpekade olika personer som sin efterträdare, men då han fann att dessa antydningar inte ledde till något, tänkte han inte mer på dem. Det vore inte omöjligt att ange skälen till att möjliga och för en tid lovande "efterträdare" lämnades ur räkningen, men i en andlig verksamhet som teosofin är en sann efterträdare inte beroende av en "utnämning" eller undertecknade dokument, utan måste medföra insignierna på sin värdighet inom sig själv. De omdömeslösa frågar efter officiella dokument, men den intuitive känner igen den rätte. Det är emellertid värt att notera att Roger Hall, bland andra, meddelar att H P Blavatsky kort före sin bortgång omtalade för honom att Judge var hennes favoritlärjunge och med värdighet skulle uppbära hennes mantel. Hon upprepade detta för honom något senare, då hon definitivt sade att Judge var bestämd att bli hennes efterträdare. (*Irish Theosophist*, III, 165, juni 1895)

Kort efter H P Blavatskys bortgång påstod sig många medier motta meddelanden från henne, något som hon hade

förutsett och skyddat sig mot genom att eftertryckligt förklara att hon aldrig skulle ge sig tillkänna på det sättet. Det var åtminstone en psykisk individ som begärde att få inta hennes plats i kraft av de "budskap" han mottagit! W Q Judge och andra påvisade orimligheten i sådana anspråk, och när den mest efterhängsne aspiranten på befattningen försäkrade att H P Blavatsky hade "garanterat" honom stöd av de "högre andliga intelligenserna och makterna", förklarade Judge att inga sådana garantier var möjliga. De ockulta (inte mediala) krafterna, intelligensen och andra enastående egenskaper hos ett snille som H P Blavatsky kan inte "garanteras" någon. I denna bemärkelse är alla anspråk på ledarskap förryckta och orimliga. Syftande på samma pretendent framhöll Judge att denne inte var medlem av samfundet och att han inte ens accepterade dess läror! Judge skrev:

Kunskap om och kontroll över naturens högre krafter uppnås endast genom individuell strävan, genom långvarig disciplin och självövertvinnelse... Om en person rör sig på en hög nivå, så är det därför att han själv arbetat sig dit... När Mr Foulke [det medium som framställde anspråken] producerar ett sådant arbete som *Isis Unveiled* eller *Den Hemliga Läran* kan han återopas som HPB:s intellektuelle jämlike. När han framkallar sådana impulser som åstadkommit av *Tystnadens röst* kan han erkännas som hennes andlige jämlike. När han härtill lägger en ytterlig hängivenhet för TS:s arbete som sin livslånga mission, kan han deltaga i det slags "succession" som fallet tillåter. Men det kommer inte att ske genom förmenta precipiterade bilder och inbillade astrala uppenbarelser. Effekten av sådana bilder och uppenbarelser på teosofin...kan sammanfattas i ett enda ord - ingen. (*Lucifer*, X, 82, mars 1892)

Detta kan inte missförstås. W Q Judge hänvisade till det ofrånkomliga faktum att det inte kunde finnas ytterligare en ledare av samma karaktär och begåvning som H P Blavatsky. T o m adepter av hög klass har en utpräglad individualitet, även om de är vida mer medvetna om sin andliga enhet med allt som existerar än den vanliga människan. Men, som H P Blavatsky skrev i sitt "Preliminary Memorandum", att drönarna som försummat sina tillfällen skulle förlora utsikten till framsteg i sin nuvarande inkarnation till följd av den stora cykelns förestående avslutning år 1899, innebar inte att den esoteriska skolan skulle stängas och att hon inte skulle få någon efterträdare som beskyddade den och höll det "ursprungliga programmet" anda vid liv. Hennes egna ord är mycket betecknande:

Den som skriver detta är gammal. Hennes liv är nästan förbrukat och hon kan kallas "hem" vilken dag, ja nästan vilken timme, som helst. Och även om hennes plats ersätts, måhända av någon som är värdigare och lärare än hon själv, återstår det dock bara några få år till cykelns sista timme - nämligen till den 31 december 1899. ...de som den dagen inte har uppnått en viss punkt av psykisk och andlig utveckling eller den punkt från vilken adeptskapets cykel börjar - de skall inte nå längre än till den kunskap de redan förvärvat. ...drönarna måste avstå från varje möjlighet till framsteg i sin nuvarande inkarnation... (*First Preliminary Memorandum*)

Emellertid:

Angående mästarnas förhållande till denna avdelning må det vidare sägas, paradoxalt nog, att med dem är allting möjligt och allting omöjligt. (*First Preliminary Memorandum*)

Ifråga om denna avslutnings (de första fem tusen årens av kali-yuga) inverkan på "drönarna" har många missförstånd av H P Blavatskys ord uppkommit, och det är därför lämpligt att citera några avsnitt ur ett svar av dr G de Purucker på en fråga i ämnet. Frågeställaren undrar om det är sant att mästarna startade en stor rörelse, avgav "stora löften och sedan lämnade den som ett stycke drivved på villande hav". Naturligtvis förhöll det sig inte så, och dr de Purucker förklarar vidare:

HPB framhåller att hon är gammal och att de som har studerat hennes läror, såväl de inre som yttre, bara har en relativt kort tid under vilken de kan dra nytta av hennes närvaro bland dem. Ty under den sista fjärdedelen av varje århundrade görs en särskild ansträngning av visdomens och medkänslans mästare att bringa världen, eller snarare mänskligheten som helhet, hjälp. Detta utflöde av en andlig och intellektuell impuls är ett särskilt betydelsefullt tillfälle för esoteriska lärjungar, som därför inte borde låta de återstående åren av hennes närvaro bland dem förflyta utan att spänna varje nerv för att uppnå en viss grad av psykisk och andlig utveckling, dvs den punkt vid vilken *adeptskapets cykel* börjar. I annat fall, säger hon, skall de som underlåter att bemöda sig inte vinna mer än den kunskap som de redan förvärvat. Sådana drönare, förklarar hon uttryckligen - och jag upprepar ordet - sådana drönare skall försitta alla tillfällen att nå fram till chelaskap i sin nuvarande inkarnation...

Frågeställaren torde observera att detta uttalande inte innehåller ett enda ord...som ger stöd åt den groteska och enligt min uppfattning skadliga tanken att Teosofiska Samfundet blev övergivet när HPB dog, utan andlig ledning och utan en direkt länk eller förbindelse med den stora logen. Hon säger inte, och har aldrig sagt, att länken i och med hennes död skulle brytas. Det sägs att hennes sista ord innan hon utandades sin sista suck i London var "Håll länken obruten", vilket endast kunde göras medelst mänskliga hjärtan och sinnen, hängivna den Sak som hon så stortat tjänade. (*The Theosophical Forum*, V, 230-1, april 1934)

H P Blavatsky insåg alltså möjligheten av en kompetent "efterträdare", som skulle kunna ta vård om det väsentliga i hennes arbete och föra rörelsen förbi de kritiska sista timmarna av cykeln. Detta innebar emellertid

inte att en ny Blavatsky med hennes utomordentliga utrustning och enastående karaktär skulle intaga hennes plats, men det antyder sannolikheten av att en annan chela - absolut hängiven, icke-personlig och med betydande ockult erfarenhet - var redo. Mer än en fanns kanske bland de höga *österländska* chelaerna, sådana som Damodar och Gjual Khool, men utöver dessa fanns även en kvalificerad *västerländsk* chela, William Q Judge, till hands. Han hade tränats av H P Blavatsky personligen, var förtrogen med hennes planer, och mästaren själv kallade honom "min käre och trofaste medarbetare". Inte bara H P Blavatsky talade om "efterträdare". Judge själv hyste inget tvivel om att efterträdarskapet var ombesörjt, vilket framgår av att han 1891 accepterade medledarskapet och av att han genomförde den nya ordning för ledningen av den esoteriska skolan som föreslogs av mästaren 1894.

Överste Olcott tvivlade inte heller på att en efterträdare till H P Blavatsky omedelbart eller åtminstone mycket snart efter hennes död skulle framträda, även om han inte visste vem det skulle bli. I ett brev till Francesca Arundale den 2 februari 1885, just innan Damodar reste till Tibet och H P Blavatsky sändes till Europa, säger han:

Damodar reser till Tibet för att utvecklas, och om hon [H P Blavatsky] skulle dö före hans återvändande, måste jag bli den temporära länken mellan mästarna och TS. Detta är *hans* order, men jag kommer att bli ett bedrövligt substitut. Låt oss hoppas att jag inte skall tas i anspråk, utan att de håller henne vid liv tills hennes efterträdare kan utsändas. (*The Theosophist*, LIII, 732, sept 1932)

Denna "efterträdare" skulle inte bli det yttre huvudet för den esoteriska skolan eftersom skolan inte var startad 1885, men det skulle tydligen vara en hög chela i nära kontakt med mästarna, genom vilken dessa kunde meddela sig med medlemmarna och måhända utge ytterligare läror. Damodar skulle möjligen ha valts, som Olcott antyder i sitt brev, men då han inte återvände före H P Blavatskys död måste andra anordningar vidtagas.

När rådet i juni 1891 med godkännande av mästaren M lämnade vården av ES åt Annie Besant och W Q Judge, var det endast "tills vidare". Denna temporära anordning tillämpades med vissa modifikationer utan svårighet under några år. 1894 såg emellertid mästaren att rörelsen riskerade komma under ett ultrakonservativt brahmanskt inflytande och sannolikt avvika från sin rätta kurs. I betraktande av detta allvarliga förhållande beslöt han att reorganisera skolans styrelse och ställa den helt under W Q Judges ledning.

Som svar på mästarens order utsände Judge alltså ett cirkulär, daterat den 3 november 1894, i vilket han tillkännagav förändringen i följande ordalag:

Jag övertar i EST helt och hållet alla de funktioner och befogenheter som överlämnats åt mig av HPB...och vilka sålunda tillfallit mig genom succession sedan hon lämnat detta liv, och förklarar mig ensam vara huvud för EST...

Judge förklarade att mästarnas tillrättaläggande av situationen genom denna förändring inte berodde på att dr Besant personligen hyste onda avsikter, utan därför att hon "helt enkelt under en tid hade gått vid sidan om sin gurus, HPB:s, linje och börjat samarbeta med andra och råkat under deras inflytande".

Dr Besant såg emellertid saken i ett annat ljus och vägrade erkänna orderns äkthet. Hennes vägran vidgade den klyfta i samfundet som försåtligt uppkom 1893, kort före religionskongressen i Chicago där hon representerade TS:s europeiska sektion. Hon drog sig tillbaka från sin samverkan med Judge i det inre arbetet, och ledde sedan en esoterisk grupp efter sina egna riktlinjer ända till sin död.

[Till Kapitel 22](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 22

1894 - 95 års kris

Under många år hade Judges ställning som teosofisk ledare allmänt erkänts. Den aktning och det förtroende som flertalet av samfundets medlemmar hade för honom demonstrerades med stort eftertryck när tillfälle därtill erbjöd sig 1892. I början av det året tillkännagav Olcott att han av hälsoskäl önskade avsäga sig sitt presidentskap. Han förklarade att han med glädje skulle ägna resten av sitt liv åt litterärt arbete för teosofin.

När den amerikanska sektionen samlades till sin årskongress i april 1892, godkände medlemmarna med uppriktigt beklagande Olcotts avsägelse, som de antog vara definitiv. Vid den tiden måste valet av ny president förrättas på så sätt att varje sektion röstade som en enhet. Den amerikanska sektionen, som röstade först, valde enhälligt W Q Judge till president för Teosofiska Samfundet. Detta beslut åtföljdes emellertid av en enhällig resolution, kraftigt understödd av Judge själv, enligt vilken överste Olcott borde ta situationen under förnyat övervägande och kvarstå i ämbetet. Man beslöt också att uppmana den europeiska kongressen, som snart skulle sammanträda, att förena sig med amerikanerna och anmoda Olcott att kvarstå. Eftersom endast tre sektioner av samfundet då existerade skulle, hur den indiska sektionen än kom att rösta, en majoritet för denna uppfattning tryggas om de europeiska medlemmarna biföll det amerikanska förslaget. Judge informerade telegrafiskt Olcott och fick ett omedelbart svar, enligt vilket Olcott skulle "göra allting som var rätt och lämpligt".

När den europeiska sektionen samlades i juli 1892, flera månader efter Olcotts tillkännagivande, uppfattade de europeiska medlemmarna emellertid hans beslut som definitivt, och även de valde enhälligt Judge till president. Men enligt överste Olcott hade man missuppfattat den exakta meningen i hans ord, och resultatet av denna underliga affär blev att han tog tillbaka sin avsägelse och kvarstod med motiveringen att hans hälsa hade förbättrats. De indiska medlemmarna blev då uppmanade att inte rösta, men det var allmänt bekant att de skulle ha valt Judge om Olcott vidhållit sin avsägelse. I sitt officiella meddelande om att kvarstå som president sade Olcott:

Jag förordnar William Q Judge, vice-presidenten, till min konstitutionella efterträdare, och valbar till denna befattning sedan han avsagt sig varje annan befattning inom samfundet som han eventuellt bekläder vid tiden för min död. (*The Theosophist*, XIII, Suppl xci, sept 1892)

Judge erkändes alltså av hela samfundet som väl värd dess förtroende och lämplig som dess officiella representant. Själv satte han dock inte värde på titlar eller hög ämbetsställning, och hade sålunda ingen önskan att överta presidentskapet så länge Olcott var i stånd att utföra de därmed förbundna officiella plikterna. Han hade emellertid mod att överta befattningen när han var övertygad om att samfundets välfärd krävde offret. I ett brev till dr F Hartmann, skrivet i maj 1892 när frågan om presidentskapet ännu var oavgjord, säger han:

Vad mig beträffar skulle jag aldrig vilja ha denna befattning eftersom den är mycket mödosam och otacksam. Men HPB - som jag aldrig förlorat tron på - bad mig överta den om O avgick från befattningen eller dog. (*The Theosophical Forum*, IV, 132, jan 1933.)

H P Blavatskys och alla sanna andliga ledares inställning framgår av några intressanta anmärkningar som återfinns i ett brev, skrivet av Judge till Olcott, daterat Paris april 1884, då han hjälpte henne med *Den Hemliga Läran*. Han säger att det finns en möjlighet att få

en storartad medhjälpare, om *inte en efterträdare*, till HPB, en som äger stor träning i metodiskt litterärt arbete såväl som i psykiska krafter av samma slag vilka gör HPB så märklig.

Han tror att mästarna skulle låta H P Blavatsky få sin önskan att "försvinna" uppfylld om den person som omnämnts (Mrs L C Holloway) skulle duga, men säger att HPB, när en person lovordade denna dam,

lutade sig tillbaka och sade "Å, min Gud, om jag verkligen kunde finna en EFTERTRÄDARE i henne, hur glatt skulle jag då inte BACKA UT!" (*The Theosophist*, LIII, 201-2, nov 1931)

Mrs Holloway befanns inte kvalificerad av skäl som framläggs i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, s 360, 368

etc, och H P Blavatsky måste lida under ytterligare sex år innan hon tilläts att "backa ut". Judges blygsamhet tillät honom inte att betrakta sig själv som en möjlig kandidat, men den tid kom då förhållandena bevisade att han var den bäst utrustade för ledarskapet.

Fastän Olcott inte övergav presidentskapets plikter 1892, fann han tid för författarskap och att i *The Theosophist* publicera sina *Old Diary Leaves*, en livfull, ofta pratsam och halvt självbiografisk skildring, värdefull på grund av den bild han där ger av H P Blavatsky *sådan han såg henne*, särskilt under de tidiga åren i New York när han och W Q Judge stod i ständig förbindelse med henne. Kanske är det på grund av tillfälliga minnesluckor som *Old Diary Leaves* innehåller några tydliga misstag, i synnerhet i de senare delarna. Hans behandling av de två andra medstiftarna av TS, H P Blavatsky och W Q Judge, är inte fri från förvanskningar, och fördomsfullheten i hans omdömen är uppenbar när han berör tilldragelser som för honom innebar emotionella prövningar. Det skulle vara ett allvarligt misstag att tro på hans mindre välbetänkta uppgifter om den kontrovers som uppkom några år efter H P Blavatskys bortgång, den s k Judge-affären. Hans inställning till lärarens beslutsamma bemödanden att lägga grunden till en framtida mysterieskola är beklagansvärd. Han hade varit en framgångsrik affärsman och gav allt han hade åt arbetet, men han saknade intuitiv förståelse för den esoteriska och andliga grundval som gör detta till något unikt. Likväl är hans heder och goda hjärta obestridliga, och han övergav en lovande världslig karriär för att följa mästarnas maning. En jämförelse mellan hans skrifter och W Q Judges visar, varför han inte kunde tränga djupare in i den på ytan oslipade personlighet som dolde mysteriet HPB. När han publicerade sin första serie av *Old Diary Leaves* i bokform 1895, tillkännagav han att boken var avsedd "att förekomma uppkomsten av en Blavatsky-sekt", en fantastisk idé som utnyttjades av dem som önskade förringa den esoteriska betydelsen av hennes arbete och försvaga den ställning som intogs av W Q Judge. Dessa personer försökte vända medlemmarnas uppmärksamhet till brahmanska och andra läror och metoder, vilka stod i strid med den andliga undervisning och disciplin som HPB meddelade.

Trots underströmmar av oro gjorde rörelsen stora framsteg under mer än två år efter H P Blavatskys bortgång, i synnerhet i Amerika och Europa. 1893 erbjöds tillfälle att delta i den religionskongress som hölls vid tiden för världsutställningen i Chicago. Representanter för orientaliska religioner, representanter som väl uttryckte samfundets omfattande vyer och universella natur, utsågs inom Teosofiska Samfundets led. Hervavitarna Dharmapala, buddhistisk förnyare och lärare, kom från Ceylon, och professor G N Chakravarti, tidigare omnämnd i samband med det bristande försvaret av H P Blavatsky i den coulombska affären, företrädde brahmanismen, medförande rekommendationer från tre brahmanska sabhas. W Q Judge organiserade de teosofiska sammankomsterna och var en av de främsta teosofiska talarna. Han tilldrog sig stor uppmärksamhet genom sin klara och logiska framställning av teosofins huvudprinciper. Annie Besant väckte stor entusiasm med sin vältalighet. De tre dagarnas sammankomster bevistades av så stora auditorier att extra sammankomster måste anordnas. På grund av denna framgång fick rörelsen ett stort uppsving i Amerika. Det officiella referatet av enbart de teosofiska anförandena fyller en bok på 195 sidor.

Dr Besant var mycket imponerad av den brahmanske representanten Chakravartis personlighet, och under många år framöver var hennes åsikter färgade av hans synsätt. Judge betraktade hans växande inflytande över henne med oro och förstod att det inte harmonierade med H P Blavatskys djupa motvilja mot de metoder som praktiserades av vad hon kallade "religioner med pomp och ståt". Han blev ännu oroligare när dr Besant vid sin återkomst till England (med det sällskap som även omfattade Chakravarti) gjorde sig beredd att resa till Indien på en lång föreläsningsturné, och han sade henne att tidpunkten inte var lämplig för en sådan resa. Före sin avfärd tillbringade hon en kort tid i London, under vilken hon ofta umgicks med brahmanen som avreste till Indien kort innan hon och grevinnan Wachtmeister anträdde sin färd till Österlandet. Denna mycket kritiska tid i TS:s historia har belysts av dr Archibald Keightley, en pålitlig lärjunge till H P Blavatsky. Följande passus ingår i en lång protest som han avgav till Judges försvar under 1895 års kris. Efter att ha gett exempel på Chakravartis psykiska förmåga att kasta ett skimmer över vissa individer eller grupper av sådana, skriver han:

Jag vistades vid huvudkvarteret [i London] under Mr Chakravartis besök där och fick genom Mrs Besant, genom honom själv och egen iakttagelse kännedom om hans ständiga magnetisering av Mrs Besant. Han sade att han gjorde det för att "koordinera hennes kroppar för arbete som skulle utföras". För en läkare och lärjunge i ockultism innebär magnetiseringen av en kvinna som hunnit till den kritiska medelåldern och levde vegetariskt och strängt återhållsamt, genomförd av en man som var köttätare och full av passioner och lustar samt dessutom tillhör en mörkare ras, något mycket riskabelt. Den senare magnetismen måste absolut övervinna den förra, hur förträffliga båda personernas avsikter än må vara. Och jag såg snart den mentala effekten av detta i den fullständiga förändringen av Mrs Besants inställning i förhållande till alla saker, inte endast dem som rörde HPB och Judge. (*The Path*, X, 99-100, juni 1895)

Bara några månader innan dr Besant reste till religionskongressen i Chicago i augusti 1893 gjorde hon ett uttalande om Judge i redaktionsspalten i *Lucifer*, vilket hade följande lydelse:

Jag vill här till eftervärldens kännedom vittna om det enastående arbete som utförts i Amerika av vicepresidenten för vårt samfund, sektionens generalsekreterare, William Q Judge. HPB visste vad hon gjorde när hon valde denne starke och lugne man till sitt andra jag i Amerika, för att han där skulle inspirera alla medarbetarna med sin anda av djup hängivenhet och okuvligt mod. Hos honom finns den sällsynta föreningen av den skicklige organisatörens praktiska egenskaper och ockultistens mystiska klarsyn - en kombination, tänker jag ofta, som måste vara smärtsam nog för dess ägare på grund av den chock som framkallas när dessa två strömmar bringar det fysiska livet i virvlande rörelser - men av ovärderlig nytta i rörelsens tjänst. ...han är det liv och hjärta där dess verkliga kraftkällor ligger förborgade. ...vår broders orubbliga tro på mästarna och deras omsorg om rörelsen utgör en ständig uppmuntran och inspiration för alla som samarbetar med honom. (*Lucifer*, XII, 89-90, april 1893)

Inom några månader började hennes inställning förändras och efter två år krävde hon Judges uteslutning ur samfundet på grund av hans tvivelaktiga karaktär! Chakravarti hade gjort sitt arbete väl, och Judges varning hade blivit rättfärdigad.

Det visade sig att Subba Row och en del andra goda teosofier, som helt klart erkände H P Blavatskys ockulta förbindelse med mästarna, hyste en utpräglad brahmansk aversion mot att deras välbevakade hemliga kunskap utlämnades till de "kastlösa". Det var med största motvilja som Subba Row samtyckte till att meddela Hume och Sinnett några helt elementära filosofiska lärosatser, fastän han anmodats därtill av sin mästare. H P Blavatsky skriver själv att mycket hade getts henne för *Den Hemliga Läran* som hon inte trott skulle tillåtas bli känt utanför mysterieskolorna. Hur förbluffade och irriterade måste inte templens rättrogna och lärda brahmaner ha blivit! Det skulle i sanning ha varit egendomligt om inte några av dem hade försökt tillintetgöra Teosofiska Samfundet eller ta det i besittning för att leda dess läror på avvägar om de inte kunde undertryckas.

Man blir därför inte förvånad över att det efter den lysande publika framgången i Chicago började framträda tecken på hemliga ansträngningar att försvaga, för att inte säga förinta, samfundet. De yttre tecknen på slitningar var bara verkningarna av sammanstötningar mellan inre och mycket starka krafter, om vilka medlemmarna i gemen visste föga eller ingenting. T o m en del av de mest framstående medlemmarna, överste Olcott inte undantagen, hade förvirrade begrepp om de inflytelser som var verksamma bakom scenen.

När överste Olcott bittert skrev om faran av att skapa "en Blavatsky-sekt", var det ett tecken på att han hade förlorat hennes sanna ställning som mästarnas budbärare och hennes ockulta auktoritet ur sikte. Hennes arbete var uppenbarligen i fara att undermineras med subtila medel. Svävande anklagelser för "dogmatism" och "dyrkan" av H P Blavatsky riktades mot icke namngivna personer av överste Olcott själv, exempelvis i företalet till *Old Diary Leaves*. Följande korta utdrag ur mycket mer av liknande art förråder Olcotts upprädda sinnessällstånd:

Den ledande impulsen till att utge dessa anteckningar var en önskan att bekämpa den växande tendensen inom samfundet att förguda madame Blavatsky och att betrakta hennes vanligaste litterära produkter som nästan inspirerade. Hennes iögonfallande brister har blint förbisetts och en förgylld skärm av påstådd auktoritet har uppställts mellan hennes handlingar och en berättigad kritik. (*Old Diary Leaves*, I, v)

Vid den amerikanska kongressen 1892, när presidentens tillbakaträdande diskuterades, hade W Q Judge föreslagit en resolution som klarlade TS:s verkliga inställning till frågan om "auktoritet", en inställning som fortfarande gäller och skall gälla så länge samfundet håller fast vid H P Blavatskys högt skattade Ursprungliga Program. Den lyder:

Eftersom det ofta försäkras av dem som är obekanta med fakta och samfundets litteratur, att TS eller dess ledare söker påtvinga sina medlemmar vissa trosförklarationer eller tolkningar av sådana, eller upprätta en doktrinär tolkning av dess filosofiska åsikter, så görs härmed uttalandet att TS som sådant inte har någon trosbekännelse eller några formulerade trosförklarationer som skall eller får påtvingas någon inom eller utanför dess led, och att ingen lära kan förklaras vara ortodox och att inget teosofiskt påvedöme kan existera utan att annullera själva den etiska grundval och de sanningens fundament på vilka alla teosofiska läror vilar. Som stöd för detta uttalande hänvisas till samfundets hela litteratur och de ofta upprepade och vitt spridda uttalandena av HPB, överste Olcott, Mr Judge och flera andra framstående författare och talare i detta ämne alltsedan stiftandet av Teosofiska Samfundet. (*Report of American Convention*, 1892, s 23)

Mycket missförstånd har uppkommit beträffande ett s k påvedöme inom Teosofiska Samfundet. Påvedöme är inte liktydigt med ledarskap. Ordet är med full rätt använt som Judge använder det här ovan, nämligen för att uttrycka ett tankarnas eller åsikternas tyranni, en persons försök att dominera eller en styrelse som gör anspråk på

att tala med gudomlig auktoritet rörande trosfrågor och moral och som fordrar acceptandet av dogmer. Ett sådant mentalt tyranni står i fullständig strid med teosofins grundläggande principer. Men ledarskap är någonting helt annat. H P Blavatsky drömde aldrig om att utöva ett tankens censurskap eller någon form av diktatur över sina anhängare, men när arbetets framgång stod på spel övertog hon med rätta ledningen av de brittiska och europeiska sektionernas *verksamhet*. Hon hotade t o m att lämna samfundet och starta ett nytt.

Sedan hennes tid ha förändringar gjorts i TS:s konstitution, men den ursprungliga principen om tanke- och yttrandefrihet kvarstår oförändrad. Som svar på en fråga om autokrati i Teosofiska Samfundet sade dr G de Purucker följande:

Det är sant att Teosofiska Samfundets konstitution, sådan den föreligger, tillerkänner ledaren "högsta auktoritet" i allt som rör samfundets verksamhet, och min maktbefogenhet som ledare för Teosofiska Samfundet börjar och slutar därmed. Genom konstitutionella föreskrifter är jag förpliktad att leda Teosofiska Samfundets verksamhet, men detsamma gäller om chefen för varje stort affärsföretag. Detsamma gör kaptenen på ett fartyg, presidenten för Förenta Staterna, ja, vem som helst som är satt att hålla i rodet. Att jag, som denna välvilliga kritiker påstår, utövar "all makt, alla rättigheter och auktoritet" är felaktigt och inte sant. Jag har ingen makt att - vid sidan av de plikter som enligt konstitutionen åligger mig - styra och leda TS:s verksamhet, och till detta är jag förberedd och högtidligen förpliktad. (*The Theosophical Forum*, II, 87, jan 1931)

I februari 1894 omtalade överste Olcott för Judge att anklagelser om att Judge "missbrukat mahatmaernas namn och handstil" framförts. Olcott frågade Judge om denne med anledning av dessa beskyllningar ville avsäga sig alla sina befattningar i samfundet och därvid lämna åt presidenten att avge "en helt allmän förklaring", eller om han ville försvara sig inför en undersökningskommitté. Judge måste ha blivit förvånad över det uppenbara antydandet att han inte hade något försvar att komma med, ty han telegraferade till svar: "Anklagelserna absolut falska. Du kan vidtaga de åtgärder som du anser lämpliga. Reser till London i juli." Den 20 mars 1894 sände presidenten Judge en avskrift av "vissa anklagelser" och sade att han skulle "beredas tillfälle att vederlägga dem". Opartiska iakttagare har anmärkt att svaranden enligt amerikansk och engelsk lag inte förväntas "vederlägga" sin skuld, utan att käranden först måste visa att det föreligger ett *prima facie-fall* mot honom och sedan om möjligt bevisa det. Olcott var en god advokat, men han blottställer sig för kritik genom sin inställning till denna affär.

Den åttonde amerikanska årskongressen i april 1894, som representerade sextioen aktiva loger, betygade enhälligt sitt förtroende för W Q Judges heder och goda namn, och sade att presidentens åtgärd var opåkallad och okonstitutionell eftersom den kränkte samfundets neutralitet i trosfrågor. Men detta uttalande accepterades inte av presidenten och förhandlingarna fortsatte. En undersökningskommitté tillsattes och sammanträdde i London den 10 juli 1894. Judge var närvarande, "redo att", som överste Olcott sade, "låta en kompetent domstol undersöka och bedöma anklagelserna på basis av deras värde".

De anklagelser som hade framförts av dr Besant mot W Q Judge - enligt dr Besant grovt överdrivna av fiender till rörelsen och av sensationslystna journalister - var förbundna med mycket svåra problem inom ockultismen som få teosofier var kvalificerade att bedöma. Men det skulle vara fel att tro att Judge önskade eller försökte undvika en rättmätig undersökning av saken. Han förklarade att han hade ett fullständigt svar på varje punkt. Han sade:

...jag skall aldrig motsätta mig en saklig undersökning av en samling personer som har tillräcklig kunskap om ockultism och teosofi för att insiktsfullt kunna granska dessa ting. (*Report of 8th Convention, American Section*, 1894, s 41)

Han motsatte sig däremot på det kraftigaste en "tidningsprocess", ty en sådan medför ofta en förvanskning av rättvisan. I sitt tal till kongressen förklarade han också att under rådande förhållanden

tvingar mig den form som affären tagit att säga...att jag inte bara mottagit direkta meddelanden från mästarna under H P Blavatskys liv och även efter hennes död, utan också att jag vid vissa tillfällen upprepat dessa för vissa personer till deras egen ledning, samt att jag har lett en del av mitt eget arbete på grund av instruktioner från samma källor, fast utan att omnämna detta faktum.. (*Report of 8th Convention, American Section*, 1894, s 42)

När undersökningskommittén övervägde situationen fann den att det, eftersom anklagelserna var förknippade med tron på mahatmaernas existens, var omöjligt att pröva dem officiellt på grund av samfundets absoluta neutralitet. Konstitutionen var neutral på denna punkt såväl som på alla punkter utom beträffande det alltomfattande broderskapet. Den amerikanska kongressen hade framhållit detta i april, och undersökningskommittén erkände det oförbehållsamt. I ett försök att kringgå denna svårighet föreslogs

tillsättandet av en informell hedersjury utan domsrätt, men detta förslag visade sig vara otillfredsställande för alla och övergavs snabbt. Slutligen gjorde dr Besant och Judge två "uttalanden" vid den europeiska kongress som då sammanträdde. Dessa uttalanden syntes lösa svårigheterna, och saken betraktades av medlemmarna i allmänhet som tillrättalagd på ett tillfredsställande sätt. Det stora problemet - den dolda men djupgående rivaliteten mellan dem som föredrog H P Blavatskys läror och metoder för andlig träning och dem som ville följa vägar med riktning mot Österlandets psykmentala och kanske även hatha-yoga-övningar - dryftades inte öppet, då den inte kunde bli föremål för juridiskt avgörande utan måste förbli en fråga om individuell övertygelse.

Det bör framhållas att dr Besant i sitt uttalande förklarade för kongressen att beskyllningarna hade blivit oerhört överdrivna av anonyma personer, och att hon inte på något sätt anklagade W Q Judge

för förfalskning i ordets vanliga mening, utan för att ha gett en vilseledande materiell form åt meddelanden som mottagits på psykisk väg från mästarna på olika sätt, utan att ha underrättat mottagarna om detta faktum. (*Lucifer*, XIV, 459-60, aug 1894)

Beträffande denna anklagelse, obetydlig som den var och endast utgörande en fråga om ockult teknik, synes det lämpligt att citera några uttalanden av mahatman K H i *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*:

En annan av våra vanor när vi korresponderar med yttrevärlden är att anförtro en chela uppgiften att överlämna brevet eller något annat meddelande, och att - såvida det inte är absolut nödvändigt - aldrig ägna det en tanke. Mycket ofta är t o m våra brev - såvida det inte är något synnerligen viktigt och hemligt - skrivna med vår handstil av våra chelaer. (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 296)

Noterande M:s åsikt om er själv [Sinnett], uttryckt i några av hans brev - (ni får inte vara så absolut säker på att de, därför att de är skrivna med hans handstil, verkligen skrivits av honom personligen, även om varje ord naturligtvis godkänts av honom...) (*The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*, 232)

Liknande uttalanden om den materiella form i vilken chelaerna reproducerade instruktionerna från adepterna har gjorts av H P Blavatsky och andra. Det är fullkomligt klart att Judge följde en procedur som godkänts av mästarna ifall han verkligen skrev ned några telepatiska meddelanden från dem.

The Mahatma Letters to A. P. Sinnett, som innehåller ovanstående instruktiva citat, hade inte publicerats 1894 fast Sinnett mottagit breven omkring tio år tidigare. Sinnett tog ingen del i Judges försvar. Han hyste föga eller ingen sympati för denne, vilket var att förvänta efter vad som är bekant om honom och hans kyliga förhållande till H P Blavatsky under hennes senare år. Hade mästarnas vittnesbörd angående metoderna för meddelanden genom chelaer framlagts för undersökningskommittén, skulle anklagelsen för att ha "givit en vilseledande materiell form åt meddelanden som på psykisk väg mottagits från mästaren" inte kunnat tillmätas någon betydelse.

Den europeiska kongressen slutade i yttre harmoni och med beslutet att enigt arbeta för teosofin.

Olyckligtvis varade detta önskvärda förhållande inte länge. I tidningar publicerades grovt förvrängda rykten och smädande artiklar rörande de föregivna söndringarna, skrivna av fiender till teosofin och byggda på dokumentarisk information som tillhandahållits av en suspenderad medlem av ES. Inom samfundet framträdde också olika partier. Dr Besant fullföljde ännu eftertryckligare sina anklagelser, och Judges försvarare understödde honom med kraft. Det blev snart uppenbart att ingen tillfredsställande förlikning kunde uppnås mellan de stridande partierna. En temporär delning framstod då som den enda lösningen. Detta ledde slutligen till ett beslut av den amerikanska sektionen att som "Teosofiska Samfundet i Amerika" i fortsättningen arbeta helt oberoende under W Q Judges presidentskap. Detta beslut fattades med 190 röster mot 9 vid bostonkongressen den 28 - 29 april 1895.

Ett stort antal av de engelska logerna anslöt sig omedelbart till samma parti och bildade "Teosofiska Samfundet i England" under samma ledarskap. Många loger och enskilda medlemmar på den europeiska kontinenten, liksom några i Australien, lämnade också Adyars jurisdiktion och förenade sig med de nya organisationer som understödde W Q Judge. Judge uttryckte den allmänna ståndpunkten i följande ord:

DEN TEOSOFISKA RÖRELSSENS ENHET BEROR INTE PÅ NÅGON ORGANISATORISK ENHETLIGHET, UTAN PÅ ÖVERENSSTÄMMELSE I ARBETE OCH STRÄVAN. DET ÄR PÅ SÅ VIS VI SKALL "HÅLLA LÄNKEN OBRUTEN". (*Report of the American Convention*, 1895, s 24)

[Till Kapitel 23](#)

[Till Innehållsförteckning](#)

Kapitel 23

Rörelsen överförs till det nya århundradet

Det ursprungliga samfundet var nu uppdelat i två grenar, en delning som H P Blavatsky själv nästan varit tvungen att tillgripa 1888 som det enda sättet att skydda det arbete som anförtrots henne av mästarna. Det är därför nödvändigt att följa varje grens öden, men endast i en mycket kortfattad form eftersom denna boks huvudsyfte inte är att ge en utförlig skildring av den teosofiska rörelsen, utan en konturteckning av H P Blavatskys levnadsbana och hennes arbete som budbärare och lärare.

Vid underrättelsen om den amerikanska sektionens beslut att utan inblandning fortsätta det teosofiska arbetet, sände överste Olcott sektionen ett meddelande i vilket han erkände dess "odisputabla rätt" att göra så och frambar sina bästa välgångsönskningar. Därvid sade han att "en separation som den nuvarande var mycket klokare än fortsättandet av disharmoni och split genom orsaker, alltför välkända för att behöva särskilt framhållas." Två år tidigare hade han skrivit till W Q Judge:

Om du önskar separata teosofiska samfund, bestående av sektioner, så skaffa dem för all del. Jag erbjöd HPB detta och även A P S [Sinnett] för åratals sedan. (*Report, 9th American Convention*, 1895, 23)

Teosofiska Samfundet var alltså nu uppdelat i två självständiga grenar, två systersamfund, av vilka vart och ett alltsedan dess har gått sina egna öden till mötes. De få loger i Förenta Staterna som sympatiserade med dr Besant och hennes åsikter försökte ivrigt samla sina krafter, men det tog tid att rekonstituera en ny sektion som erkände Adyar som sitt huvudkvarter. Hela den indiska sektionen, majoriteten av den europeiska och större delen av den lilla australiska sektionen valde att följa Adyar. Dr Besant slog sig ned i Indien där hon ägnade sin utomordentliga energi åt utvecklandet av adyarsamfundet, temporärt försvagat genom förlusten av stödet från den rikare och kraftfullare amerikanska sektionen och många aktiva loger och medlemmar i andra länder.

Under återstoden av sitt liv arbetade överste Olcott oförtrutet för teosofin och buddhismen. Han företog långa och tröttsamma föreläsningsturnéer, upprättade fria skolor för de "ovidrörbara" och andra, samt förbättrade ständigt huvudkvarteret i Adyar. Bland hans beundransvärda bidrag till mänsklig välfärd och sann bildning, intar skapandet av ett utmärkt bibliotek i Adyar, nu innehållande tusentals volymer och österländska manuskript, en särskilt bemärkt plats. Han dog i Adyar 1907, kort efter en olyckshändelse ombord på ett fartyg. Han var, som mästarna sade, en god och osjälvisk man, mycket mänsklig men på inget sätt mystiskt lagd, och han missförstod ofta H P Blavatskys planer och hindrade dem t o m tid efter annan på grund av sin okunnighet om de ockulta order, enligt vilka hon handlade och som hon inte kunde avslöja. Hon talade och skrev mycket uppriktigt om hans brister och förtjänster till W Q Judge. T o m vid de tillfällen då Olcott lade hinder i vägen för hennes planer och förorsakade oro bland dem som kunde se hans misstag, var hon alltid rättvis och vänligt stämd i sin uppskattning av hans karaktär. I ett brev 1887 till Judge, som var upprörd över vissa av hans handlingar, säger hon exempelvis:

Du gör för stor affär av mig och för liten av honom. Han är bättre än jag i flera avseenden, ty jag har fått träning, men han aldrig.

Detta är Olcotts ovärderliga egenskap: TRO på sin mästare och inget begär efter lön... (*The Theosophical Forum*, III, 225-6, juli 1932)

Det är helt klart att Olcott tidvis stod i såväl inre som yttre förbindelse med sin mästare Morya, även om förbindelsen, som han säger, inte var beständig. Om han ibland förtjänade kritik och förebråelser från mästarna M och K H, uppskattade de likväl hans ständiga hängivenhet och aldrig sviktande energi, ty, som de sade, "otacksamhet är inte en av våra laster!"

Olcott hade uppgiften att bygga det materiella vehiklet för framläggandet av teosofin i det nittonde århundradet, och det är ett under att han gjorde så få misstag. Han måste bana sig väg genom okända och svårframkomliga trakter, konfronterad med hinder och snärjd av prövningar som skulle kommit svagare och mindre beslutsamma män att rymma fältet i förtvivlan.

Dr Besant valdes till president för Teosofiska Samfundet (med huvudkvarter i Adyar) och hon påbörjade snart vissa förändringar i samfundets verksamhetsätt. En av de första var uppmaningen till teosoferna att på ett mer positivt sätt deltaga på religiösa, sociala och filantropiska arbetsfält - i avsikt att "teosofisera" dem. Ev avdelning, kallad "The Theosophical Order of Service", organiserades för att genomföra detta.

Omkring 1906 uppkom en mycket allvarlig kris inom adyarsamfundet, men dessbättre berörde den ogynnsamma publicitet som krisen framkallade bara indirekt övriga teosofer. Krisen förorsakades av de läror som framlades av en framstående engelsk medlem, C W Leadbeater. Denne hade varit förbunden med arbetet i Indien under den första tiden och senare varit sekreterare i Sinnetts exklusiva londonloge, men bosatt i Adyar sedan 1906. Han försvarade vissa metoder rörande ungdomens sexualproblem, metoder som bestämt förkastades av många bland adyarteosoferna. Mycket prövande förvecklingar följde, och under dessa drog sig ett stort antal adyarmedlemmar tillbaka och flera loger upplöstes. För att förekomma ännu allvarligare slitningar lämnade Leadbeater samfundet. Dr Besant uppträdde vid denna tid mycket kraftigt mot hans läror i ovannärnda ämne och överste Olcott, som också helt och hållet ogillade dem, var i hög grad upprörd över hela situationen. Efter överstens död 1907 meddelades det att Leadbeater gett dr Besant, den nya presidenten, en försäkran om att han inte längre skulle förkunna de motbjudande lärorna, och på hennes rekommendation återupptog styrelsen honom som medlem av samfundet.

En annan orsak till oro och medlemsförlust uppstod ur oppositionen mot dr Besants uppmuntran av "Liberala katolska kyrkan" och "Sam-frimurareorden", två organisationer i vilka Mr Leadbeater var verksam som en ledande kraft. Många teosofer betraktade sådana organisationer som synnerligen olämpliga bundsförvanter till Teosofiska Samfundet, även om de inte var formellt sammanslagna med detta. Man ansåg att många framstående medlemmars aktiva deltagande i dessa utomstående rörelser komprometterade samfundets icke-sekteristiska karaktär, men dr Besants kraftfulla personlighet och stora auktoritet ställde majoriteten på hennes sida, dock inte utan förluster. Dessa och andra sidoinflytelser som gav upphov till allvarliga störningar har tillskrivits inflytandet från C W Leadbeaters dominerande personlighet - ett psykologiskt problem som endast kan få sin lämpliga behandling i en fullständig analys av de talrika fakta som föreligger.

Uppriktigt angelägen om att i Indien få till stånd en högre uppfostran och bekämpa den materialistiska tendensen i folkundervisningen, inrättade dr Besant ett gymnasium och college i Benares 1899. Detta övergick sedan i de indiska myndigheternas händer och utvecklade sig till hinduuniversitetet i Benares. Annan värdefull och omfattande uppfostringsverksamhet har sedan dess utförts i Indien, på Ceylon etc under beskydd av Adyar-TS. 1918 organiserade dr Besant de indiska boyscouterna, varvid hon utnämndes till "Honorary Commissioner" för Indien inom boyscout-rörelsen.

1913 beslöt hon att ägna sig åt politisk verksamhet. Hon startade flera tidningar och 1917 valdes hon till president för den indiska nationalkongressen. Fastän denna verksamhet var av privat art och inte förknippad med Teosofiska Samfundet (Adyar) som sådant, fann allmänheten det svårt att skilja mellan hennes politiska och teosofiska arbete på grund av hennes framträdande ställning i bådadera.

1910 organiserade dr Besant "Orden Österns stjärna" för att förbereda ankomsten av en väntad "världslärare". Jiddu Krishnamurti, en ung hindupojke, protegé till dr Besant och lärjunge till Leadbeater, utsågs till dess överhuvud, och det var en utbredd tro bland adyarteosoferna att han skulle tillhandahålla det fysiska vehiklet för en mycket hög adepts inkarnation. Även om denna organisation officiellt inte var en del av TS var dess ledande personer medlemmar, och återigen uppstod svårigheter från deras sida som fruktade att organisationen skulle dra uppmärksamheten från det teosofiska arbetet. Emellertid upplöste Krishnamurti sin orden fastän den hade många medlemmar, och begränsade därefter sin verksamhet till föredrag och författarskap.

Dr Besant var inte bara en synnerligen framstående talare som höll föredrag i hela världen till förmån för sitt stora samfund och sina andra verksamhetsgrenar, utan också en kunnig och produktiv skriftställare i teosofi samt indiska sociala och politiska spörsmål. Hon avled i Adyar 1933. Efter Judges Cirkulär, 1894, i vilket hans utnämning till ensamt huvud för den esoteriska skolan tillkännagavs, ledde hon en egen skola för dem som föredragit att följa henne.

Vid skilda tidpunkter alltsedan uppdelningen av det ursprungliga TS i de två teosofiska samfunden med sina respektive huvudkvarter i Amerika och Indien, har sidokott grenat ut sig från dessa. Åtskilliga andra teosofiska

och kvasiteosofiska sammanslutningar med olika namn driver därför en helt självständig verksamhet.

En av dessa grupper, *The United Lodge of Theosophists*, bildades 1909 av Robert Crosbie i Los Angeles, Californien. Crosbie hade utbildats av W Q Judge och Katherine Tingley, men lämnade 1904 Teosofiska Samfundet som då hade sitt huvudkvarter på Point Loma. ULT säger i sin deklaration att det inte har någon konstitution, inga stadgar och inga ämbetsmän, och att den enda grunden för medlemskap är likhet i syfte och lära. ULT publicerar H P Blavatskys och W Q Judges standardverk, liksom tidskrifter i vilka Blavatskys och Judges tekniska och praktiska teosofi presenteras.

En kort redogörelse måste nu lämnas för det arbete som utförts under Judge och hans efterträdare. Olyckligtvis hade Judges hälsa blivit allvarligt undergrävd av nära tre års stridigheter som förvärrade verkningarna av den feber han ådragit sig i Sydamerika många år tidigare. Alltifrån bildandet av Teosofiska Samfundet i Amerika i april 1895 till sin död den 21 mars 1896 kämpade han med att föra verket vidare trots tärande sjukdom och tilltagande svaghet, och när hans röst fullständigt svek honom, skrev han och kunde på så sätt fortsätta att inspirera samfundets arbete till sin död.

1890, kort före sin död, gav H P Blavatsky särskilt eftertryck åt aforismen "otacksamhet är ett brott inom ockultismen" genom att uppfordra medlemmarna att försvara Judge gentemot de angrepp som hade börjat redan under hennes livstid. Hon kallade honom "återupprättaren av teosofin i Förenta Staterna" och "en av de tre stiftarna av Teosofiska Samfundet, de enda tre som förblivit saken trogna och stått fasta som klippan". Genom sin stora organisationsförmåga och sitt inspirerande föredöme, liksom genom sin undervisning, hade han fört det amerikanska arbetet till en hög nivå av hängivenhet, harmoni och energi. Närhelst svårigheter uppkom manade han medlemmarna att koncentrera sig på att sprida teosofi hellre än att odsla tid på att kivas om småsaker som snart skulle glömmas. Den viljekraft som banar sig väg genom varje hinder, framträdde i hans tidiga försök att skapa ett aktivt centrum i New York. Han hyrde en lokal för offentliga möten, men i början kom bara ett fåtal åhörare. Ibland var han själv den enda person som var närvarande. Men vare sig någon publik kom eller inte, brukade han läsa ur *Bhagavad-Gita* och hålla sitt annonserade föredrag. Han ägde den tro som försätter berg. Efterhand infann sig medhjälpare, och det lilla fröet växte till den stora och betydande Aryanlogen, själen i det amerikanska arbetet. Han var en utmärkt talare, och hans föredrag över de teosofiska förklaringarna på livsproblemen var mästestycken av klar framställning. Hans böcker och hans många artiklar i *The Path* utmärker sig genom praktiskt förnuft och en ovanlig förmåga att framlägga svåra och mystiska ämnen i en enkel och tilldragande form. *Teosofins Ocean*, som kortfattat framlägger H P Blavatskys filosofiska läror och *Brev som hjälpt mig*, i vilka de första stegen på vägen till fullkomning är antydda, utgöra klassiska teosofiska verk. W Q Judge ägde den sanne lärarens förmåga att väcka själen till liv hos andra. George W Russell, den irländske poeten som var nära vän till Judge, skrev vid underrättelsen om hans bortgång:

Det var inga ytliga band som förenade oss med honom. Ingen försökte mindre än han att bland människor vinna den tillgivenhet som kommer av ett imponerande uppträdande... Här var en hjälte som kom till oss från avlägsna, storartade tidsåldrar, bara på ytan bärande vår tids obetydliga dräkt. Även vi kom från detta förflutna, men glömska av det. Han kom med minne och förmåga att snart återvinna sin kraft. (*Irish Theosophist*, IV, 123, april 1896)

Lyckligtvis lämnades samfundet inte utan ledning efter hans bortgång. Flera år tidigare hade H P Blavatsky uppmanat honom att söka efter en chela som med tiden kunde hjälpa honom. I ett brev till Judge 1899 frågar hon: "P S. Har din nya chela visat sig än?" (*The Theosophical Forum*, juni 1932)

Han sökte oavbrutet och omkring två år före sin död upptäckte han att denna chela var en förmögen New Yorkdam, ivrigt sysselsatt med filantropisk och likartad verksamhet. Hennes namn var Katherine Tingley. Hon såg i W Q Judge en person som fullständigt sympatiserade med hennes ideal och strävanden, och fann i teosofin ett mycket större fält för sina humanitära ansträngningar än det på vilket hon tidigare arbetat. Hennes fleråriga arbete bland fattiga och brottslingar hade övertygat henne om att hon inte funnit den rätta metoden för att förbättra förhållandena, och att varaktiga framsteg knappast var möjliga utan en bättre förståelse för problemets själva natur och ett nytt system för ungdomens uppfostran. Hennes dröm var att kunna upprätta vad hon kallade "förebyggande skolor", vilka skulle syssla med karaktärsuppfostran som en grundväsentlig förberedelse för en framgångsrik förändring. Då hon träffade W Q Judge fann hon att teosofin innehöll problemets lösning. Hon såg honom första gången under en bister vinterdag, när hon arbetade vid "Do Good-missionen", huvudkvarteret för ett tillfälligt välgörenhetssamfund som hon hade stiftat. Två dagar senare mottog hon besök av Judge och hon skriver:

Han talade om för mig att han hade läst om mitt arbete bland de fattiga och kommit till oss för att göra sig närmare underrättad därom. Han sade sig ha funnit att arbetet var praktiskt och till nytta, men han förstod att jag inte var tillfredsställd därmed utan längtade efter att bli i stånd att hjälpa på något sätt som skulle gå mycket djupare - som kunde undanröja orsakerna till det onda och inte bara lindra följderna därav. (*Gudarna bida*, 68)

Under de sista åren av W Q Judges liv kunde Katherine Tingley ge honom värdefull hjälp och lätta hans arbetsbörda. Under samma tid förberedde han henne för de plikter vilka hon som efterträdare till honom snart skulle överta i samfundet, i synnerhet de som vilade på det yttre huvudet för den esoteriska skolan. Endast några få medlemmar, de som stod honom närmast, kände till hennes intresse för teosofin och hennes samarbete med honom i den teosofiska verksamheten. Med anledning av viss kritik som cirkulerade efter Judges död beträffande det lämpliga i att en skenbart ny och okänd medlem blev ledare för samfundet, återges följande uttalande. Det gjordes av Mrs Archibald Keightley, en teosofisk skriftställare och förtrogen medarbetare till W Q Judge, välkänd under pseudonymen "Jasper Niemand". Hon skrev:

Det är väl känt för medlemmarna av det inre rådet i Amerika och Europa att det nuvarande yttre huvudet [Mrs Tingley] under två år biträdd Judge i skolans *inre* arbete som hans medarbetare och jämlike. Några av dessa rådsmedlemmar utförde ett viktigt arbete under hennes ledning och på Judges order, en tid innan han gick bort. Det nuvarande yttre huvudet hade Judges odelade förtroende, liksom hon har rådets. Rådet, som är sammansatt av medlemmar i Amerika och Europa, är helt eniga på denna punkt och i synnerhet de medlemmar som stod i nära beröring med HPB under hennes livstid... Vad mig själv beträffar kan jag säga att Judge så tidigt som i juni 1894 beskrev det nuvarande yttre huvudets ställning i skolan för mig... Inga tvivel är möjliga beträffande hans utnämning av det nuvarande yttre huvudet, och det finns inte heller några tvivel om hennes förmåga att fylla denna plats och hennes rätt till densamma eller beträffande mästarens ledning i denna sak. (*The Searchlight*, 30, maj 1898)

Mycket mer kunde sägas om detta. W Q Judge efterlämnade dokument med upplysningar som bekräftar Mrs Keightleys uttalande och ger uttryck åt den höga uppskattning som han hyste för Katherine Tingley.

Till en början innehade Katherine Tingley ingen officiell befattning i samfundet, fastän hon omedelbart anmodades att leda dess verksamhet. I överensstämmelse med hennes önskan utsågs Mr E T Hargrove i London till president. Han behöll detta ämbete till augusti 1896, då han efterträddes av Mr E H Neresheimer, en hängiven medlem som hade givit Judge mycket hjälp under de ansträngande år då denne byggde upp den amerikanska sektionen.

I juni 1896 begav sig Katherine Tingley med en grupp lärjungar ut på en världsvid föreläsningsturné, den första av många sådana resor. Såväl hennes muntliga som skriftliga teosofiska undervisning var inriktad på att bevara filosofin sådan den meddelats av mästarna genom H P Blavatsky och bevarats ren av W Q Judge. Hon protesterade mot avvikelser från den tydligt definierade teosofiska kursen i riktning mot kyrkliga organisationsformer, yoga- och s k ockulta övningar eller politiska och andra avvägar, vilka inte leder till spridandet av teosofin eller utbredandet av det alltomfattande broderskapet.

Katherine Tingleys världsvida föreläsningsturné 1896-7 tilldrog sig stor uppmärksamhet. Många nya verksamhetscentra och förbindelser med inflytelserika personer kom till stånd. Under sitt besök i Österlandet sammanträffade hon med vissa orientaliska ockultister som var intresserade av den teosofiska rörelsen, och när hon var i norra Indien blev hon kallad till mahatman Morya i Himalaya tvärs över gränsen nära Darjeeling och fick anvisningar för det speciella arbete som hon fått i uppdrag att utföra för rörelsen. En redogörelse för detta samtal med mästaren i hans fysiska gestalt ges i hennes bok *Gudarna bida*, där hon även omtalar hur W Q Judge fann henne i New York. Under en andra världsturné 1903 mötte hon åter läraren, denna gång i Egypten.

Kort efter Katherine Tingleys och hennes medarbetares återkomst till New York 1897 fattades beslut om att flytta huvudkvarteret från New York till Californien, och ett stort område inköptes på Point Loma vid San Diego där byggnadsverksamhet påbörjades. Samma år organiserades "Internationella Broderskapsligan" som ett medel att bringa teosofin till allmänhetens kännedom genom filantropiskt arbete. Denna avdelning utförde ett mycket stort välgörenhetsarbete på Kuba 1898 efter det spansk-amerikanska kriget, och även bland sjuka och sårade soldater som återvände från kriget. Detta praktiska broderskapsarbete tilldrog sig stor uppmärksamhet och hjälpte teosofin att bli bättre känd i Amerika och naturligtvis även på Kuba, där något senare skolor för barn upprättades av samfundet.

Inte långt efter det att Katherine Tingley blivit ledare för samfundet hördes viss opposition mot hennes metoder.

Varnad av tidigare erfarenheter, beslöt det stora flertalet medlemmar att vidtaga åtgärder som skulle skydda samfundet mot faran av ytterligare söndring. Vid Teosofiska Samfundets i Amerika kongress i Chicago den 18 februari 1898, blev detta genom ett nästan enhälligt beslut en integrerad del av "Universella Broderskapet", vilket stiftats av Katherine Tingley den 13 jan 1898. Enligt den nya konstitutionen blev presidentbefattningen förändrad till "Ledare och officiellt överhuvud", och de därmed förbundna befogenheterna utvidgades. Ledaren erhöll fullständig administrativ auktoritet på livstid över samfundets verksamhet, med rätt att utse sin efterträdare. Katherine Tingley valdes till befattningen. TS i Europa, liksom de övriga samfund och medlemmar som hade följt Judge, anslöt sig omedelbart till Universella Broderskapet och förenade sig under dess konstitution. Ett begränsat antal medlemmar som ogillade utsträckningen av ledareprincipen utträdde ur organisationen. Somliga fortsatte att arbeta för teosofin på andra vägar.

På grund av de förhållanden som rådde inom och utom TS när Katherine Tingley övertog ledareskapet, fann hon tidpunkten lämplig att starta nya verksamhetsgrenar. Medan hon ägnade mycken energi åt att sprida det alltomfattande broderskapets fundamentala princip genom författarskap och föredrag på ett icke-tekniskt men värtaligt språk, vilket vädjade till alla som sökte efter lösningarna på det dagliga livets praktiska problem, planerade hon att skapa ett centrum för träning på Point Loma. Katherine Tingleys uppfattning om ett idealiskt teosofiskt samfund var så strikt, att hon som en förberedelse till senare utvidgningar t o m stängde en stor del av de då existerande TS-logerna.

Med upprättandet av ett modernt tryckeri på Point Loma ökades den litterära produktionen. Judges *Path* utvidgades och kallades *The Theosophical Forum*.

En stor del av Katherine Tingleys träning av sina personliga lärjungar bestod i kulturella verksamheter och praktiskt tjänande, varvid de teosofiska principerna omsattes i praktiken. Hon införde ett system av esoterisk träning och inre disciplin, avpassat efter det västerländska vardagslivet. Följande är hämtat från ett av hennes inspirerande tal till lärjungarna på Point Loma:

Vår främsta uppgift är självuppföstran för andras väl. Vår strävan bör gå ut på att vinna den självkänedom som leder till visdom, till jämvikt i lärjungens liv, så att han genom denna kunskap och erfarenhet må nå den punkt där han inte bara kan tillämpa dem i sitt eget vardagsliv utan också bli ett levande föredöme för andra... Jag har för avsikt att bereda er bra tillfällen att forma era liv, att finna er egen inre styrka.

Det är bättre att samla några få personer som är besjälade av rena motiv och förtroende för den högre lagen - strävan efter självkontroll - än att söka sprida läroren till dem som inte är beredda att mottaga dem. Vi behöver aldrig tänka på antalet medlemmar, ty ibland kan en enda medlem genom sin förmåga att utträtta gott uppväga tusenden.

Katherine Tingleys tidiga erfarenhet av vad hon kallade "den fullständigt bakvända metoden" att bota det onda genom att behandla verkningarna i stället för att angripa orsakerna, ledde henne till att upprätta skolor för inre träning på Point Loma och andra platser. Dessa utrustade unga människor med kunskap som befriar dem från den falska ärelystnad och de artificiella levnadsvanor vilka alstrar så mycket elände. Karaktärsdaning byggd på erkännandet av människans sammansatta natur är huvudsyftet med en teosofisk uppföstran. Katherine Tingley arbetade på att förverkliga H P Blavatskys dröm, om vilken den senare skrev:

Om vi ägde medel därtill skulle vi grundlägga skolor, avsedda att producera någonting annat än läsande och skrivande svältkandidater. Barnen skulle framför allt få lära sig självförtrostan, kärlek till alla människor, oegennyttiga, ömsesidig fördragsamhet och, mer än någonting annat, att själva tänka och dra slutsatser. Vi skulle sträva efter att skapa fria män och kvinnor, fria i både intellektuellt och moraliskt avseende, fördomsfria och framför allt *osjälviska*. Och vi tror att mycket, om inte allt, av detta skulle kunna vinnas genom *en lämplig, sant teosofisk uppföstran*. (*Nyckel till teosofin*, 237)

Katherine Tingley avled den 11 juli 1929 på Visingsö i Sverige, där hon grundat ett teosofiskt centrum och där även en sommarskola för barn till europeiska teosofier existerat under flera år. Sverige som ett betydande centrum för teosofisk energi låg alltid Katherine Tingley varmt om hjärtat, och hon besökte Sverige under flera av sina föredragsturnéer. Teosofiskt arbete påbörjades i Sverige några år före H P Blavatskys död, men sektionen upprättades inte förrän 1895.

När Katherine Tingley dog efterlämnade hon ett enat och harmoniskt samfund och en hängiven grupp lärjungar som var beredd att understödja hennes efterträdare, Gottfried de Purucker, i förverkligandet av mästarnas "ursprungliga program". Hans övertagande av ledarskapet mottogs entusiastiskt av medlemmarna i Universella

Broderskapet och Teosofiska Samfundet, och hans avsikter att fullfölja sitt arbete i överensstämmelse med Katherine Tingleys önskemål vann full anslutning. Han förklarade bland annat:

Jag har ett mycket bestämt program, ett klart angivet sådant, som på sätt och vis inte är mitt eget utan ålagts mig som ett heligt förtroende att genomföra. Vem anförtrodde det åt mig? Katherine Tingley...

I alla forntidens mysterieskolor fanns denna succession av lärare som följde på lärare, eller, som världen skulle framställa det, av ledare efter ledare, av vilka var och en överbringade ljuset till sin efterträdare sådant han själv mottagit det från sin föregångare. Så länge detta överförande av ljuset var en verklighet, var det en andlig sak. Därför levde och blomstrade alla sådana rörelser och utförde mycket gott i världen.

Katherine Tingley dolde i sitt hjärta det program som hon bad mig genomföra efter hennes bortgång. Hon sade: "G de P, du måste utföra det som jag varit oförmögen att göra eftersom ingen var färdig. Men du kan göra det, du kan arbeta med tränade medhjälpare och ämbetsmän som jag i början av min verksamhet inte hade att tillgå..."

Detta var Katherine Tingleys innerliga önskan, och den riktning i vilken detta program skall följas är en återgång till de ursprungliga riktlinjer för tänkande och undervisning som H P Blavatsky utstakade...

Programmet har i sina grunddrag inte förändrats och kommer inte att förändras ett jota. Men metoderna måste med nödvändighet skifta allteftersom tiderna förändras. Tiden är nu inne att dra undan den slöja som döljer en del av forntidens hemligheter, och det är just vad Katherine Tingley arbetade för. Hon lade de säkra och alltid bestående grundvalarna för den överbyggnad som nu håller på att uppföras... (*The Theosophical Forum*, 15-18, sept 1929)

Den 5 december 1929 antog Universella Broderskapet och Teosofiska Samfundets kongress enhälligt en reviderad konstitution, och samfundets namn blev förkortat till vad det hade varit på H P Blavatskys tid, "Teosofiska Samfundet".

[Till Innehållsförteckning](#)